

KAZACHSTAN

Przewodnik dla przedsiębiorców

Wydanie piąte
z suplementem (marzec 2005)

Warszawa 2005

Wszelkie przedstawione w niniejszej publikacji określenia i sądy w żaden sposób nie odzwierciedlają opinii Sekretariatu UNIDO oraz Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości na temat statusu prawnego jakiegoś kraju, terytorium, miasta, obszaru lub granic danego kraju. Wymienianie nazw firm i produktów nie oznacza, że są one popierane przez UNIDO oraz Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości.

Publikacja współfinansowana ze środków Komisji Europejskiej

Opracowanie i redakcja:
dr Alina Naruniec

Współpraca naukowa:
dr Roman Gurbiel, dr Wojciech Oniszczyk

Wydawca:
Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
ul. Pańska 81/83
00-834 Warszawa
tel.: (48 22) 432 80 80; fax: (48 22) 432 86 20
e-mail: biuro@parp.gov.pl
<http://www.parp.gov.pl>

© Copyright by UNIDO ITPO, Warszawa 2004

ISBN 83-60009-14-7

Wydanie V

Nakład 1000

Projekt okładki, przygotowanie do druku, druk i oprawa:
Edit Sp. z o.o.
05-400 Otwock, ul. Inwalidów Wojennych 14

PRZEDMOWA

„Kazachstan – Przewodnik dla przedsiębiorców” jest kolejną pozycją nowego cyklu wydawniczego warszawskiego Biura UNIDO, realizowanego z myślą o przedsiębiorcach, zainteresowanych rozwijaniem handlu i współpracy przemysłowej z wybranymi krajami Europy Środkowo-Wschodniej i Wspólnoty Niepodległych Państw.

Niniejsza seria obejmuje w 2004 roku już 10 przewodników, w tym siedem wznawianych po trzeci lub czwarty oraz trzy ukazujące się po raz drugi, dotyczące Rosji, Litwy i Łotwy. Konsekwencją z jaką realizowana jest ta inicjatywa wynika m.in. z rozszerzenia zakresu działalności warszawskiego Biura UNIDO, które koncentruje się obecnie na wspieraniu współpracy polskich przedsiębiorstw z partnerami na wybranych rynkach Europy Środkowej, Wschodniej oraz Azji Centralnej. Pierwszym krokiem w tym kierunku jest dostarczenie wszystkim zainteresowanym obszernych informacji na temat warunków działania w poszczególnych krajach, potencjalnie obiecujących pod względem handlowym i kooperacyjnym, ale z różnych powodów ciągle jeszcze trudno dostępnych dla polskich firm lub wręcz przez nie niezauważanych.

Obecne, trzecie już wydanie przewodnika o Kazachstanie, zostało wzbogacone o szereg nowych informacji oraz zaktualizowane, w miarę osiągalności wiarygodnych danych, udostępnianych przez kazachstańskie agencje rządowe oraz wyspecjalizowane organizacje międzynarodowe.

Istotną cechą tej pozycji jest to, iż pokazuje ona sprawy związane z bezpośrednim, praktycznym funkcjonowaniem przedsiębiorstw w Kazachstanie na szerszym makroekonomicznym tle. Sprawia to, iż polscy eksporterzy rozważający możliwości wprowadzenia na ten rynek swoich towarów bądź kooperacyjno-inwestycyjnego zaangażowania się w tym kraju, mają do swej dyspozycji szersze spektrum informacji, pozwalających na lepsze zrozumienie zasad funkcjonowania kazachstańskiej administracji i gospodarki. Tym samym, średnie i mniejsze polskie firmy mające aspiracje „zaistnienia w Kazachstanie” w tej czy innej korzystnej formie, mogą łatwiej określić swoje zamiary i wpisać je w strategię konkretnego działania.

Tak jak poprzednie publikacje, również i ta opiera się na sprawdzonym wzorze przewodnika „How to do business in Poland”, wydawanego od wielu lat przez warszawskie Biuro UNIDO w kilku wersjach językowych, z których na uwagę „wschodnich” partnerów zasługuje zwłaszcza rosyjskojęzyczna edycja „Как делатъ бизнес в Польше”, prezentująca Polskę jako kraj zainteresowany rozwijaniem współpracy gospodarczej i przyjazny dla zagranicznych inwestorów.

Przewodnik o Kazachstanie wprowadza w zagadnienia związane z działalnością podmiotów gospodarczych w tym kraju. Odnosi się przy tym do praktycznych, prawnych i finansowych aspektów dwustronnej współpracy gospodarczej, którą mogłyby prowadzić polskie i kazachstańskie przedsiębiorstwa. To im właśnie mają służyć listy adresowe jednostek pierwszego kontaktu: organizacji, firm, urzędów, komitetów i instytucji, które mogą okazać się niezbędne jako źródła informacji i punkt odniesienia dla bardziej zaawansowanych działań.

Publikacja ta może zatem być pomocna dla ludzi biznesu przygotowujących się dopiero do nawiązania bezpośrednich kontaktów gospodarczych z Kazachstanem lub mających już pierwsze doświadczenia. Jako źródło wiedzy na temat poszczególnych sektorów gospodarki, przekształceń strukturalnych w ciągu ostatnich dziesięciu lat, warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej, systemu finansowego i podatkowego, książka ta może zainteresować również naukowców, studentów i polityków.

Z uwagi na to, że tytuł „przewodnik” w jakiś sposób zobowiązuje, autorzy włączyli do tej pozycji także rozdział opisujący skrótowo, warunki podróżowania, mieszkania oraz rekreacji i wypoczynku na tle kulturowej i turystycznej panoramy tego interesującego kraju.

W przypadku tego rodzaju opracowań trudną sprawą jest pozyskanie odpowiednich informacji pochodzących z rzetelnych źródeł. Wobec niedostatku polskich publikacji dotyczących Kazachstanu, w szerokim zakresie korzystano z zagranicznych informacji osiągalnych m.in. na stronach internetowych. Oprócz materiałów powszechnie dostępnych, opierano się także na informacjach otrzymanych dzięki przychylności i pomocy polskich placówek dyplomatycznych i handlowych, instytucji naukowych, organizacji międzynarodowych oraz wielu osób.

Za życzliwość, wskazówki i sugestie pragniemy serdecznie podziękować panu Margulanowi Bajmukhanowi – Radcy Handlowemu Ambasady Kazachstanu w Polsce oraz specjalistom z Departamentu Międzynarodowej Współpracy Dwustronnej i Departamentu Inwestycji Zagranicznych i Promocji Eksportu Ministerstwa Gospodarki i Pracy.

Szereg cennych informacji, danych liczbowych, komentarzy i tekstów odnoszących się do zjawisk gospodarczych występujących w Kazachstanie zawdzięczamy także zajmującym się tymi zagadnieniami ekspertom z Zakładu Międzynarodowej Współpracy Produkcyjnej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, kierowanego przez prof. dr hab. Kazimierza Starzyka, którzy czuwali nad merytoryczno-naukowym kształtem tej publikacji.

Kończąc już niniejsze słowo wstępne pragniemy zwrócić uwagę Czytelników na cenną naszym zdaniem, możliwość skorzystania z tego przewodnika w internecie, gdzie został zamieszczony w witrynie warszawskiego Biura UNIDO (www.unido.pl), jako jeden z tomów coraz bogatszej, obejmującej już kilkanaście tytułów, biblioteki elektronicznej dla przedsiębiorców.

Wspomniana strona zawiera także, regularnie zamieszczane informacje na temat seminariów promocyjnych dotyczących poszczególnych rynków wschodnich, poświęcanych im konferencji gospodarczych, szkoleń służących podnoszeniu konkurencyjności polskich przedsiębiorstw oraz możliwości nieodpłatnej promocji ich własnych ofert eksportowych, kooperacyjnych i technologicznych w mającym światowy zasięg portalu „UNIDO Exchange”.

W roku 2004 zaktualizowano:

- „Federacja Rosyjska – przewodnik dla przedsiębiorców – II wydanie
- „Łotwa – przewodnik dla przedsiębiorców” – II wydanie
- „Białoruś – przewodnik dla przedsiębiorców” – IV wydanie
- „Azerbejdżan – przewodnik dla przedsiębiorców” – III wydanie
- „Bułgaria – przewodnik dla przedsiębiorców” – III wydanie
- „Litwa – przewodnik dla przedsiębiorców” – II wydanie
- „Ukraina – przewodnik dla przedsiębiorców” – IV wydanie
- „Kazachstan – przewodnik dla przedsiębiorców” – IV wydanie
- „Uzbekistan – przewodnik dla przedsiębiorców” – III wydanie
- „Mołdowa – przewodnik dla przedsiębiorców” – III wydanie

Wszystkie wymienione pozycje są dostępne w wersji elektronicznej na stronie internetowej Biura UNIDO w Warszawie: www.unido.pl

SPIS TREŚCI

I. INFORMACJE OGÓLNE	9
Polożenie i klimat	9
Ludność i język	10
Zasoby naturalne i surowce energetyczne	11
Ustrój polityczny	12
Partie polityczne	13
Podział administracyjny kraju	14
Władze lokalne	14
Sądownictwo	15
II. UWARUNKOWANIA GEOPOLITYCZNE	17
Kraje Azji Centralnej	17
Międzynarodowa współpraca gospodarcza	18
Organizacje międzynarodowe	20
III. GOSPODARKA	21
Informacje ogólne	21
Aktualna sytuacja gospodarcza i kierunki rozwoju	25
Rynek pracy	29
Sektor naftowy i gazownictwo	31
Rolnictwo	37
Elektroenergetyka	40
Transport	42
Telekomunikacja	44
Sektor farmaceutyczny i sprzętu medycznego	46
Sektor komputerowy	47
Ochrona środowiska	48
Turystyka	49
IV. PRZEKSZTAŁCENIA STRUKTURALNE	53
Informacje ogólne	53
Prywatyzacja zakładów przemysłowych	54
Metody prywatyzacji	55
V. FINANSE	56
Budżet	56
Wymienialność waluty	57
Międzynarodowa pomoc finansowa	60
Bilans płatniczy	61
Sektor bankowy	62
Narodowy Bank Kazachstanu	64
Banki komercyjne	65
Banki z udziałem kapitału zagranicznego	67
Rynek kapitałowy	68
Ubezpieczenia	72
Leasing	73
VI. SYSTEM PODATKOWY	75
Podatki powszechne	76
Podatki socjalne	81

Ubezpieczenia emerytalne	81
Ubezpieczenia socjalne	82
Podatki za eksploatację zasobów naturalnych.....	82
Podatki lokalne	82
Deklaracja podatkowa.....	83
VII. OCHRONA WŁASNOŚCI	84
Własność ziemi	84
Ochrona własności intelektualnej	87
VIII. PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	88
System prawny	88
Tworzenie i funkcjonowanie przedsiębiorstw	89
Ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej.....	93
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego.....	95
Rejestracja spółki	96
Zakładanie filii lub przedstawicielstwa zagranicznej firmy	97
Otwieranie rachunku bankowego.....	99
Zatrudnianie pracowników	99
Księgowość i kontrola rachunkowa	102
Rozwiązywanie sporów.....	103
IX. INWESTYCJE ZAGRANICZNE	104
Podstawy prawne inwestycji zagranicznych	104
Umowy międzynarodowe	107
Kodeks postępowania dla zagranicznych inwestorów	107
Zachęty dla inwestorów zagranicznych	107
Ograniczenia dotyczące inwestycji zagranicznych	109
Transfer zysków.....	110
Klimat inwestycyjny	110
Specjalne strefy ekonomiczne.....	112
Inwestycje zagraniczne w Kazachstanie	113
Gwarancje dla kredytów zagranicznych	115
Potrzeby inwestycyjne – sektory priorytetowe	115
X. HANDEL ZAGRANICZNY	116
Ramy prawne	116
Certyfikacja.....	116
Cła i polityka celna	116
Odprawa celna towarów	121
Tranzyt i odprawa warunkowa.....	121
Bilans handlowy	122
Struktura towarowa eksportu i importu.....	124
Struktura geograficzna eksportu i importu.....	126
System wspierania eksportu.....	129
Współpraca z krajami WNP.....	129
XI. WSPÓLPRACA GOSPODARCZA Z POLSKĄ	130
Podstawy prawno-traktatowe	130
Wymiana handlowa	130
Bariery polsko-kazachtańskiej współpracy gospodarczej	135
Perspektywy rozwoju polskiego eksportu.....	136

Polskie firmy w Kazachstanie i dziedziny współpracy	138
Działalność Ministerstwa Gospodarki i Pracy w zakresie promocji i wspierania eksportu	141
Ubezpieczenia oferowane przez Korporację Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych KUKES SA	158
Praktyczne wskazówki	164
XII. MIESZKAĆ W KAZACHSTANIE.....	168
Przekraczanie granicy	168
Podróżowanie	172
Mieszkania	173
Wynajęcie pomieszczeń biurowych	174
Hotele	174
Rekreacja i turystyka	175
Bezpieczeństwo	176
XIII. ZAŁĄCZNIKI.....	177
XIV. BIBLIOGRAFIA	211
SUPLEMENT do piątego wydania przygotowany we współpracy z Wydziałem Ekonomiczno-Handlowym Ambasady Republiki Kazachstanu w Polsce.....	213

SPIS TABEL:

Struktura PKB w latach 1998-2003	22
Struktura inwestycji w RK w 2002 roku	23
Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne Kazachstanu za lata 1999-2003	23
Struktura tworzenia PKB Kazachstanu w latach 2003 i 2005	28
Struktura zatrudnienia w Kazachstanie według działów gospodarki w latach 1999-2003	30
Stopa bezrobocia w Kazachstanie w latach 1996-2003	30
Potencjał rynku maszyn i urządzeń dla sektora naftowego i gazownictwa w latach 2001-2003	36
Wielkość rynku produktów rolnych w Kazachstanie	37
Wartość produkcji gospodarstw rolnych w Kazachstanie wg rodzaju działalności	38
Potencjał rynku maszyn i urządzeń dla sektora elektroenergetycznego w Kazachstanie	40
Import produktów farmaceutycznych do Kazachstanu w latach 1997-2003	46
Potencjał rynku sprzętu medycznego w Kazachstanie	47
Liczba sprywatyzowanych przedsiębiorstw w Kazachstanie w latach 1995-2003	55
Budżet Republiki Kazachstan w latach 1997-2003	56
Bilans płatniczy Kazachstanu za lata 1999-2004 (wybrane elementy).....	61
Charakterystyka udzielonych kredytów według okresu kredytowania i rodzaju waluty	66
Średni poziom oprocentowania kredytów w sierpniu 2004 roku	67
Zbrane składki ubezpieczeniowe w Kazachstanie w latach 1997-2004.....	72
Ulgi podatkowe przyznawane inwestorom zagranicznym	108
Ranking krajów Azji Środkowej według <i>Euromoney</i> w latach 2002-2004	110

Ocena krajów Azji Środkowej pod względem ryzyka według <i>Euromoney</i>	111
Napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich wg sektorów gospodarki	113
Obroty handlu zagranicznego Kazachstanu w latach 1999-2004	122
Rachunek obrotów bieżących bilansu płatniczego Kazachstanu w latach 1998-2004.....	123
Ceny światowe towarów eksportowanych przez Kazachstan w latach 2001-2003	123
Handel zagraniczny Polski i Kazachstanu w latach 2000-2004	131
Struktura towarowa obrotów między Polską i Kazachstanem w latach 2002-2003	132
Główne grupy towarowe w wymianie handlowej Polski z Kazachstanem w 2003 roku	133
Kierunki rozwoju wybranych regionów Kazachstanu	140
Ceny wynajmu mieszkań w elitarnych dzielnicach Almaty	174

WYKRESY I MAPY:

Mapa poglądowa Kazachstanu	9
Porównanie dynamiki PKB Kazachstanu na tle innych krajów w latach 1993-2003	24
Państwa posiadające największe zasoby ropy naftowej	32
Skumulowana wartość zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Azji Środkowej.....	114
Struktura towarowa eksportu w 2003 roku.....	125
Struktura towarowa importu w 2003 roku.....	125
Najwięksi dostawcy towarów do Kazachstanu i odbiorcy I półrocze 2003 i 2004.....	127
Struktura geograficzna eksportu Kazachstanu w roku 2003.....	128
Struktura geograficzna importu Kazachstanu w roku 2003.....	128

I. INFORMACJE OGÓLNE

Położenie i klimat

Kazachstan leży w Azji Centralnej i zajmuje dziewiąte miejsce na świecie pod względem powierzchni – 2.724.900 km², po Rosji, Chinach, Stanach Zjednoczonych, Argentynie, Brazylii, Kanadzie, Indiach, Australii. Jest ponad 8,5 razy większy od Polski. Graniczy z Chinami (1460 km), z Kirgistanem (980 km), z Turkmenistanem (380 km), z Uzbekistanem (230 km) i z Federacją Rosyjską (6467 km), a przez Morze Kaspijskie (600 km) także z Azerbejdżanem i Iranem. Łączna długość granic kraju wynosi 12.187 km.

Mapa pogładowa Kazachstanu

Źródło: Instytut Geodezji i Kartografii, Warszawa

Klimat jest ostry kontynentalny. Średnia temperatura stycznia wynosi od -19°C do -4°C , a lipca od $+19^{\circ}\text{C}$ do $+26^{\circ}\text{C}$, najniższa, występująca zimą temperatura dochodzi do -45°C , a najwyższa latem do $+30^{\circ}\text{C}$. Silny wiatr unoszący latem tumany piasku, zimą powoduje burze śnieżne zwane buranami.

Terytorium kraju rozciąga się od dolnego biegu Wołgi na zachodzie do podnóży Gór Ałtajskich na wschodzie (3.000 km) oraz od Niziny Zachodnio-Syberyjskiej na północy do pustyni Kyzylkum i górnego biegu rzeki Tien-szan (2.000 km) na południu.

Ukształtowanie terenu jest bardzo urozmaicone: od obszarów depresyjnych – z najniższym punktem Vpadina Kaundy – leżącym 132 m poniżej p.m., po góry, których wysokość przekracza 5.000 m (najwyższym punktem jest szczyt Zhengis Shingy leżący na wysokości 7.439 m n.p.m.).

Przeważającą część powierzchni kraju pokrywają niewysokie góry. Najwyższe i najpiękniejsze są Góry Kokczetawskie (947 m n.p.m.), zwieńczone ostrymi graniami i szczytami, pokryte sosnowo-brzozowymi lasami, w których spotyka się cietrzewie i kuropatwy. Północno-wschodnia część tego regionu charakteryzuje się licznymi, słonymi i słodkimi jeziorami: Zerenda, Szalkar, Borowoje, Kopa, które obfitują w gęsi, kaczki, bieguski, mewy, szczupaki, karasie i okonie. Obszary stepowe są zamieszkiwane przez zające i rozmaite gryzonie: chomiki i susły oraz drapieżniki: wilki i lisy.

Sieć rzeczna obejmuje głównie rzeki okresowe i jest słabo rozwinięta. W Kazachstanie istnieje 48 tysięcy jezior i 8,5 tysiąca rzek. Długość siedmiu najdłuższych przekracza 100 km. Główne rzeki to Ural, Emba, Syr-daria, Irtysz, Iszym, Nura, Sarysu, Tugaj. Największym jeziorem jest Morze Aralskie, inne duże jeziora to: Bałchasz, Zajsan, Ałakoł, Tengiz i Seletytengiz oraz jeziora położone na wybrzeżu Morza Kaspijskiego.

Około 55 % terytorium Kazachstanu zajmują stepy i półpustynie, 24 % – góry i pustynie, 15 % – ziemie uprawne i 6 % lasy. Występują także takie zjawiska, jak susze i powodzie, tzw. „sel” (lawiny błota i kamieni powstałe w wyniku topnienia śniegów).

Ludność i język

Według danych z lipca 2004 roku Kazachstan liczy 15,1 mln mieszkańców. Udział ludności miejskiej w całej populacji wynosi 56 % zaś wiejskiej 44 %. Przeważają kobiety – 51,6 %. Na skutek procesów migracyjnych liczba ludności wynosząca w 1988 roku 16,2 mln zmniejszyła się na przestrzeni ubiegłych kilkunastu lat o 8,6 %. Średnia długość życia mężczyzn wynosi 61 lat zaś kobiet – 71 lat.

Ludność narodowości kazachskiej stanowi 53 %, a rosyjskiej – 30 %. Pozostałe 17 % to przede wszystkim Ukraińcy, Tatarzy, Niemcy, Ujgurowie, Uzbecy, Koreańczycy. Liczbę Polaków szacuje się na ok. 60 – 100 tysięcy. Kazachstan zalicza się do krajów najrzadziej zaludnionych na świecie, gęstość zaludnienia wynosi tam 6 osób na km². Główne skupiska ludności znajdują się na północy i na południu kraju u podnóża gór Tien-szan oraz w dorzeczu rzeki Syr-darii. Centralna część kraju jest prawie bezludna.

Język kazachski jest językiem państwowym, natomiast językowi rosyjskiemu nadano status języka oficjalnego, tzn. używanego na równi z językiem państwowym. W praktyce, w skupiskach miejskich, nawet wśród Kazachów używa się języka rosyjskiego.

System ochrony zdrowia ludności jest jeszcze nieadekwatny do potrzeb. W roku 2001 wskaźnik zachorowań na gruźlicę wynosił 152 przypadki na 100 tys. mieszkańców, przy 79 % wyleczalności. W Kazachstanie przypada średnio 3,5 lekarza na 1000 mieszkańców, a wydatki na ochronę zdrowia kształtują się na poziomie 2,7 % PKB (44 USD per capita).

Zasoby naturalne i surowce energetyczne

Kazachstan ma niezwykle bogate zasoby surowców. Znajduje się tu wiele ważnych, wykorzystywanych w przemyśle minerałów. Ze 105 pierwiastków chemicznych znajdujących się na Tablicy Mendelejewa kraj ten posiada aż 99, z których zbadano 70, a 60 stosuje się w przemyśle. Obecnie eksploatowane są 493 złoża, zawierające 1225 rodzajów surowców mineralnych.

Kazachstan posiada duże zasoby rud chromu (30 % zasobów światowych). Produkcja jest skoncentrowana w rejonie aktiubińskim, gdzie zasoby tego surowca wynoszą 160 mln ton. Ponad połowa wydobywanego chromu jest przeznaczana na eksport, a pozostała część jest wykorzystywana w kraju do produkcji żelazostopów.

W Kazachstanie w 11 miejscach wydobywa się rudy manganu; łączne ich zasoby wynoszą 600 mln ton. Wysokiej jakości ruda, o średniej zawartości metalu 40 %, znajduje się w złożach Kamys i Uszkatynsz.

Złoża uranu są oceniane na 470 tys. ton (25 % zasobów światowych), zasoby ołowiu (drugie miejsce w świecie) wynoszą 14,9 mln ton, a cynku (pierwsze miejsce w świecie) 34,7 mln ton. Największe złoża ołowiu i cynku znajdują się w Szalkija i Dżajrem. Występują także pokłady rud magnezu, miedzi (piąte w świecie), rud żelaza, barytu, wolframu, molibdenu i srebra.

Kazachstan dysponuje znacznymi zasobami ropy naftowej i gazu ziemnego, które znajdują się na zachodzie kraju. Dzięki nim, kraj ten można zaliczyć do grona państw będących największymi producentami ropy naftowej i gazu ziemnego. W przypadku umiejętnego użytkowania złóż, Kazachstan pod względem wykorzystywanego potencjału naftowego nie ustępowałby miejsca Arabii Saudyjskiej, Kuwejtowi czy Zjednoczonym Emiratom Arabskim. Zdjęcia wykonane w ostatnich latach z kosmosu oraz badania przeprowadzone metodami tradycyjnymi pozwalają przypuszczać, że główne, eksploatowane w Zachodnim Kazachstanie złoża ropy naftowej leżące na wybrzeżu Morza Kaspijskiego, takie jak Tengiz, Prorva, Kalamkaz i Karażanbas – stanowią jedynie przedpole potężnych pokładów, których jądro znajduje się w północnej części tego zbiornika wodnego. Zdaniem ekspertów zapasy ropy naftowej, łącznie z odkrytymi i potencjalnymi złożami na stałym lądzie, stanowią około 9 – 18 mld baryłek (1,4 mld ton; około 1,2 – 2,5 % zasobów światowych). Potencjał ten jest powodem rosnącego zainteresowania międzynarodowych koncernów naftowych, które

postrzegają Kazachstan jako istotne źródło ropy naftowej dla potrzeb światowej energetyki.

Kazachstan posiada również znaczne ilości innych surowców energetycznych. Zajmuje dziesiąte miejsce na świecie pod względem wydobycia węgla (wydobywany jest on w ponad 400 miejscach, a jego roczne wydobycie wynosiło 84,7 mln ton w 2003 roku). Ocenia się, że wykorzystano dotychczas mniej niż 3 % jego zasobów. Szacunkowa wielkość pokładów gazu wynosi około 1,9 bilionów m³ (ok. 1,2 % światowych zasobów), z czego 40 % znajduje się na północnym zachodzie kraju w złożach Karaczaganak. Występują również metale szlachetne, między innymi złoto, którego zasoby szacuje się na około 800 ton.

Ustrój polityczny

Kazachstan jest republiką konstytucyjną z silną władzą prezydencką. W styczniu 1999 roku odbyły się wybory prezydenckie, których zwycięzcą został ponownie Nursułtan Nazarbajew, sprawujący tę funkcję od 1991 roku. Jednak kazachstański system polityczny daleki jest od klasycznej republiki prezydenckiej, bowiem kompetencje prezydenta nie ograniczają się wyłącznie do kwestii wykonawczych. Według konstytucji formalne i faktyczne centrum dyspozycji politycznej pozostaje w rękach prezydenta. Jest on wybierany w wyborach powszechnych, równych i bezpośrednich, na siedmioletnią kadencję bez ograniczenia liczby kolejnych kadencji. Prezydent jako arbiter i gwarant stabilności państwa jest najwyższą instancją w strukturach władzy wykonawczej. Mianuje on i odwołuje premiera, stoi na czele sił zbrojnych, dysponuje inicjatywą ustawodawczą i prawem wetowania projektów ustaw.

Od 13 czerwca 2003 roku funkcję premiera pełni Daniyal Akmetow. Jego kadencja jest przewidziana do następnych wyborów prezydenckich, które odbędą się w końcu 2006 roku. Zastąpił on Imangaliego Tasmagambetowa, który zrezygnował z funkcji po konflikcie w parlamencie na temat projektu kodeksu ziemskiego.

Władzę ustawodawczą w Kazachstanie sprawuje dwuizbowy parlament, składający się z izby przedstawicielskiej – *Mażylistu* oraz Senatu, pełniącego również rolę izby samorządowej. *Mażylistu* jest wybierany na czteroletnią kadencję, w jego skład wchodzi 77 deputowanych, z tego 67 wyłanianych jest w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich, tajnych i większościowych – w okręgach jednomandatowych. Członkowie senatu wybierani są na sześcioletnią kadencję. Wybiera się po dwóch przedstawicieli z każdego obwodu, miasta o znaczeniu republikańskim i stolicy. W głosowaniach tajnych i pośrednich – na wspólnym posiedzeniu wszystkich *maslichatów* (organów ustawodawczych na szczeblu lokalnym) danej jednostki administracyjnej.

Nową Konstytucję zatwierdzono w dniu 22 sierpnia 1995 roku. Zasady dotyczące konstytucyjnych podstaw ustroju państwa określone zostały w Postanowieniach

ogólnych. W konstytucji deklarowana jest zasada suwerenności narodu, pluralizmu i podziału władzy. Ponadto stwierdza ona, że Kazachstan jest państwem prawa, demokratycznym, świeckim, kierującym się troską o swych obywateli i cechującym się prezydencką formą sprawowania władzy. Nowa konstytucja Kazachstanu wprowadziła prywatną własność ziemi i zachowała kontrolę rządu nad bogactwami naturalnymi.

Partie polityczne

Działalność partii i organizacji społecznych w Kazachstanie regulują następujące akty prawne:

- Konstytucja Republiki,
- Ustawy: „O organizacjach społecznych”, „O partiach politycznych”, „O związkach zawodowych”,
- Dekret prezydenta „O wyborach” oraz inne akty prawne niższego rzędu.

Konstytucja zapewnia obywatelom prawo do zrzeszania się, a także równość organizacji społecznych wobec prawa. Uznaje różnice ideologiczne i polityczne w państwie. Zakazuje natomiast tworzenia organizacji społecznych, które ze względu na cele programowe mogą zagrażać bezpieczeństwu państwa, wzniecąc konflikty rasowe, religijne, narodowościowe i budować struktury paramilitarne sprzeczne z obowiązującym prawem.

Obecnie w Kazachstanie jest zarejestrowanych kilkanaście partii politycznych, jednak zakres ich działalności jest bardzo ograniczony. Posiadają także stosunkowo niskie poparcie społeczne. Aparat władzy państwowej nie opiera się na strukturach partyjnych, a polityka rządu nie stanowi wypadkowej konkretnego programu żadnej partii politycznej. Zorganizowana w partię opozycja odgrywa niewielką rolę w życiu politycznym kraju. Jednak w przeciwieństwie do niektórych państw regionu w Kazachstanie działa ona jawnie. Wypada jednocześnie podkreślić, że w kraju tym większe znaczenie mają układy personalne i rodzinne (klanowe) niż przynależność do partii. Najważniejszymi partiami są: Krajowa Partia Otan, Narodowa Partia Kazachstanu, Komunistyczna Partia Kazachstanu, Demokratyczna Partia Kazachstanu oraz Partia Agrarna. Najsilniejszą pozycję wśród partii opozycyjnych ma Republikańska Partia Ludowa.

Ostatnie wybory do Mażylistu odbyły się 19 września 2004 roku, przy 18 % frekwencji. W ich wyniku do niższej izby parlamentu weszli przedstawiciele trzech partii proprezydenckich oraz jeden reprezentant partii uchodzącej za umiarkowaną opozycyjną. Według ogłoszonych 23 września 2004 roku oficjalnych wyników wyborów z ogólnej liczby 77 miejsc w Mażylisie Otan zdobył 34, proprezydencki blok wyborczy partii obywatelskiej i agrarnej AIST 10 miejsc, Asar Darigi Nazarbajewej (córci prezydenta) – 3, a umiarkowanie opozycyjny Ak Żoł – 1 miejsce. Pozostałych osiem partii biorących udział w wyborach nie zdołało przekroczyć 7 % progę wyborczego. Wyłoniono depu-

towanych w 45 okręgach jednomandatowych, a wybory uzupełniające w pozostałych 22 wyznaczono na 3 października.

Podział administracyjny kraju

Kazachstan podzielony jest administracyjnie na 14 obwodów (obłasti): Ałmaty, Akmoła, Aktiubińsk, Atyrau, Pawłodar, Karaganda, Kustanaj, Kzył-Orda, Wschodni Kazachstan, Zachodni Kazachstan, Mangistau, Północny Kazachstan, Południowy Kazachstan oraz Dżambuł oraz dwa miasta o specjalnym statusie – Ałmaty i Astana.

Na podstawie dekretu prezydenta w grudniu 1997 roku stolicę kraju przeniesiono z Ałmaty do Astany (*astana* oznacza po kazachsku stolicę). Jednak Ałmaty pozostało nadal największym centrum biznesowym i gospodarczym. Miasto to liczy najwięcej mieszkańców – 1,8 mln, drugim pod względem wielkości miastem jest Karaganda (600 tys. mieszkańców). W nowej stolicy kraju Astanie mieszka około 500 tys. osób. Mieszcza się tu wszystkie centralne urzędy państwowe, działa także Specjalna Strefa Ekonomiczna „Astana – nowe miasto”.

W Kazachstanie znajdują się 84 miasta, w tym 40 mających status miast republikańskich i obwodowych. Kraj podzielony jest na 160 rejonów, 10 rejonów miejskich, 195 mniejszych miast i 2150 wiejskich okręgów (*aulów*). Kazachstan należy do krajów o dużej koncentracji ludności w miastach. W ostatnich latach zmniejszył się odsetek ludności wiejskiej, której udział stanowił w 2000 roku 44 % ogółu mieszkańców.

Władze lokalne

Na władze lokalne składają się organy ustawodawcze obwodów i miast republikańskich – *maslichaty* oraz organy wykonawcze – *akimaty*, stanowiące jednolity zhierarchizowany system terenowej administracji państwowej.

Zgodnie z przepisami, *maslichaty* są wybierane w wyborach bezpośrednich, tajnych, równych i powszechnych na czteroletnią kadencję. Do ich kompetencji należy m.in.:

- uchwalanie planów i programów społeczno-gospodarczego rozwoju odpowiedniej jednostki terytorialnej, budżetu lokalnego i sprawozdania o jego wykonaniu,
- rozwiązywanie problemów lokalnej administracji nie zastrzeżonych dla innych władz publicznych,
- rozpatrywanie sprawozdań *akimów* w dziedzinach nie zastrzeżonych dla prezydenta i rządu,
- dbanie o prawa i ustawowe interesy obywateli w dziedzinach nie zastrzeżonych dla innych władz publicznych.

Akimaty w myśl przepisów czuwają nad realizacją ogólnopaństwową polityki władzy wykonawczej w połączeniu z interesami i potrzebami rozwoju danej jednostki

terytorialnej. Na czele lokalnych organów wykonawczych stoją *akimowie*, będący przedstawicielami prezydenta i rządu. *Akimów* obwodów, *akimów* miast o znaczeniu ogólnonarodowym i *akima* stolicy kraju mianuje prezydent na wniosek premiera. Sposób mianowania lub wyboru urzędników niższych w hierarchii określa prezydent. Do kompetencji *akimatów* należą:

- opracowywanie planów i programów społeczno-gospodarczego rozwoju danej jednostki terytorialnej oraz budżetu i czuwanie nad ich wykonywaniem,
- zarządzanie własnością komunalną,
- mianowanie i odwoływanie przywódców lokalnych organów wykonawczych, organizacja działalności własnych struktur.

Sądownictwo

Wymiarem sprawiedliwości w Kazachstanie zajmują się niezależne sądy z Sądem Najwyższym na czele. Rolę sądu konstytucyjnego pełni Rada Konstytucyjna, która składa się z siedmiu członków mianowanych na sześcioletnią kadencję; po dwóch członków wybierają przewodniczący izb, zaś trzech w tym przewodniczącego – mianuje prezydent.

Filarami władzy sądowniczej są: Sąd Najwyższy i sądy lokalne. W myśl dekretu prezydenta system sądów lokalnych składa się z sądów obwodowych oraz równorzędnych im sądów znajdujących się w mieście Ałmaty, Sądu Miejskiego i Wojskowego, Sądu Armii Kazachstanu oraz sądów rejonowych, miejskich i wojskowych.

Przewodniczącego Sądu Najwyższego Republiki, przewodniczących kolegiów oraz sędziów wybiera senat na wniosek prezydenta, w którym uwzględnia się rekomendację Wyższej Rady Sądowniczej. Sędziowie sądów obwodowych i im równorzędnych wybierani są przez prezydenta, na podstawie rekomendacji tej Rady. Pozostałych sędziów, rekomendowanych przez Sądownicze Kolegium Kwalifikacyjne, mianuje również prezydent na wniosek ministra sprawiedliwości.

Wyższa Rada Sądownicza składa się z przewodniczącego Rady Konstytucyjnej i Sądu Najwyższego, prokuratora generalnego, ministra sprawiedliwości, dwóch senatorów oraz sędziów i innych osób wyznaczonych przez prezydenta.

Sądownicze Kolegium Kwalifikacyjne jest niezależną autonomiczną instytucją składającą się z dwóch deputowanych *Mażylistu*, sędziów, prokuratorów, wykładowców prawa oraz pracowników organów wymiaru sprawiedliwości.

Prokuratura jest strukturą działającą na zasadzie hierarchicznego podporządkowania. Na jej czele stoi prokurator generalny mianowany przez prezydenta za zgodą senatu na pięcioletnią kadencję. Organy prokuratury podporządkowane są wyłącznie prezydentowi-

wi. Wymiar sprawiedliwości oraz sądownictwo w Kazachstanie są w bardzo dużym stopniu podporządkowane prezydentowi kraju.

Sądy, szczególnie lokalne, są niedoinwestowane i cierpią na brak kompetentnych pracowników, co sprawia, że praca tych instytucji jest mało wydajna. Ważnym problemem z którym boryka się władza sądownicza jest również korupcja.

W 2000 roku rząd rozpoczął proces reformowania sądownictwa. Logistyczny nadzór wymiaru sprawiedliwości został przesunięty z ministerstwa sprawiedliwości na nowopowstały Komitet Administracji Sądownictwa przy Sądzie Najwyższym. Na podstawie dekretu prezydenta z 7 lutego 2001 roku, wynagrodzenia w większości sądów zostały podwyższone o 300 %. Jednym z punktów programu reformowania sądownictwa było utworzenie specjalistycznych sądów (gospodarczych, administracyjnych, ds. małoletnich i innych), mających status sądów lokalnych oraz obwodowych. Pierwszym krokiem w tym kierunku było powołanie w styczniu 2001 roku specjalistycznych sądów w Ałmaty i Karagandzie. Sądy te są upoważnione do rozpatrywania spraw gospodarczych, m.in. majątkowych, gdzie stronami są podmioty prawne lub spraw dotyczących osób prywatnych w przypadku, gdy kwota roszczenia nie przekracza w chwili złożenia pozwu 5000 MIP¹, zgodnie z postanowieniami ustawy. Obecnie podobne sądy gospodarcze funkcjonują w centralnym mieście każdego obwodu.

¹ Miesięczny Indeks Przeliczeniowy stosowany jest do ustalania wysokości emerytur, zapomóg i zasiłków socjalnych oraz grzywnien, kar, mandatów, podatków i innych płatności wynikających z obowiązujących przepisów prawnych. Zgodnie z ustawą „O budżecie Republiki na rok 2001” z 22 grudnia 2000 roku, MIP wynosił w 2001 roku 725 tenge (około 5 USD), w 2004 roku 919 tenge (około 6,6 USD).

II. UWARUNKOWANIA GEOPOLITYCZNE

Kraje Azji Centralnej

Ustrój społeczno-polityczny państw Azji Centralnej jest konglomeratem tradycji lokalnych, spuścizny po Związku Radzieckim i wzorców proponowanych przez Zachód. System ten nazywany jest „azjatycką drogą do demokracji”. Oficjalnie wszystkie państwa regionu są republikami prezydenckimi z wszelkimi instytucjami demokratycznymi. W praktyce są one politycznymi kontynuatorami byłych republik ZSRR.

We wszystkich państwach regionu system polityczny składa się z prezydenta i jego administracji, kontrolującej wraz z nim większość strategicznych dla państwa obszarów życia publicznego i gospodarczego. Ważną rolę odgrywają tradycyjne powiązania etniczne, plemienne, klanowe (regionalne) i rodzinne, mające często bezpośredni i pośredni wpływ na kształtowanie sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej, w tym również na charakter konfliktów wewnętrznych.

Jednym z podstawowych problemów geopolitycznych regionu jest jego izolacja od głównych centrów gospodarczych i politycznych świata. Nowopowstałym państwom regionu nie udało się dotychczas złamać monopolu Rosji na przesył kluczowych surowców (gazu i ropy naftowej) na światowe rynki, co jest warunkiem ich pełnej niezależności. Rosja posiada również największe wpływy polityczne, wojskowe, gospodarcze i kulturowe w regionie. Pozostaje, zatem głównym punktem politycznego i gospodarczego odniesienia dla państw regionu. Szansa na zróżnicowanie kierunków współpracy wynika z rosnącego zainteresowania tą częścią świata ze strony USA i Turcji, a także – w mniejszym stopniu – Iranu, Chin i Pakistanu.

Azja Centralna, z wyjątkiem Kazachstanu, jest regionem niestabilnym, w którym dają o sobie znać konflikty i tarcia etniczne wyrosłe z polityki narodowościowej ZSRR. Jednym z ważnych nierozwiązanych problemów międzynarodowych jest sprawa statusu Morza Kaspijskiego. Spór między państwami kaspijskimi (Rosją, Kazachstanem, Turkmenistanem, Azerbejdżanem i Iranem) w tej sprawie toczy się od czasu rozpadu ZSRR. Osiągnięcie porozumienia utrudnia kwestia zagospodarowania bogatych złóż ropy naftowej i gazu ziemnego, znajdujących się w szelfie morza.

Państwa Azji Centralnej są państwami świeckimi, chociaż islam pozostaje tradycyjną i najbardziej rozpowszechnioną religią (około 47% ludności). Znaczący wzrost znaczenia islamu, zwłaszcza wśród Uzbeków i Tadżyków, budzi niepokój wśród obecnych świeckich elit środkowoazjatyckich, sięgających swymi korzeniami ZSRR. Obawy są uzasadnione, ponieważ islam często nabiera cech fundamentalizmu, stając się ośrodkiem organizującym opozycję polityczną i przyciągającym część obywateli niezadowolonych z przebiegu transformacji gospodarczej w poszczególnych krajach.

Międzynarodowa współpraca gospodarcza

Od chwili uzyskania niepodległości w roku 1991 Kazachstan nawiązał stosunki dyplomatyczne z 120 krajami i otworzył w 38 z nich misje dyplomatyczne. W kraju akredytowano 68 placówek dyplomatycznych oraz przedstawicielstw organizacji międzynarodowych.

Po rozpadzie Związku Radzieckiego w 1991 roku 15 byłych republik związkowych stało się suwerennymi państwami. Następnie 12 z nich (bez Litwy, Łotwy i Estonii) powołało organizację pod nazwą Wspólnota Niepodległych Państw (WNP), której członkiem od 8 grudnia 1991 roku został również Kazachstan. Kraj ten razem z Rosją, Białorusią, Kirgistanem i Tadżykistanem tworzy unię celną.

W okresie 12 lat istnienia wspólna przestrzeń gospodarcza WNP uległa podziałowi, w wyniku którego powstały między innymi:

- Euroazjatycka Wspólnota Gospodarcza (Białoruś, Kazachstan, Rosja, Tadżykistan),
- Środkowoazjatycka Wspólnota Gospodarcza (Kazachstan, Kirgistan, Uzbekistan, Tadżykistan).

Euroazjatycka Wspólnota Gospodarcza

Istniejąca od 1995 roku, wspomniana już unia celna pięciu państw składająca się z Kazachstanu, Białorusi, Kirgistanu, Rosji i Tadżykistanu została przekształcona w dniu 10 października 2000 roku w Euroazjatycką Wspólnotę Gospodarczą. Głównym celem nowej wspólnoty jest m.in. utworzenie jednolitej przestrzeni gospodarczej, stosowanie wspólnych zasad handlu, unifikacja systemów podatkowych i zapewnienie bezwizowego ruchu ludności. W ciągu 5 lat istnienia unii celnej zlikwidowano we wzajemnym handlu ograniczenia taryfowe i ilościowe. W odniesieniu do większości pozycji towarowych nie są stosowane, na zasadach wzajemności, cła, podatki oraz inne opłaty. Uzgodniono i zatwierdzono bazowy wykaz towarów objętych podatkiem akcyzowym, jak również minimalne stawki na poszczególne rodzaje towarów. Pozwoliło to na utworzenie jednolitego obszaru celnego.

W dniu 30 listopada 2000 roku szefowie rządów krajów członkowskich Wspólnoty podpisali w Mińsku porozumienie o wzajemnym bezwizowym ruchu ludności.

Szanghajska „piątka”

W 1996 roku przywódcy pięciu krajów (Rosji, Chin, Kazachstanu, Kirgistanu i Tadżykistanu) powołali do życia tzw. „szanghajską piątkę”. Obecnie do organizacji tej należy również Uzbekistan. Głównym jej celem było rozwiązywanie sporów granicznych, jednak z czasem przeistoczyła się ona w forum współpracy regionalnej. Podczas szczytu, który odbył się w dniach 14 i 15 czerwca 2001 roku w Szanghaju, prezydenci tych krajów przekształcili powstałą „piątkę” w Szanghajską Organizację

Współpracy. Mimo zapowiedzi nie przyłączył się do niej Pakistan. Uczestnicy szczytu podpisali deklarację w sprawie wspólnego zwalczania islamskiego ekstremizmu, terroryzmu i lokalnych separatyzmów, a także powołania wspólnych struktur antyterrorystycznych. Wymienione kraje mają również utrzymywać stałą współpracę w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa regionalnego, obejmującej między innymi współpracę militarną.

Wiarygodność organizacji została mocno naruszona w wyniku tzw. kryzysów batkańskich, podczas których, latem 1999 i 2000 roku, bojownicy Islamskiego Ruchu Uzbekistanu przedostali się z Tadżykistanu na terytorium Kirgistanu i Uzbekistanu. Tym samym ujawniła się pewna słabość struktur siłowych tych państw, które pomimo ataku nie otrzymały pomocy ze strony innych krajów „piątki”.

15 stycznia 2004 roku w obecności szefów dyplomacji sześciu państw członkowskich – Rosji, Chin, Kazachstanu, Kirgistanu, Tadżykistanu i Uzbekistanu oraz przedstawicieli organizacji międzynarodowych (m.in. ONZ, UE, OBWE) otwarto stały Sekretariat Szanghajskiej Organizacji Współpracy (SOW).

Sytuacja zaczęła się zmieniać wraz z pojawieniem się wojsk amerykańskich w Azji Centralnej po dniu 11 września 2001 roku i podjęciem przez nie aktywnej walki z muzułmańskim ekstremizmem. Obecność wojsk amerykańskich w Azji Centralnej ma także znaczenie dla pozycji Rosji i Chin w tym regionie, uważanym tradycyjnie za strefę ich oddziaływania. Obawy przed hegemonią Stanów Zjednoczonych, które odnoszą spektakularne, choć nie bezdyskusyjne, sukcesy w wojskowym wymiarze walki ze światowym terroryzmem, zmusiły te dwa kraje do kontrofensywy. Przekształcona na początku 2004 roku, sprawniejsza Szanghajska Organizacja Współpracy może stać się jednym z ważniejszych narzędzi wywierania wpływu na rozwój sytuacji w Azji Centralnej i nie tylko w tym regionie świata.

W chwili obecnej rozwój SOW wychodzi naprzeciw polityce zagranicznej Rosji i Chin w regionie Azji Centralnej. Strategiczne położenie na szlakach transportowych i komunikacyjnych, bogactwo surowców energetycznych, nieuchronnie implikuje aktywną politykę ze strony tych państw w regionie. Chęć powiązania państw Azji Centralnej siecią zależności politycznych, ekonomicznych i wojskowych przynosi oczekiwane rezultaty – nawet prowadzący najbardziej samodzielną politykę Uzbekistan został członkiem SOW. Ulokowanie centrum antyterrorystycznego właśnie w Taszkencie ma na celu zachęcenie tego kraju do aktywniejszego uczestnictwa w tej organizacji. Członkostwo Chin w SOW jest korzystne zarówno dla obawiających się potężnego sąsiada Kazachstanu, Kirgistanu i Tadżykistanu, jak i dla Rosji, która w ten sposób zyskuje pewien stopień kontroli nad poczynaniami tradycyjnego rywala. Wreszcie SOW może wpisywać się w globalny system bezpieczeństwa, i być w przyszłości bardziej znaczącym podmiotem, zwłaszcza jeśli w poczet jego członków przyjęte zostałyby nowe państwa (chęć uczestnictwa zgłosiły już Indie, Pakistan i Mongolia).

Kazachstan przywiązuje dużą wagę do działalności Szanghajskiej Organizacji Współpracy. Reasumując można stwierdzić, iż SOW wyrosła już poza swój pierwotny wymiar regionalnej struktury mającej na celu zapewnianie bezpieczeństwa i przystąpiła do pełniejszego wykorzystywania swego ogromnego potencjału, czemu służy m.in. rozwój współpracy gospodarczej i handlu pomiędzy uczestnikami tego ugrupowania.

Organizacje międzynarodowe

Kazachstan jest członkiem najważniejszych organizacji międzynarodowych, w tym ONZ (od marca 1992 roku), OBWE, MFW, Banku Światowego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, Organizacji Państw Islamskich, Azjatyckiego Banku Rozwoju, Islamskiego Banku Rozwoju, Międzynarodowej Korporacji Finansowej oraz kilku innych organizacji międzynarodowych. Należy również – o czym była mowa wcześniej – do Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej (od października 2001 roku) oraz do Szanghajskiej Organizacji Współpracy (od czerwca 2001 roku).

Kraj ten aktywnie współpracuje z NATO w ramach programu partnerstwo dla pokoju, o czym może świadczyć fakt, iż Kazachstan utworzył wraz z Kirgistanem i Uzbekistanem wspólny batalion środkowoazjatycki „Centrazbat”.

W styczniu 1995 roku Kazachstan podpisał porozumienie o współpracy i partnerstwie z Unią Europejską w celu umocnienia stosunków gospodarczych i politycznych z tym ugrupowaniem. Porozumienie to weszło w życie w 1999 roku.

Od połowy lat 90-tych Kazachstan ubiega się o członkostwo w WTO. W 1996 roku została utworzona Grupa Robocza ds. rozmów akcesyjnych. Negocjacje dwustronne prowadzone są z 15 państwami spośród 33 krajów członkowskich Grupy. W lipcu 2001 roku w Genewie odbyło się czwarte posiedzenie kazachstańskiej grupy roboczej dotyczące warunków przystąpienia do WTO.

Kierunek zmian zachodzących w handlu zagranicznym Kazachstanu, w dziedzinie polityki celnej jest zgodny z wytycznymi WTO. Ministerstwo Przemysłu i Handlu uzgodniło z WTO ścieżkę stopniowej redukcji stawek celnych z poziomu wyjściowego do docelowego. Obecna średnioważona stawka celna wynosi 10 %.

W wyniku przystąpienia Kazachstanu do WTO kraj ten uzyska pełny dostęp do rynków krajów członkowskich tej Organizacji, otworzy szerzej swój rynek dla podmiotów zagranicznych oraz stanie się bardziej atrakcyjnym miejscem dla inwestorów zagranicznych.

Kierując się intencją przeciwdziałania ewentualnym niekorzystnym skutkom członkostwa w WTO w ustawodawstwie kazachstańskim uwzględniono nie tylko potrzebę uruchomienia procesów dostosowawczych, w celu sprostania wymogom międzynarodowym, ale także ochronę własnego rynku i rodzimych inwestorów.

III. GOSPODARKA

Informacje ogólne

Na początku XX wieku gospodarka Kazachstanu opierała się prawie wyłącznie na prymitywnym rolnictwie. Za czasów przynależności do ZSRR na północy kraju utworzono państwowe gospodarstwa rolne i rozpoczęto budowanie od podstaw przemysłu wykorzystującego krajowe bogactwa naturalne.

Dziedzinami gospodarki czerpiącymi siłę z krajowych zasobów są w Kazachstanie górnictwo oraz w skromniejszym zakresie przemysł przetwórczy, wytwarzający koncentraty rud, hutnictwo metali kolorowych, petrochemia, a także, choć w jeszcze mniejszym stopniu, przemysł budowy maszyn ciężkich, tekstylny i spożywczy.

System gospodarki planowej przyczynił się do powiązania Kazachstanu z Rosją i zerwania historycznych związków z innymi państwami azjatyckimi. Ponad 90 % handlu transgranicznego odbywało się z republikami b. ZSRR, a cała infrastruktura była zorientowana na zaspokajanie potrzeb Związku Radzieckiego i w rezultacie była niedostosowana do potrzeb rynku wewnętrznego. W efekcie, po rozpadzie ZSRR, gospodarka tego kraju znalazła się w trudnej sytuacji – PKB spadł w ciągu kilku lat o ponad 50 %.

Początki procesu reformowania gospodarki były niełatwe i przebiegały one wolno. Podjęte w latach 90-tych dwie kolejne próby przeprowadzenia prywatyzacji w przemyśle nie dały pożądanych efektów z uwagi na brak inwestorów strategicznych, którzy gotowi byłiby przeznaczyć dodatkowe środki finansowe na modernizację produkcji. Pomimo tego niektóre przedsiębiorstwa zostały w trybie indywidualnym sprzedane zagranicznym inwestorom.

W latach dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia wzrastało w Kazachstanie wydobycie kopalin, natomiast spadała produkcja pozostałych gałęzi gospodarki. Wzrost produkcji w przemyśle wydobywczym wiązał się z napływem kapitału zagranicznego. W zamian za prawo zarządzania kopalniami firmy zagraniczne zobowiązały się do modernizacji wydobycia oraz rozwiązywania problemów socjalnych i ekologicznych.

Gospodarka Kazachstanu jest nadal powiązana przede wszystkim z grupą gospodarek krajów postradzieckich, ale w ostatnich latach obserwuje się rosnący udział innych partnerów zewnętrznych w handlu zagranicznym.

Sytuację gospodarczą kraju komplikuje w pewnej mierze fakt, że większość połączeń transportowych prowadzi przez Rosję. Może to w pewnym sensie utrudniać budowę niezależnej gospodarki po rozpadzie ZSRR, w sytuacji gdyby Rosja blokowała z jakichś względów dostęp do infrastruktury przesyłowej, co jest jednak raczej mało prawdopodobne. Z drugiej jednak strony trzeba obiektywnie stwierdzić, iż jest to

ewidentną zaletą, bowiem ułatwia kazachstańskim eksporterom dostęp do ogromnego i chłonnego rynku rosyjskiego.

Innym problemem jest to, że miejsca wydobycia surowców nie leżą w pobliżu lokalnych rynków zbytu, gdzie występuje na nie znaczne zapotrzebowanie podyktowane względami produkcyjnymi czy popytem konsumpcyjnym. Na przykład, największe złoża ropy naftowej usytuowane są na zachodzie kraju, podczas gdy liczącymi się jej użytkownikami są regiony znajdujące się na wschodzie kraju. Interesujący jest także fakt, że ze względu na brak mocy przerobowych rafinerii Atyrau większość kazachstańskiej ropy eksportowana jest do rafinerii znajdujących się w Rosji lub w Azerbejdżanie. Dwie rafinerie leżące we wschodniej części Kazachstanu (Pawłodar i Czymkent) są zarazem zależne od ropy z zachodniej Syberii. Podobny paradoks występuje w przypadku gazu ziemnego, który jest produkowany w północno-zachodniej części kraju i przetwarzany w Rosji, a jego zużycie skoncentrowane jest na południu i uzależnione od importu z Uzbekistanu.

W roku 1993 w Kazachstanie wprowadzono walutę narodową – tenge. W konsekwencji rosyjskiego kryzysu finansowego, w marcu 1999 roku kraj został zmuszony do znacznej dewaluacji narodowej waluty, gdyż dalsze sztuczne utrzymywanie poprzedniego poziomu kursu walutowego powodowałoby wyhamowanie eksportu do Rosji i spadek popytu na towary importowane spoza WNP, w tym pochodzące z Polski.

Podstawowymi sektorami gospodarki są: usługi, przemysł (w tym zwłaszcza petrochemiczny i metalurgiczny) oraz rolnictwo; 78 % produkcji pochodzi z sektora prywatnego. Pomimo znacznego udziału przemysłu w PKB około ¾ eksportu stanowią półfabrykaty oraz surowce, podczas gdy udział dóbr finalnych jest raczej niewielki. Brak lokalnej produkcji wyrobów o większym stopniu przetworzenia sprawia, iż występujący na nie w Kazachstanie popyt zaspakajany jest przede wszystkim importem.

O stanie zaawansowania reform gospodarczych może świadczyć m.in. fakt, iż Kazachstan został uznany przez Stany Zjednoczone w dniu 26 marca 2002 roku, jako pierwsze państwo WNP, za kraj o gospodarce rynkowej. Taki status przyznała Kazachstanowi już wcześniej, w październiku 2000 roku, Unia Europejska.

Struktura PKB w latach 1998-2003 (w %)

Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Przemysł	24,4	25,6	32,2	32,5	32,7	29,5
Rolnictwo	8,6	9,9	9,0	9,9	9,8	7,3
Budownictwo	4,9	4,8	5,0	6,0	6,1	6,2
Transport i łączność	13,8	12,9	11,1	11,1	11,0	12,1
Handel i gastronomia	15,2	15,0	13,2	15,0	15,0	12,1
Inne*	33,2	31,9	29,5	25,5	25,4	32,8

* głównie usługi

Źródło: IMF Country Report No 01/20, No 02/64, Agencja ds. Statystyki RK, Azjatycki Bank Rozwoju.

Sprzyjające czynniki zewnętrzne wpłynęły w latach 2000-2003 na utrzymanie pozytywnych trendów w gospodarce, która wiele zawdzięcza rosnącym cenom surowców, w tym w szczególności ropy naftowej i gazu ziemnego, generującym coraz większe wpływy z eksportu.

W wyniku korzystnego kształtowania się relacji pomiędzy cenami uzyskiwanymi w eksporcie i płaconymi w imporcie (terms of trade) oraz stymulującej rozwój polityki gospodarczej, tempo wzrostu PKB w latach 2000-2003 przekraczało w Kazachstanie 9 %. Największa dynamika wzrostu PKB wystąpiła w takich sektorach jak produkcja wyrobów przemysłowych, budownictwo oraz wydobywanie surowców. Gałęzie przemysłu, w których wykorzystywana jest ropa naftowa i gaz (przemysł petrochemiczny) stają się coraz ważniejszymi składnikami, czy wręcz fundamentami przemysłowej infrastruktury Kazachstanu.

Przesłanką, pozwalającą przewidywać utrzymywanie się tego pozytywnego wzrostowego trendu również w przyszłości, jest wysoka stopa inwestycji. Rosły one w okresie 2000-2004 w tempie przekraczającym 10 % rocznie (2000 – 29,4 %; 2001 – 22,6 %; 2002 – 21,0 %; 2003 – 19,0 %; 2004 – 10,6 %; styczeń-maj 2004 – 9,7 %). W 2003 roku wartość inwestycji ogółem wyniosła około 1.259 mld KZT. Struktura tych inwestycji była w 2003 roku bardzo zbliżona do występującej w 2002 roku (vide poniższa tabela).

Struktura inwestycji w RK w 2002 roku

Wyszczególnienie	mln KZT	Udział %
Ogółem, w tym:	1 193 113	100,0
<i>Prace montażowo-remontowe</i>	<i>491 434</i>	<i>41,2</i>
<i>Maszyny, wyposażenie, narzędzia</i>	<i>448 739</i>	<i>37,6</i>
<i>Inne prace i wydatki</i>	<i>252 940</i>	<i>21,2</i>

Zródło: WEH Ambasady RP w Kazachstanie, sprawozdanie za 2002 r.

Na tle innych gospodarek WNP Kazachstan prezentował się w okresie 2000-2003 bardzo korzystnie – zarówno pod względem wzrostu PKB w kategoriach realnych i inflacji, jak i zmian kursu walutowego.

Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne Kazachstanu za lata 1999-2003

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003
Zmiana produktu krajowego brutto (%)	2,7	9,6	13,5	9,8	9,2
PKB per capita (USD)	1 129	1 230	1 494	1 643	2 084
Deficyt/nadwyżka budżetowa (% PKB)	-3,5	-0,1	-1,7	0,0	-0,9
Saldo bilansu handlowego (mln USD)	343,7	2 765,6	600,0	3 218,6	4 088,0
Saldo na rachunku bieżącym jako % PKB	-1,4	5,9	-3,2	-3,5	-0,2
Stopa bezrobocia (% ludności ogółem)	3,9	3,7	2,8	3,1	1,8
Inflacja średnioroczna (%)	8,3	13,2	8,4	5,9	6,4
Kurs wymiany tenge/USD (średnioroczny)	120,1	142,3	146,2	153,2	143,3

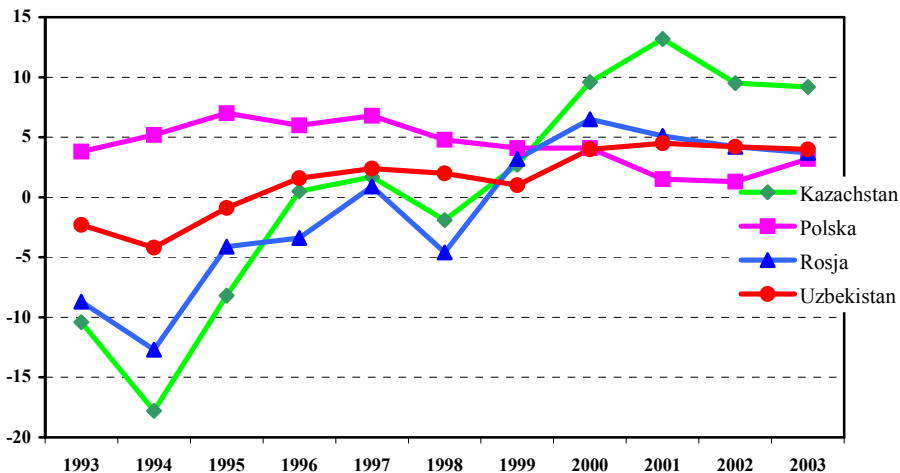
Zródło: The Economy of the Republic of Kazakhstan in Figures, Kazinvest, 2000 r. oraz Agencja ds. Statystyki RK.

Mimo ogólnie korzystnych wskaźników makroekonomicznych Kazachstan ma relatywnie wysokie zadłużenie, aczkolwiek zdaniem Banku Światowego jest on nadal zaliczany do krajów o raczej średnim obciążeniu długiem zagranicznym.

Według danych opublikowanych przez Narodowy Bank Kazachstanu obejmujących 2003 rok, całkowite zadłużenie zagraniczne tego kraju wyniosło 22,9 mld USD wobec 18,0 mld USD w roku poprzednim. Stanowi to wzrost o 26 % w skali roku. Jednocześnie płatności z tytułu jego obsługi osiągnęły wartość ponad 4 mld USD. W odniesieniu do PKB zadłużenie stanowiło 77 %, a na jego obsługę potrzebne są środki wynoszące około 30 % rocznych wpływów z eksportu.

Z danych za 1 kwartał 2004 roku wynika, iż zadłużenie zagraniczne wzrosło do poziomu 23,8 mld USD, z tego około 80 % przypada na przedsiębiorstwa i osoby fizyczne.

Porównanie dynamiki PKB Kazachstanu na tle innych krajów w latach 1993-2003
(poprzedni rok = 100)

Źródło: Статкомитет СНГ; Статистический сборник, Государственный департамент статистики Министерства макроэкономики и статистики Республики Узбекистан, Ташкент 2002; www.cisstat.com/rus/uzb.htm.

Za bezprecedensowy można uznać dekret prezydenta Nazarbajewa z maja 2001 roku w sprawie legalizacji kapitałów spoza oficjalnego obiegu. Na mocy tego dokumentu wszystkie zgromadzone kapitały pochodzące z „szarej strefy” (oprócz działalności kryminalnej) mogły być zalegalizowane w wyznaczonym terminie, tzn. do 14 lipca

2001 roku, a ich właściciele mogli zostać zwolnieni z obowiązku uregulowania zaległych podatków. W celu zachęcenia osób posiadających środki zdeponowane w bankach zagranicznych, jak również przechowywane w domu do ich ujawniania, na mocy decyzji rządu zniszczono wszystkie deklaracje podatkowe za ostatnie 5 lat. W wyniku tej operacji w Kazachstanie zalegalizowano kwoty o łącznej wartości 476 mln USD. W ciągu 30 dni 19 krajowych banków komercyjnych przyjmowało środki finansowe zgromadzone w dwudziestu rodzajach walut. Zastosowanie powyższych rozwiązań wynikało z przekonania, iż dodatkowe wpływy pozwolą na szybszy rozwój kraju dzięki pełniejszemu wykorzystaniu wewnętrznych źródeł finansowania wzrostu gospodarczego.

Na mocy dekretu prezydenta Nazarbajewa z maja 2000 roku w Kazachstanie powstał Państwowy Fundusz Naftowy. Celem Funduszu jest zabezpieczenie się przed obniżką cen ropy naftowej na światowych rynkach, a co za tym idzie przed spadkiem dochodów budżetowych. Fundusz Naftowy jest zarządzany przez Bank Centralny, a przedsiębiorstwa eksportujące ropę naftową zasilają go podatkami (VAT, podatkiem dochodowym, opłatami za licencje). Za zgromadzone środki nabywane są zagraniczne papiery wartościowe. Zarządem Funduszu kieruje prezydent, pozostałymi członkami są: premier, wicepremier, prezes banku centralnego, przewodniczący administracji urzędu prezydenta, minister finansów oraz prezes Komitetu do spraw Kontroli Budżetu Państwa.

Aktualna sytuacja gospodarcza i kierunki rozwoju

Jak już wyżej wspomniano, w 2003 roku PKB Kazachstanu wzrósł o 9,2 %, co było jednym z najwyższych wskaźników w regionie. W porównaniu z poprzednim rokiem wartość inwestycji zwiększyła się o 10,6 %.

W 2003 roku produkcja przemysłowa charakteryzowała się, podobnie jak w latach ubiegłych, dynamicznym trendem wzrostowym, na poziomie 8,8 %.

Pozytywne trendy wystąpiły też w handlu zagranicznym. W 2003 roku wartość eksportu wzrosła z 10,0 do 13,2 mld USD przy jednoczesnym wzroście importu z 7,7 do 9,2 mld USD. Nadwyżka w handlu zagranicznym wynika przede wszystkim z korzystnych cen uzyskiwanych za sprzedawane przez Kazachstan surowce. Specyfika kazachstańskiej gospodarki polega m.in. na tym, że wytwarza ona głównie dobra o relatywnie niskiej wartości dodanej. Sprawia to, iż modernizacja przemysłu i innych gałęzi gospodarki odbywa się przeważnie w oparciu o sprzęt i urządzenia sprowadzane z zagranicy. W 2003 roku wyroby przetworzone stanowiły zaledwie około 11 % wartości eksportu natomiast udział dóbr inwestycyjnych w imporcie wyniósł aż 39 %.

Można oczekiwać, iż w wyniku utrzymywania się wysokiej dynamiki inwestycji, krajowa produkcja wyrobów charakteryzujących się wyższym stopniem przetworzenia, a zatem i wartości dodanej, będzie wzrastać. Dotyczy to zarówno tych sektorów, które korzystają z miejscowych, relatywnie tanich i łatwo dostępnych surowców (przemysł petrochemiczny, rolnictwo, jak i innych takich np. przemysł lekki i maszynowy).

Pomimo pewnych zastrzeżeń odnoszących się do trwałości wzrostu gospodarczego oraz spodziewanych wyników zmian jakościowych wprowadzanych w polityce gospodarczej, Międzynarodowy Fundusz Walutowy zakłada kontynuację wysokiego trendu wzrostowego PKB Kazachstanu w latach 2004-2005, odpowiednio na poziomie 9,0 % i 8,5 %. Słuszność tych przewidywań znajduje potwierdzenie w fakcie, iż po trzech kwartałach 2004 roku PKB wzrósł o 9,4 %, w porównaniu do tego samego okresu 2003 roku.

Równie pozytywnie kształtują się inne wskaźniki ekonomiczne. Zgodnie z danymi WEH Ambasady RP w Kazachstanie, w okresie styczeń-wrzesień 2004 wartość produkcji przemysłowej była o 10,3 % wyższa niż w analogicznym okresie ubiegłego roku. Wzrost produkcji przemysłowej miał miejsce we wszystkich regionach z wyjątkiem obwodu Akmolińskiego, na którego terenie leży stolica kraju Astana. W przemyśle wydobywczym wyniósł on 13,1 %, w przetwórstwie – 8,6 %, w produkcji i rozdzielnictwie energii elektrycznej, gazu i wody – 3,8 %. Wydobycie ropy naftowej wzrosło o ok. 20 % (wynosiło ok. 1,2 mln baryłek dziennie), zaś gazu ziemnego – o 50 %. W okresie tym Kazachstan wyeksportował ok. 40 mln ton ropy naftowej. Wyprodukowano około 4,1 mln ton stali surowej czyli o 9 % więcej niż w tym samym okresie ubiegłego roku. Zmniejszyła się natomiast produkcja złota o 4 % (6.996 kg) i srebra o 13 % (522.133 kg) przy wzroście produkcji miedzi (106 %) i innych metali kolorowych. Wydobyto o 14 % więcej węgla niż przed rokiem (82,4 mln ton węgla kamiennego i 2,3 mln ton węgla brunatnego). W omawianym okresie eksport węgla obniżył się o 6 % i wyniósł 17,2 mln ton.

Wartość usług i prac budowlanych wzrosła o 5,8 % (w porównaniu z analogicznym okresem ubiegłego roku) i wyniosła 322,1 mld KZT. Wartość usług zrealizowanych przez prywatne przedsiębiorstwa stanowi 79 % wartości usług ogółem, świadczonych przez inwestorów zagranicznych – 20 %, a stanowiących udział przedsiębiorstw państwowych – 1 %. W omawianym okresie w Republice Kazachstanu (RK) wybudowano 12.299 budynków o łącznej powierzchni 2.521,8 tys. m², (w tym 1.956,2 tys. m² powierzchni mieszkalnej). Średnia cena jednego metra kwadratowego wyniosła w omawianym okresie 26,2 tys. KZT tj. około 200 USD. Jednocześnie w takich miastach jak Astana, Ałmaty, Aktau cena jednego metra kwadratowego bez białego montażu waha się w granicach 2.000 USD. W roku bieżącym został również ogłoszony przez Prezydenta Kazachstanu Program Budownictwa Mieszkaniowego, zgodnie z którym koszt budowy jednego metra kwadratowego ma wynieść ok. 350 USD.

Obroty towarowe z zagranicą wyniosły w 2003 roku 19,8 mld USD (wzrost o 50 % w porównaniu z analogicznym okresem 2002 roku). Eksport osiągnął wartość 11,8 mld USD i zwiększył się o 45 %, zaś import – 8,0 mld USD, co oznacza wzrost o 58 %.

Inwestycje w kapitał podstawowy wyniosły 920,1 mld tenge (10 % więcej niż w analogicznym okresie 2003 roku). Największy ich wzrost miał miejsce w: Astanie (1,7 razy) oraz w obwodach: Kostanajskim (1,4), Pawłodarskim (1,3), Atyrauskim i Alma-tyńskim (1,2). Jeśli chodzi o źródła finansowania inwestycji to 62,7 % zaangażowanych tam kwot stanowiły środki własne podmiotów gospodarczych, zaś 24,6 % i 12,7 % – pochodziło odpowiednio od inwestorów zagranicznych i z budżetu. W przemyśle wydobywczym ropy naftowej i gazu ulokowano 37,4 % wartości inwestycji ogółem, zaś w operacje związane z obrotem nieruchomościami 16,4 %, w transport i łączność 16,2 %, w przemysł przetwórczy 9 %.

Najwięcej inwestycji zagranicznych trafiło do regionów ropo- i gazonośnych (obwód Atyrauski 55,6 %, obwód Zachodnio-Kazachstański – 18,4 %). Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Kazachstanie w I półroczu 2004 roku osiągnęły wielkość 2.523,3 mln USD. Pochodziły one głównie z USA (698,8 mln USD), Holandii, Wielkiej Brytanii, Włoch i Szwajcarii. Większość bezpośrednich inwestycji zagranicznych została skierowana do sektora wydobywczego, głównie ropy naftowej i gazu. Od momentu uzyskania niepodległości przez Kazachstan w grudniu 1991 roku łączna wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych ulokowanych w kazachstańskiej gospodarce wyniosła 25,8 mld USD.

Wartość produkcji rolniczej zmniejszyła się w omawianym okresie o 3,9 % i osiągnęła wartość 529,3 mld KZT, przy czym największy spadek bo aż o 9,7 % dotyczył produkcji roślinnej (319,9 mld KZT). Natomiast hodowla zwierząt wzrosła o 5,5 % (219,4 mld KZT), przy rosnącym pogłowiu bydła i trzody oraz spadku liczby hodowanego ptactwa.

Pomimo postępującej industrializacji znaczna część, bo aż ok. 44 % ludności Kazachstanu, mieszka jeszcze na terenach wiejskich.

Jako priorytetowe cele polityki gospodarczej określa się modernizację i rozbudowę podstawowej infrastruktury – rozbudowę i modernizację sieci dróg (w tym mostów i wiaduktów), wsparcie krajowego sektora wytwórczego (w celu stopniowego zastępowania importu wyrobami krajowymi, rozwój wsi (m.in. poprzez zwiększenie przetwórstwa płodów rolnych), budowę obiektów socjalnych.

Polityka rozwoju gospodarczego Kazachstanu na lata 2004-2006 obejmuje m.in. realizację następujących zamierzeń:

- inwestycje zmierzające do poprawy poziomu życia ludności,
- wzrost konkurencyjności gospodarki poprzez zmiany jakościowe, takie jak modernizacja aparatu produkcyjnego i nowe technologie,
- dynamiczny rozwój małych i średnich przedsiębiorstw,
- efektywne wykorzystanie dochodów z sektora naftowego,
- tworzenie i wdrażanie innowacji i nowych technologii,
- rozwój ochrony zdrowia i edukacji,
- rozbudowę miasta Astana,
- rozwój sektora finansowego.

Struktura produktu krajowego brutto według założeń wspomnianej polityki gospodarczej ma wyglądać następująco:

Struktura tworzenia PKB Kazachstanu w latach 2003 i 2005

Udział sektora w PKB (%)	2003	2005
Przemysł	38,3	39,2
Rolnictwo	7,8	6,2
Usługi	53,9	54,6

Źródło: World Bank, Ministerstwo Gospodarki RK

Szacuje się, iż w 2005 roku PKB ma wzrosnąć o 20 % w stosunku do roku 2002. Inwestycje mają zwiększyć się odpowiednio o 39,2 %, produkcja przemysłowa o 26,8 % a rolna o 10,3 %, eksport o 19,7 % zaś import o 24,5 % (znacznie, ze względu na import usług).

Według danych Ministerstwa Energetyki RK w latach 2003-2005 inwestycje w przemyśle naftowym wyniosą ponad 11 mld USD, zaś w przemyśle gazowym około 2,5 mld USD. Działania rządu zmierzają także do zapewnienia dalszego napływu inwestycji do tych przemysłów.

Rząd Kazachstanu traktuje również jako zadanie priorytetowe przeprowadzenie reform strukturalnych w gospodarce, gdyż ich opóźnienie grozi zepchnięciem tego kraju na pozycję dostawcy surowców dla krajów rozwiniętych i w efekcie może doprowadzić do stopniowej utraty potencjału kadrowego i techniczno-technologicznego. Reformy w przemyśle, zmierzające m.in. do rozwoju przetwórstwa zasobów surowcowych, wymagają jednak poważnych nakładów finansowych, przy czym napływ kapitału zagranicznego jest wciąż zbyt mały w stosunku do potrzeb.

Program liberalizacji systemu walutowego na lata 2003-2004 przewidywał tworzenie warunków do dywersyfikacji portfela inwestycyjnego kazachstańskich firm poprzez ułatwienie im dostępu do zakupu zagranicznych papierów wartościowych. Mają być stymulowane zagraniczne inwestycje bezpośrednie dokonywane przez rezydentów Kazachstanu w innych państwach, poszerzające potencjał produkcyjny RK i ułatwiające im wchodzenie na nowe rynki przy zachowaniu kontroli nad realizowanym przedsięwzięciem inwestycyjnym. Pełną wymiennialność waluty planuje się wprowadzić z dniem 1 stycznia 2007 roku.

W roku 2003 został ogłoszony również trzyletni program rozwoju i odbudowy wsi, w którym zapisany jest kilkakrotny wzrost państwowych inwestycji w sektorze rolnym. Planuje się także wprowadzenie prywatnej własności ziemi o przeznaczeniu rolniczym. Większą rolę będzie odgrywał leasing oraz produkcja towarów mogących konkurować ze swymi odpowiednikami na rynkach zagranicznych.

Rynek pracy

Kazachstański rynek pracy charakteryzuje się stosunkowo dobrze wykształconą i słabo wynagradzaną siłą roboczą. Na koniec marca 2004 stopa bezrobocia kształtowała się na poziomie 8,8%. Rynek pracy od strony regulacji znajduje się wciąż w fazie transformacji.

W 2003 roku ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 52% ogółu populacji (56% w roku 2000). Wskaźnik ten ze względu na niekorzystne procesy demograficzne z roku na rok maleje.

W porównaniu z pierwszym okresem transformacji dziedzina edukacji narodowej przeżywa w Kazachstanie rozkwit. Obecnie funkcjonuje tu 170 wyższych uczelni państwowych i prywatnych, które kształcą około 441 tys. studentów. Większość studentów (ok. 314 tys.) uczęszcza do szkół państwowych. Wysokość czesnego w skali roku waha się od 350 USD w filiach uczelni rosyjskich do 1700 USD na prestiżowych wydziałach uczelni krajowych.

W 2003 roku w gospodarce kazachstańskiej było zatrudnionych ogółem około 6,9 mln osób, w tym 12,2% w przemyśle.

**Struktura zatrudnienia w Kazachstanie według działów gospodarki
w latach 1999-2003 (w tys.)**

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003
Rolnictwo i leśnictwo	1335	1941	2366	2367	2494
Rybołówstwo	7	8	13	14	17
Przemysł	905	855	830	824	847
Budownictwo	211	226	264	268	339
Handel i usługi	1398	971	1006	1007	990
Hotelarstwo i gastronomia	70	61	54	57	71
Transport i komunikacja	576	550	506	504	506
Finanse	36	40	46	50	55
Nieruchomości	211	226	214	203	164
Administracja publiczna	344	314	281	280	325
Edukacja i kultura	513	531	576	589	629
Ochrona zdrowia i usługi socjalne	320	292	287	293	296
Usługi komunalne	172	181	183	186	193

Źródło: IMF Country Report 04/363

W ciągu ostatnich lat w sferze zatrudnienia zaszły istotne zmiany strukturalne. W 2003 roku w porównaniu z rokiem poprzednim nieznacznie zwiększyła się liczba osób pracujących w przemyśle i rolnictwie, przy dużym wzroście zatrudnienia w budownictwie. Znacznie wzrosła ranga sektora prywatnego mierzona liczbą pracowników.

Dzięki wysokiej dynamice wzrostu gospodarczego stopa bezrobocia spadła z 9,4 % w 2002 roku do 8,8 % w 2003 roku (% ludności zawodowo czynnej), co przedstawia poniższa tabela.

Stopa bezrobocia w Kazachstanie w latach 1996-2003

Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stopa bezrobocia						
- liczba bezrobotnych w tysiącach	925,0	950,0	906,4	780,3	690,7	670,6
- % ludności zawodowo czynnej	13,1	13,5	12,8	10,4	9,4	8,8

Źródło: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej RK oraz Agencja ds. Statystyki RK, 2004

Generalnie, koszty osobowe związane z zatrudnianiem miejscowego personelu, mimo iż rosną, pozostają ciągle na dużo niższym poziomie niż w krajach wysoko rozwiniętych gospodarczo. Minimalne miesięczne wynagrodzenie w grudniu 2002 roku wynosiło 4.761 tenge (około 36 USD), natomiast przeciętne średnie wynagrodzenie w czerwcu 2004 roku – kształtowało się na poziomie 28.640 tenge (około 208,7 USD; dla porównania w 1998 roku – 126 USD). W okresie grudzień 2002 – grudzień 2003 dochody nominalne ludności wzrosły o 17,2 %, a realne – o 9,7 %. Średnia płaca miesięczna stanowi ponad pięciokrotność minimum socjalnego. Poniżej progu ubóstwa (12 USD) znajduje się około 19,9 % ludności (II kwartał 2004).

Utrzymujące się zaległości płacowe były głównym problemem drugiej połowy lat 90. W roku 2000 rząd uchwalił jednak przepisy nakazujące pracodawcom, zalegającym z wypłatami wynagrodzeń, uregulowanie zaległości wraz z odsetkami karnymi (według stopy refinansowej NBK za każdy dzień zwłoki).

Stawki płac wahają się w zależności od regionu i sektora. Średnie wynagrodzenie mężczyzn jest o około 60 % wyższe niż kobiet i wynosi około 33 tys. tenge. Osoby zatrudnione w sektorze finansowym czy informatyce otrzymują najwyższe wynagrodzenie. Natomiast najniższe płace występują w rolnictwie, kulturze, ochronie zdrowia i edukacji.

Podobnie jak w Polsce, firmy zagraniczne, a często i krajowe, oferują wyższe stawki specjalistom ze znajomością języków obcych i z doświadczeniem zawodowym nabytym w trakcie pracy poza granicami kraju.

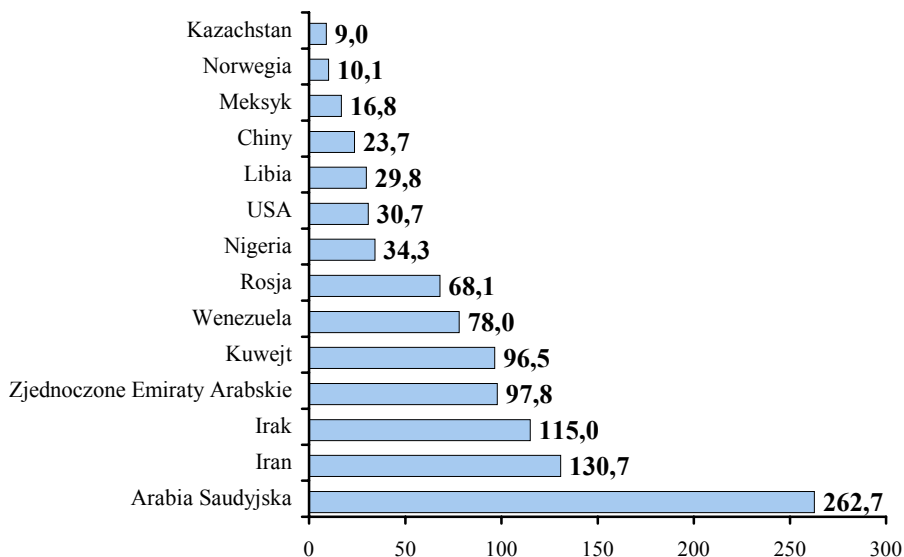
Sektor naftowy i gazownictwo

W 2003 roku w całym przemyśle wydobywczym surowców energetycznych wystąpił wzrost wydobycia w stosunku do poziomu z roku poprzedniego. Był to efekt zwiększenia wydobycia gazu ziemnego, który wyniósł 12,9 mld m³ (wzrost 22,7 %), ropy naftowej 52,2 mln t (8,4 %) oraz węgla 84,7 mln t (14,9 %).

Wartość eksportu ropy naftowej i kondensatu gazu w tym okresie wyniosła 7 mld USD. Oznacza to wzrost o ok. 39 % w porównaniu z 2002 rokiem.

W okresie do 2015 roku Kazachstan zamierza zwiększyć roczną produkcję gazu ponad trzykrotnie przeznaczając znaczną część wydobycia na eksport.

Jak wynika z poniższego wykresu, Kazachstan posiadający, o czym wspomniano już wyżej, ok. 1,0 % światowych zasobów ropy naftowej (9 – 18 mld baryłek udokumentowanych) należy do światowych liderów jeśli chodzi o złoża tego surowca.

**Państwa posiadające największe zasoby ropy naftowej
(w miliardach baryłek)**

Źródło: BP Statistical Review of World Energy, June 2004

W 1960 roku odkryto złoża ropy naftowej i gazu w północno-wschodniej części Morza Kaspijskiego i obecnie 50 % kazachstańskiego wydobycia pochodzi z tego regionu. Poszukiwania prowadzone w ostatnich latach potwierdziły, że złoża są bogate, ale zagospodarowanie ich postępuje bardzo wolno z uwagi na nierozwiązane problemy podziału zasobów między państwa mające dostęp do Morza Kaspijskiego (Turkmenistan, Azerbejdżan, Rosja, Iran, Turcja). Poza obecnie udokumentowanymi, potencjalne zasoby szacuje się dodatkowo na 60 mld baryłek.

Pełne wykorzystanie wydobywanej ropy i gazu utrudnia brak rurociągów. Mimo tego, Kazachstan zwiększył wydobycie ropy z 530 tys. baryłek dziennie w 1992 roku do około 1 mln baryłek dziennie w 2003 roku (około 1,2 mln baryłek w 2004 roku). W celu zwiększenia możliwości wykorzystania istniejącego potencjału wydobywczego rozpoczęto proces prywatyzacji, dopuszczając do sektora naftowego firmy zagraniczne.

Kazachstańskie pola naftowe na szelfie kaspijskim Kashagan, Tengiz, Uzen oraz Kraczagenek uważane są za najzasobniejsze w regionie. Szczególnie złożo Tengiz, zawierające szczególnie bogate pokłady ropy, oceniane jest jako jedno z 10 największych, dotychczas odkrytych na świecie.

Oczekuje się, że efektem realizowanych obecnie i planowanych inwestycji zagranicznych będzie osiągnięcie w produkcji na poziomie 1,6 mln baryłek dziennie w 2010 roku i ok. 2 mln baryłek w 2015 roku – w porównaniu z przytoczonymi już wyżej wielkościami wydobycia wynoszącymi odpowiednio 530 tys. w 1992 oraz 1 mln baryłek dziennie w 2003 roku. Przyrost produkcji będzie pochodził głównie z 3 złóż: Tengiz, Karaczaganak i Kashagan.

Międzynarodowe projekty naftowe realizowane są w Kazachstanie w formie przedsięwzięć typu joint-venture, umów o podziale produkcji (ang. PSA) oraz działalności prowadzonej w oparciu o koncesje na eksploatację złóż.

Wydobyciem ropy w Kazachstanie zajmują się trzy główne konsorcja naftowe:

- Karachaganak Integrated Organization (KIO),
- Tengizchevroil (TCO), oraz
- Agip KCO.

Eksploatacją złóż Tengiz zajmuje się od 1993 roku joint-venture Tengizchevroil na podstawie kontraktu o wartości 20 mld USD zawartego między Chevron Texaco i rządem Kazachstanu. Produkcję z tego złoża zwiększono z 25 tys. baryłek dziennie w roku 1993 do 290 tys. baryłek w roku 2001. Dalsze wydobycie szacuje się na 415 tys. baryłek dziennie w roku 2005 i 750 tys. baryłek w roku 2010. Połączenie złóż Tengiz z rosyjskim portem w Noworosyjsku zwiększyło dotychczasowe potencjalne możliwości eksportu. Kazachstan planuje także uruchomienie eksportu ropy na zachód przez rurociąg biegnący z Baku (Azerbejdżan) do Ceyhan (Turcja). Władze Kazachstanu rozważają również eksport tego nośnika energii do odbiorców znajdujących się na południu, przez Iran oraz na wschodzie – do Chin.

Złoża Karaczaganak, szacowane na 1,2 mld baryłek ropy i 1,35 bln m³ gazu, eksploatuje konsorcjum Karachaganak Integrated Organization (KIO) kierowane przez British Gas i Agip (Włochy).

Mimo tego, że prace poszukiwawcze nadal trwają, wstępne odwierty świadczą już o tym, że złoża Kashagan mogą być największym odkryciem na przestrzeni ostatnich 40 lat. Ich zasoby szacuje się obecnie na 7 – 9 mld baryłek. Planowane na 2005 rok wydobycie ma wynosić 100 tys. baryłek dziennie. Dzięki tym złożom Kazachstan może awansować w przyszłości do pierwszej piątki największych producentów ropy na świecie.

W Kazachstanie znajdują się trzy rafinerie przetwarzające ropę naftową: w Atyrau (na zachodzie), Czymkencie (na południu) i Pawłodarze (na północy), o łącznym przerobie około 18,6 mln ton (427 tys. baryłek dziennie). Rafineria w Pawłodarze zasilana jest ropą pochodzącą głównie z zachodniej Syberii, ze względu na dogodniejsze

usytuowanie rosyjskich złóż, o czym była już mowa poprzednio, podczas gdy rafineria w Atyrau bazuje wyłącznie na ropie z północno-zachodniej części kraju. Z kolei rafineria w Czymkencie (Shnos) wykorzystuje surowiec ze złóż Kumkol, Aktiubińsk i Makatyńsk, chociaż jest połączona rurociągiem z Rosją.

Relatywnie wysoki stopień zużycia majątku produkcyjnego w przemyśle rafineryjnym oraz nieadekwatna do potrzeb infrastruktura przesyłowa, nie pozwalają na przerabianie całości wydobywanej ropy naftowej. Najwięcej tego surowca pozyskuje się bowiem na zachodzie kraju, podczas gdy największy popyt występuje na wschodzie. W związku z tym Kazachstan musi eksportować znaczną część nieprzetworzonej ropy do Rosji i Azerbejdżanu. Ponadto dwie rafinerie znajdujące się na wschodzie kraju (Pawłodar i Czymkent) są zmuszone importować ropę ze wschodniej Syberii.

Z powyższych względów, jednym z priorytetów polityki gospodarczej Kazachstanu jest budowa odpowiedniej infrastruktury przesyłowej. W lipcu 1992 roku zostało utworzone Kaspjskie Konsorcjum (CPC), które ma zbudować rurociąg o długości 1500 km przeznaczony do transportu ropy naftowej z Tengiz do rosyjskiego portu Noworosyjsk nad Morzem Czarnym. Głównymi udziałowcami Konsorcjum są: Rosja (24 % akcji), Kazachstan (19 %) i Oman (7 %). Pozostałymi posiadaczami akcji są takie towarzystwa, jak, Chevron, Lukoil, Shell, Agip i inne. Pierwsze stadium budowy zakończono w październiku 2001 roku, w Noworosyjsku załadowano zbiornikowiec pierwszą ropą ze złoża Tengiz, która dotarła do terminalu magistralą o długości 1580 km. Drugi etap, rozpoczęto w listopadzie 2001 roku. W ciągu kolejnych lat przewiduje się rekonstrukcję istniejącego systemu oraz zwiększenie jego wydajności. Przepustowość rurociągu naftowego wynosząca obecnie 28,2 mln ton rocznie, ma wzrosnąć do 67 mln ton (490 mln baryłek).

Od momentu podpisania protokołu dotyczącego utworzenia Konsorcjum Kaspjskiego Mobil Corporation (CPC) zakupiło 50 % udziałów państwa w Tengizchevroil. Budowa rurociągu umożliwi zwiększenie wydobycia ropy ze złóż tengizskich z 120 tys. baryłek na dobę do 700 tysięcy baryłek na dobę. W czerwcu 1999 roku udziałowcy Kaspjskiego Konsorcjum podpisali memorandum o wzajemnym porozumieniu dotyczącym budowy rurociągu łączącego złoża Karaczaganak z kaspjskim rurociągiem naftowym. Dokument ten przewidywał przejęcie przez Kazachstan około 89 % korzyści finansowych generowanych przez ten projekt, wliczając w to udział w zyskach oraz podatki i inne płatności do budżetu, uzyskane w okresie obowiązywania koncesji. W latach 1999-2002 wartość inwestycji wynosiła ok. 280 mln USD.

W czerwcu 2002 roku Rosja i Kazachstan podpisały w Petersburgu umowę o transzycie przez 15 lat kazachstańskiej ropy rosyjskimi instalacjami: co najmniej 15 mln ton rocznie szlakiem Atyrau – Samara i 2,5 mln ton szlakiem Machaczkała – Tichoreck -Noworosyjsk. Kazachstan zobowiązał się natomiast do przesyłu rosyjskiej ropy

istniejącymi rurociągami oraz tymi, które powstaną w przyszłości. Umowa ta nie obejmuje magistrali CPC z Tengiz do Noworosyjska.

Według danych z 1 stycznia 2004 roku zasoby kazachstańskiego gazu naturalnego były szacowane na około 67 – 70 bilionów stóp sześciennych, co stanowi równoważnik ok. 1,9 biliona m³ i lokuje ten kraj w czołowej dwudziestce na świecie. Brak odpowiedniej infrastruktury rurociągowej powoduje, że wydobycie gazu utrzymywane jest na dużo niższym poziomie, niż ten, który można byłoby osiągnąć eksploatując bardziej intensywnie istniejące zasoby. Aby częściowo uniknąć marnotrawstwa gazu rząd Kazachstanu uchwalił w 1999 roku ustawę nakazującą przedsiębiorstwom eksploatującym zasoby naturalne uwzględnianie projektów zagospodarowania złóż gazu w swoich planach rozwojowych.

Jak już wyżej wspomniano, w roku 2003 wydobycie wyniosło ok. 12,9 mld m³, głównie ze złóż Amngystau i Karaczaganak. Ponad 40 % zasobów gazu to złoża Karaczaganak w północno-zachodnim Kazachstanie. Inne złoża to Tengiz, Żanazoł i Uritau. Mimo to kraj ten był zmuszony do importu części gazu z powodu niewystarczającej liczby gazociągów łączących kazachstańskie złoża z głównymi odbiorcami na południu i północy kraju, o czym była już wyżej mowa.

Transportem i przesyłem gazu w kraju zajmuje się KazTransGaz, państwowa spółka akcyjna utworzona w lutym 2000 roku KazTransGaz dostarcza rosyjski gaz do regionów Aktiubińsk i Kustanaj. Korzysta również ze złóż Żanazoł i Tengiz.

Ze względu na brak gazociągów na południu tamtejsi odbiorcy są prawie całkowicie uzależnieni od dostaw z importu. Regiony Czymkentu i Ałmaty zasilane są gazem z rurociągu Bukhara – Taszkient – Biszkek – Ałmaty.

Mimo ogromnych zasobów produkcja gazu pokrywa zaledwie 30 – 45 % krajowego zapotrzebowania. W związku z powyższym Kazachstan musi importować gaz w celu całkowitego zaspokojenia krajowego popytu, głównie z Uzbekistanu i Rosji.

Przewidywania dotyczące dynamicznego rozwoju sektora naftowego i gazowego powodują, iż rynek ten stwarza potencjalnie duże możliwości dla dostawców maszyn i urządzeń oraz usług. Wartość rynku maszyn i urządzeń dla sektora naftowego i gazowego szacowana jest na ok. 2,1 mld USD.

**Potencjał rynku maszyn i urządzeń dla sektora naftowego i gazownictwa
w latach 2001-2003 (w mln USD)**

Wyszczególnienie	2001	2002	2003
Potencjał rynku ogółem	1240,0	1860,0	2075,0
Produkcja krajowa ogółem	30,5	55,0	65,0
Eksport	9,5	10,0	10,0
Import	1200,0	1800,0	2000,0

Źródło: www.bisnis.doc.gov

Przy prawie całkowitym braku produkcji krajowej maszyny i urządzenia dla sektora naftowego i gazownictwa są w ponad 95 % importowane. W 2003 roku ich import do Kazachstanu osiągnął wartość około 2 mld USD. W miarę możliwości, ze względu na koszty transportu, wyżej wymienione maszyny i urządzenia importowane są z krajów leżących bliżej Kazachstanu. Prognozy na lata 2004-2006 zakładają wzrost sprzedaży na tym rynku w granicach 15 – 20 %.

Głównymi „graczami” na kazachstańskim rynku są firmy brytyjskie, niemieckie, francuskie, włoskie i japońskie. Dostawcy rosyjscy są bardzo konkurencyjni cenowo. Szacuje się, że udział firm amerykańskich w rynku wynosił w roku 2002 ok. 4 % (70 mln USD), zaś w 2003 roku ok. 5 %.

Rząd Kazachstanu oczekuje, iż do 2015 roku inwestycje w sektorze naftowym i gazowniczym przekroczą wartość 50 mld USD. Do 2006 roku firmy Tengizchevroil oraz Agip KCO planują zainwestować łącznie od 10 do 15 mld USD w wydobycie z szelfu Morza Kaspijskiego (zaś kolejne 2 mld USD w rozbudowę pola naftowego Kaszagan).

W kwietniu 2003 roku kazachstański rząd zatwierdził program rozbudowy pól naftowych w obszarze Morza Kaspijskiego do 2015 roku. Zakłada on zwiększenie wydobycia ropy z Morza Kaspijskiego do ok. 2 mln baryłek dziennie oraz rozbudowę infrastruktury naziemnej. Autorzy programu przewidują rozpisanie przetargów w tym zakresie. Część platform przewidziana jest do prywatyzacji. Program ten obejmuje trzy etapy, realizowane w oparciu o wymienione wyżej nakłady inwestycyjne. Pierwszy etap dotyczy lat 2003-2005, a jego celem jest stworzenie odpowiednich warunków rozwoju i eksploatacji pól naftowych. Drugi – przewidziany na lata 2006-2010, zakłada rozbudowę złóż naftowych na Morzu Kaspijskim, zaś etap końcowy obejmujący lata 2011-2015 będzie okresem stabilizacji produkcji.

Polskie firmy mogą szukać swoich możliwości jako podwykonawcy robót budowlanych i remontowych związanych z przemysłem rafineryjnym. Innym potencjalnie atrakcyjnym segmentem może być prowadzenie prac poszukiwawczych. Śledząc

założenia powyższego programu i szanse na włączenie się do jego realizacji, należy zarazem bacznie obserwować politykę rządu RK w zakresie substytucji importu i odpowiednio dostosowywać strategię marketingową i strukturę organizacyjną kanałów dystrybucji. Trzeba mieć na uwadze także fakt, że większość potentatów jest już obecna na kazachstańskim rynku.

Rolnictwo

Sektor rolny Kazachstanu charakteryzuje się dużym potencjałem. Poza zaspokajaniem krajowego popytu na podstawowe artykuły żywnościowe produkuje on znaczne ilości zbóż, mięsa, wełny, bawełny oraz szereg innych towarów eksportowych. Zróżnicowane warunki agro-klimatyczne są odpowiednie dla większości upraw strefy umiarkowanej oraz hodowli zwierząt.

Rolnictwo jest drugim, po górnictwie ropy i gazu, najważniejszym sektorem gospodarki kazachstańskiej. W sektorze tym zatrudnionych jest ok. 9 % ludności. Pola uprawne rozciągają się na przestrzeni 223 mln ha, w tym uprawy zbóż wynoszą 27 mln ha, a obszary nawadniane – 2,3 mln ha. W 2002 roku uprawa zbóż i hodowla zwierząt stanowiły odpowiednio 58 % i 42 % produkcji rolnej ogółem.

W 2003 roku wartość produkcji rolnej i spożywczej wyniosła 606,2 mld KZT (średni kurs w 2003 roku – 149,6 tenge / USD) i była wyższa o około 1,4 % w porównaniu z 2002 rokiem. Kazachstan jest eksporterem netto produktów rolnych i żywności, z eksportem o wartości 778 mln USD i importem wynoszącym 655 mln USD (dane z 2003 roku). Import obejmuje głównie towary takie, jak: cukier (111 mln USD), wyroby cukiernicze (98 mln USD), olej jadalny (45 mln USD), tytoń (25,5 mln USD), herbatę (31 mln USD) oraz mięso (29 mln USD).

Wielkość rynku produktów rolnych w Kazachstanie (mln USD)

	2001	2002	2003
Potencjał rynku ogółem	2 810	2 730	2 810
Produkcja krajowa ogółem	2 850	2 900	2 900
Eksport	513	620	600
Import	473	450	510

Źródło: Ministerstwo Rolnictwa i Agencja Statystyki RK

Udział rolnictwa w strukturze PKB zmniejszył się z 34 % w 1990 roku do 9,8 % w 2002 roku oraz 7,8 % w 2003 roku. Było to wynikiem zmian strukturalnych w gospodarce, rozwoju przemysłu i usług oraz spadku produkcji rolnej w ciągu kilku ostatnich lat z powodu niesprzyjającej pogody, suszy, szarańczy, a także braku nawozów, paliwa i części zamiennych do maszyn.

**Wartość produkcji gospodarstw rolnych w Kazachstanie wg rodzaju działalności
w latach 2000-2003 (mln tenge)**

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003
Ogółem:	402,0	533,6	555,5	606,7
Uprawa zbóż	223,5	325,8	324,8	354,7
Hodowla	178,5	207,9	230,7	252,0

Źródło: Agencja ds. Statystyki RK, szacunki własne.

Udział sektora prywatnego w produkcji rolnej (poza produkcją jaj) sięga 95 %, przy czym wynosi on w produkcji mięsa 94,0 %, mleka 95,5 %, wełny 91,6 %, zaś w uprawie ziemniaków i warzyw odpowiednio 96,9 % 96,2 %.

W 2003 roku zbiory zbóż wyniosły około 12,5 mln ton, co oznacza spadek w stosunku do poziomu 2002 roku (15,96 mln ton).

Na północy i północnym wschodzie kraju uprawia się zboża – głównie pszenicę i żyto. Zdolności eksportowe Kazachstanu sięgają ok. 4 mln ton zbóż rocznie. Na rynkach Rosji, Uzbekistanu, Kirgistanu, Turkmenistanu, Białorusi, Azerbejdżanu, Turcji, Iranu i Iraku cena kazachstańskiego zboża jest dość konkurencyjna. Na sztucznie nawodnionych terenach południa i południowego wschodu dominują plantacje bawełny (141 tys. ha), tytoniu i ryżu (70 tys. ha). Ryż uprawiany jest na południu Kazachstanu, przede wszystkim w obwodzie Kyzylorda, na obszarach przy jeziorze Bałchas. Średnioroczna produkcja oscyluje wokół 200 tys. ton. Mimo niskich kosztów uprawy i stabilnych rynków zbytu, konkurencyjność kazachstańskiego ryżu wydatnie obniża żył stan techniczny linii produkcyjnych.

Na żyznych stepach centrum i południowego-zachodu hoduje się bydło. Rozległe naturalne pastwiska stanowią cenne zasoby niezbędne do rozwoju produkcji mięsa i mleka. Całkowite pogłowie bydła szacuje się na ponad 5 mln sztuk. Problem stanowi jednak produktywność zwierząt, którą zamierza się zwiększyć poprzez krzyżówki z rasą Holstein i szwajcarską. Duże nadzieje wiązane są z produkcją i eksportem wołowiny z odmiany „kazachskiej białowłosej”. Kozy i owce hoduje się głównie w regionie Ałmaty, południowym i wschodnim Kazachstanie oraz w obwodzie Dżambuł. Możliwości eksportowe szacuje się na 1,5 – 2,0 mln sztuk rocznie. Pogłowie wielbłądów oblicza się na 125 tys. sztuk, głównie w obwodach Mangistau, Atyrau i Kyzylorda.

Pogłowie bydła rogatego na dzień 1 października 2004 roku wynosiło 5,7 mln sztuk (106,8 % liczby z 1 października 2003 roku). Pogłowie owiec i kóz wyniosło 15,1 mln sztuk (109,6 %), świń – 1,7 mln sztuk (101,4 %), koni – 1,2 mln sztuk (105,3 %), wielbłądów – 125,8 tys. sztuk (107,3 %), drobiu – 28,2 mln sztuk (98,8 %).

Obecnie znaczna część mleka, nawet w miastach, jest sprzedawana w postaci nieprzetworzonej. Udział produktów mlecznych, takich jak śmietana czy kefir jest znikomy (5,4 %) m.in. ze względu na niską jakość mleka. Przemysł krajowy nie jest w stanie zapewnić odpowiedniej podaży mleka skondensowanego, pasteryzowanego, jogurtów, serów, masła czy preparatów dla dzieci – wszystkie te produkty są importowane przez Kazachstan.

Największym problemem dla upraw jest brak wody. Nawadnianych jest tylko 6 % powierzchni ziem uprawnych (23.080 km²). Do wielu miejsc woda dostarczana jest starymi rurociągami, wymagającymi szybkiej modernizacji.

Olej (słonecznikowy, sojowy, rzepakowy itd.) produkowany jest na wschodzie i w obwodach Pawłodaru. Obecny poziom produkcji pokrywa krajowe zapotrzebowanie jedynie w 40 %. Niezbędne są środki inwestycyjne na modernizację linii produkcyjnych. Inwestycje w produkcję oleju uważane są za bardzo dochodowe.

Kluczowym problemem rolnictwa jest jego relatywnie niska wydajność jak również niski stopień przetworzenia dostarczanych przez nie towarów. Duże potrzeby modernizacyjne przy niedostosowaniu produkcji krajowej do struktury popytu stwarzają wiele możliwości dla eksporterów maszyn i urządzeń, jak również potencjalnych inwestorów.

Ze względu na wspomnianą barierę braku środków finansowych w Kazachstanie dużym zainteresowaniem cieszy się używany sprzęt rolniczy.

Według różnych szacunków wartość rynku maszyn i urządzeń rolniczych w Kazachstanie szacuje się na 70 – 80 mln USD. Bezpośrednio z tym rynkiem powiązane są przetwórstwo żywności oraz produkcja opakowań. Wartość tych rynków szacowano w 2003 roku na około 117 mln USD. W chwili obecnej zapotrzebowanie krajowe jest prawie w całości pokrywane przez import (w tym również sprzętu używanego).

Wzrost rynku maszyn i urządzeń jest uzależniony od trendów w samym rolnictwie oraz od dostępu do finansowania. Jednym z przejawów tych tendencji jest rosnąca popularność specjalnych kredytów inwestycyjnych oraz leasingu.

Elektroenergetyka

Elektroenergetyka stanowi jedną z bardziej rozwojowych gałęzi gospodarki. Zaangażowanie się inwestorów zagranicznych w tym sektorze było możliwe dzięki procesowi prywatyzacji. Jego obecne tempo wstrzymuje jednak dalsze reformy w tym sektorze.

W wyniku przeprowadzonej prywatyzacji firmy amerykańskie i koncerny międzynarodowe nabyły udziały w kluczowych zakładach energetycznych Kazachstanu. W latach 1996-1997 rząd ogłosił plany sprywatyzowania systemów przesyłowych. Nie osiągnięto jednak dużego postępu w tym zakresie, bowiem monopolistą jest nadal Kazachstański Operator Sieci Energetycznych.

Sektor elektroenergetyczny jest niezwykle atrakcyjny, wartość rynku maszyn i urządzeń dla tego sektora jest szacowana na około 500 mln USD.

Potencjał rynku maszyn i urządzeń dla sektora elektroenergetycznego w Kazachstanie w latach 2000-2003 (w mln USD)

	2000	2001	2002	2003
Potencjał rynku ogółem	277	429	441	491
Produkcja krajowa ogółem	105	150	150	150
Eksport	5	9	9	9
Import	177	288	300	350

Źródło: www.bisnis.doc.gov oraz www.kazstat.kz

Wszystkimi poziomami sieci zarządza od 1997 roku Kazachstański Operator Sieci Energetycznych. Jest to w 100 % firma państwowa, która przejęła majątek byłego Krajowego Przedsiębiorstwa Energetycznego Kazachstanenergo. Jest ona właścicielem wszystkich sieci przesyłowych oraz rozdzielni regionalnych. Do jej głównych funkcji należy przesyłanie energii elektrycznej od dostawców do hurtowników, czuwanie nad działalnością i rozwojem całego sektora, a także organizacja i eksploatacja techniczna hurtowego rynku energii elektrycznej.

Teoretycznie, od 2001 roku, hurtowy rynek energii elektrycznej jest w pełni zliberalizowany i kształtowany przez popyt i podaż, a przesył energii odbywa się zgodnie z warunkami umów zawartych między podmiotami, tj. producentami energii, Krajowymi Sieciami Energetycznymi, sieciami regionalnymi, hurtownikami i innymi podmiotami działającymi w warunkach równego dostępu do usług.

Jednym z większych przedsięwzięć realizowanych w sektorze energetycznym jest projekt modernizacji kazachstańskich sieci energetycznych finansowany przez EBOR. Obejmuje on lata 2000-2005. Nadzór nad przetargami służącymi realizacji tego projektu sprawuje Bank Światowy.

W roku 2000 kazachstańskie elektrownie wytworzyły 51,4 mld kWh energii – o 9 % więcej niż w 1999 roku. Na wielkość produkcji i dostaw energii w niektórych regionach mają wpływ takie czynniki, jak przerwy w dostawach paliw, awarie przestarzałego sprzętu, zaleganie z płatnościami, kradzieże i dewastacja instalacji energetycznych itd.

W 2002 roku w Kazachstanie po raz pierwszy osiągnięto dodatnie saldo w wymianie zagranicznej energii elektrycznej w wysokości 130,5 mln kWh. Rok później, w 2003 roku w kraju tym wytworzono 63,7 mld kWh, zaś zużyto ok. 62 mld kWh.

Zdecydowana większość energii elektrycznej, bo aż 70,3 % produkowana jest w elektrowniach ciepłych opalanych węglem kamiennym (dostarczonym z Ekibastuz i Karagandy), zaś 17 % w zasilanych gazem ziemnym. W elektrowniach wodnych wytwarza się 12 % energii, natomiast w jedynej elektrowni atomowej w Aktau generuje się 0,7 % energii.

Znaczna część, bo aż 94 % turbin gazowych, 57 % parowych oraz 33 % bojlerów parowych jest użytkowana co najmniej od 20 lat. Straty energii przy przesyłaniu i dystrybucji szacuje się na około 15 % wytworzonej energii.

Ministerstwo Energetyki szacuje wartość nakładów inwestycyjnych potrzebnych dla zmodernizowania do 2015 roku istniejącej obecnie infrastruktury na poziomie 11 mld USD. Stwarza to niewątpliwie ogromne możliwości dla dostawców usług oraz maszyn i urządzeń. Kluczową kwestią związaną z realizacją nowych, dużych inwestycji w sektorze wytwarzania energii elektrycznej będzie stabilność i przejrzystość systemu regulacji cen jak również wprowadzenie odpowiednich rozwiązań prawnych w celu zapewnienia ochrony środowiska naturalnego.

Jednym z głównych inwestorów na rynku energetycznym Kazachstanu jest amerykańska firma AES z Wirginii. Firma ta zarządza prawie jedną trzecią całkowitych kazachstańskich zasobów energii elektrycznej. W latach 1996-1999 zainwestowała ona ponad 150 mln USD. Na rynku panuje silna konkurencja ze strony firm rosyjskich i niemieckich, które otrzymały szereg ulg podatkowych i korzystają z różnych preferencji (np. status inwestorów, a nie importerów).

Transport

W roku 2002 nastąpił wzrost wolumenu przewozów towarowych o około 8,5 % w porównaniu z rokiem 2001 (1558,2 mln ton). W 2003 roku miał miejsce podobny trend.

Sieć dróg liczy 81331 km. Sieć kolejowa ma długość 13545 km, w tym 3725 km linii zelektryfikowanych. W roku 2001 przewieziono drogą lotniczą 501 tys. pasażerów.

Według danych za 2002 rok w Kazachstanie przypada 84 samochodów/1000 mieszkańców, w tym 65 samochodów osobowych.

Odpowiednia infrastruktura transportowa odgrywa bardzo ważną, kluczową wręcz rolę dla rozwoju i wyników współpracy gospodarczej z zagranicą. Według szacunków ekspertów, przy maksymalnym wykorzystaniu możliwości w zakresie transportu i tranzytu Kazachstan mógłby w skali roku osiągać dochody w wysokości 2 mld USD. Wymaga to jednakże dostosowania infrastruktury i zmodyfikowania istniejącego obecnie stanu prawnego regulującego te kwestie.

Położenie geograficzne Kazachstanu, wewnątrz Eurazji, uzależnia ten kraj od połączeń z sąsiadami, umożliwiających dotarcie na rynki światowe. Kazachstański system kolejowy jest połączony z Europą przez Rosję, z Zatoką Perską przez Iran oraz wybrzeżem Pacyfiku przez Chiny i Rosję. Kazachstan ma stosunkowo dobrze rozbudowaną sieć dróg oraz połączenia lotnicze z większością krajów WNP. W strukturze PKB udział transportu waha się od 9 do 13 %.

W ostatnich latach w Kazachstanie zaczęto zwracać szczególną uwagę na rozwój infrastruktury transportowej, łączącej Azję Południowo-Wschodnią z Europą. Za priorytet uznano realizację tzw. transazjatyckiej magistrali kolejowej – Wielkiego Szlaku Jedwabnego. Trasa kolejowa rozpoczynałaby się w Chinach i przebiegałaby przez Kazachstan, Uzbekistan, Turkmenistan, Iran, z końcowym punktem w Istambule, skąd istnieje bezpośrednie połączenie z Europą. W 1996 r. otwarto już część magistrali kolejowej na odcinku Tedżen – Siraks – Mieszched. Przewiduje się, że ta droga kolejowa umożliwi przewóz ładunków między Japonią i krajami Zatoki Perskiej, zamiast transportowania ich drogą morską – przez Ocean Spokojny, Indyjski oraz Morze Arabskie.

W ramach projektu Trasięka, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej (program TACIS), planuje się zbudowanie korytarza transportowego umożliwiającego połączenie, dzięki wykorzystaniu kilku rodzajów transportu, Europy, Kaukazu, Środkowej i Centralnej Azji, Chin i Mongolii. Łączyłby on osiem krajów. W ramach tego projektu przewiduje się zbudowanie euroazjatyckiej drogi szybkiego ruchu, która

połączyłaby Ałmaty z Biszkikiem oraz przebiegałaby przez kazachstańskie miasta Dżambuł i Czymkent w kierunku Taszkientu, Samarkandy, Buchar i Aszchabadu, zaś kończyłaby się w porcie Turkmenbaszi nad Morzem Kaspijskim.

Podstawowym środkiem transportu jest kolej, którą przewozi się 79 % ładunków oraz 56 % pasażerów. Długość sieci kolejowej w Kazachstanie wynosi około 13,6 tys. km. Znaczenie kolei jest bardzo istotne ze względu na duże odległości między miastami. Istniejące trzy państwowe spółki kolejowe połączyły się w 1997 roku w jedną. Jednak kolej znajduje się w złej kondycji, po rozpadzie ZSRR tabor i same szlaki komunikacyjne praktycznie nie były remontowane, co sprawia, że mają one niską przepustowość. Obecnie na niektórych odcinkach prowadzone są prace remontowe, a np. ukończenie szlaku północnego łączącego Kazachstan z Rosją i resztą państw WNP, skróci tę trasę o 500 km, tj. trzykrotnie. Centralna magistrala kolejowa łączy Kazachstan z Iranem, Turcją i Zatoką Perską. Sieć kolejowa najlepiej jest rozwinięta na północy kraju. W pozostałych częściach Kazachstanu poziom jej rozwoju jest niezadowalający.

W lipcu 2001 roku oddano do użytku nowy odcinek kolei, pomiędzy Pawłodarem i obwodem Wschodniego Kazachstanu. Odcinek trasy pomiędzy miastami Aksu i Degelen (184 km) przyczyni się do znacznego usprawnienia przewozu ładunków, które przedtem transportowano z północy na wschód przez terytorium Rosji.

W Kazachstanie istnieje ponad 3 tys. mostów i wiaduktów. Pięć głównych dróg tranzytowych biegnie z Europy przez Azję oraz łączy Azję Środkową z Rosją. W ostatnich latach są one coraz intensywniej wykorzystywane. W niektórych regionach, ze względu na słabą sieć kolei, transport samochodowy odgrywa w przewozie ładunków najważniejszą rolę. Rząd traktuje jego rozwój jako priorytetowy, dlatego też stara się przyciągnąć środki finansowe ze źródeł międzynarodowych. Azjatycki Bank Rozwoju, EBOR oraz Islamski Bank Rozwoju wspólnie finansują, kwotą 284 mln USD, budowę drogi szybkiego ruchu z Ałmaty do Astany, która połączy północną i południowo-zachodnią granicę państwa.

W 2003 roku w Kazachstanie istniało ok. 50 spółek świadczących lotnicze usługi transportowe. Z liczby tej prawie 80 % przypadało na przewoźników państwowych oraz 20 % na prywatnych. Jednak samoloty kazachstańskie są drogie w utrzymaniu i eksploatacji, flotę powietrzną stanowią bowiem maszyny z czasów ZSRR. Ponad 85 % przewozów pasażerów przypada na spółki państwowe, w tym na Air Kazakhstan – 67 % przewiezionych pasażerów. W Kazachstanie znajduje się 51 lotnisk krajowych, wyposażonych w betonową nawierzchnię, w tym 21 – o znaczeniu republikańskim, 1 – obwodowym, 29 – „wewnątrz obwodowym”. Ponadto w 13 miastach znajdują się lotniska międzynarodowe. Uzupełnieniem tej infrastruktury jest 328 lotnisk

o charakterze „terenowym”, charakteryzujących się brakiem betonowych pasów do startu i lądowania. Obecnie realizowany jest projekt rekonstrukcji międzynarodowego lotniska w Astanie (finansowany przez Japoński Fundusz Rozwoju Gospodarczego).

Kazachstan nie ma dostępu do otwartego morza lub oceanu, jednak jest jednym z krajów położonym nad Morzem Kaspijskim. Port w Aktau, działający przez cały rok, odgrywa istotną rolę w kazachstańskim transporcie wodnym i handlu zagranicznym (transport ropy naftowej, produktów naftowych, ładunki sypkie). Położony jest on na półwyspie Mangyszłak na wschodnim wybrzeżu Morza Kaspijskiego. Ma wielkie znaczenie gospodarcze, tu krzyżują się szlaki transportowe prowadzące do Rosji i dalej do Europy Zachodniej. Obecnie port ten jest restrukturyzowany ze środków EBOR, dzięki czemu znacznie wzrosnie jego przepustowość.

Transport wodny istnieje również na rzekach. Najszerzej wykorzystywaną z nich jest Irtysz. Rozwija się też transport wodny do portów nad Morzem Czarnym – przez Wołgę i północne porty Iranu. Podstawowym problemem jest jednak brak statków – 40 % posiadanej floty rzecznej wymaga renowacji.

Jak już wspomniano, zarówno kolej jak i transport drogowy i wodny wymagają gruntownej modernizacji. Duże potrzeby modernizacyjne sektora transportowego generują potencjalne możliwości dla dostaw usług oraz maszyn i urządzeń. Skala inwestycji będzie zależeć od wysokości środków budżetowych oraz dostępności finansowania ze strony instytucji międzynarodowych (EBOiR, Europejski Bank Inwestycyjny, Azjatycki Bank Rozwoju, itp.)

Telekomunikacja

Istotne znaczenie dla rozwoju usług telekomunikacyjnych w Kazachstanie ma fakt, iż stosunkowo niewielka liczba ludności zamieszkuje rozległe obszary. Według stanu na koniec 2003 roku w Kazachstanie istniało nieco ponad 2,1 mln telefonicznych linii kablowych (około 14 telefonów na 100 mieszkańców), przy czym zaledwie 20 % gospodarstw domowych dysponowało telefonem. Mieszkańcy wsi stanowiący 44 % ludności ogółem dysponowali 18 % znajdujących się w kraju telefonów. Sytuację ratuje rosnąca szybko liczba telefonów komórkowych, których było w tym okresie ponad 1 milion. Dane te oznaczają postęp w stosunku do roku 2001, kiedy to w Kazachstanie na 100 mieszkańców przypadało 11,3 linii telefonicznych i 3,6 telefonów komórkowych, zaś średni czas oczekiwania na telefon stacjonarny wynosił ponad 10 lat.

W roku 2002 było zarejestrowanych około 250 tys. użytkowników internetu, co oznacza podwojenie w porównaniu do 2001 roku. Prognozuje się, iż w 2005 roku z tej globalnej sieci będzie korzystało ok. 3 % mieszkańców Kazachstanu.

Całkowity potencjał rynku usług telekomunikacyjnych szacowany jest na ponad 2,3 mld USD.

Największym operatorem jest Kazaktelekom – państwowa firma telekomunikacyjna obsługująca 1822 km linii telefonicznych. Dysponuje ona również bezpośrednimi połączeniami telefonicznymi z międzynarodowymi operatorami telekomunikacyjnymi. Państwo posiada w niej ok. 60 % udziałów, Kazkommercbank – ok. 30 %, a pozostałe 10 % – grupa amerykańskich i europejskich inwestorów.

Kazaktelekom rozbudowuje krajową sieć telekomunikacyjną stosując technikę cyfrową oraz światłowody, dzięki czemu największe miasta zostają połączone wspólnym systemem.

Aktywność ta znajduje wsparcie ze strony krajowej firmy zajmującej się budową dróg – KazTransCom, będącej spółką zależną miejscowego potentata naftowego KazMunay-Gas. Instaluje ona światłowody wzdłuż obsługiwanych inwestycyjnie szlaków. Zaletą tego rozwiązania jest dywersyfikacja dotychczasowej działalności tych podmiotów, poprzez wchodzenie na nowy dla nich, bardzo obiecujący rynek przy jednoczesnym lepszym zaspakajaniu potrzeb komunikacyjnych należących do nich przedsiębiorstw.

Dominują dwa systemy: analogowy AMPS-NAMPS i komórkowy GSM. Usługi telefonii komórkowej świadczy obecnie trzech operatorów: Kar-Tel, GSM Kazachstan oraz Altel. Spółki Kar-Tel i GSM Kazachstan to joint-venture kazachstańsko-tureckie, a Altel to – joint-venture kazachstańsko-amerykańskie. Wszyscy ww. operatorzy mają podpisane umowy z Motorolą, Ericssonem, Nokią oraz innymi dostawcami sprzętu telekomunikacyjnego.

W Kazachstanie świadczone są również usługi pagingowe (standard POCSAGE i FLEX) oraz internetowe. Zajmuje się nimi ponad 20 operatorów.

Usługi w zakresie komunikacji satelitarnej kierowane są do wąskiej grupy odbiorców przez stacje naziemne, satelity VSAT, międzynarodowe linie prywatne, przenośne telefony satelitarne (Inmarsat), płatne automaty oraz inne urządzenia. Klientami są przeważnie duże korporacje transnarodowe, koncerny naftowo-gazownicze, kazachstańskie i zagraniczne instytucje rządowe oraz firmy prywatne. Stopniowo rozwijają się także sieci cyfrowe z dostępem PSTN. Najlepiej rozbudowaną sieć komunikacji satelitarnej mają 4 miasta: Ałmaty, Astana, Aktiubińsk i Atyrau. Z firm zagranicznych, najbardziej aktywne są firmy amerykańskie, europejskie i tureckie (Turksat).

W związku z koniecznością modernizacji i rozwoju sektora, sprzęt telekomunikacyjny jest stopniowo wymieniany na nowy, tak aby spełniał standardy międzynarodowe.

Przykładowo, modernizację sieci telekomunikacyjnej w Obwodzie Ałmaty wspiera Fundusz Współpracy Międzynarodowej Republiki Korei (13,8 mln USD).

Modernizowany jest także sektor usług pocztowych przy wsparciu ze strony Islamskiego Banku Rozwoju (9 mln USD).

Większość sprzętu telekomunikacyjnego dostarczana jest przez producentów zagranicznych (głównie amerykańskich, europejskich oraz japońskich). Wartość importu urządzeń telekomunikacyjnych jest szacowana na około 100 mln USD.

Sektor farmaceutyczny i sprzętu medycznego

Kazachstan w zakresie dostępu do wyrobów farmaceutycznych jest prawie całkowicie zależny od importu wyrobów przemysłu farmaceutycznego. Produkcja krajowa stanowi zaledwie 3-5 % całkowitej podaży, zaś 95-97 % pochodzi z importu. Największy import artykułów farmaceutycznych miał miejsce w 1997 roku – 231 mln USD.

**Import produktów farmaceutycznych do Kazachstanu
w latach 1997-2003 (w mln USD)**

	1997	1998	1999	2000	2001	2003
Import ogółem:	230,7	150,8	59,2	89,9	110,0	183,7

Źródło: www.bisnis.doc.gov, WEH Ambasady RP w Ałmaty

Od 2000 roku import artykułów farmaceutycznych wykazuje tendencję rosnącą. Na rynku obecnych jest ponad 60 firm farmaceutycznych z 21 krajów. Do głównych dostawców należą: USA, Rosja, Niemcy, Indie, Francja, Węgry, Litwa, Słowenia, Ukraina i Belgia. Wzrost importu mający miejsce w ostatnich latach był związany m.in. z rządowym programem walki z gruźlicą i cukrzycą.

Kazachstan posiada dobrze rozwiniętą sieć dystrybucyjną: ponad 10 dużych hurtowni w Ałmaty oraz ponad 200 mniejszych dystrybutorów na terenie całego kraju. Dystrybucja leków realizowana przez zachodnie firmy jest skuteczna m.in. dzięki niskoprocentowanym kredytom, dzieleniu się kosztami rejestracji leków oraz promocji i reklamy. Ponadto, lokalni odbiorcy cenią wysoko skuteczność i jakość zachodnich leków, mimo dużo wyższej ich ceny w porównaniu z lekami z Rosji czy Indii.

Rynek sprzętu medycznego i dostaw artykułów medycznych zaczął dynamicznie się rozwijać w 2002 roku, ogłoszonym przez prezydenta Nazarabajewa rokiem zdrowia. Budżet państwa na ochronę zdrowia został zwiększony o 19 % do 65,8 mld tenge (425 mln USD), co stanowi ok. 28 USD per capita.

W Kazachstanie 83 % istniejących szpitali i klinik (1300 obiektów) jest w rękach państwa. Wiele z nich jest w trudnej sytuacji finansowej i wymaga gruntownej modernizacji. Państwowe placówki służby zdrowia obsługują ok. 40 tys. pacjentów rocznie.

Potencjał rynku sprzętu medycznego w Kazachstanie (w mln USD)

	2001	2002	2003
Wielkość rynku ogółem	43,3	45,7	39,2
Produkcja krajowa	2,3	2,5	5,5
Eksport	2,3	2,3	2,0
Import	43,3	45,5	35,7

Źródło: Państwowa Agencja Statystyki RK

Produkcja krajowa sprzętu medycznego pokrywa zaledwie 5 % zapotrzebowania, ale jej udział zwiększy się w przyszłości za sprawą programu substytucji importu.

Największy potencjał sprzedaży obserwuje się w odniesieniu do diagnostycznego sprzętu medycznego i terapeutycznego, aparatów rentgenowskich, sprzętu chirurgicznego, stomatologicznego, laboratoryjnego oraz mebli na wyposażenie gabinetów lekarskich.

Sektor komputerowy

Sektor komputerowy rozwija się dynamicznie, gdyż firmy krajowe muszą mieć dostęp do najnowszych technologii, usług i sprzętu informatycznego. Komputeryzacja w coraz większym stopniu obejmuje małe i średnie przedsiębiorstwa. Zapotrzebowanie ze strony instytucji rządowych jest związane z automatyzacją usług finansowych, edukacyjnych i celnych oraz działalnością poszczególnych ministerstw.

Rynek ewoluuje w kierunku usług komputerowych, a nie jedynie zakupów sprzętu i oprogramowania. Usługi te obejmują: integrację systemów komputerowych, wdrażanie systemów i programów komputerowych (w szczególności „na zamówienie”), zarządzanie przetwarzaniem danych i bazami danych, szkolenia. Przybywa też użytkowników Internetu (ok. 80 tys.), a więc rośnie zapotrzebowanie na usługi internetowe, np. projektowanie stron www. Powoli tworzy się także sektor e-commerce (głównie B2C) oraz bankowość elektroniczna.

Według istniejących szacunków rynek usług komputerowych będzie rósł w tempie 7 % rocznie przez najbliższe 2 – 3 lata. Oceniany jest on jako przewidywalny, stabilny

i rozwojowy. W ostatnich latach liczba komputerów sprzedawanych każdego roku oscyluje wokół 100 tysięcy. W 2003 roku import urządzeń komputerowych oraz sprzętu gospodarstwa domowego wyniósł około 300 mln USD. Duża dynamika wzrostu popytu na te wyroby utrzymywała się również w 2004 roku; kiedy to w okresie styczeń-wrzesień import wyniósł 350 mln USD.

Obecnie rynek jest silnie zdominowany przez firmy kazachstańskie, które mają w nim udział wynoszący ponad 90 %. Konkurenci zagraniczni to głównie firmy z Chin i z Azji Południowo-Wschodniej takie, jak: LG, Daewoo, Samsung, Hyundai. Z firm amerykańskich działają tu: IBM, Dell, Sun Microsystems, Apple, Compaq, Hewlett-Packard, Robertson & Blums, Oracle oraz Intel.

Odbiorcami są firmy zagraniczne i spółki joint-venture (15-20 %), przedsiębiorstwa kazachstańskie (25 %) oraz instytucje rządowe (40 %) i inni użytkownicy.

Przedsiębiorcy zainteresowani inwestycjami w tym sektorze powinni uwzględnić takie czynniki, jak: funkcjonalność, jakość, cena, warunki finansowania, działalność na miejscu, elastyczność, promocja (np. targi KITEL) i reklama, sezonowość (większość przetargów organizowana jest pod koniec roku). Ponadto, powinni mieć silne wsparcie lokalne, w postaci wykwalifikowanych inżynierów, informatyków oraz personelu logistycznego i osób dobrze znających przepisy i procedury prawno-administracyjne. Przy świadczeniu usług informatycznych nie wolno też zapominać o usługach „posprzedażnych”, tj. szkoleniu miejscowego personelu czy wsparciu technicznym.

Ochrona środowiska

Intensywna industrializacja prowadzona bez uwzględnienia jej negatywnych skutków w okresie, gdy Kazachstan należał do ZSRR, spowodowała w niektórych regionach katastrofalną degradację środowiska naturalnego. Najwyższy stopień zanieczyszczenia powietrza, przeważnie ze względu na zakłady chemiczne, występuje w miastach: Ałmaty, Dżambuł, Zyrianowsk, Temirtau, Ust-Kamienogorsk oraz Czymkent. Problemy ekologiczne dają o sobie znać prawie w całym kraju.

Główne źródła zanieczyszczeń pochodzą z zakładów metali nieżelaznych, które nie mają odpowiednich urządzeń pozwalających zmniejszyć emisję zanieczyszczeń.

Ekologicznie zanieczyszczonym obszarem jest teren Morza Aralskiego, który jest już uznany za obszar światowej klęski ekologicznej. W ciągu ostatnich 30 lat, powierzchnia tego morza zmniejszyła się o 40 %, a objętość wody aż o 60 %. Katastrofa ta jest skutkiem nadmiernego odwadniania rzek w celu uprawiania bawełny. Obecnie są gromadzone fundusze na długoterminowe przedsięwzięcie ratowania Morza Aralskiego. Uz-

zbekistan i Kazachstan zwróciły się do Stanów Zjednoczonych o pomoc w usunięciu zanieczyszczeń biologicznych.

Kolejnym zanieczyszczonym terenem jest wschodni Kazachstan, gdzie masowe wycinanie lasów doprowadziło do erozji gleby. Nadmierne połowy ryb na rzece Ural i w Morzu Kaspijskim doprowadziły do wyginięcia niektórych rzadkich ich gatunków (np. jesiotra).

W czasach ZSRR w Kazachstanie istniał poligon doświadczalny broni atomowej w Semipałatyńsku. W ciągu 42 lat (1949-1991) przeprowadzono tam 482 wybuchy atomowe, w tym 26 na powierzchni ziemi i 124 w atmosferze (reszta to próby podziemne). Według szacunków 1,6 mln osób choruje obecnie na skutek tych doświadczeń.

Poligon w Sariszagan oraz kosmodrom Bajkonur to kolejne źródła zanieczyszczeń. Bajkonur był (projekt Alpha, misje na stację Mir) i jest nadal użytkowany przez Rosjan. Źródłem zanieczyszczenia powietrza jest również pole naftowe Tengiz z uwagi na emisję dwutlenku siarki.

Niepokój budzą także próby chemiczne na poligonie po chińskiej stronie granicy. Na skutki eksperymentów najbardziej narażony jest rejon Ałmaty, liczący ok. 1,8 mln mieszkańców.

Wielkość popytu na rynku urządzeń związanych z ochroną środowiska jest w dużej części uzależniona od dostępności środków budżetowych przeznaczanych na ten cel oraz od finansowania udzielanego przez instytucje międzynarodowe. Do realizowanych projektów należą m.in. budowa oczyszczalni ścieków, modernizacje wodociągów oraz stacji uzdatniania wody. Potencjał tego rynku jest również pochodną inwestycji realizowanych w sektorze energetycznym, któremu przypisuje się główną „winę” za skalę i skutki zanieczyszczeń.

Turystyka

Za rozwój i promocję turystyki w Kazachstanie odpowiedzialny jest Komitet ds. Turystyki i Sportu, który podlega Ministerstwu Edukacji, Kultury i Ochrony Zdrowia.

W 1992 roku przyjęto w Kazachstanie ustawę „O turystyce”, która jest podstawą prawną realizacji polityki rządu w tej dziedzinie. Ustawa obejmuje wszystkie rodzaje turystyki (poznawcza, rekreacyjna, etniczna, ekologiczna, rehabilitacyjna, dziecięca, sportowa, myśliwska, konna, przygodowa). Określa także warunki prawne, ekonomiczne, społeczne i organizacyjne działalności turystycznej na terytorium Kazachstanu.

Nieliczne typy działalności podlegają licencjonowaniu. W 1993 roku kraj przystąpił do Światowej Organizacji Turystyki. W tym samym roku zaakceptowano krajowy program rozwoju turystyki w Republice Kazachstanu. W roku 1997 przyjęto dokument państwowy „*Program odbudowy centrów historycznych na Wielkim Jedwabnym Szlaku, zachowania i stopniowego rozwoju kulturowej spuścizny krajów rodziny języków tureckich, tworzenia infrastruktury turystycznej w latach 1997-2003*”. Ponadto, opracowano także strategię rozwoju turystyki do 2030 roku.

Turystyka stanowi jedną z najbardziej obiecujących gałęzi gospodarki. Jednak zanim kraj zacznie czerpać z niej rzeczywiste korzyści należy przeprowadzić wiele inwestycji w infrastrukturze transportowej i turystycznej, która znajduje się jeszcze w bardzo złym stanie. Państwowy Komitet ds. Turystyki zachęca inwestorów zagranicznych do realizacji projektów związanych z tworzeniem nowych ośrodków, jak również z odbudową i modernizacją już istniejących. Chociaż wpływy z turystyki zwiększają się co roku, to ich udział w PKB nie stanowi nawet 1 %.

Obecnie polityka w zakresie turystyki jest realizowana dwutorowo: w formie organizowania turystycznych pielgrzymek oraz za pośrednictwem tradycyjnych atrakcji Jedwabnego Szlaku, w powiązaniu z okoliczną ekoturystyką (m.in. safari, ornitologia, łowiectwo, wędkarstwo, wspinaczki górskie). Istnieje też możliwość rozwoju turystyki pod kątem naukowym, z wyłączeniem jednak rezerwatów i parków przyrody, np. wyprawy geologiczne w góry Karatau na południu Kazachstanu, do kanionu Szaryn, wędrowki po pustyniach i stepach w regionach Zambu i Ałmaty. Można także organizować wyprawy zoologiczne i florystyczne w góry Czu-Ili oraz na obszary pustynne koło Bałchasz do obozu ornitologów Czokpaj. Ponadto, dozwolone jest organizowanie polowań oraz imprez sportowych na podstawie odpowiedniej licencji. Stosunkowo najmniej wykorzystane są możliwości w dziedzinie sportów górskich.

Pewien potencjał tkwi także w turystyce biznesowej, szczególnie w Astanie, Ałmaty i Atyrau.

Znaczące projekty inwestycyjne obejmują m.in.:

- kompleks turystyczny na obszarze sanatorium Rakmanowskije Kluczi w mieście Bieluka,
 - turystyczny kompleks etnograficzny Talhiz w regionie Ałmaty,
 - bazę narciarską w wąwozie Tujuksu w kurorcie narciarskim Czymbulak,
 - bazę narciarską Turgen w regionie Ałmaty,
 - rozbudowę szlaku turystycznego Koczewnic we wschodnim Kazachstanie,
 - leczniczo-wypoczynkowy kompleks Nazugum w regionie Ałmaty w obwodzie ujugurskim.
-

Infrastruktura turystyczna znacznie się poprawiła. W całym kraju funkcjonuje ponad 400 licencjonowanych agencji świadczących usługi turystyczne. Ilość hoteli z każdym rokiem wzrasta zarówno w Astanie i Ałmaty, jak i w innych miastach.

W Kazachstanie istnieje około 27 tys. antycznych zabytków z różnych okresów historii tego kraju.

Krajobrazy są bardzo urozmaicone, (od wysokich ośnieżonych gór, jezior, lasów, stepów a nawet pustyń), dostarczając wystarczająco dużo wrażeń i zaspokajając nawet najbardziej wyszukane gusty turystów. Na uwagę zasługuje kurort dla narciarzy alpejskich Szymbulak, usytuowany w malowniczym kanionie o tej samej nazwie. Wielu turystów zachwyca się także jeziorami Kolsaj, które położone są w odległości 115 km od Ałmaty w łańcuchu górskim Cun Gey Alatau. Prawdziwą perłą Zailiskij Alatau jest jezioro Bolszoje Ałmaty, leżące w wąwozie 2510 m nad poziomem morza i zaledwie 15 km od Ałmaty.

Warto wspomnieć też o „Śpiewającym Barchanie”. Jest to 300-metrowe piaszczyste wzgórze, z którego wydobywają się dźwięki podobne do syren wydawanych przez statki rzeczne. W zachodniej części kraju występuje depresja Karagie (132 m p.p.m.), druga po Morzu Martwym na Synaju. Istnieją też malownicze rezerваты w Turgaj i Irgiz, gdzie występują rzadkie gatunki zwierząt. Położone na tym obszarze rzeki doskonale nadają się do połowu ryb czy podwodnych polowań.

We wschodniej części Kazachstanu znajdują się malownicze lasy cedrowe, a jezioro Markakoł dorównuje swym pięknem Bajkałowi. Rozciąga się ono na wysokości 1449 m n.p.m. na długości 35 km i szerokości 19 km. W środkowej części kraju położone jest jedno z największych jezior na świecie – Bałchasz oraz kosmodrom Bajkonur (5 km od Lenińska i 230 km od miasta Kzylorda). Jest ono prawdziwym rajem dla ornitologów. Można tam także pojeździć na koniach.

Turyści mają do wyboru ponad 700 szlaków na terenie całego kraju, np. egzotyczny szlak karawan wielbłądów i słynne jaskinie Aleksandra.

Kazachstan podpisał umowy dot. współpracy w dziedzinie turystyki z Turcją, Iranem, Ujgurskim Obszarem Autonomicznym Xinjang w Chinach, Mołdawią, Węgrami, Izraelem, Kirgistanem i Egiptem. Kolejne umowy mają być zawarte z Chorwacją, Pakistanem, Singapurem i Chinami.

Kazachstańskie firmy turystyczne współpracują z ok. 80 krajami na całym świecie. Około 25 firm w Ałmaty i 5 firm regionalnych organizuje loty czarterowe do Indii, Turcji, Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Pakistanu, Korei Południowej, Grecji oraz Polski.

W 2001 roku Kazachstan odwiedziło 1,845 mln turystów. Wpływy z turystyki wyniosły 396 mln USD (3,8 % eksportu), zaś wydatki – 474 mln USD (4,4 % importu). Napływ turystów do Kazachstanu zwiększał się również w latach 2002-2004.

W Kazachstanie działa w sumie około 370 hoteli i moteli. Są one w stanie udostępnić jednocześnie noclegi dla około 40 tys. osób. W samej Ałmaty 25 hoteli oferuje zakwaterowanie dla ponad 5 tys. osób. Dochody z turystyki wykazują z roku na rok tendencję zwykłą.

Szacuje się, iż liczba turystów z zagranicy ma się zwiększyć z 24 tys. w 2003 do 60 tys. w roku 2005, a więc 2,5 razy. Podobna dynamika wzrostu oczekiwana jest w stosunku do turystów krajowych: z 80 tys. w 2003 do 200 tys. w roku 2005.

Przy założeniu, że jeden turysta zagraniczny wydaje w Kazachstanie podczas swego pobytu średnio 700 USD, szacunkowe wpływy z turystyki wyniosą w latach 2004-2005 około 80 mln USD (37,1 mln USD w 2004 i 42,0 mln USD w roku 2005). Rozwój turystyki oznacza także przyrost miejsc pracy. Obsługa jednego turysty zagranicznego tworzy średnio aż 9 miejsc pracy. Przewiduje się, że dzięki turystyce przyjazdowej uda się utrzymać w 2005 roku około 540 tysięcy miejsc pracy.

IV. PRZEKSZTAŁCENIA STRUKTURALNE

Informacje ogólne

Proces prywatyzacji w Kazachstanie rozpoczął się w 1991 roku. Zgodnie z opracowanym programem przewidywano przeprowadzenie prywatyzacji 31 tysięcy przedsiębiorstw w trzech etapach:

- w pierwszym etapie w latach 1991-1992 opracowano mechanizm przekazywania praw własności i rozpoczęto małą prywatyzację (małych i średnich przedsiębiorstw zatrudniających do 200 osób),
- w drugim etapie, w latach 1993-1996 przeprowadzono powszechną prywatyzację średnich i wielkich przedsiębiorstw, z uwzględnieniem wszystkich mieszkańców, a także rozpoczęto prywatyzację wielkich przedsiębiorstw według projektów indywidualnych,
- w trzecim etapie, w latach 1997-2000 prowadzono małą prywatyzację, kontynuowano prywatyzację powszechną i realizowano sektorowe programy prywatyzacji – w strategicznych dziedzinach przemysłu i sfery socjalnej.

Sprywatyzowano tysiące małych i średnich przedsiębiorstw oraz szereg dużych zakładów państwowych, wśród nich wiele znaczących firm naftowych. Podobny proces zachodził w całym przemyśle wydobywczym i metalurgicznym. Mimo to, ciężar gatunkowy firm pozostających ciągle w rękach państwa jest nadal znaczny, zarówno z punktu widzenia posiadanych przez nie aktywów jak i roli jaką odgrywają one w gospodarce. Szacuje się, że udział w PKB przedsiębiorstw pozostających częściowo lub całkowicie własnością państwową wynosi nadal od 15 do 20 %.

Nowy kodeks ziemski przyjęty w czerwcu 2003 roku dopuszcza możliwość posiadania przez obywateli Kazachstanu i przedsiębiorstwa ziemi przeznaczonej na działalność rolniczą oraz pod budownictwo. Ustawa ta zezwala także obywatelom Kazachstanu na dzierżawę ziemi należącej do państwa w okresie do 49 lat. Jednak w przypadku, gdy dzierżawcą ma zostać firma zagraniczna zajmująca się rolnictwem okres ten nie może przekraczać 10 lat. Jednocześnie, cudzoziemcy, zarówno osoby prawne jak i fizyczne mogą nabywać ziemię rolną i korzystać z niej za pośrednictwem spółek joint-venture zawieranych z podmiotami kazachstańskimi bądź też za pośrednictwem swych spółek zależnych.

Realizacja powszechnej prywatyzacji (opartej na modelu prywatyzacji kuponowej) nie powiodła się. Podstawowy cel – przekazanie praw własności ludności – nie został zrealizowany. Zamiast prawa własności ludność otrzymała tylko prawo do dywidendy z działalności funduszy inwestycyjnych. Jednak związek między funduszami inwestycyjnymi a przedsiębiorstwami jest bardzo słaby lub w ogóle nie istnieje.

Fundusze inwestycyjne są w większości przypadków za słabe, aby brać czynny udział w zarządzaniu i restrukturyzacji posiadanych aktywów.

W ramach powszechnej prywatyzacji wystawiono na sprzedaż ponad 3,5 tys. średnich i dużych przedsiębiorstw (77 % ogółu). Na przetargach największym zainteresowaniem cieszyły się przedsiębiorstwa w takich dziedzinach gospodarki, jak: transport i łączność, przemysł spożywczy, zaopatrzenie materiałowo-techniczne, handel, budowa maszyn i obróbka metali.

W ramach projektów indywidualnych, prywatyzacją objęto 120 przedsiębiorstw przemysłu naftowego i gazowego, kompleksu elektroenergetycznego, hutniczo-metalurgicznego, budowy maszyn. Podstawową formą jej realizacji była sprzedaż kontrolnych pakietów akcji dużym inwestorom w drodze przetargów.

W państwowym programie denacjonalizacji i prywatyzacji, do indywidualnej prywatyzacji włączono przedsiębiorstwa zatrudniające ponad 5000 pracowników, obejmujące strategiczne dziedziny przemysłu (ogółem 120 przedsiębiorstw). W wyniku przekazania w latach 1994-1997 przedsiębiorstw inwestorom zagranicznym, 80 % potencjału produkcyjnego kraju (przede wszystkim czarnej i kolorowej metalurgii, przemysłu węglowego, energetyki) znalazło się w ich rękach.

Proces prywatyzacji pozytywnie wpłynął na strukturę gospodarki oraz napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich. W 2003 roku udział sektora prywatnego w tworzeniu PKB wyniósł nieco ponad 87 % (około 75 % w 2002 roku). Jednocześnie udział przedsiębiorstw prywatnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw wyniósł ponad 80 %.

Prywatyzacja zakładów przemysłowych

Jak już wyżej wspomniano, proces prywatyzacji polegał zasadniczo na tzw. małej prywatyzacji, masowej prywatyzacji oraz projektach indywidualnych. W ramach tego ostatniego rozwiązania w latach 1994-1995 sprywatyzowano duże zakłady przemysłowe. Osobno przeprowadzono także prywatyzację sektora rolnego.

Według danych Ministerstwa Finansów w 2003 rok wpływy z prywatyzacji wyniosły ok. 60,1 mld tenge, a w okresie 1991-2003 ok. 314,8 mld tenge.

Postępy prywatyzacji osiągnięte w Kazachstanie w okresie ostatnich dziewięciu lat przedstawiono w poniższej tabeli.

Liczba sprywatyzowanych przedsiębiorstw w Kazachstanie w latach 1995-2003

Wyszczególnienie	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Mała prywatyzacja (włączając obiekty socjalne)	2478	3393	5590	2535	2187	1770	2044	1684	2007
Masowa prywatyzacja	147	497	1122	525	1311	79	161	139	99
Wg projektów indywidualnych	5	28	47	13	-	3	-	-	-
Prywatyzacja sektora rolnego	513	138	18	-	-	-	-	-	-
Ogółem sprywatyzowano	3143	4056	6777	3073	2318	1852	2205	1823	2106
<i>w tym:</i>									
Przemysł	48	437	608	152	26	24	39	34	19
Budownictwo	52	45	162	50	16	7	10	5	5
Rolnictwo	514	138	18	9	4	-	-	10	4
Transport	28	101	331	73	147	18	11	17	6
Handel	1358	1519	1279	287	141	1	56	4	5
Gospodarka komunalna	337	280	689	169	74	1	52	37	22
Inne gałęzie	806	1536	3690	2333	1855	1801	1995	1716	2045
Nieukończzone projekty	19	31	226	66	55	-	42		

Źródło: www.kazstat.asdc.kz oraz Departament ds. Prywatyzacji Ministerstwa Finansów RK

Metody prywatyzacji

Zgodnie z narodowym programem prywatyzacji metody prywatyzacji były zróżnicowane w zależności od wielkości przedsiębiorstwa. Podczas przeprowadzania tzw. małej prywatyzacji (zatrudnienie w przedsiębiorstwach do 200 osób), dotyczącej przedsiębiorstw handlowych, gospodarki komunalnej i usługowej, prywatyzację przeprowadzano przede wszystkim na aukcjach. Średniej wielkości przedsiębiorstwa (zatrudnienie od 200 do 500 pracowników) były prywatyzowane w ramach tzw. masowej prywatyzacji. Natomiast duże firmy, zatrudniające ponad 500 pracowników były prywatyzowane indywidualnie.

Przekształcając przedsiębiorstwa w spółki akcyjne dzielono akcje w następujący sposób:

- do 10 % przeznaczono dla załogi przedsiębiorstwa,
- 51 % przypadało inwestycyjnym funduszom prywatyzacyjnym,
- nie mniej niż 39 % pozostawało własnością państwa.

V. FINANSE

Budżet

Kazachstan prowadzi zrównoważoną politykę budżetową. Utrzymywanie wydatków budżetowych pod kontrolą było jednym z ważniejszych czynników stabilizujących gospodarkę i stymulujących jej wzrost.

Bardzo niski poziom deficytu budżetowego w wysokości 2,3 mld tenge, czyli 0,1 % PKB osiągnięto w Kazachstanie już w 2000 roku, po raz pierwszy od rozpoczęcia reform w kraju. W dochodach budżetu największy udział stanowiły wówczas wpływy z tytułu podatku VAT, podatku dochodowego oraz podatku za eksploatację złóż zasobów naturalnych. Natomiast w strukturze wydatków, ponad 1/3 wpływów budżetowych skierowano na opiekę społeczną.

Deficyt budżetowy wynoszący w 2001 roku 1,7 % przekształcił się w 2002 roku w minimalną nadwyżkę w wysokości 0,03 %, po której nastąpił w 2003 roku ponownie niewielki deficyt nie przekraczający 1 %.

Zakładano, iż w latach 2004-2005 uda się całkowicie zrównoważyć budżet lub nawet uzyskać nadwyżkę przychodów nad wydatkami. Potwierdzeniem słuszności tych przewidywań jest fakt, iż w okresie styczeń-maj 2004 wystąpiła nadwyżka wynosząca 2,2 % PKB.

Budżet Republiki Kazachstan w latach 1997-2003

Wyszczególnienie	1988	1999	2000	2001	2002	2003
Saldo budżetu (% PKB)	-3,7	-3,5	-0,1	-1,7	0,03	-0,9
Wpływy do budżetu (mld tenge)	309,6	398,6	598,8	730,8	821,1	1022,3
W tym wpływy podatkowe (%)	70	83	88	88	88	93
Wydatki (mld tenge)	377,4	468,4	602,0	736,4	820,2	1062,6
W tym usługi ogólnopaństwowe (%)	8,4	6,2	5,8	6,5	5,7	6,0
Edukacja	18,4	16,7	14,0	14,2	14,1	14,0
Ochrona zdrowia	6,9	9,6	7,9	8,3	8,1	8,5
Porządek publiczny i bezpieczeństwo	8,2	6,9	7,9	7,8	10,5	8,7

Źródło: na podstawie www.kazstat.asdc.kz oraz Ministerstwo Finansów RK

Finansowanie deficytu w poszczególnych latach odbywało się ze środków własnych i zagranicznych. W okresie występowania wyższego deficytu (1997-1999) udział środków własnych (kazachstańskich) w jego finansowaniu wahał się na ogół w granicach 27 – 30 %. Wyjątek stanowił rok 2001, kiedy udział ten obniżył się o połowę do 14 %.

Wymienialność waluty

Przepisy prawne dotyczące wymiany walut zawiera Ustawa o regulacji waluty z dnia 24 grudnia 1996 roku wraz z późniejszymi zmianami.

Od momentu wprowadzenia w 1993 roku waluty narodowej – tenge, Bank Centralny Kazachstanu (NBK) prowadził restrykcyjną politykę pieniężną i fiskalną. W ciągu kilku lat tenge znacznie potaniała w stosunku do dolara amerykańskiego. W roku 1999 wprowadzono płynny kurs wymiany, w wyniku czego jej wartość uległa dewaluacji o około 25 %, po czym kurs ustabilizował się na poziomie 143 tenge za 1 USD (we wrześniu 2004 roku średni kurs wyniósł 136,38 tenge za 1 USD). Kazachstańska tenge (tzw. miękka waluta) jest wymienialna tylko w ograniczonym zakresie.

Centralny Bank Kazachstanu stopniowo dokonuje wymiany banknotów o nominałach do 50 tenge wyłącznie – na monety. Od 1 września 2000 roku trwa wymiana banknotów, wprowadzonych do obiegu w roku 1993 i 1994 o nominałach 200 i 500 tenge na banknoty o takich samych nominałach, lecz wydrukowane w roku 1999 (banki będą wymieniały stare banknoty do 2005 roku).

Obecnie prawo dewizowe Kazachstanu jest stosunkowo mało restrykcyjne. Od 1996 roku spełnia ono wymogi podstawowej wymienialności transakcji realizowanych w ramach rachunku bieżącego zgodnie ze standardami MFW (art. 8). W konsekwencji inwestorzy zagraniczni/spółki handlowe raczej nie mają istotnych problemów związanych z realizacją transakcji handlowych oraz transferem zysków.

Prawo dewizowe stawia nieco surowsze wymogi wobec rezydentów, którymi są obywatele Kazachstanu, kazachstańskie podmioty prawne oraz ich oddziały i przedstawicielstwa, niż w odniesieniu do podmiotów zagranicznych. Zgodnie z ustawą termin „rezydenci” nie dotyczy oddziałów i przedstawicielstw zagranicznych firm utworzonych w Kazachstanie.

Kazachstańskie podmioty prawne muszą spełniać m.in. następujące wymogi:

- Obowiązek posiadania licencji wydanej przez Bank Centralny na otwarcie konta poza granicami Kazachstanu, mimo że podmiot ma już prawo otwarcia konta w tenge oraz w walutach wymienialnych w banku w Kazachstanie. Aby uzyskać zezwolenie należy udowodnić Bankowi Centralnemu celowość posiadania takiego konta. Poza tym posiadacz konta dewizowego w banku zagranicznym ma obowiązek przysyłania do NBK kwartalnych raportów zawierających szczegółowy opis operacji na tych rachunkach.
- Wszystkie płatności pomiędzy rezydentami muszą być wykonywane w krajowej walucie, z wyjątkiem przypadków regulowanych na podstawie aktów prawnych Banku Centralnego. Bank Centralny, wykonując zalecenia rządu, może zezwolić

podmiotom prawnym, które działają z udziałem kapitału zagranicznego oraz wdrażają szczególnie ważne projekty o wartości nie mniejszej niż 1 mln USD na prowadzenie kilku rodzajów operacji, w tym w walutach zagranicznych, z rezydentami kazachstańskimi.

- Kupno, sprzedaż oraz wymianę walut zagranicznych można przeprowadzać wyłącznie w autoryzowanych bankach oraz w autoryzowanych pozabankowych instytucjach finansowych. Zawieranie transakcji poza tymi instytucjami bez zezwolenia NBK jest zabronione. Płatności gotówkowe w walutach zagranicznych bez zgody NBK są możliwe jedynie w przypadku wypłacania wynagrodzenia obcokrajowcom oraz wypłacania diet na wyjazdy służbowe za granicę.

Płatności w walutach zagranicznych dla podmiotów zagranicznych można podzielić na dwa rodzaje: „rutynowe operacje dewizowe” oraz „operacje dotyczące przepływu kapitału”. Rutynowe operacje nie wymagają uzyskania zezwolenia NBK oraz mogą być przeprowadzane przez autoryzowane banki bez restrykcji.

Rutynowe operacje dewizowe dotyczą:

- transferu środków pieniężnych w celu dokonania płatności za towary i usługi,
- rozliczenia transakcji importu/eksportu w ramach kredytu do 120 dni,
- przyznania oraz otrzymania pożyczki na okres do 120 dni,
- transferu oraz pokwitowania otrzymania dywidend, odsetek oraz innych dochodów od depozytów, od inwestycji, pożyczek oraz innych operacji,
- niekomercyjnych transakcji, obejmujących np. granty, płatności spadkowe, wynagrodzenia, emerytury, alimenty,
- wszystkich pozostałych operacji nie uznanych przez prawo za przepływ kapitału.

Operacje kapitałowe dotyczą:

- inwestycji,
- transferu płatności w ramach prawa własności oraz innych praw związanych z nieruchomościami,
- rozliczenia transakcji importu/eksportu w ramach kredytu powyżej 120 dni,
- przyznania oraz otrzymania pożyczki na okres powyżej 120 dni.

Operacje obejmujące transfer kapitału od rezydentów do zagranicznych podmiotów (z wyjątkiem niektórych operacji eksportowych) mogą być realizowane na podstawie licencji Banku Centralnego, w przypadku gdy nie ma innych, dodatkowych wymogów. Uzyskanie licencji Ministerstwa Finansów na dokonanie operacji, której przedmiotem jest transfer kapitału, jest wymagane w przypadku, gdy kwota przewyższa 100 tys. USD. Natomiast licencja wydawana przez Ministerstwo Gospodarki i Handlu jest niezbędna, gdy kwota transakcji przekracza 10 mln USD. Licencje na dokonywanie operacji kapitałowych są wydawane na każdą transakcję osobno i ich ważność jest ograniczona przedmiotowo.

Rezydenci mają obowiązek zdeponowania wszelkich przychodów z tytułu transakcji dewizowych na swoich kontach prowadzonych przez autoryzowane banki oraz instytucje finansowe.

Kazachstańskie osoby prawne mogą nabywać waluty zagraniczne wyłącznie w celu dokonania płatności podmiotom zagranicznym oraz wywiązania się z zadłużenia z tytułu kredytu w walutach zagranicznych wobec autoryzowanego banku oraz w przypadku innych sytuacji przewidzianych w ustawie.

Jeżeli rezydenci nabyli waluty zagraniczne na wewnętrznym rynku walutowym, lecz nie wykorzystali ich zgodnie z określonym celem w ciągu 30 dni, bank jest zobligowany do odkupienia tej waluty w ramach wewnętrznego rynku walutowego.

Zagraniczne podmioty prawne

Przepisy prawne dotyczące wymiany waluty zagranicznej dokonywanej przez zagraniczne osoby prawne są mniej restrykcyjne. Zagraniczne podmioty prawne mają prawo zakładania kont w zagranicznych bankach bez ograniczeń oraz lokowania swych funduszy za granicą. Mają one prawo nabywać w Kazachstanie waluty zagraniczne na wewnętrznym rynku walutowym w celu dokonywania rutynowych operacji walutowych oraz innych, zgodnych z obowiązującymi aktami prawnymi.

Osoby prywatne

Konta podmiotów prywatnych (osób fizycznych) nie mogą być wykorzystywane do prowadzenia operacji gospodarczych. Obywatele Kazachstanu oraz obcokrajowcy mogą nabywać waluty zagraniczne na wewnętrznym rynku walutowym bez ograniczeń. W przypadku dokonywania transakcji zagranicznych zezwolenie jest wymagane, gdy kwota przewyższa 3 tys. USD.

W październiku 2004 roku Bank Centralny Kazachstanu opracował wstępną wersję ustawy „O regulacji i kontroli waluty”, mającej m.in. na celu wprowadzenie pełnej wymiennalności waluty z dniem 1 stycznia 2007 roku.

Międzynarodowa pomoc finansowa

Pomoc finansowa na rzecz Kazachstanu realizowana jest, w skali międzynarodowej, przede wszystkim przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Bank Światowy, Islamski Bank Rozwoju oraz Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju. Jest ona przeznaczana głównie na inwestycje infrastrukturalne, reformy strukturalne, projekty modernizacyjne oraz rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Środki finansowe pochodzące z tych organizacji umożliwiają, w pewnym zakresie, przełamywanie barier finansowych, na jakie napotyka Kazachstan – podobnie jak i inne państwa przechodzące okres transformacji gospodarczej.

W 2001 roku przepływy finansowe netto z organizacji międzynarodowych wyniosły 93,2 mln USD ogółem. Najwięcej, bo ponad 70 % środków pochodziło z Banku Światowego. Z regionalnych banków rozwoju przyłynęło do Kazachstanu 4,2 mln USD, a z Organizacji Narodów Zjednoczonych 4,3 mln USD.

Międzynarodowy Fundusz Walutowy

Od 15 lipca 1992 roku Kazachstan przystąpił do MFW, który udzielił trzech pożyczek: w latach 1993-1998 na strukturalne reformy, w roku 1995 – kredyt typu stand-by oraz w roku 1998 – w ramach EFF (Extended Funding Facility).

Bank Światowy

Bank Światowy jest jednym z największych kredytodawców w Kazachstanie. W latach 1992-1999 udzielił on temu krajowi szereg pożyczek na łączną kwotę 1,68 mld USD (w kilku transzach). Natomiast w latach 2002-2004 bank ten przeznaczył na projekty w Kazachstanie ponad 280 mln USD.

Azjatycki Bank Rozwoju

Od roku 1994 Kazachstan należy do Azjatyckiego Banku Rozwoju (ABR). Głównymi akcjonariuszami ABR są Stany Zjednoczone oraz Japonia. Do połowy 2004 wartość kredytów udzielonych przez ABR podmiotom kazachstańskim przekroczyła 500 mln USD.

Islamski Bank Rozwoju

Od 16 maja 1996 roku Kazachstan należy do Islamskiego Banku Rozwoju (IBR). Oprócz Kazachstanu, wśród krajów WNP, do IBR należą Azerbejdżan, Kirgistan, Tadżykistan i Turkmenistan. W sierpniu 1996 roku w Ałmaty otwarto regionalne biuro dla krajów-członków IBR należących do WNP oraz Mongolii, Chin i krajów Europy Wschodniej.

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR)

Na podstawie umowy z bankiem centralnym Kazachstanu, EBOR udzielił temu krajowi kredytu, w trzech transzach, na kwotę 122,6 mln USD na rozwój małej i średniej przedsiębiorczości. Tym samym wartość całkowitego zaangażowania EBOR w Kazachstanie przekroczyła do połowy 2004 roku 700 mln USD.

Bilans płatniczy

Znaczne potrzeby inwestycyjne gospodarki kazachstańskiej zaspokajane z braku odpowiedniej produkcji krajowej przede wszystkim poprzez import powodują, iż w kraju tym występuje deficyt na rachunku obrotów bieżących. Jego skala jest jednak raczej niewielka i przy obecnych cenach surowców i rosnącej dynamice eksportu, nie zagraża on stabilności płatniczej państwa. Warto zauważyć, iż deficyt na rachunku obrotów bieżących jest zjawiskiem charakterystycznym dla krajów przechodzących proces transformacji gospodarczej, obejmującej m.in. prywatyzację, restrukturyzację i modernizację części przedsiębiorstw oraz wiążącej się z napływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

W latach 2001-2003 udział deficytu na rachunku bieżącym do PKB wynosił odpowiednio 5,4%; 3,5% i 0,2% (w 2000 roku wygenerowano nadwyżkę w wysokości 3,1% PKB). Deficyt ten powstaje przede wszystkim w wyniku wysokiego deficytu w handlu usługami oraz transferu za granicę dochodów od inwestycji zagranicznych.

Bilans płatniczy Kazachstanu za lata 1999-2004 (wybrane elementy, w mln USD)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	I-II kw. 2004
I. Rachunek bieżący	412,9	-1.749,0	-596,0	-39,0	-217,6
Saldo obrotów towarowych	2.439,9	895,6	2.420,0	4088,2	1324,2
Saldo usług	-1.023,8	-1.579,4	-2146,8	-2218,5	-824,4
Saldo dochodów	-1.194,2	-1.215,0	-982,6	-1744,0	-612,6
Saldo transferów	191,0	149,8	113,4	-164,7	-104,8
II. Rachunek kapitałowy	-290,6	-197,4	-132,2	-28,79	-5,6
III. Rachunek finansowy	1.299,9	2.480,6	3.651,6	2783,9	1437,0
Inwestycje bezpośrednie (saldo)	1.281,9	2.731,2	2.138,1	2209,8	757,4
Inwestycje portfelowe (saldo)	-5,3	-5,6	-1.247,4	-1891,0	213,9
IV. Saldo błędów i opuszczeń	-1.078,4	-641,6	-132,1	-1182,6	-214,6
Rezerwy oficjalne	443,3	-252,6	-535,1	-1533,5	-999,1

Źródło: NBK 2003, 2004

Deficytowi na rachunku obrotów bieżących towarzyszy znaczna nadwyżka na rachunku obrotów finansowych. Jest ona w dużym stopniu efektem zwiększonego napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Kazachstanu. W latach 2001-2003 napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich wahał się w granicach od 2,2 do 2,9 mld USD (2,2 mld USD w 2003 roku). Dużą niestabilność w ostatnich latach wykazuje saldo inwestycji portfelowych, co wskazuje na potencjalną możliwość wystąpienia problemów w razie masowego odpływu kapitału zagranicznego w tej formie.

Analiza rachunków kapitałowego i finansowego wskazuje też na dużą zależność sytuacji finansowej kraju, a co za tym idzie równowagi zewnętrznej, od kapitału zagranicznego.

Sektor bankowy

Rozwój systemu bankowego w Kazachstanie przebiegał w kilku etapach. W latach 1991-1993 przeprowadzono pierwsze przekształcenia tego systemu w celu stworzenia podstaw prawnych i organizacyjnych umożliwiających przedsiębiorstwom i kooperatywom zakładanie własnych banków.

W 1995 roku przyjęto ustawy „O Narodowym Banku Republiki Kazachstanu” (NBK) i „O bankach i działalności banków”.

W wyniku przeprowadzonych reform w Kazachstanie powstał system bankowy o dwupoziomowej strukturze:

1. Narodowy Bank Republiki Kazachstanu (NBK) podlega parlamentowi i jest odpowiedzialny za formułowanie i realizację polityki kredytowo-pieniężnej, regulację podaży pieniądza oraz zabezpieczenie wewnętrznej i zewnętrznej stabilizacji waluty narodowej,
2. Banki komercyjne prowadzą obsługę osób prawnych i fizycznych na podstawie umowy. Ich działalność jest bezpośrednio związana z finansowaniem gospodarki.

W Republice Kazachstanu funkcjonują także banki z udziałem kapitału zagranicznego, w postaci: przedstawicielstw, oddziałów i spółek typu joint-venture.

Osoby ze ścisłego kierownictwa banku, które podlegają obowiązkowemu zatwierdzeniu przez NBK, muszą spełniać cztery kryteria: (a) nie mogą być karane, (b) muszą posiadać odpowiednią wiedzę z zakresu prawa bankowego, (c) nie mogą pochodzić z banku lub przedsiębiorstwa, które w ciągu ostatnich 2 lat zbankrutowało, (d) muszą dysponować minimum 2 – 3 letnim doświadczeniem zawodowym w sektorze bankowym. Banki niestabilne i słabe są likwidowane, albo przekształcane w filie dużych banków. System bankowy Kazachstanu należy do najlepiej funkcjonujących wśród krajów WNP.

Nadzór bankowy leży w gestii NBK. Jednym z instrumentów regulacji działalności bankowej jest tworzenie odpowiednich aktów prawnych uwzględniających międzynarodowe standardy w tym zakresie. Regulacja prawna działalności bankowej odbywa się w oparciu o prawo dewizowe uchwalone w dniu 24 grudnia 1999 roku oraz o inne ustawy (np. z 16 lipca 1999 roku) i dekrety z 1995 roku, a także umowy międzynarodowe.

Decyzje o utworzeniu w 1993 roku aukcji kredytowych, przeprowadzenie aukcji na podstawie notowań Banku Narodowego i wdrożenie w roku 1995 systemu kredytowania lombardowego, pozytywnie wpłynęło na system kredytowy i lepsze dostosowanie go do warunków gospodarki rynkowej. W wyniku tych działań rozwinął się rynek kredytów międzybankowych.

Polityka realizowana przez NBK sprawiła, iż spośród 184 banków posiadających 1042 oddziałów, działających w Kazachstanie w 1994 roku, do sierpnia 2004 roku utrzymało się 36 banków komercyjnych, posiadających 367 filii i oddziałów. Banki te udzieliły w 2003 roku kredytów na łączną sumę około 2206 mld KZT, co oznaczało prawie dwukrotny przyrost w porównaniu do 2001 roku, kiedy to wartość kredytów wyniosła około 1084 mld KZT. W wyniku ekspansji kredytowej wzrosły również aktywa banków z 4,4 mld USD w 2001 do 11 mld USD pod koniec 2003 roku. Wzrost wartości kredytów występował również w 2004 roku, co potwierdza m.in. fakt, że w okresie od stycznia do sierpnia wyniosła ona około 1656 mld KZT.

Depozyty klientów stanowiły ok. 70 % zobowiązań banków, przy czym na depozyty osób fizycznych przypadało ok. 40 % wartości depozytów ogółem.

Udział kapitału zagranicznego w bankach zwiększył się z 17,6 % w styczniu 2002 roku do ponad 40 % pod koniec sierpnia 2003 roku. Większość banków znajduje się w miastach Ałmaty i Astana.

Według stanu na 1 sierpnia 2004 roku w Kazachstanie działało 239 instytucji finansowych, w tym 36 wspomnianych już banków komercyjnych, 82 towarzystwa kredytowe, 72 lombardy oraz 49 instytucji innego typu.

Narodowy Bank Kazachstanu

Od wprowadzenia 15 listopada 1993 roku narodowej waluty tenge, Narodowy Bank Kazachstanu (NBK) pełni funkcje banku centralnego. Prowadzi politykę monetarną i nadzoruje kazachstański system bankowy. Narodowy Bank uzyskał pozwolenie na stworzenie własnego systemu finansowego i kredytowego, systemu pieniężnego oraz gromadzenie rezerw w postaci złota, diamentów i waluty wymiennej.

W kwietniu 1993 roku przyjęto ustawę o NBK, która określa główne cele, zasady działalności Banku, zakres uprawnień, jego rolę i miejsce w systemie bankowym oraz relacje z innymi podmiotami państwowymi. Warto zauważyć, iż w trakcie transformacji gospodarki w ciągu ostatnich lat, rola Banku podlegała ewolucyjnym zmianom, które doprowadziły do znacznego wzmocnienia funkcji NBK jako organu regulującego i kontrolującego, niezależnego od rządu i parlamentu.

W 2000 roku przyjęto ustawę „O leasingu finansowym”, której głównym autorem był Bank Centralny.

W 1999 roku w Kazachstanie wprowadzono płynny kurs walutowy w stosunku do koszyka podstawowych walut. Stosunek rezerw walutowych Banku Centralnego do masy pieniądza w obiegu gwarantuje stabilność waluty krajowej – tenge.

Rezerwy walutowe wzrosły w 2001 roku w porównaniu z rokiem 1994 ponad trzykrotnie. Do 1996 roku stanowiły one około 6 % PKB, natomiast pod koniec 2003 roku wskaźnik ten wynosił już około 16 %.

Wg danych na sierpień 2004 stopy refinansowa i dyskontowa wynosiły 7,0 %, zaś w przypadku transakcji „repo” (ang. repurchase operations) 3,5 %. Oprocentowanie kredytów krótkoterminowych na rynku międzybankowym kształtowało się następująco:

- Kredyty w KZT – 4,13 %,
- Kredyty w USD – 3,26 %,
- Kredyty w rublach – 8,50 % (lipiec 2003).

W przypadku depozytów oprocentowanie jest następujące:

- Depozyty w KZT – 3,16 %,
 - Depozyty w USD – 2,70 %,
 - Depozyty w rublach – 5,92 %.
-

Banki komercyjne

Banki komercyjne najszybciej, bo już od grudnia 1996 roku, przestawiły się na standardy międzynarodowe i zaczęły dynamiczniej rozwijać swoją działalność. Sprzyja to realizacji celu strategicznego NBK, jakim jest stworzenie stabilnego i konkurencyjnego systemu bankowego z silnymi bankami krajowymi dbającymi o zrównoważony rozwój i interesy klientów tego sektora.

Wśród 14 banków ze 100 procentowym bądź większościowym udziałem kapitału zagranicznego znajdują się: Deutsche Bank AG, Drezdner Bank, Commercial Bank „Privat” (Ukraina), Citibank N.A., International Business Bank Corporation (Zachodnia Samoa), Narodowy Bank Pakistanu, Creditimpex Bank (Rosja), ING, Commerzbank AG, Societe Generale, AO Rietumu Bank (Łotwa), Punjab National Bank (Indie) oraz Baltic Transit Bank (Łotwa). W sierpniu 2004 roku w Kazachstanie prowadziło działalność 36 banków, mających 367 filii (na początku 2001 roku było ich 48, a w 2000 roku – 55). Wśród nich tylko jeden bank państwowy (Eksimbank Kazachstan), jeden międzynarodowy i 14, już wspomnianych, z udziałem kapitału zagranicznego.

Do największych banków należą Kazkommertbank, Halyk Bank oraz Bank Turan-Alem, których łączny udział w aktywach sektora bankowego wynosi około 64%. Największym bankiem zagranicznym jest holenderski bank ABN Amro.

W 2000 roku międzynarodowe agencje ratingowe oceniły pozytywnie ryzyko kredytowe ośmiu banków. Aktywa tych banków stanowiły 66,9% ogółem aktywów sektora bankowego w Kazachstanie. Niektóre z nich zaczęły uczestniczyć w międzynarodowym rynku bankowym poprzez sprzedaż własnych akcji i papierów wartościowych. Pod względem realizacji reform w sferze bankowej, Kazachstan – według oceny przodujących agencji rankingowych na świecie – znalazł się w pierwszej trójce wśród krajów Wspólnoty Niepodległych Państw.

Wprowadzenie przez NBK w maju 2000 roku zmian dotyczących tworzenia rezerw istotnie wpłynęło na działalność banków komercyjnych. Zgodnie z nowymi przepisami banki nie mogą gromadzić rezerw w walutach wymiennalnych. Wprowadzony przepis miał na celu ograniczenie obrotu dużą ilością waluty i zmniejszenie ilości zbędnych rezerw w bankach. W celu uzyskania wymaganego poziomu rezerw obowiązkowych banki zakupywały znaczne ilości tenge. W wyniku zwiększonego popytu na walutę krajową występującego na rynku operacji międzybankowych, szczególnie zauważalnego pod koniec każdego miesiąca, wzrastało oprocentowanie depozytów i kredytów w tenge.

Na początku 2000 roku NBK wywiązał się z obietnic wobec osób fizycznych dotyczących konwersji depozytów, zamrożonych podczas przejścia na płynny kurs tenge (w kwietniu 1999 roku)².

W lutym 2000 roku rozpoczęto budowanie systemu gwarancyjnego zabezpieczającego depozyty ludności. Od tego momentu 16 banków komercyjnych przekazuje składki do kazachstańskiego funduszu gwarancyjnego (ubezpieczeniowego) depozytów od osób fizycznych w bankach drugiego stopnia. Kazachstan jako pierwszy wśród krajów WNP wprowadził system gwarancji depozytów terminowych. Do końca roku liczba banków uczestnicząca w tym systemie zwiększyła się do 18.

W marcu 2000 roku przyjęto ustawę o tajemnicy bankowej dotyczącą depozytów i rachunków osób fizycznych. Rynek depozytów oraz kredytów dla przedsiębiorstw jest najszybciej rozwijającym się segmentem rynku finansowego w Kazachstanie.

Od 2000 roku dynamicznie zwiększa się aktywność banków w udzielaniu kredytów dla przedsiębiorstw. Wpłynęła na to polityka stóp procentowych banku centralnego jak również dobra koniunktura gospodarcza. W ciągu roku dwukrotnie obniżono stopę refinansową (z 18 % do 16 %, a następnie do 14 %), a także zredukowano stopę rezerw obowiązkowych (z 10 % do 8 %). Przyjęto regulacje dotyczące trybu lokowania środków należących do banków w wewnętrzne aktywa, zgodnie z którą banki komercyjne powinny lokować środki finansowe uzyskane w kraju na rynku wewnętrznym.

Charakterystyka udzielonych kredytów według okresu kredytowania i rodzaju waluty w latach 2001-2003

	2001		2002		2003	
	mld KZT	%	mld KZT	%	mld KZT	%
<i>w walucie krajowej</i>						
ogółem	443,3	40,9 %	783,3	40,2 %	1049,9	47,6 %
kredyty krótkoterminowe	346,7	32,0 %	655,3	33,6 %	756,5	34,3 %
kredyty długoterminowe	96,6	8,9 %	128,0	6,6 %	293,4	13,3 %
<i>w walucie zagranicznej</i>						
ogółem	640,5	59,1 %	1166,8	59,8 %	1156,2	52,4 %
kredyty krótkoterminowe	450,7	41,6 %	781,5	40,1 %	790,0	35,8 %
kredyty długoterminowe	189,8	17,5 %	385,3	19,8 %	366,2	16,6 %
kredyty ogółem	1083,8	100,0 %	1950,1	100,0 %	2206,1	100,0 %

Źródło: na podstawie "Sektor finansowy", Narodowy Bank Republiki Kazachstan, 2003-2004

² Narodowy Bank Kazachstanu dokonał konwersji zamrożonych depozytów ludności na USD według kursu obowiązującego w momencie przejścia na płynny system kursu walutowego.

Największą część kredytów i pożyczek przedsiębiorstwa przeznaczały na kapitał obrotowy (61,6 %). Na zakup środków trwałych przeznaczono natomiast 10,2 % ogółu zaciągniętych kredytów. Udział kredytów na restrukturyzację, zakup maszyn i urządzeń był stosunkowo niewielki (5,6 %). Inwestycje długoterminowe w przedsiębiorstwach ciągle jeszcze nie odpowiadają rzeczywistym potrzebom ze względu na trudności związane z uzyskaniem wieloletnich kredytów w bankach i występujące w kraju ryzyko inwestycyjne.

Zrównoważony rozwój gospodarki, stabilizacja kursu tenge oraz niska stopa inflacji wpłynęły na obniżenie oprocentowania kredytów. W grudniu 2000 roku, w porównaniu z początkiem roku, średnioważone roczne oprocentowanie kredytów w tenge dla osób prawnych zmniejszyło się z 20,8 % do 18,8 %, a dla kredytów w walutach zagranicznych – z 20,4 % do 14,7 %. Spadek stóp procentowych występował również w następnych latach i osiągnął w 2004 roku poziom uwidoczniiony w poniższej tabeli.

Średni poziom oprocentowania kredytów w sierpniu 2004 roku (%)

okres kredytowania	Przedsiębiorstwa		Osoby fizyczne	
	KZT	waluty zagraniczne	KZT	waluty zagraniczne
do 1 miesiąca	15,4	4,9	20,9	15,1
1-3 miesiące	14,2	7,2	21,6	16,8
od 3 miesięcy do 1 roku	13,3	11,1	26,1	18,2
1-5 lat	14,6	12,3	20,6	16,7
ponad 5 lat	13,6	12,0	13,6	13,4

Źródło: na podstawie "Sektor finansowy", Narodowy Bank Republiki Kazachstan, 2003-2004

Banki z udziałem kapitału zagranicznego

Zagraniczne banki mogą w Kazachstanie otwierać przedstawicielstwa, oddziały lub tworzyć spółki typu joint-venture ze swymi kazachstańskimi partnerami. Za banki z udziałem kapitału zagranicznego uznaje się banki, w których 1/3 lub więcej udziałów należy lub jest zarządzane przez:

- nierezydentów,
- kazachstańskie podmioty prawne, w których ponad ½ udziałów jest w posiadaniu nierezydentów i /lub jest przez nich zarządzana.

Działalność banków z udziałem kapitału zagranicznego jest w pewnym stopniu ograniczona. Ich łączny kapitał nie może przekraczać 50 % wartości kapitału banków kazachstańskich ogółem. Zagraniczny bank przed zarejestrowaniem się w charakterze podmiotu prawnego musi przez rok prowadzić działalność jako przedstawicielstwo. Ten

wymóg nie dotyczy sytuacji, w której zagraniczny bank nabywa ponad 50 % udziałów w kazachstańskim banku. Ponadto, w banku z kapitałem zagranicznym jeden z członków zarządu musi być obywatelem Kazachstanu i legitymować się stażem pracy w bankowości nie krótszym niż 3 lata.

24 czerwca 2003 roku bank holenderski ABN AMRO nabył 29 % udziałów Kazakcommerzbanku w ABN AMRO Bank Kazachstan i 28 % udziałów tego banku w ABN Asset Management. Podpisana umowa zezwala ABN AMRO na zwiększenie swojego udziału w ABN AMRO Bank Kazachstan do 80 %. Pozostałe udziały znajdują się w posiadaniu IFC (Międzynarodowej Korporacji Finansowej).

Rynek kapitałowy

Ramy legislacyjne dla funkcjonowania rynku papierów wartościowych w Kazachstanie tworzą ustawy:

- „O rynku papierów wartościowych” z dnia 5 marca 1997 roku, z poprawkami,
- „O rejestracji transakcji obrotu papierami wartościowymi” z dnia 5 marca 1997 r., z poprawkami,
- „O spółkach akcyjnych” z dnia 10 lipca 1998 r.

Na rynek kapitałowy w Kazachstanie składają się m.in. rynki:

- akcji przedsiębiorstw,
- obligacji przedsiębiorstw,
- obligacji skarbu państwa,
- obligacji komunalnych,
- obligacji międzynarodowych instytucji finansowych,
- walutowy,
- instrumentów pochodnych (futures),
- transakcji typu „repo”.

Głównym podmiotem i organizatorem rynku kapitałowego w Kazachstanie jest Kazachstańska Giełda Papierów Wartościowych.

Całkowite obroty giełdy (waluty, akcje, obligacje, i inne papiery wartościowe) wyniosły w 2003 roku 33,8 mld USD (około 113 % wartości PKB; w 2002 roku wskaźnik ten wyniósł 101,2 %).

Działalność na rynku papierów wartościowych jest regulowana przez Krajową Komisję Papierów Wartościowych, na podstawie odpowiednich aktów prawnych. Ustawodawstwo zezwala na stosowanie następujących rodzajów papierów wartościowych:

- akcje i obligacje,
-

- instrumenty pochodne lub inaczej derywaty (uznane za takowe zgodnie z obowiązującymi przepisami),
- papiery wartościowe zagranicznych emitentów,
- certyfikaty zastawów hipotecznych,
- kwity składowe,
- inne rodzaje papierów wartościowych, nie określone w ustawie, dopuszczane do obrotu na podstawie decyzji Narodowej Komisji Papierów Wartościowych.

Zwalniając niektóre emisje (zamkniętą, prywatną i otwartą) z obowiązku rejestrowania akcji, ustawa o spółkach akcyjnych redukuje tym samym uciążliwe procedury, które się do nich odnoszą. Praktyka zwalniania z obowiązku rejestracji ograniczonych lub prywatnych emisji jest powszechna w wielu krajach, z uwagi na to, że inwestorzy w tego typu ofertach nie potrzebują ochrony, którą daje formalna rejestracja.

Rozpowszechnianie akcji przez spółkę, bez względu na metodę, jest dozwolone wyłącznie po nadaniu numeru identyfikacyjnego przez Krajową Komisję Papierów Wartościowych (KKPW). Zamknięta emisja akcji jest ograniczona do założycieli spółki i z góry określonego kręgu osób. Akcje emitowane podczas tworzenia spółki akcyjnej (zarówno otwartej, jak i zamkniętej), rozpowszechniane są w drodze emisji zamkniętej i nie podlegają rejestracji ze strony KKPW. Spółki akcyjne zamknięte mogą dokonywać wyłącznie zamkniętych emisji akcji.

Podczas kolejnych emisji sprzedaż akcji przez otwartą spółkę akcyjną odbywa się przez plasowanie prywatne lub publiczne. Plasowanie prywatne polega na sprzedaży nowych akcji bezpośrednio tzw. „kwalifikowanym inwestorom”, tj. spółkom, których kapitał własny (czyli wartość majątku spółki po potrąceniu wszystkich zobowiązań) przekracza 50 tys. MIP. Prywatne plasowanie nie podlega rejestracji, a nabywca akcji może je odsprzedać innemu kwalifikowanemu inwestorowi również bez rejestracji.

Otwarte plasowanie jest równoznaczne z publiczną ofertą sprzedaży akcji przez powszechną subskrypcję. Akcje w ten sposób sprzedawane podlegają rejestracji przez KKPW.

Najbardziej kontrowersyjnym postanowieniem ustawy o spółkach akcyjnych jest jej rozdział zatytułowany „Dodatkowa emisja akcji na wniosek sądu”, który daje państwu możliwość pobierania zaległych podatków bez zmuszania spółek do podejmowania postępowania upadłościowego. Władze państwowe mogą, za zgodą sądu, zmusić spółkę do emisji nowych akcji, z których dochód przeznaczony będzie na opłacenie zaległych podatków i innych zobowiązań wobec państwa.

Wymogi ustawy w odniesieniu do publikacji sprawozdań finansowych są różne dla poszczególnych typów spółek. Jedynym obowiązkiem zamkniętej spółki akcyjnej jest zawiadomienie KKPW, w przypadku jej przekształcenia się w spółkę otwartą.

Spółki otwarte i publiczne są zobowiązane do publikowania w prasie swoich rocznych bilansów i rachunków zysków i strat oraz informowania KKPW o emisjach i sprzedaży akcji. Spółce nie wolno dysponować pieniędzmi lub własnością uzyskaną w wyniku emisji akcji do czasu złożenia raportu KKPW.

Ponadto w ciągu pięciu dni roboczych spółka ma obowiązek zawiadomić KKPW o:

- zajęciu jej rachunków i majątku,
- podjętej decyzji o likwidacji lub zawieszeniu działalności,
- reorganizacji,
- zawieszeniu, wygaśnięciu lub cofnięciu licencji,
- zniszczeniu więcej niż 10 % majątku spółki,
- otrzymaniu pożyczki, jeśli jej wysokość przekracza 25 % kapitału akcyjnego,
- realizacji kontraktu stanowiącego transakcję o dużej wartości,
- członkach kadry zarządzającej, oskarżonych o przestępstwo natury administracyjnej lub kryminalnej,
- wszelkich innych zdarzeniach mogących naruszyć materialne interesy akcjonariuszy.

O zamiarze nabycia 30 % lub więcej akcji otwartej spółki, mającej powyżej 500 akcjonariuszy, należy powiadomić spółkę oraz KKPW. Nabywca ponad 30 % akcji spółki otwartej jest zobowiązany w ciągu 30 dni od daty ich nabycia opublikować – skierowaną do pozostałych akcjonariuszy – ofertę kupna należących do nich akcji po cenie nie niższej niż średnia z ostatnich 6 miesięcy.

Nabywca akcji spółki publicznej jest zobowiązany do powiadomienia o tym fakcie KKPW i odpowiedniej organizacji zajmującej się obrotem akcjami, jeśli w okresie jednego roku nabywa co najmniej 5 % akcji jednej spółki.

Ponadto, spółka akcyjna ma obowiązek publicznego ogłaszania informacji o emisji i dystrybucji wszelkich papierów wartościowych. Każdy akcjonariusz zarówno otwartej, jak i zamkniętej spółki ma prawo żądać zbadania rocznego sprawozdania spółki. Koszty audytu pokrywa w tym przypadku akcjonariusz występujący z wnioskiem.

Rynek akcji

Podmioty prawne, posiadające ważną licencję Krajowej Komisji Papierów Wartościowych, mogą prowadzić na rynku papierów wartościowych następujące działania:

- pośredniczyć w obrocie giełdowym (maklerzy),
- kupować i sprzedawać na własny rachunek (dealerzy),
- przyjmować wkłady (depozytariusze),
- przechowywać cenne depozyty (custodians),
- zarządzać portfelami papierów wartościowych,
- prowadzić rozrachunki clearingowe,
- prowadzić księgi papierów wartościowych,
- zarządzać funduszami emerytalnymi,
- wykonywać inne czynności, wskazane przez KKPW.

W 2003 roku obroty zrealizowane na rynku akcji i obligacji przedsiębiorstw wyniosły 1,0 mld USD (z tego 31 % stanowił obrót akcji). Kapitalizacja rynku akcji przedsiębiorstw wzrosła w porównaniu z 2002 rokiem o 81 % z 1,3 mld USD do 2,4 mld USD osiągając wartość 8,3 % PKB.

Na dzień 1 stycznia 2004 roku na Kazachstańskiej Giełdzie Papierów Wartościowych – jedynej licencjonowanej w Kazachstanie – notowane były akcje 106 firm. Są wśród nich takie firmy, jak Kazaktelekom, rafineria Szymkentnefteorgsintez, wiele lokalnych banków, w tym Halyk Bank i Kazcommercbank.

Na giełdzie zawierane są również transakcje walutowe. Przedmiotem obrotu są także państwowe papiery wartościowe (w tym obligacje emitowane przez władze lokalne), niepaństwowe papiery wartościowe, kontrakty terminowe w obcej walucie. Od końca 2000 roku giełda podaje wskaźniki kazachstańskiego międzybankowego rynku depozytowego – KIBOR, KIBID oraz KIMEAN.

Zgodnie z międzynarodową umową „O zasadach tworzenia rynków papierów wartościowych” podpisaną wiosną 1998 roku w Taszkencie przez Kazachstan, Uzbekistan, Kirgistan i Tadżykistan, akcje firm kirgiskich, notowane na Kirgiskiej Giełdzie Papierów Wartościowych, mogą być kupowane i sprzedawane na Kazachstańskiej Giełdzie Papierów Wartościowych.

Charakter działalności KGPW uległ istotnej zmianie w ostatnich latach. O ile na etapie tworzenia rynku papierów wartościowych w 1997 roku główny nacisk kładziono na przyciąganie inwestorów zagranicznych i realizację programu „blue chip”, o tyle od 1999 roku widać wyraźny trend w kierunku pozyskiwania krajowych inwestorów instytucjonalnych w postaci funduszy emerytalnych i banków komercyjnych.

Ubezpieczenia

Działalność ubezpieczeniową w Kazachstanie reguluje ustawa z dnia 18 grudnia 2000 roku „O działalności ubezpieczeniowej”. Ubezpieczenia obejmują ubezpieczenia na życie oraz ubezpieczenia ogólne, przy czym dana firma może prowadzić tylko jeden rodzaj ubezpieczeń. Oba rodzaje wymagają uzyskania licencji NBK. Działalność ubezpieczeniową mogą prowadzić wyłącznie podmioty prawne zarejestrowane w Kazachstanie. Zagraniczne organizacje ubezpieczeniowe (reasekuracyjne) mogą posiadać całą lub część kazachstańskiej organizacji ubezpieczeniowej w przypadku gdy ten zagraniczny podmiot jest umieszczony na listach rankingowych sporządzonych przez konkretne agencje rankingowe. Wykaz takich agencji oraz dopuszczalne najniższej zajmowane miejsce na liście jest sporządzana przez NBK. Zagraniczne ubezpieczeniowe (reasekuracyjne) organizacje nie mogą otwierać swoich oddziałów w Kazachstanie.

Na wykonywanie działalności brokerskiej oraz agenta ubezpieczeniowego jest wymagana licencja NBK. Agentami ubezpieczeniowymi mogą być kazachstańskie oraz zagraniczne osoby prywatne oraz podmioty prawne. Natomiast brokerami ubezpieczeniowymi mogą być kazachstańskie i zagraniczne podmioty prawne.

Zgodnie z przyjętą ustawą znacznie podwyższono obowiązkowy minimalny kapitał zakładowy. Pod koniec 2000 roku wynosił on dla organizacji prowadzących ubezpieczenia ogólne minimum 100 mln tenge, natomiast dla organizacji ubezpieczeń na życie – 150 mln tenge. W organizacjach prowadzących ubezpieczenia ogólne – 75 % zebranej składki ubezpieczeniowej powinno się przeznaczać na formowanie rezerw obowiązkowych, natomiast w ubezpieczeniach na życie – 100 %.

Według stanu na lipiec 2004 roku licencje na prowadzenie działalności posiadało 36 organizacji ubezpieczeniowych (w 1999 – 65, a w 1998 – 68), w tym 6 z udziałem kapitału zagranicznego.

Rozmiary i rozwój kazachstańskiego systemu ubezpieczeń społecznych są lepiej widoczne przez pryzmat wartości zebranych składek ubezpieczeniowych, co dokumentuje poniższa tabela.

Zebrane składki ubezpieczeniowe w Kazachstanie w latach 1997-2004 (w mln tenge)

Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2003	2004*
Ubezpieczenie na życie	88,0	30,9	36,8	273	4367
Ubezpieczenie ogólne, w tym	3137,5	4107,9	5825,2	19664	26464
<i>ubezpieczenie obowiązkowe</i>	<i>181,9</i>	<i>486,7</i>	<i>524,8</i>	<i>b.d.</i>	<i>7370</i>
<i>dobrowolne ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej</i>	<i>160,7</i>	<i>350,1</i>	<i>286,9</i>	<i>b.d.</i>	<i>10850</i>
<i>dobrowolne ubezpieczenie majątkowe</i>	<i>68,6</i>	<i>350,2</i>	<i>177,8</i>	<i>b.d.</i>	<i>8244</i>
Ogółem	3225,5	4138,8	5862	19937	30831

* na dzień 1 października

Źródło: na podstawie Strachowej rynek, www.nationalbank.kz/insurance

Jak wynika z powyższych danych w ubiegłych latach wzrastała w Kazachstanie wartość zebranej składki ubezpieczeniowej ogółem. Jednak jej udział w udziale PKB jest nadal niski. W 2003 roku wynosił on 0,7 %.

Działalność ubezpieczeniowa w latach 2000-2004 rozwijała się bardzo dynamicznie. Według danych NBK w roku 2003 wysokość zebranych składek sięgnęła 28,9 mld tenge, co stanowi ponad dwukrotny wzrost w stosunku do 2001 roku (13,9 mld tenge). Powszechnie uważa się, iż wartość zebranych składek ulegnie do 2007 roku ponownemu podwojeniu.

Leasing

Podstawą prawną korzystania z leasingu finansowego w Kazachstanie jest ustawa z dnia 5 lipca 2000 roku „O leasingu”. Poza tym niektóre rozwiązania dotyczące leasingu są zawarte w następujących dokumentach:

- Ustawa o Inwestycjach Zagranicznych,
- Ustawa o polityce celnej,
- Kodeks Cywilny Republiki Kazachstanu,
- Procedury Kodeksu Cywilnego Republiki Kazachstanu.

Zgodnie z ustawodawstwem, leasing finansowy jest definiowany jako działalność inwestycyjna, podczas gdy:

- leasingodawca wyraża zgodę na nabycie od sprzedającego, przedmiotu leasingu (lokal, ziemia, wyposażenie itd.), który jest przedmiotem umowy leasingowej, oraz przekazuje leasingobiorcy za określoną opłatą, w określonym terminie, na określonych warunkach w tymczasowe posiadanie ów przedmiot z przeznaczeniem do wykorzystywania w celach gospodarczych;
- leasingobiorca zgadza się na regulowanie płatności zgodnie w ustalonym harmonogramie do chwili opłacenia wartości przedmiotu leasingu lub zapłacenia znacznej jego części (nie mniej niż 80 %) wartości przedmiotu leasingu w momencie podpisywania umowy leasingowej.

Przedmiotem leasingu nie mogą być surowce naturalne oraz papiery wartościowe. Leasingodawca zachowuje prawo własności przedmiotów leasingu podczas całego okresu trwania umowy. Również w przypadku gdy leasingobiorca bankrutuje, leasingodawca zachowuje prawa własności, a przedmioty leasingu nie wchodzi w skład majątku bankrutującego leasingobiorcy. Ten zapis w ustawie w znaczący sposób zabezpiecza prawa leasingodawcy.

W 1989 roku w Kazachstanie powstały pierwsze firmy leasingowe. Podstawową działalnością tych firm był import maszyn i urządzeń oraz bezpośrednia ich sprzedaż przedsiębiorstwom. Tych operacji nie można było jednak zakwalifikować jako leasing.

Wartość rynku leasingowego ma szacunkową wartość około 70 mln USD. Cechuje się on stosunkowo wysokim stopniem koncentracji i jest obsługiwany przez kilkanaście przedsiębiorstw.

Prawie 95 % rynku należy do dwóch firm leasingowych: Halyk Spółka Leasingowa oraz BTA Leasing. Obie spółki są założone przez kazachstańskie banki: Halyk Bank Oszczędnościowy oraz TuranAlem Bank. Działalność Halyk jest skierowana do dużych klientów, z którymi są zawierane umowy na kwotę od 1 do 6 mln USD. Przedmiotami leasingu w tych umowach są linie technologiczne, maszyny do rekonstrukcji dróg i kolei oraz wszelkie inne urządzenia. Natomiast Spółka BTA obsługuje małe i średnie przedsiębiorstwa. Przedmiotami leasingu w tym przypadku są maszyny do małych rafinerii przetwórstwa ropy naftowej, sprzęt do gabinetów dentystycznych, autobusy itd. Szacuje się, że na rynku umów leasingowych zawieranych przez duże firmy do Halyk należy od 80 % do 90 % udziałów, natomiast udział BTA w zawieraniu umów z małymi i średnimi przedsiębiorstwami wynosi od 70 do 80 %.

W ostatnich latach daje się zauważyć powstawanie mniejszych instytucji leasingowych, powoływanych głównie do obsługi rolnictwa i małych przedsiębiorstw.

VI. SYSTEM PODATKOWY

Podstawą prawną obowiązującego systemu podatkowego w Kazachstanie jest ustawa „O podatkach i innych obowiązkowych wpłatach do budżetu” z dnia 24 kwietnia 1995 roku, z późniejszymi zmianami i poprawkami z sierpnia 1999 roku oraz ustawa o podatkach z lipca 2001 roku. Określony powyższym aktami ustawodawczymi system podatkowy obejmuje podatki i opłaty obowiązujące na terytorium całego kraju. W Kazachstanie istnieje 16 rodzajów podatków i opłat. Generalnie możemy je podzielić na podatki powszechnie i podatki lokalne. Do podatków i opłat powszechnych należą: podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT), podatek dochodowy od osób prawnych (CIT), podatek VAT, podatek akcyzowy, opłata rejestracyjna za emisję papierów wartościowych, podatki i opłaty za eksploatację zasobów naturalnych, świadczenia socjalne oraz opłata tranzytowa za przejazd samochodem osobowym przez terytorium Kazachstanu. Do podatków lokalnych należą: podatek gruntowy, podatek od pojazdów samochodowych, podatek od majątku osób fizycznych i prawnych. Oprócz tego do lokalnych budżetów wpływają opłaty rejestracyjne i licencyjne za prowadzenie określonej działalności gospodarczej i za sprzedaż na aukcjach.

Po upływie sześciu lat od przyjęcia ustawy podatkowej ujawniły się cechy negatywne przyjętego systemu. Przede wszystkim najbardziej zauważalnym aspektem jest duża presja na sferę produkcyjną. W przypadku producentów prowadzących działalność zgodnie ze wszystkimi obowiązującymi zasadami podatki pochłaniają sporą część dochodu. Niektóre akty wykonawcze są bardzo skomplikowane i mało przejrzyste. W celu usprawnienia systemu podatkowego w kraju przyjęto nową ustawę. Podstawowym jej celem jest uproszczenie kodeksu podatkowego oraz zmniejszenie obciążenia podatkami producentów, szczególnie małych i średnich przedsiębiorstw.

Kazachstan podpisał umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania z 35 krajami (zob. Załącznik 16): Azerbejdżanem, Białorusią, Belgią, Bułgarią, Kanadą, Czechami, Estonią, Francją, Gruzją, Niemcami, Węgrami, Indiami, Iranem, Włochami, Koreą, Kirgistanem, Litwą, Mołdową, Mongolią, Holandią, Pakistanem, Polską, Rumunią, Rosją, Szwecją, Szwajcarią, Turcją, Turkmenistanem, Ukrainą, USA, Uzbekistanem i Wielką Brytanią.

Umowa między Kazachstanem i Polską o unikaniu podwójnego opodatkowania i zapobieganiu uchylaniu się od opodatkowania dochodu i majątku została podpisana 21 września 1994 roku oraz ratyfikowana 13 maja 1995 roku.

Podatki powszechne

Podatek dochodowy od osób prawnych

Podatek dochodowy od osób prawnych mających status rezydenta

Dochód, podlegający opodatkowaniu stanowi różnicę pomiędzy dochodem z działalności prowadzonej na terenie Republiki Kazachstanu oraz z działalności prowadzonej poza jej granicami, z uwzględnieniem dozwolonych odliczeń podatkowych.

Podstawowa stawka podatku dochodowego wynosi 30 %. Osoby prawne, dla których głównym czynnikiem produkcji jest ziemia, płacą podatek w wysokości 10 % dochodu. W przypadku firm ubezpieczeniowych wysokość podatku dochodowego naliczana jest od wartości zebranych składek ubezpieczeniowych; wg stawek od 2 % do 4 % w zależności od typu ubezpieczenia.

Dochodem do opodatkowania jest dochód brutto pomniejszony o koszty związane z uzyskaniem dochodu (płace pracownicze, koszty dotyczące prac naukowo-badawczych, projektowania czy prac doświadczalno-konstrukcyjnych, amortyzację wg ustawowych stawek).

Podatek dochodowy od stałych przedstawicielstw zagranicznych osób prawnych (filii)

Dochód podlegający opodatkowaniu stanowi różnicę pomiędzy dochodem z działalności prowadzonej na terenie Republiki Kazachstanu a ustawowymi odliczeniami od dochodu.

Dodatkowo oprócz 30 %-ego podatku dochodowego, stałe przedstawicielstwa (filie) firm zagranicznych płacą tzw. podatek oddziały w wysokości 15 %. Efektywna, całkowita stawka podatku dochodowego od stałych przedstawicielstw wynosi 40,5 %. Przy uwzględnieniu regulacji wynikających z bilateralnych umów o unikaniu podwójnego opodatkowania stawka ta może zostać zredukowana do 5 %.

Ponadto, odliczeniu (przy zastosowaniu ograniczeń w wysokości odliczeń) od podstawy opodatkowania podlega koszt zaciągniętych kredytów, podatki dochodowe płacone przez osoby mające status nierezydentów RK, koszty związane z wykorzystaniem naturalnych monopolii, wydatki na delegacje, remonty oraz cele charytatywne. Osoby prawne mają prawo odliczania strat od przyszłych dochodów (w okresie do trzech lat).

Do podstawy opodatkowania nie wlicza się:

- dywidend, o ile zostały już wcześniej opodatkowane w Kazachstanie,
 - dodatkowo pozyskanego wpłacanego kapitału, związanego z emisją akcji,
-

- dochodów od realizacji z umarzania akcji i obligacji odnoszących się do ratingu A oraz B w Kazachstanie,
- dochodów od obrotu państwowymi papierami wartościowymi.

Podstawa opodatkowania

Podstawę opodatkowania osób prawnych w Kazachstanie stanowi roczny dochód brutto pomniejszony o przewidziane ustawodawstwem ulgi i odliczenia.

Zagregowane roczne dochody krajowego podmiotu gospodarczego obejmują wszystkie dochody, niezależnie od źródeł pochodzenia. W Kazachstanie opodatkowywane są jedynie dochody uzyskane z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w tym kraju (unikanie podwójnego opodatkowania). Odliczenia zawierają wszystkie dopuszczalne koszty uzyskania przychodu (KUP) z tytułu wynagrodzeń, sprzedaży towarów i usług oraz amortyzację podatkową. Nie wolno odliczać kosztów obsługi kredytu, jeżeli oprocentowanie przekracza 1,5 raza stopę refinansową Banku Centralnego, a kredyt był zaciągnięty w tenge albo przekracza dwukrotnie stopę LIBOR w przypadku, gdy uzyskano go w walutach wymienialnych.

Wydatki związane z nabyciem aktywów kapitałowych mogą być amortyzowane według stawki ustalonej w ustawie „O podatkach”.

Dla podmiotów gospodarczych uzyskujących dochody w Kazachstanie, lecz nie posiadających tam stałego przedstawicielstwa, za podstawę opodatkowania przyjmuje się zagregowane dochody bez możliwości odliczeń, według następujących stawek podatku potrącanego u źródła:

- Dywidendy oraz wynagrodzenia,	15 %
- Odszkodowania wypłacone w ramach umów ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych,	5 %
- Usługi transportowe, telekomunikacyjne lub przesyłkowe pomiędzy Kazachstanem i innymi krajami,	5 %
- Tantiemy, dochody z tytułu prowizji od usług, włączając usługi konsultingowe lub zarządcze, dochody z leasingu oraz inne (z wyłączeniem uzyskanego dochodu jako wynagrodzenie według stawek zgodnie z art.29 Ustawy o podatkach).	20 %

Wysokość wpłat z tytułu podatku dochodowego może być niższa od poziomu wynikającego z obligatoryjnej stawki wynoszącej 30 % w sytuacji, kiedy firma uzyska ulgi podatkowe z mocy ustawy „O inwestycjach” lub poprzez dokonanie inwestycji na terenie specjalnych stref ekonomicznych.

Warto nadmienić, iż w Kazachstanie funkcjonują regulacje cen transferowych w formie ustawy.

Podatek dochodowy od osób fizycznych

Opodatkowanie wynagrodzeń

Dochody osób fizycznych podlegające opodatkowaniu pochodzą ze stosunku pracy oraz innych wynagrodzeń pracowników najemnych (np. kontrakt, umowa o dzieło).

Podatek od osób fizycznych jest podatkiem bezpośrednim od wynagrodzenia pracownika. Jest on przekazywany do budżetu państwa nie później niż piątego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym otrzymywana jest wypłata.

Płace oraz inne dodatkowe wynagrodzenia pracowników opodatkowane są według progresywnych stawek podatkowych wynoszących od 5 do 20 %. Maksymalna stawka podatku dochodowego od osób fizycznych wynosi 20 % i naliczana jest od rocznego dochodu przekraczającego 46.400 USD (około 6,6 mln KZT).

Stawka wolna od podatku jest obliczana na bazie miesięcznej według specjalnego indeksu (MRP). Zwolnione z opodatkowania są:

- dochody z oprocentowania depozytów bankowych oraz dochody z dłużnych papierów wartościowych,
- wypłaty emerytur oraz zasiłki wypłacane w okresie ciąży i po urodzeniu dziecka,
- obowiązkowe ubezpieczenia pracowników przez pracodawcę,
- rekompensaty za powstały w trakcie pracy uszczerbek na zdrowiu lub chorobę zawodową,
- wydatki pracodawcy na wynajem mieszkania oraz wyżywienie personelu pracującego w systemie zmianowym (w granicach 2 MRP na dobę),
- dywidendy i wynagrodzenia już wcześniej opodatkowane w Kazachstanie.

Podatek VAT

Podatek od wartości dodanej (VAT) płacony jest od sprzedaży większości towarów i usług oraz od towarów importowanych. Stosowana jest jednolita jego stawka wynosząca 15 %. VAT od towarów importowanych jest płacony w momencie odprawy celnej. Stawka na towary eksportowane wynosi 0 %, z wyjątkiem eksportu złomu metali kolorowych i żelaza. Stawkę zerową stosuje się dla międzynarodowych przewozów pasażerskich oraz bagaży i towarów, w tym przesyłek pocztowych zarówno wwożonych jak i wywożonych z terytorium Kazachstanu. Ma ona także zastosowanie w odniesieniu do transportu ładunków w tranzycie przez terytorium Kazachstanu.

Rząd ustala wykaz towarów zwolnionych od podatku VAT, zawierający m.in. towary wwożone do Kazachstanu w ramach pomocy dobroczynnej i humanitarnej, nabyte za kredyty zagraniczne, granty i lekarstwa importowane (według wykazu). Zwalnia się również z VAT towary wwożone do Specjalnych Stref Ekonomicznych w Astanie i Aktau.

Zwolnieniu od podatku VAT podlegają następujące towary oraz prace i usługi, wykonywane w zakresie sprzedaży, wynajmu lub dzierżawy:

- sprzedaż i wynajem budynków, z wyjątkiem rynku pierwotnego oraz sprzedaży lub wynajmu budynków, wykorzystywanych w celu świadczenia usług hotelowych,
- dzierżawa i użytkowanie ziemi (sprzedaż praw do korzystania z ziemi),
- dobra majątkowe pochodzące z prywatyzacji własności państwowej,
- usługi finansowe i ubezpieczeniowe, świadczone przez licencjonowanych specjalistów,
- roboty związane z poszukiwaniem złóż geologicznych,
- wkłady na kapitał założycielski osoby prawnej,
- koncesje na korzystanie ze złóż,
- sprzedaż udziałów/akcji firm,
- usługi świadczone przez organizacje typu non-profit,
- usługi medyczne i weterynaryjne,
- sprzedaż majątku użytkowanego w leasingu finansowym.

Zgodnie z ustawą „O podatkach”, VAT nie jest naliczany od wynajmu lub sprzedaży ziemi oraz budynków, świadczenia usług finansowych (w tym sprzedaży papierów wartościowych), badań geologicznych oraz operacji poszukiwania złóż, wkładów kapitałowych do spółek, sprzętu medycznego oraz tymczasowego importu. Ponadto VAT nie jest płacony od sprzedaży aktywów w procesie prywatyzacji, jak również od sprzedaży funkcjonującego przedsiębiorstwa oraz linii technologicznej, będącej własnością przedsiębiorstwa.

Akcyza

Opłaty akcyzowe regulują następujące rozporządzenia:

- Rozporządzenie z dnia 28 stycznia 2000 roku „O stawkach akcyzy na towary produkowane w Republice Kazachstanu, wwożone na obszar celny RK i sprzedawane na terytorium RK oraz gry hazardowe”,
- Rozporządzenie nr 1251 z dnia 26 sierpnia 1999 roku „O zatwierdzeniu zasad umieszczania znaków opłaty akcyzy na towarach objętych obowiązkiem jej wnoszenia”,
- Rozporządzenie nr 846 z dnia 21 czerwca 1999 roku „O znakowaniu oddzielnych towarów objętych akcyzą znakami opłaty akcyzy”.

Płatnikami tego podatku są podmioty gospodarcze zajmujące się produkcją, dystrybucją i importem towarów akcyzowych. Aktualnie zalicza się do grupy tych towarów pochodne ropy naftowej, napoje alkoholowe, spirytus, wyroby tytoniowe, cenne gatunki ryb, kawior, wyroby ze złota, energię, samochody osobowe i inne. Stawki podatku akcyzowego ustala się w procentach od wartości towarów (*ad valorem*) lub od ilości.

Akcyzą opodatkowuje się wartość określonych towarów, importowanych lub produkowanych w RK bądź ilość produkowanych lub importowanych towarów w zależności od ich rodzaju. Akcyzą objęte są:

- produkcja alkoholi,
- kawior z łososia i jesiotra,
- produkcja wyrobów tytoniowych,
- samochody,
- benzyna oraz olej napędowy,
- ropa naftowa oraz gaz ziemny,
- broń palna i gazowa.

Stawkę akcyzową ustala się w postaci ryczału za jednostkę towaru lub w procentach od wartości towaru, w zależności od jego rodzaju.

Akcyzie nie podlega eksport towarów „akcyzowych” oraz spirytus stosowany do produkcji medycznej lub farmaceutycznej.

Oplaty celne

Oplaty celne stosuje się w odniesieniu do deklarowanej wartości towaru importowanego podlegającego oczeniu, która uwzględnia także koszt transportu towaru do Kazachstanu.

Zarówno akcyza jak i podatek VAT muszą zostać opłacone przed oczeniem towaru.

Wysokość ceł waha się od 0 do 30 % deklarowanej wartości importowanych towarów w zależności od ich rodzaju. Oprócz tego importerzy ponoszą specjalną opłatę celną w wysokości 50 EUR za pierwszą stronę i 20 EUR za każdą dodatkową stronę deklaracji celnej.

Ustawodawstwo celne przewiduje zwolnienie od opłaty celnej i podatków niektórych kategorii maszyn i surowców, wwożonych do Kazachstanu w ramach specjalnych projektów inwestycyjnych.

Ustawa RK „O inwestycjach zagranicznych” przewiduje zwolnienie od opłaty celnej i podatków maszyn, sprzętu i urządzeń wwożonych przez inwestorów na podstawie kontraktu na okres jednego roku.

Zwolnienie może być przedłużone na okres do 5 lat licząc od daty zawarcia kontraktu, ma jednak zastosowanie tylko w stosunku do maszyn, sprzętu i urządzeń nie produkowanych w Kazachstanie.

Podatki socjalne

Pracodawcy mają obowiązek płacenia podatku socjalnego (odpowiednika składki ZUS). Podstawą opodatkowania jest wynagrodzenie wypłacane w oparciu o umowę o pracę. Wynagrodzenia są opodatkowane według stawek regresywnych, mieszczących się w przedziale od 20 % przy rocznym wynagrodzeniu brutto nie przekraczającym 165 tys. KZT (1184 USD) do 7 % w przypadku rocznego wynagrodzenia brutto wyższego niż 6,6 mln KZT (47.346 USD).

Stawki od 11 % do 5 % dotyczą odpowiednio rocznego wynagrodzenia brutto nie przekraczającego 441 tys. KZT (3164 USD) oraz rocznego wynagrodzenia brutto wyższego niż 6,6 mln KZT (47.346 USD), stosuje się wobec obcokrajowców, pełniących funkcje administracyjno-rządowe i inżynierijno-techniczne w Kazachstanie. Podatek socjalny jest płacony przez pracodawcę.

Nie podlegają opodatkowaniu:

- rekompensaty za niewykorzystany urlop,
- obowiązkowe składki do funduszy emerytalnych,
- wypłacana przez pracodawcę odprawa przy zwalnianiu pracownika.

Ubezpieczenia emerytalne

Wpłaty do funduszy emerytalnych wyliczane są w oparciu o fundusz płac. Ich wysokość oblicza się według stawki wynoszącej 10 % funduszu płac, którą stosuje się w odniesieniu do dochodu nie przekraczającego 3,5 tys. USD miesięcznie.

Obowiązek wnoszenia wpłat na fundusz emerytalny ciąży na pracodawcy i odnosi się tylko do obywateli Kazachstanu, którym składkę odlicza się od wynagrodzeń. Przy określaniu wpłat na fundusz emerytalny do podstawy ich wyliczania nie włącza się:

- odszkodowań za uszczerbek na zdrowiu pracownika,
- wydatków pracodawcy na wynajem mieszkania oraz wyżywienie personelu pracującego w systemie zmianowym (w granicach 2 MIP na dobę),
- dywidend i wynagrodzeń wcześniej bezpośrednio opodatkowanych w Kazachstanie.

Pracodawcy są odpowiedzialni za terminowe przesyłanie środków na konto funduszu emerytalnego oraz za płacenie ewentualnych odsetek karnych za zwłokę.³

³ Należy podkreślić, że Kazachstan, jest jedynym krajem euroazjatyckim z gospodarką w okresie transformacji, w którym wprowadzono emerytalny system wielofilarowy. Pod tym względem refor-

Ubezpieczenia socjalne

Od stycznia 2005 roku pracodawcy zobowiązani są do płacenia składki ubezpieczenia socjalnego naliczanej od wypłacanych wynagrodzeń wg stawki 1,5 % (od stycznia 2006 roku – 2 %).

Podatki za eksploatację zasobów naturalnych

Spółki zajmujące się wydobyciem zasobów naturalnych mają obowiązek płacenia specjalnych podatków i opłat. Może to być jeden rodzaj opłaty lub wszystkie istniejące: opłaty licencyjne, prowizja (bonus) od podpisanego kontraktu, prowizja od wydobycia złóż, podatki od zysków nadzwyczajnych. W kontraktach, podpisywanych z Ministerstwem Energetyki i Zasobów Naturalnych, powinna być zawarta metoda naliczania ww. podatków i opłat. Zgodnie z ustawą o podatkach, stawki dotyczące kontraktów na wydobywanie zasobów naturalnych ustalane są w trybie indywidualnym z poszczególnymi zainteresowanymi. Jest to jedyny rodzaj kontraktu, który przewiduje odstąpienie od ogólnie obowiązujących stawek podatkowych. Jednak przed podpisaniem kontraktu należy go przedłożyć do urzędu skarbowego.

Podatki lokalne

Do podatków lokalnych należy podatek majątkowy, podatek gruntowy oraz podatek od środków transportu.

Podatek gruntowy

Podatek gruntowy płacą właściciele ziemi, zarówno osoby fizyczne, jak i prawne. Jego wysokość ustala się w zależności od jakości, położenia i zabezpieczenia objętych nim terenów w wodę. Na wysokość podatku nie ma wpływu rodzaj działalności prowadzonej na obszarze, którego on dotyczy (np. uprawa roli).

Podstawę wymiaru opodatkowania stanowi powierzchnia posiadanej ziemi. Stawki podatkowe wahają się w zależności od klasy gruntu, określanej przez odpowiednie organy państwowe. Stawki ustanawia się w tenge na hektar. Od podatku gruntowego zwolnione są:

- grunty, na których znajdują się drogi przeznaczone do użytku publicznego,
- grunty użytkowane przez osoby prywatne działające w sektorze wydobywczym na podstawie kontraktu z Rządem RK,

ma kazachstańska przypomina reformy w Chile, Salwadorze i Peru, gdzie po przeprowadzeniu reformy nie pozostał nawet szczytkowy segment repartycyjny.

- grunty, na których znajdują się obiekty przeznaczone do konserwacji (według decyzji Rządu RK),
- grunty przeznaczone na realizację projektu inwestycyjnego.

Podatek od majątku

Podatek ten płacą zarówno osoby fizyczne jak i prawne. Osoby fizyczne obowiązują stawką od 0,1 % do 1 % wartości majątku, zaś osoby prawne płacą go w wysokości 1 %. Opodatkowaniu podlegają mieszkania, domy i budowle. W przedsiębiorstwach natomiast podstawą opodatkowania są środki trwałe, nieruchomości, urządzenia itd.

Podstawę opodatkowania stanowi średnia roczna księgowa wartość aktywów z wyjątkiem wartości ziemi i środków transportu. Stawka podatku majątkowego stanowi 1 % średniej rocznej księgowej wartości aktywów. Podatek majątkowy odlicza się od podatku dochodowego. Opodatkowaniu nie podlegają:

- aktywa trwałe – przejęte do użytkowania środki trwałe, znajdujące się w trakcie konserwacji zgodnie ze stosownymi decyzjami Rządu RK,
- aktywa osób prawnych, działających w sektorze wydobywczym na podstawie kontraktów zawieranych z Rządem RK,
- środki podstawowe, oddawane do eksploatacji w ramach projektów inwestycyjnych objętych ulgami podatkowymi.

Podatek od środków transportu

Wysokość stawki podatkowej zależy od pojemności silnika oraz kraju i roku produkcji pojazdu przeznaczonego do użytku bądź zarejestrowanego na terenie RK. Stawki podatku od środków transportu ustanawia się w indeksach MIP, wysokość których zatwierdza rząd RK (w 2004 roku 1 MIP wynosił około 6,6 USD).

Deklaracja podatkowa

Osoby fizyczne rozliczają się na podstawie deklaracji podatkowej w następujących przypadkach:

- uzyskanie dochodu nie opodatkowanego w miejscu wypłaty (u źródła),
 - posiadanie lub budowa nieruchomości na kwotę przekraczającą 500 MIP,
 - posiadanie środków finansowych na kontach w bankach zagranicznych poza granicami Kazachstanu,
 - uzyskanie dochodów poza granicami Kazachstanu.
-

VII. OCHRONA WŁASNOŚCI

Własność ziemi

Konstytucja Kazachstanu dopuszcza prywatną własność ziemi. W ustawie „O ziemi” ze stycznia 2001 roku przewiduje się dla zagranicznych podmiotów prawnych i fizycznych następujące formy własności ziemi: prawo własności ziemi, prawo do dzierżawy wieczystej (dotyczy tylko państwowych podmiotów prawnych), prawo do dzierżawy tymczasowej (krótkoterminowa Kazakommerz do 5 lat, długoterminowa od 5 do 49 lat), prawo do tymczasowego korzystania z działki, która jest własnością prywatną, serwitut gruntowy i inne.

Zasoby ziemi RK dzielą się według kryterium przeznaczenia na następujące kategorie:

- ziemię o przeznaczeniu rolniczym,
- tereny przeznaczone na cele mieszkalne (miasta, wioski, kolonie i osady),
- tereny przemysłowe, przeznaczone na transport, łączność, obronę i inne cele pozarolnicze,
- obszary specjalnie chronione, w tym: rezerваты przyrody, miejsca o znaczeniu rekreacyjnym, uzdrowiska i tereny historyczne oraz zabytkowe,
- obszary leśne,
- akweny wodne,
- ziemia pozostająca w rezerwie.

Ziemia w Kazachstanie stanowi własność Państwa. Może być również własnością prywatną na podstawie postanowień Kodeksu o Ziemi RK zatwierdzonego 20 czerwca 2003 roku Nr 442. Okres dzierżawy gruntów rolnych w przypadku podmiotów zagranicznych wynosi maksymalnie 10 lat. Właścicielami gruntów rolnych mogą być spółki zarejestrowane w Kazachstanie – typu joint venture lub spółki ze 100 % udziałem kapitału zagranicznego.

Ustawodawstwo dotyczące ziemi

Ustawodawstwo regulujące kwestie posiadania ziemi oraz niektórych aspektów jej użytkowania znajduje swe podstawy w *Konstytucji RK* i składa się z *Kodeksu o Ziemi* oraz towarzyszących mu *Aktów Normatywnych*.

Prawo stanowi, iż poszczególne podmioty będące właścicielami lub użytkownikami ziemi, w tym zwłaszcza gruntów rolnych nie powinny wyrządzać szkody tym zasobom ani szeroko pojętej przyrodzie, przy czym są one zobowiązane szanować prawa i interesy innych podmiotów i osób fizycznych.

Kwestie użytkowania i zarządzania ziemią oraz obrotu ziemią są uregulowane w Kodeksie Cywilnym RK, w artykułach dotyczących ochrony flory i fauny na terytorium RK. Prawo osób fizycznych oraz prawnych, wynikające z poszczególnych uchwał nie mogą być ograniczane aktami organów państwowych.

Obcokrajowcom, osobom bez obywatelstwa, a także zagranicznym osobom prawnym przysługują takie same prawa oraz wiążą ich podobne restrykcje i obowiązki wobec ziemi, jak obywateli RK (jeżeli różnice nie są wcześniej uwzględnione w kodeksie lub innych prawomocnych aktach RK). Prawo używania ziemi przez inne państwa na terytorium Kazachstanu jest uregulowane odrębnymi umowami międzynarodowymi i ratyfikowane w RK.

Ustanawianie prawa własności do ziemi

Prawo własności do ziemi ustanawia się na drodze:

- udokumentowania posiadanego prawa własności,
- przekazania prawa własności,
- przeniesienia prawa własności na podstawie spadku, reorganizacji osób prawnych itp.

Udokumentowanie, przekazanie i przeniesienie prawa własności powinno być realizowane ze wskazaniem docelowego przeznaczenia działki.

Prawo własności do ziemi powstaje:

- na podstawie aktów wydawanych przez organy państwowe,
- na podstawie umów cywilno-prawnych,
- na innych zasadach wynikających z prawodawstwa RK.

Własność działek osób cywilnych oraz osób prawnych

Działki ziemi będące własnością państwa mogą przechodzić na własność prywatną osób cywilnych bądź niepaństwowych podmiotów gospodarczych z wyjątkiem działek, które są wymienione w Kodeksie.

Przedmiotem własności prywatnej osób zagranicznych, osób nie posiadających obywatelstwa RK i zagranicznych podmiotów gospodarczych (niepaństwowych) mogą być obiekty i działki udostępnione na potrzeby budownictwa lub pochodnej działalności o charakterze nieprodukcyjnym (budynki i kompleksy budynków wraz z ziemią niezbędną do ich obsługi).

Oplaty za ziemię

Działki będące w dyspozycji stałych użytkowników ziemi lub osób posiadających prawo wieczystej dzierżawy są opodatkowane zgodnie z ustawodawstwem RK. Pobierana jest odrębna opłata za działki oddane w dzierżawę lub przekazane w czasowe użytkowanie. Metoda obliczania opłat jest zgodna z ustawą podatkową RK.

Oplaty za udostępnienie państwowych działek użytkownikom prywatnym wnoszone są w wysokości wynikającej z zarządzeń miejscowej władzy wykonawczej, z wyjątkiem działek udostępnianych bezpłatnie:

- obywatelom RK – właścicielom pomieszczeń mieszkalnych i obiektów komunalnych,
- obywatelom RK z przeznaczeniem do prowadzenia gospodarstwa rolnego, sadownictwa oraz budownictwa prywatnego,
- w innych przypadkach – zgodnie z obowiązującym kodeksem i prawnymi aktami RK.

Opłata za udostępnianie prawa własności do działki prywatnej lub prawa do czasowego, odpłatnego z niej korzystania, obliczana jest na podstawie wyceny wartości takiej nieruchomości dokonywanej wg stawek urzędowych.

Państwowa własność ziemi

Własność państwa stanowią działki udostępnione członkom władz państwowych, państwowym organizacjom i instytucjom; użytkowane dla potrzeb obrony, ochrony wyselekcjonowanych terenów przyrodniczych, uzdrowisk i miejsc historyczno – zabytkowych. Własnością państwa są także lasy i akweny wodne, tereny przeznaczone do wspólnego użytkowania przez ludność i pastwiska w rejonach wiejskich. Tereny te nie podlegają sprzedaży i nie mogą przejść na własność prywatną.

Wszystkie transakcje dotyczące zakupu bądź sprzedaży ziemi muszą być zarejestrowane w Ministerstwie Sprawiedliwości, w tzw. Państwowym Rejestrze Praw Nieruchomości (dekret prezydenta z 25 grudnia 1995 roku). Zaleca się kupującym ziemię, aby jak najszybciej te transakcje zarejestrowali. W przypadku gdy jedna ze stron (kupujący lub sprzedający) zaniecha rejestracji, sąd może nakazać jej dokonania.

Ochrona własności intelektualnej

W latach 1992-1993 w Kazachstanie zaczęto wdrażać narodowy system rejestracji oraz ochrony praw własności intelektualnej, który reguluje ustawa z 10 czerwca 1996 roku „O prawie autorskim” oraz z 16 lipca 1999 roku „O patentach” i z 26 lipca 1999 roku „O ochronie znaku towarowego”.

Własność intelektualna w Kazachstanie dotyczy wszystkich praw do własności przemysłowej (włączając pomysł, projekt, model użytkowy, znak towarowy) oraz praw własności i praw sąsiadów. Podstawowym wykonawcą nadzoru przestrzegania intelektualnych praw własności jest Komitet ds. Praw Własności Intelektualnej (adres w Załączniku 3).

Kazachstan jest członkiem:

- Światowej Organizacji Własności Intelektualnej,
- Paryskiej Konwencji o Ochronie Własności Przemysłowej,
- Porozumienia Madryckiego o Znakach Handlowych,
- Traktatu o Współpracy Patentowej,
- Euroazjatyckiej Konwencji Patentowej,
- Berneńskiej Konwencji Ochrony Praw Własności,
- Konwencji Ochrony Praw Producentów Fonograficznych przeciwko nieautoryzowanemu kopiowaniu ich nagrań.

Niestety, pomimo przyjęcia odpowiednich ustaw oraz przynależności do wielu organizacji międzynarodowych, zasady ochrony praw własności intelektualnej w Kazachstanie nie są w pełni przestrzegane, co stanowi jedną z barier prowadzenia działalności gospodarczej w tym kraju.

VIII. PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

System prawny

Warunki podejmowania i prowadzenia działalności przedsiębiorstw w Kazachstanie regulują następujące akty prawne:

- Konstytucja RK z dnia 30 sierpnia 1995 roku,
- Kodeks Cywilny (Część ogólna z dnia 27 grudnia 1994 roku, Część szczegółowa z poprawkami z dnia 1 lipca 1999 roku),
- Ustawa „O spółkach z ograniczoną i z rozszerzoną odpowiedzialnością” z dnia 22 kwietnia 1998 roku,
- Ustawa „O spółkach akcyjnych” z dnia 10 lipca 1998 roku,
- Ustawa „O licencjonowaniu” z dnia 17 kwietnia 1995 roku,
- Rozporządzenie nr 100 „Stawki opłat licencyjnych za prawo wykonywania oddzielnych rodzajów działalności” z dnia 24 stycznia 2002 roku (firmy kazachstańskie z kapitałem zagranicznym powyżej 80 % uzyskują tylko jednorazowe licencje na konkretne prace, co wpływa na koszty i przedłuża termin realizacji zamówień),
- Rozporządzenie nr 23 „Zasady licencjonowania w dziedzinie architektury, budownictwa miejskiego i budownictwa” z dnia 10 stycznia 2002 roku,
- Rozporządzenie nr 836 „Zasady określania kwoty i wydawania pozwoleń dla pracodawców na zatrudnienie obcej siły roboczej w RK” z dnia 19 czerwca 2001 roku,
- „Zasady rejestracji osób prawnych” z dnia 23 kwietnia 1999 roku,
- Rozporządzenie nr 1037 „O licencjonowaniu eksportu i importu towarów (usług) w RK” z dnia 30 czerwca 1997 roku,
- Rozporządzenie nr 1127 „O zatwierdzeniu stanowiska w sprawie porządku opłat licencyjnych za prawo wykonywania oddzielnych rodzajów działalności” z dnia 16 sierpnia 1995 roku,
- Rozporządzenie Prezydenta RK mające moc ustawy „O rejestracji państwowej osób prawnych” z dnia 17 kwietnia 1995 roku,
- Inne.

Powyższe akty prawne dopuszczają dla podmiotów prawnych następujące formy:

- spółkę jawną,
- spółkę komandytową,
- spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością,
- spółkę z rozszerzoną odpowiedzialnością,
- spółkę akcyjną („otwartą” lub „zamkniętą”).

W przypadku występowania tylko jednego udziałowca – podmiot prawny działa na podstawie statutu. Jeśli jest więcej udziałowców, podmiot działa na podstawie statutu i umowy spółki (założyciele zawierają umowę spółki i zatwierdzają statut). W umowie

założyciele spółki deklarują, że tworzą podmiot prawny, przedstawiają zakres ich wspólnych działań i określają warunki transferu ich własności do majątku spółki.

Umowa spółki określa także sposoby:

- podziału zysków i strat,
- zarządzania spółką,
- wycofania się poszczególnych założycieli,
- powołania organów zarządzających i zakres ich kompetencji,
- reorganizacji spółki,
- zakończenia działalności.

Tworzenie i funkcjonowanie przedsiębiorstw

W praktyce najbardziej popularnymi formami prawnymi prowadzenia działalności gospodarczej stosowanymi przez przedsiębiorców zagranicznych są spółki z o.o., spółki akcyjne oraz przedstawicielstwa.

Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

Najczęściej występującą w Kazachstanie formą prawną jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (skrót w języku kazachskim – ЖШС; rosyjskim – TOO). Udziałowcami mogą być jedna lub więcej osób fizycznych bądź prawnych, jednak ich liczba nie może być wyższa niż 100. Kapitał statutowy jest podzielony na udziały, tak jak to określono w dokumentach założycielskich. Udziałowcy spółki nie odpowiadają za podejmowane przez nią zobowiązania i ponoszą ryzyko strat związane z działalnością spółki tylko do wysokości wniesionych przez siebie udziałów.

Spółka z o.o. może mieć tylko jednego udziałowca, jednak nie może nim być jedyny udziałowiec innej jednoosobowej spółki.

Udziałowcy spółki z o.o. mają prawo do:

- uczestnictwa w zarządzaniu zgodnie ze statutem i przepisami prawa,
- otrzymywania informacji o działalności prowadzonej przez spółkę,
- uzyskiwania dochodów z działalności spółki,
- w przypadku likwidacji – do otrzymania aktywów pozostałych po zaspokojeniu wszystkich roszczeń,
- do zakończenia swojego uczestnictwa w spółce przez przeniesienie swoich praw własności.

Ponadto udziałowcy mogą mieć dodatkowe prawa przewidziane w obowiązującym ustawodawstwie, bądź też w umowie spółki.

Udziałowcy zobowiązani są do:

- spełniania wymogów przewidzianych w umowie spółki,
- wniesienia udziału do kapitału statutowego zgodnie z zapisem w dokumencie założycielskim,
- zachowania w tajemnicy wszelkich poufnych informacji dotyczących spółki.

Dodatkowe obowiązki mogą być nałożone na udziałowców z mocy prawa lub na podstawie umowy spółki.

Kapitał założycielski składa się z wkładów poszczególnych założycieli. Wysokość funduszu (TOO) w dniu składania dokumentów założycielskich w celu dokonania rejestracji nie może być mniejsza niż 100 MIP (tzw. miesięcznych indeksów przeliczeniowych). W 2004 roku minimum kapitałowe wynosiło 659 USD (przy kursie 1 USD = 139 KZT).

W momencie rejestracji udziałowcy spółki z o.o. muszą wnieść kapitał nie mniejszy niż 25 % funduszu statutowego, przy czym wartość ta nie może być niższa, niż wymagane przepisami minimum. Całość kapitału powinna być wpłacona w terminie ustalonym na walnym zgromadzeniu członków-założycieli, nie później jednak niż w ciągu roku od daty rejestracji.

Najwyższym organem spółki z o.o. jest zgromadzenie udziałowców. Jedynie ono jest upoważnione do:

- wprowadzania zmian do statutu,
- powoływania i odwoływania organu wykonawczego, rady nadzorczej i /lub komisji rewizyjnej,
- podejmowania uchwał dotyczących przekazania spółki lub jej aktywów w zarząd powierniczy,
- zatwierdzania rocznego sprawozdania finansowego i podziału zysku,
- podejmowania decyzji o łączeniu się z innymi podmiotami gospodarczymi lub organizacjami niedochodowymi,
- reorganizacji lub likwidacji spółki, wyznaczania komisji likwidacyjnej i zatwierdzania likwidacyjnego bilansu,
- zatwierdzania przepisów dotyczących wewnętrznego funkcjonowania spółki,
- zastawiania majątku spółki,
- podejmowania decyzji o przymusowym wykupie udziałów wspólników,
- decydowania o podwyższaniu wysokości aktywów spółki.

Statut spółki może rozszerzyć powyższe wyłączne kompetencje walnego zgromadzenia również na inne dziedziny.

Spółka musi mieć organ wykonawczy (pojedynczą osobę lub ciało kolektywne) odpowiedzialny za bieżące nią kierowanie. Może ona ponadto mieć radę nadzorczą sprawującą kontrolę nad działalnością zarządu. W przypadku gdy statut nie przewiduje

komisji rewizyjnej, rada nadzorcza spółki jest odpowiedzialna za kontrolowanie finansowej i gospodarczej działalności spółki.

Reorganizacja i likwidacja spółki następuje w wyniku postanowienia założycieli, bądź upelnomocnionych władz lub na skutek postanowienia sądu zgodnie z ustawodawstwem RK. W przypadku upadłości konieczne jest postanowienie sądu. Likwidacja spółki jest zakończona z dniem wypisu spółki z KRS.

Spółki akcyjne

Spółka akcyjna (S.A.) jest popularną formą prawną wielu podmiotów działających w Kazachstanie. Ustawa o spółkach akcyjnych odpowiada pod wieloma względami standardom międzynarodowym.

Spółka akcyjna jest osobą prawną, która gromadzi kapitał na swoją działalność, emitując akcje. Akcjonariusze takiej spółki nie odpowiadają za jej zobowiązania i ponoszą ryzyko strat tylko do wartości posiadanych akcji.

W Kazachstanie istnieją dwa typy spółek akcyjnych: spółka otwarta i spółka zamknięta. Spółka zamknięta rozpowszechnia swoje akcje tylko wśród akcjonariuszy i określonej liczby podmiotów. Liczba akcjonariuszy nie może przekraczać 100. Akcje nie mogą być emitowane w drodze subskrypcji, ani nie można nimi handlować na giełdzie. Spółka akcyjna otwarta może mieć nieograniczoną liczbę akcjonariuszy, którzy dowolnie dysponują swoimi akcjami.

Minimalny kapitał założycielski spółki akcyjnej wynosi 50 tys. MIP (około 330 tys. USD).

Spółka otwarta staje się spółką publiczną, jeśli jej akcje są notowane na zorganizowanym rynku papierów wartościowych, czyli na giełdzie Kazachstańskiej, a jej kapitał akcyjny wynosi co najmniej 1 mln MIP (równowartość około 6,6 mln USD), spółka akcyjna powinna mieć co najmniej 500 akcjonariuszy.

Ustawa o spółkach akcyjnych wprowadza pojęcie „znaczących transakcji”, odnoszące się zarówno do otwartych, jak i zamkniętych spółek akcyjnych. Znacząca transakcja to transakcja (lub seria transakcji), w wyniku której co najmniej 25 % kapitału akcyjnego spółki zamkniętej lub 10 % kapitału akcyjnego publicznej spółki otwartej, jest kupowane lub sprzedawane. Takie znaczące transakcje muszą być zatwierdzone przez walne zgromadzenie akcjonariuszy. Dodatkowo, poprzez ogłoszenie w prasie, na 10 dni przed realizacją znaczącej transakcji, muszą o takiej transakcji być powiadomieni wszyscy wierzyciele.

W przypadku gdy liczba akcjonariuszy spółki otwartej przekracza 500, rejestr akcjonariuszy musi być prowadzony przez niezależny urząd rejestrowy, a rejestr akcjonariuszy publicznej spółki otwartej musi być prowadzony przez centralną instytucję

depozytowa. Spółki akcyjne zamknięte i spółki otwarte, w których liczba akcjonariuszy jest mniejsza niż 500 – prowadzą własne rejestry.

Założycielami spółki akcyjnej mogą być osoby fizyczne i /lub prawne, zarówno kazachstańskie, jak i zagraniczne, a także obce państwa i organizacje międzynarodowe. Nowa ustawa zezwala, aby osoba fizyczna lub prawna była jedynym założycielem spółki akcyjnej. Podstawowymi dokumentami założycielskimi spółki akcyjnej są: umowa założycielska i statut.

Fundusz statutowy (akcyjny) spółki akcyjnej nie może być mniejszy niż 100 MIP dla zamkniętej spółki akcyjnej i 5000 MIP dla otwartej spółki akcyjnej.

Akcje emitowane przez spółkę mogą być zwykłe lub uprzywilejowane. Udział akcji uprzywilejowanych nie może przekraczać 25 % kapitału statutowego. Akcje zwykłe upoważniają akcjonariusza do udziału w walnym zgromadzeniu akcjonariuszy oraz do otrzymania dywidendy i części aktywów spółki w przypadku jej likwidacji.

Posiadacze akcji uprzywilejowanych również mają prawo do otrzymania części aktywów pozostałych po likwidacji spółki, ale dywidendę otrzymują w określonej zagwarantowanej wysokości i są do niej uprawnieni w pierwszej kolejności, przed posiadaczami akcji zwykłych.

Założyciele mogą wyemitować tzw. „złotą akcję”. Posiadacz takiej akcji nie uczestniczy w tworzeniu kapitału statutowego ani nie otrzymuje dywidendy. Ma tylko prawo do zgłaszania sprzeciwu w sprawach wymienionych w statucie spółki.

Spółką akcyjną zarządzają:

- walne zgromadzenie akcjonariuszy (organ najwyższy),
- rada nadzorcza (organ nadzorujący),
- zarząd jedno- lub kilkusobowy (organ wykonawczy),
- komisja rewizyjna lub rewident wewnętrzny (organ kontrolujący),
- inne władze zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem.

Walne zgromadzenie akcjonariuszy jest najwyższym organem spółki, która powinna zwoływać je w ciągu 5 miesięcy po zamknięciu roku finansowego.

Ustawa określa zakres obowiązków i decyzji, które należą do wyłącznej kompetencji walnego zgromadzenia i których nie może podjąć ani zatwierdzić żaden inny organ.

Rada nadzorcza kieruje działalnością spółki, z wyjątkiem tych spraw, które należą do kompetencji walnego zgromadzenia. Zarząd kieruje bieżącą działalnością spółki oraz realizuje uchwały walnego zgromadzenia i decyzje rady nadzorczej.

W celu zapewnienia kontroli nad działalnością finansowo-gospodarczą zarządu, walne zgromadzenie może powołać komisję rewizyjną lub wybrać wewnętrznego rewidenta spośród akcjonariuszy lub zawodowych rewidentów.

Filia

Pod pojęciem filii „stałego przedstawicielstwa” rozumie się wszelkie miejsca, gdzie prowadzi się działalność gospodarczą, w szczególności biura, filie, pomieszczenia produkcyjne, warsztaty, place budowy, montownie, miejsca wydobycia lub pozyskania surowców albo budynki gospodarcze, w których świadczone są usługi, a także miejsca zarządzania (ang. *place of management*). Koncepcja stałego przedstawicielstwa nie wymaga prowadzenia działalności w odrębnym budynku. Wystarczy biurko, pokój lub coś, co będzie nosiło znamię stałej działalności.

Filia nie posiada osobowości prawnej, ale może zaciągać zobowiązania i nabywać prawa na rzecz i w imieniu spółki matki. W konsekwencji może prowadzić działalność gospodarczą, przynosząc dochody podlegające opodatkowaniu.

Przedstawicielstwo

Przedstawicielstwo nie jest osobą prawną i nie może prowadzić działalności gospodarczej. Głównym celem działalności przedstawicielstwa jest udzielanie i zbieranie informacji, nawiązywanie kontaktów handlowych, przygotowywanie wizyt i rozmów, itp.

Ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej

Istotnym utrudnieniem jest „zbiurokratyzowane otoczenie biznesowe” istniejące w Kazachstanie. Pod tym pojęciem kryją się działania najróżniejszych organów administracji państwowej i instytucji, uczestniczących w procesie dopełniania formalności niezbędnych dla założenia i funkcjonowania spółki. Przykładowo, średni czas potrzebny do zarejestrowania działalności gospodarczej wynosi około 54 dni (prawie 2 miesiące), a średni czas, który należy poświęcić na przygotowania formalne niezbędne dla zawarcia kontraktu to 120 dni (4 miesiące).

Ustawodawstwo kazachstańskie wymaga licencji upoważniających do prowadzenia niektórych rodzajów działalności gospodarczej. Licencje mogą być udzielane zarówno kazachstańskim, jak i zagranicznym obywatelom i podmiotom prawnym, a także osobom nie posiadającym obywatelstwa tego kraju i organizacjom międzynarodowym.

W zależności od specyfiki działalności licencje są przyznawane jako:

- stałe – na podjęcie danej działalności gospodarczej, wydawane bezterminowo; dopuszcza się wydanie licencji na kilka rodzajów działalności (jeżeli są one spójne pod względem technologicznym);

- czasowe – udzielane na ograniczony okres, na wytwarzanie lub wydobywanie wyrobów lub kopalin w granicach określonych wagowo, ilościowo lub objętościowo, realizowane zgodnie z walutowym ustawodawstwem RK dla operacji związanych z przepływem kapitału, w związku z importowymi i eksportowymi kontraktami uwzględniającymi terminy płatności za towary i usługi;
- operacyjne – uzyskiwane na wykonywanie określonych operacji bankowych oraz rozliczenia związane z transferem walut, określone ustawodawstwem dewizowym.

Licencja jest udzielana każdemu, kto spełnia przewidziane prawem wymogi. Zagraniczni inwestorzy otrzymują ją na tych samych warunkach i w tym samym trybie postępowania, co obywatele kazachstańscy.

Niektóre licencje ograniczone są do pewnych rejonów, inne upoważniają do działalności na całym terytorium kraju. Jeżeli nie jest to przewidziane prawem – licencjobiorca nie może przekazać licencji innej osobie prawnej lub fizycznej. Za wydawanie licencji odpowiedzialne są agencje państwowe.

Od czasu przyjęcia ustawy „O licencjach” lista rodzajów działalności podlegających obowiązkowi uzyskania licencji była wielokrotnie modyfikowana. Poprawek było wiele, zwłaszcza w 1999 roku, kiedy to parlament wprowadził szereg zmian w prawie dotyczącym eksploatacji kopalin znosząc licencjonowanie działalności związanej z ich wydobywaniem. Obecnie zainteresowani mają prawo eksploatowania kopalin na podstawie kontraktu wydobywczego zawieranego z Ministerstwem Energetyki i Zasobów Mineralnych. Według tych poprawek, wszystkie wydane wcześniej licencje zachowują ważność aż do czasu ich wygaśnięcia, zgodnie z ustalonymi warunkami, włącznie z okresami przedłużenia, zapewnionymi przez prawodawcę w momencie ustanawiania prawa. Inne poprawki, wniesione w październiku i grudniu 1999 roku rozszerzyły listę licencjonowanych działalności o „zakup energii elektrycznej w celu odsprzedaży” oraz „prowadzenie działalności turystycznej”.

Licencje obowiązują na działalność związaną z:

- obiektami podwyższonego ryzyka, mającymi strategiczne znaczenie dla państwa (41 kategorii),
- obsługą osób prawnych i fizycznych (9 kategorii),
- koncentracją zasobów finansowych (8 kategorii),
- posługiwaniem się walutą (7 kategorii).

Zainteresowany musi przedłożyć odpowiedniemu organowi wszystkie dokumenty wymagane dla danego rodzaju działalności oraz wnieść stosowną opłatę aplikacyjną. Jeśli wszystkie warunki zostaną spełnione, licencja będzie wydana w ciągu miesiąca od dnia złożenia podania.

Kary za prowadzenie działalności bez posiadania licencji mogą być bardzo surowe. Podmiot działający bez licencji ponosi odpowiedzialność administracyjną lub karną, a cały dochód uzyskany z bezprawnie prowadzonej działalności podlega konfiskacji przez organy państwowe.

Poza licencjami, operatywne i sprawne prowadzenie działalności gospodarczej ogranicza również w istotny sposób korupcja, występująca w administracji i w przedsiębiorstwach państwowych.

Spółki z udziałem kapitału zagranicznego

Zagraniczni inwestorzy mogą prowadzić w Kazachstanie działalność gospodarczą tworząc przedsiębiorstwa ze 100 % własnością kapitału zagranicznego lub w postaci wspólnych przedsięwzięć z częściowym udziałem kapitału kazachstańskiego i zagranicznego, a także za pośrednictwem filii albo przedstawicielstw swoich firm.

Na podstawie ustawy o inwestycjach zagranicznych, przyjętej w grudniu 1994 roku, inwestorzy zagraniczni mogą prowadzić wszelką działalność zgodną z prawem kazachstańskim z wyjątkiem sektora wojskowego i związanych z nim dziedzin. Obowiązujące ustawodawstwo gwarantuje przestrzeganie prawa własności, możliwość wykorzystywania dochodów przez inwestorów stosownie do ich uznania i preferencji oraz stabilny system podatkowy.

W Kazachstanie stosowana jest zasada jednakowego traktowania inwestorów zagranicznych i krajowych.

Majątek zagranicznych firm lub przedsiębiorstw mieszanych, z udziałem kapitału zagranicznego i kazachstańskiego, nie podlega nacjonalizacji.

W nielicznych przewidzianych prawem przypadkach zachodzi możliwość rekwizycji, bądź przymusowej nacjonalizacji, podyktowanej względami wyższej konieczności, obronności państwa czy ochroną interesów narodowych, jednak w takiej sytuacji zagranicznemu inwestorowi należy się pełna i satysfakcjonująca rekompensata.

Wobec zagranicznych podmiotów gospodarczych stosuje się system podatkowy obowiązujący w Kazachstanie. Sprawozdawczość należy prowadzić zgodnie z kazachstańskimi standardami rachunkowości. Zagraniczni inwestorzy mogą uzyskać dodatkowe korzyści w przypadku podpisania umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania między Kazachstanem a konkretnym krajem z którego one pochodzą.

Spory wynikające pomiędzy spółką z kapitałem zagranicznym i spółką kazachstańską mogą być rozstrzygane w izbie arbitrażowej bądź w sądzie, zgodnie z prawem kazachstańskim. Uznaje się również prawo, któremu podmioty zagraniczne podlegają w krajach trzecich.

Poprawki wniesione do ustawy o inwestycjach zagranicznych w lipcu 1997 roku ograniczyły przywileje przyznane już wcześniej inwestorom zagranicznym.

Rejestracja spółki

Spółka musi być zarejestrowana w odpowiednim departamencie Ministerstwa Sprawiedliwości. W państwowym rejestrze podmiotów prawnych figuruje nazwa spółki, adres, wielkość kapitału statutowego, nazwiska założycieli i członków zarządu.

Opłata za rejestrację jest równoważnością 20 MIP (miesięcznych indeksów przeliczeniowych), obowiązujących w dniu złożenia dokumentów do rejestracji (w styczniu 2001 roku ekwiwalent 20 MIP wynosił około 107 USD; zaś w 2004 roku- 132 USD).

W celu zarejestrowania spółki należy złożyć następujące dokumenty:

- podanie,
- statut,
- potwierdzenie dokonania opłaty rejestracyjnej,
- dokumenty upoważniające osoby zakładające spółkę, działające w imieniu innych osób prawnych do wykonywania tego rodzaju czynności,
- potwierdzenie z kazachskiego urzędu skarbowego, że założyciele nie zalegają z opłatami (podatkami) na rzecz budżetu państwa,
- wypis z rejestru handlowego lub KRS, bądź inny dokument świadczący o tym, że założyciel jest zarejestrowany w swoim kraju macierzystym (jeśli jeden z partnerów jest zagranicznym podmiotem prawnym),
- fotokopię paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość – (jeśli jeden z partnerów jest zagraniczną osobą fizyczną),
- protokół z posiedzenia założycielskiego,
- dokument potwierdzający adres spółki.

Dwa ostatnie punkty dotyczą wyłącznie spółek akcyjnych.

Dokumenty zagranicznej osoby prawnej muszą być uwierzytelnione notarialnie w kraju macierzystym. Dokumenty sporządzone w obcym języku muszą być przetłumaczone na język kazachski lub rosyjski i notarialnie uwierzytelnione. Najczęściej jednak cudzoziemcy rejestrujący spółkę korzystają z pomocy kancelarii adwokackich (koszt ok. 300-800 USD), co znacznie skraca czas rejestracji.

Po zarejestrowaniu się w państwowym rejestrze, spółka musi zarejestrować się w miejscowych urzędach: statystycznym i skarbowym, a następnie wyrobić pieczętkę i otworzyć rachunek bankowy.

Zakładanie filii lub przedstawicielstwa zagranicznej firmy

Przedstawicielstwo i filia zagranicznej firmy nie mają osobowości prawnej, lecz reprezentują interesy zagranicznych podmiotów prawnych w Kazachstanie. Zgodnie z 43 artykułem Kodeksu Cywilnego przedstawicielstwo jest oddziałem zagranicznej osoby prawnej nie mającym prawa do prowadzenia na terytorium tego kraju działalności gospodarczej generującej dochody.

Filia natomiast jest oddziałem zagranicznej osoby prawnej, mogącym prowadzić pełny zakres działalności gospodarczej firmy macierzystej, lub jej część, w tym także działalność generującą dochód.

Zarówno przedstawicielstwa, jak i filie, prowadzą swoją działalność w oparciu o krajowe przepisy prawne, a ich zarząd działa na podstawie indywidualnego pełnomocnictwa udzielanego przez firmy macierzyste.

Filie i przedstawicielstwa muszą być zarejestrowane w odpowiednim wydziale Ministerstwa Sprawiedliwości. Jak już wyżej wspomniano, opłata za rejestrację jest dwudziestokrotnością indeksu MIP, obowiązującego w dniu przedłożenia wymaganych dokumentów.

Zgodnie z ustawą o „Rejestracji osób prawnych i sprawozdawczości oraz rejestracji filii i przedstawicielstw” w celu zarejestrowania filii bądź przedstawicielstwa zagranicznej osoby prawnej należy przedłożyć w Ministerstwie Sprawiedliwości następujące dokumenty:

- podanie o rejestrację filii lub przedstawicielstwa,
- postanowienie „spółki matki” o otwarciu przedstawicielstwa (oddziału) na terytorium Kazachstanu poświadczone notarialnie. W przypadku jeśli poświadczenie nie będzie zawierało pieczęci spółki matki, zachodzi potrzeba jego legalizacji – w tym celu konieczne jest przedłożenie, w dwóch egzemplarzach tłumaczenia na języki: rosyjski i kazachski,
- pełnomocnictwo wydane przez władze osoby prawnej ubiegającej się o przedstawicielstwo. W przypadku jeśli poświadczenie nie będzie zawierało pieczęci spółki występującej o zgodę na jego ustanowienie, zachodzi potrzeba jego legalizacji w postaci dwóch egzemplarzy notarialnie potwierdzonego tłumaczenia na języki rosyjski i kazachski,
- pełnomocnictwo dla osób, które będą dokonywały rejestracji filii (pełne dane osobowe). W przypadku jeśli poświadczenie nie będzie zawierało pieczęci spółki, potrzebna jest jego legalizacja w dwóch egzemplarzach,
- wypis z rejestru sądowego (KRS) lub inne dokumenty potwierdzające, że podmiot ubiegający się o przedstawicielstwo jest osobą prawną w kraju macierzystym, w dwóch egzemplarzach,
- notarialnie potwierdzone kopie dokumentów założycielskich osoby prawnej ze

wskazaniem profilu działalności gospodarczej (notarialnie potwierdzone tłumaczenia na język rosyjski i kazachski),

- dokumenty potwierdzające miejsce siedziby filii (przedstawicielstwa),
- rachunek potwierdzający wniesione opłaty rejestracyjne.

Wyżej wymienione dokumenty powinny trafić do odpowiednich organów prawnych w celu sprawdzenia ich poprawności i zgodności z prawem RK i dokonania rejestracji filii. Następnie filia, bądź przedstawicielstwo, powinna zarejestrować się w urzędzie statystycznym, zamówić pieczętkę, zarejestrować się w urzędzie skarbowym RK, a w przypadku gdy pełnomocnik (kierownik filii lub przedstawicielstwa) nie miał wcześniej nadanego numeru identyfikacji podatkowej powinien się zgłosić o przydzielenie mu go.

Rejestracja osób prawnych z kapitałem zagranicznym

Jeżeli zagraniczni założyciele (osoby fizyczne lub prawne) ustanawiają samodzielnie lub wspólnie z kazachstańskimi udziałowcami osoby prawne na terytorium RK, rejestrują się zgodnie z przyjętymi regułami i po rejestracji otrzymują status prawny kazachstańskiego podmiotu zagranicznego. W odróżnieniu od osób prawnych ustanowionych tylko przez kazachstańskich założycieli, takie osoby prawne nazywają się przedsiębiorstwami z udziałami zagranicznymi.

Zgodnie z przepisami wynikającymi z ustaw „O inwestycjach zagranicznych”, a także „Rejestracja osób prawnych i sprawozdawczość oraz rejestracja filii i przedstawicielstw” – w celu rejestracji osoby prawnej z udziałem zagranicznym, należy przedstawić następujące dokumenty:

- 1) w przypadku założyciela – będącego obcym podmiotem gospodarczym – wypis z KRS potwierdzający istnienie podmiotu gospodarczego w kraju macierzystym, notarialnie potwierdzony i przetłumaczony na język rosyjski i kazachski. Należy także przedstawić dokumenty założycielskie Spółki z wyszczególnieniem profilu działalności gospodarczej;
- 2) w przypadku założyciela będącego zagraniczną osobą fizyczną należy przedstawić kserokopię paszportu, z której będą wynikały dane osobowe założyciela, przetłumaczone na język kazachski i rosyjski, potwierdzoną notarialnie.

Orientacyjne terminy założenia firmy

Zgodnie z obowiązującymi przepisami proces rejestracji w Sądzie Administracyjnym wynosi 15 dni roboczych. Na rejestrację w Urzędzie Statystycznym i w Urzędzie Skarbowym potrzeba po 2 dni robocze zaś na przygotowanie pieczętki i konta bankowego około 1 dnia roboczego.

Jak pokazuje praktyka większość zagranicznych partnerów zainteresowanych prowadzeniem działalności gospodarczej w Kazachstanie korzysta z usług wyspecjalizowanych firm prawniczych.

Otwieranie rachunku bankowego

Nie istnieją żadne różnice w zasadach zakładania kont bankowych pomiędzy obcokrajowcami oraz obywatelami Kazachstanu, w przypadku kont inwestycyjnych, czy też niezbędnych dla prowadzenia działalności eksportowo-importowej.

Aby otworzyć rachunek bankowy należy przedłożyć następujące dokumenty:

- podanie (według ustalonego wzoru w banku),
- kopię świadectwa rejestracyjnego, poświadczonego notarialnie,
- kopie dokumentów rejestracyjnych (umowy poświadczonej notarialnie podstemplowanej przez lokalny urząd Ministerstwa Sprawiedliwości),
- pełnomocnictwo dyrektora filii lub przedstawicielstwa, poświadczone notarialnie w języku kazachskim lub/i rosyjskim,
- trzy kopie dokumentu podpisane przez władze spółki, podstemplowane (karta wzorów podpisu), poświadczone notarialnie,
- dokument potwierdzający rejestrację w lokalnym urzędzie podatkowym,
- kopie dokumentu rejestracji w urzędzie statystycznym.

Zatrudnianie pracowników

Zatrudnianie obywateli Kazachstanu oraz obywateli zagranicznych reguluje ustawa „Prawo pracy”, która weszła w życie 1 stycznia 2000 roku, zamieniając stary Kodeks Pracy KSRR z 1972 roku.

Zgodnie z ustawą, stosunek pracy regulowany jest indywidualną umową o pracę zawartą w formie pisemnej, oraz w pewnych przypadkach, zbiorową umową o pracę. Pierwsza z nich może mieć charakter tymczasowy, jeśli obejmuje okres nie dłuższy niż trzy miesiące. Zgodnie z ustawą, wynagrodzenie za pracę nie może być niższe niż ustalone minimum. W 2004 roku minimalne wynagrodzenie wynosiło 6600 tenge, zaś minimalna emerytura 5500 tenge.

Obecnie stawka obowiązkowej składki na ubezpieczenie emerytalne wynosi 10 % od miesięcznego dochodu. Miesięczny dochód przyjmowany za podstawę jej wyliczenia nie powinien przekraczać 75-krotności minimalnej płacy miesięcznej i nie może być niższy niż minimalna płaca krajowa.

Firmy zagraniczne i krajowe mają prawo zatrudniać pracowników bezpośrednio, bez pośrednictwa agencji zatrudnienia. Jednak w ustawie „O zatrudnieniu” z 23 stycznia 2001 roku zastrzeżono, że lokalne centra zatrudnienia powinny być informowane o planach zatrudnienia i zwolnieniach. Lokalne ośrodki zatrudnienia są organami podlegającymi Ministerstwu Pracy i Polityki Socjalnej.

W przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego mogą działać związki zawodowe, w ramach określonych ustawodawstwem RK.

Zwolnienia chorobowe

Pracodawca płaci pracownikom za okres pobytu na zwolnieniu chorobowym wynagrodzenie w kwocie nie przekraczającej 10-ciu indeksów MIP. W 2003 roku kwota ta wynosiła miesięcznie około 66 USD.

Urlop macierzyński

Płatny urlop macierzyński wynosi 126 dni (w niektórych przypadkach 140 dni), zapłata nie może przekraczać 10-krotnego miesięcznego MIP. W 2004 roku kwota ta wynosiła miesięcznie około 66 USD.

Wypłata wynagrodzenia

Zgodnie z ustawą „O regulacji walutowej”, przedstawicielstwa oraz oddziały zagranicznych podmiotów prawnych mogą wypłacać wynagrodzenia w walutach zagranicznych, poprzez rachunki dewizowe w kazachstańskich bankach lub w gotówce. Kazachstańskie podmioty prawne mogą wypłacać obcokrajowcom wynagrodzenie w walutach zagranicznych, natomiast obywatelom Kazachstanu wyłącznie w tenge.

Zatrudnianie obcokrajowców

Zatrudnianie obcokrajowców w Kazachstanie reguluje rezolucja 836 „O publicznym zatrudnieniu”, zatwierdzona przez rząd w czerwcu 2001 roku. Dopuszczalna liczba osób zagranicznych zatrudnianych w Kazachstanie jest ustalana ogólnie. Limit ten uwzględnia specjalizację zawodową pracowników i kształtuje się różnie w zależności od regionu kraju. W 2003 roku planowano zatrudnienie obcokrajowców wg współczynnika wynoszącego 0,14 % liczby pracujących ogółem, co odpowiadało około 10 tys. osób. Limit ten nie dotyczy pracowników szczebla dyrekcyjnego zagranicznych przedstawicielstw i filii.

Zgodnie z przepisami prawnymi obowiązującymi od września 2001 roku lokalne władze mają obowiązek zgłaszania do władz centralnych zapotrzebowania na zatrudnienie obcokrajowców na przyszły rok.

Urząd centralny może ustalać liczbę zatrudnionych obcokrajowców posiadających specjalistyczne kwalifikacje, z uwzględnieniem popytu na lokalnym rynku pracy.

Pracodawca musi otrzymać od władz centralnych zezwolenie na zatrudnienie obcokrajowca, które może być wydane przez rząd w ramach ustalonej, dopuszczalnej liczby zatrudnionych osób. Po uzyskaniu zezwolenia na zatrudnienie obcokrajowca o odpowiednich kwalifikacjach, powinien on podpisać z nim indywidualną umowę na warunkach i zasadach zgodnych z procedurą przewidzianą w prawie pracy Kazachstanu.

Zezwolenie na pracę nie jest wymagane dla pracowników zagranicznych zatrudnianych przez obce osoby prawne, pracowników oddziałów i przedstawicielstw firm zagranicznych oraz osób, przebywających w Kazachstanie w ramach podróży służbowych, jeśli łączny okres ich pobytu nie przekracza 45 dni kalendarzowych w ciągu roku.

Przed złożeniem wniosku, pracodawca musi zbadać sytuację na lokalnym rynku pracy (nie później niż miesiąc przed jego złożeniem), zgłosić do właściwego podmiotu odpowiadającego za wydanie zezwolenia informacje o wakacie w ciągu 3 dni od momentu pojawienia się wolnego miejsca pracy, opublikować informację w językach kazachskim i rosyjskim w mediach wyznaczonych przez centralny urząd administracji państwowej. Urząd ten może przedłużyć termin, do którego należy poszukiwać miejscowego pracownika, jednak nie wolno mu tego uczynić jeśli działalność wnioskodawcy wiąże się z wdrażaniem nowych technologii, inwestycjami oraz szkoleniem kazachstańskich pracowników.

Zezwolenie może być wydane osobom zatrudnianym na stanowiskach:

- menedżera,
- specjaliści o wysokich kwalifikacjach,
- specjaliści ze średnim wykształceniem,
- wymagających zatrudnienia odpowiednio wykwalifikowanych pracowników.

Aby uzyskać zezwolenie należy złożyć następujące dokumenty:

- wniosek, w językach kazachskim i rosyjskim, w którym podane będzie wykształcenie i kwalifikacje obcokrajowca,
- potwierdzenie, iż poszukiwano pracownika na rynku lokalnym wraz z oświadczeniem, że takiego pracownika nie znaleziono,
- potwierdzenie spełnienia wymogu znajomości języka obcego oraz posiadania doświadczenia zawodowego.

Na podstawie dostarczonych dokumentów upoważniony podmiot w ciągu 10 dni podejmuje decyzję co do celowości zatrudnienia obcokrajowca potwierdzając zgodność z centralnie wyznaczoną liczbą obcokrajowców podlegających zatrudnieniu w poszczególnych sektorach gospodarki. W przypadku pozytywnej odpowiedzi,

dokumenty są przekazywane do centralnego urzędu, gdzie w ciągu 10 dni podejmuje się decyzję, o wydaniu zezwolenia. W przypadku pozytywnej decyzji, wystawia się zezwolenie, w którym wpisuje się stanowisko, kwalifikacje, miejsce pracy i okres ważności zezwolenia.

Z obowiązku ubiegania się o pozwolenie na pracę w Ministerstwie Pracy i Ochrony Społecznej Ludności Republiki Kazachstanu zwolnieni są jedynie kierownicy filii zagranicznych przedsiębiorstw. Pozostali zagraniczni specjaliści muszą ubiegać się o takie zezwolenie.

Spółka z o.o. powinna ubiegać się o pozwolenie na pracę dla wszystkich pracowników nie posiadających obywatelstwa kazachskiego, w przypadku zamiaru zatrudnienia ich na terytorium Kazachstanu w okresie dłuższym niż 45 dni w roku (dotyczy to również szefa spółki).

Składki ubezpieczenia emerytalnego pracowników zagranicznych zatrudnionych w spółkach z kapitałem zagranicznym są przekazywane do funduszy znajdujących się w państwach ich stałego pobytu, w obowiązującej w nich walucie, zgodnie z ustawodawstwem tych państw. Wszelkie obciążenia socjalne z tytułu zatrudniania pracowników kazachskich są naliczane i wpłacane do państwowych instytucji ubezpieczeń społecznych zgodnie z ustawodawstwem RK.

Osoby fizyczne, mające statut nierezydenta i nie posiadające obywatelstwa RK nie są objęte obowiązkiem płacenia składek na ubezpieczenia emerytalne.

Księgowość i kontrola rachunkowa

Wszystkie podmioty prawne mają obowiązek prowadzenia księgowości zgodnie z obowiązującymi w Kazachstanie przepisami, które reguluje dekret prezydenta z grudnia 1995 roku „O rachunkowości”. Przedstawicielstwa, które nie generują dochodów, muszą również prowadzić księgowość oraz płacić podatki socjalne, od majątku, gruntowy oraz ponosić inne opłaty zgodnie z obowiązującym prawem. Ponadto istnieją dodatkowe przepisy dotyczące księgowości prowadzonej w przedsiębiorstwach przemysłu naftowego i gazowego. Okresem rozliczeniowym jest rok kalendarzowy. Oddziały przedsiębiorstw zagranicznych mają obowiązek, po dokonaniu audytu, przekazywania informacji o uzyskanych wynikach finansowych do Państwowego Urzędu Statystycznego.

Rozwiązywanie sporów

Strony sporu mają, w zasadzie, prawo zwracać się o rozstrzygnięcie go do sądu kazachstańskiego, sądu funkcjonującego za granicą lub do arbitrażu międzynarodowego. Niemniej jednak pewne spory mogą być rozpatrywane wyłącznie w sądach krajowych. Na przykład, zgodnie z procedurą określoną w kodeksie cywilnym przyjętym w 1999 roku, spory dotyczące nieruchomości mogą być rozpatrywane wyłącznie w sądach kazachstańskich.

Inwestorzy zagraniczni mogą wykorzystywać przepisy ustawy „O inwestycjach zagranicznych” umieszczając w zawieranych umowach klauzule dotyczące sposobu rozstrzygnięcia sporów w kwestiach dotyczących inwestycji, przyjmując właściwość sądów kazachstańskich bądź inną procedurę zadowalającą obie strony umowy. W poszczególnych umowach można również umieścić zapis dotyczący rozpatrywania sporów przez arbitraż międzynarodowy.

Zgodnie z powyższą ustawą, spory inwestycyjne rozstrzygane są (jeśli jest to tylko możliwe) w sposób polubowny, w drodze negocjacji. W przypadku, gdy rozstrzygnięcie takie okazuje się niemożliwe, w ciągu 3 miesięcy od daty wystosowania pisemnego pozwu przez jedną ze stron, sprawa trafia do sądu znajdującego się na terytorium RK, albo do któregoś z sądów obcych jeżeli taka była wola partnerów wyrażona w uprzednio podpisanej umowie. Może zostać także wniesiona do międzynarodowego sądu arbitrażowego. Sądami arbitrażowymi mogą być:

- Międzynarodowe Centrum Rozpatrywania, powstałe zgodnie z konwencją podpisaną w Waszyngtonie 18 marca 1965 roku (jeżeli państwo z którego pochodzi inwestor zagraniczny uczestniczący w sporze podpisało tę konwencję),
- sądy arbitrażowe działające przy ONZ,
- sąd arbitrażowy przy Izbie Handlowej w Sztokholmie,
- krajowy sąd arbitrażowy działający przy Izbie Handlowo-Przemysłowej RK.

W przypadku, gdy jedna ze stron uchyla się od wyboru organu, który ma rozstrzygnąć spór, sprawa trafia do sądu na terytorium RK.

IX. INWESTYCJE ZAGRANICZNE

Podstawy prawne inwestycji zagranicznych

Kazachstańskie prawo dotyczące zagranicznych inwestycji bezpośrednich jest w zasadzie liberalne i zgodne z międzynarodowymi standardami. Oznacza to, że nie ma sektorów gospodarki w których inwestycje zagraniczne są zabronione. Podstawy prawne inwestycji zagranicznych stanowią następujące ustawy:

- „O inwestycjach” (uchwalona w maju 2002 i znowelizowana w styczniu 2003 roku),
- „O inwestycjach zagranicznych” (przyjęta w 1994 roku, poprawiona w 1997 roku),
- „O podatkach” (przyjęte w 1995 i 2001 roku),
- „O popieraniu przez państwo inwestycji zagranicznych” (przyjęta w 1997 roku),
- „O zamówieniach publicznych” (przyjęta w 1997 roku).

Powyższe ustawodawstwo zapewnia inwestorom zagranicznym:

- traktowanie nie gorsze niż inwestorów krajowych,
- gwarancje swobodnego transferu zysków oraz wymiany walut,
- gwarancje zabezpieczające przed nacjonalizacją i wywłaszczeniem,
- dostęp do arbitrażu międzynarodowego,
- niezmiennosc przepisów prawnych,
- jawną politykę zamówień publicznych.

Nowa ustawa „O inwestycjach” została oparta o ustawę „O popieraniu przez państwo inwestycji zagranicznych”. Nowa ustawa znosi część gwarancji udzielanych dotychczas zagranicznym inwestorom. Celem wprowadzenia ustawy było zrównanie praw inwestorów zagranicznych i krajowych, odejście od tworzenia przywilejów tylko dla jednej ze stron w celu zagwarantowania równych warunków działania wszystkim podmiotom gospodarczym. Najważniejsza zmiana dla inwestorów zagranicznych dotyczy usunięcia rozdziału szóstego, mówiącego o niepodejmowaniu przez państwo działań, które pogarszałyby sytuację inwestorów. Według nowej ustawy za pogorszenie warunków podatkowych nie można uważać zmian związanych z ochroną systemu konstytucyjnego w Kazachstanie, bezpieczeństwem narodowym czy z cenami transferowymi. Mogące ewentualnie wystąpić pogorszenie warunków podatkowych powinno być rozpatrywane w kontekście wszystkich podatków i innych płatności na rzecz budżetu.

Po wyeliminowaniu z ustawy gwarancji niezmienności przepisów prawnych odnoszących się do przywilejów nabytych z mocy prawa przez inwestorów, mówi się w tym dokumencie o wprowadzeniu systemu ubezpieczenia ryzyka politycznego i regulacyjnego. Powyższa ustawa nie dotyczy jednak inwestorów, którzy rozpoczęli działalność w okresie funkcjonowania ustawy „O inwestycjach zagranicznych”. Wobec nich poprzednia ustawa zachowuje moc prawną.

Ważnym elementem ustawy „O inwestycjach” dotyczącym zrównania praw podmiotów zagranicznych i krajowych są gwarancje dla inwestorów w przypadku nacjonalizacji, niezgodnych z prawem działań urzędników, bezprawnych kontroli, a także gwarancje wywozu kapitału i wolności słowa.

Inwestycje zdefiniowano jako transfer kapitału finansującego aktywa trwałe przedsiębiorstwa. Brak ww. określenia w poprzedniej ustawie pozwalał na bardzo szeroką interpretację tego terminu, co prowadziło do szeregu nadużyć.

W charakterze gwarancji dla inwestorów zachowano w ustawie możliwość zwrócenia się przez nich, w sprawach spornych, do arbitrażu międzynarodowego (jeśli zostało to przewidziane w kontrakcie).

Ustawa zachowała system preferencji inwestycyjnych dotyczących priorytetowych dziedzin gospodarki. Spis tych dziedzin jest zatwierdzany przez rząd.

Ustawa zagwarantowała równe prawa dla inwestorów zagranicznych i krajowych oraz udoskonalila model wspierania inwestycji wliczając w to uproszczenie i zapewnienie przejrzystości procesowi zawierania umów inwestycyjnych. Oprócz tego, przyjęto wiele aktów regulujących procedury udzielania ze środków państwowych pomocy dla prywatnych inwestycji, a mianowicie zatwierdzono:

- wzorcowy kontrakt na realizację inwestycji, który przewiduje preferencje dla inwestorów;
- wykaz priorytetowych rodzajów działalności na poziomie klasyfikacji podtypów działalności, według których przydzielane są preferencje inwestycyjne;
- maksymalne wielkości inwestycji i czas trwania inwestycyjnych preferencji podatkowych.

Od momentu przyjęcia w 2003 roku znowelizowanej Ustawy o inwestycjach i związanych z nią rozporządzeń, wpłynęło 36 wniosków o przyznanie preferencji dla realizacji projektów inwestycyjnych. Wśród nich jeden dotyczył budownictwa, dwadzieścia sześć przemysłu przetwórczego trzy rolnictwa, dwa dystrybucji energii elektrycznej i cztery innych gałęzi przemysłu. Trzydzieści projektów w dziedzinie usług, przemysłu przetwórczego, rolnictwa i infrastruktury korzysta z preferencji inwestycyjnych.

Liczba realizowanych obecnie projektów inwestycyjnych wynosi 196, z czego 71 % przypada na wykonawców z Kazachstanu a 29 % jest realizowane przez przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego. Ogólna wartość zgłoszonych projektów wynosi 2.074,5 mln USD, wliczając w to kapitał podstawowy inwestorów wynoszący 1.970 mln USD lub 93,9 %.

Największy udział w realizowanych projektach inwestycyjnych ma przemysł metalurgiczny – produkcja gotowych wyrobów metalowych – 29,7 % (czyli 584,5 mln USD), a następnie: transport i komunikacja – 19,8 % (314,9 mln USD), budownictwo – 9,7 % (190,7 mln USD), produkcja żywności – 9,4 % (185,2 mln USD), przemysł chemiczny – 8,8 % (172,7 mln USD).

Inwestycje napływają przeważnie do regionów z rozwiniętą infrastrukturą, największymi ich odbiorcą jest miasto Ałmaty i okręg Karagandzki.

Według dostarczanych przez inwestorów danych dotyczących realizacji projektów inwestycyjnych, w okresie od 1997 roku do czerwca 2003 roku, ich wkład w kapitał podstawowy wyniósł 955,7 mln USD, wliczając w to kwotę 123 mln USD ulokowaną od stycznia do czerwca 2003 roku (o 2,2 % więcej niż w analogicznym okresie 2002 roku).

Kluczową dla procesów inwestycyjnych instytucją jest Komitet ds. Inwestycji funkcjonujący do sierpnia 2002 roku przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych, który przejął większość funkcji od Agencji Inwestycyjnej Kazachstanu (zlikwidowanej na podstawie dekretu prezydenta w grudniu 2000 roku). Zgodnie ze zmianami w rządzie RK, które miały miejsce w dniu 28 sierpnia 2002 roku, Komitet podlega obecnie Ministerstwu Przemysłu i Handlu. Komitet ds. Inwestycji jest nadrzędną instytucją w zakresie ustanawiania warunków działania inwestorów zagranicznych. Koordynuje on przebieg negocjacji, jak również zawiera umowy z inwestorami zgodnie z przepisami zawartymi w ustawach „O inwestycjach” i „O popieraniu przez państwo inwestycji bezpośrednich”. Wyjątkiem są kontrakty inwestycyjne w zakresie wydobycia ropy naftowej, które nadzoruje Ministerstwo Energetyki i Surowców Mineralnych. Komitet rozpatruje możliwość udzielenia ulg inwestycyjnych w ciągu 15 dni od otrzymania inwestora stosownego pisma w tej sprawie. Państwo może przyznać określone preferencje podatkowe na okres do 5 lat w zależności od wielkości inwestycji.

Oprócz Komitetu ds. Inwestycji, w Kazachstanie funkcjonuje spółka „Kazinvest” (odpowiednik obecnego PAIiZ, w części dot. inwestycji), która zajmuje się promocją Kazachstanu m.in. pod kątem przyciągania zagranicznych inwestycji bezpośrednich do tego kraju. Kazinvest powstał w 1998 roku jako państwowe przedsiębiorstwo „Centrum Promocji Inwestycji”, zaś w 2000 roku został przekształcony w zamkniętą spółkę akcyjną ze 100 % udziałem skarbu państwa.

Od dnia 30 czerwca 1998 roku przy Prezydencie RK działa także „Rada ds. Inwestorów Zagranicznych”. Odpowiada ona za prowadzenie bezpośredniego dialogu z inwestorami oraz rozpatruje kwestie sporne. Działalność Rady nadzoruje osobiście Prezydent RK.

Umowy międzynarodowe

Kazachstan podpisał bilateralne umowy o wzajemnym popieraniu i ochronie inwestycji z 35 krajami. Jest też stroną wielu traktatów międzynarodowych, dotyczących inwestycji zagranicznych.

Kodeks postępowania dla zagranicznych inwestorów

W dniu 8 grudnia 2000 roku Prezydent Nazarbajew zatwierdził Kodeks etyczny obowiązujący inwestorów. Jest to pierwszy tego rodzaju dokument na świecie. Przygotowany przez wspomnianą wyżej Radę ds. Inwestorów Zagranicznych, Kodeks zawiera następujące zalecenia:

- przestrzeganie kazachstańskiego prawa,
- zakaz dokonywania nielegalnych płatności,
- przestrzeganie zasad i celów polityki państwa, w tym ochrony środowiska,
- tworzenie miejsc pracy i dokonywanie transferu technologii,
- powstrzymywanie się od nielegalnego angażowania się w działalność polityczną,
- dostosowywanie się do polityki substytucji importu i zwiększania eksportu,
- obiektywizm w publicznej ocenie kraju za pośrednictwem mediów.

Zachęty dla inwestorów zagranicznych

Ustawodawstwo kazachstańskie w pewnych sytuacjach przewiduje ulgi dla inwestorów zagranicznych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi ulgi podatkowe i przywileje są przyznawane inwestorom w następujących przypadkach:

- uwzględnienia projektu inwestycyjnego na liście sektorów priorytetowych,
- bezpośredniego inwestowania kapitału zagranicznego w aktywa trwałe
- kazachstańskiego podmiotu prawnego w celu realizacji projektu inwestycyjnego,
- udowodnienia przez inwestora, na podstawie okazanych dokumentów, że posiada on możliwości finansowe, techniczne i organizacyjne, pozwalające na wykonanie projektu inwestycyjnego oraz że weźmie on odpowiedzialność za jego realizację.

Zgodnie z Ustawą o inwestycjach, po spełnieniu powyższych kryteriów mogą zostać przyznane preferencje w postaci ulg podatkowych i celnych. Ulgi podatkowe odnoszą się przede wszystkim do podatku dochodowego, gruntowego oraz majątkowego. Można z nich korzystać w terminach wskazanych w obowiązującej instrukcji, o ile spełnione jest kryterium wielkości kapitału zainwestowanego w aktywa trwałe (kapitał podstawowy) oraz w przypadku potwierdzenia obecności tych projektów na liście priorytetowych sektorów gospodarki.

W poniższej tabelicy przedstawiono skalę ulg podatkowych przyjętych przez Komitet ds. Inwestycji Kazachstanu.

Ulg podatkowe przyznawane inwestorom zagranicznym

Lp	Sektor priorytetowy ze wskazaniem ogólnej wartości inwestycji w środki trwałe (w mln USD)	Okres ulgi podatkowej		
		Podatek dochodowy*, liczba lat	Podatek od majątku, liczba lat	Podatek gruntowy, liczba lat
1.	Infrastruktura przemysłowa			
	do 10	4	5	4
	powyżej 10	5	5	5
2.	Przemysł przetwórczy			
	do 1	2	3	3
	od 1 do 5	3	4	4
	powyżej 5	5	5	5
3.	Miasto Astana			
	do 10	3	4	4
	powyżej 10	5	5	5
4.	Gospodarka mieszkaniowa**, społeczna oraz turystyka			
	do 4	2	3	3
	od 4 do 10	4	4	4
	powyżej 10	5	5	5
5.	Rolnictwo			
	do 1	3	4	5
	powyżej 1	5	5	5

* Ulgą od podatku dochodowego jest przyznawana na okres do 5 lat od momentu uzyskania pierwszych dochodów, lecz nie dłużej niż 8 lat od daty zawarcia kontraktu.

** Dochody uzyskane w wyniku sprzedania nieruchomości są zwolnione od podatku dochodowego w roku, w którym wymieniona sprzedaż miała miejsce.

Źródło: Set of Investment State Support Legislation Acts, KAZINVEST, August 2000

Ulg dla inwestorów są przyznawane na podstawie kontraktu zawartego pomiędzy Komitetem ds. Inwestycji a inwestorem (pełny wykaz sektorów oraz rodzajów inwestycji znajduje się w rozporządzeniu nr 436 z dnia 8 maja 2003).

Okres stosowania ulg podatkowych kształtuje się w zależności od wielkości inwestycji, kapitału zakładowego oraz sektora gospodarki.

Oprócz wyżej wymienionych ulg podatkowych ustawodawstwo kazachstańskie przewiduje następujące przywileje przysługujące inwestorom zagranicznym:

- nieodpłatne transfery finansowe,
- całkowite lub częściowe ulgi celne,
- przyznawanie państwowych grantów w formie rzeczowej.

Inwestor może uzyskać całkowite lub częściowe zwolnienie z opłat celnych importowanych urządzeń, surowców oraz materiałów niezbędnych dla realizacji projektu inwestycyjnego. Wielkość oraz terminy wykorzystywania ulg celnych Komitet ustala z poszczególnymi ministerstwami oraz agencjami, które dostarczają swoją opinię w terminie do 20 dni od momentu wpłynięcia wniosku z Komitetu. Ulga przysługuje wyłącznie w przypadku, gdy importowane dobra nie są produkowane w Kazachstanie lub są wytwarzane w tym kraju w ograniczonej ilości.

Granty państwowe mogą być udzielone w postaci:

- środków trwałych (aktywów), takich jak: grunty, budynki, urządzenia, maszyny, środki transportu, inwentarz produkcyjny, bydło produkcyjne, kilkuletnie sadzonki i inne,
- aktywów niematerialnych i prawnych takich jak: prawo do użytkowania budynków, i ziemi oraz inne prawa majątkowe,
- zapasów występujących w przemyśle, takich jak: surowce, materiały, paliwo, części zamienne, opakowania oraz produkcja nie zakończona, wyroby gotowe i inne.

Wycenę wartości grantów, przyznawanych przez Komitet w uzgodnieniu z odpowiednimi ministerstwami, przeprowadza upoważniony urząd państwowy zgodnie z przyjętym ustawodawstwem kazachstańskim.

Ograniczenia dotyczące inwestycji zagranicznych

Pomimo zapisów w ustawie o jednakowym traktowaniu inwestorów zagranicznych i krajowych, nadal obowiązują pewne ustalenia dotyczące głównie sektora naftowego, które ograniczają działalność inwestorów zagranicznych. Wymaga się na przykład, aby zawierali oni kontrakty z krajowymi dostawcami na świadczenie usług, dostawy urządzeń, maszyn i materiałów (tzw. „wsad krajowy”). Warunek ten obowiązuje w okresie trwania prac związanych z realizacją projektu wynikającego z państwowego przetargu. Odpowiedni urząd państwowy ma prawo kontrolowania zawartych kontraktów. Pomimo wprowadzenia tych wymagań nie jest do końca jasne, jak ma przebiegać ich realizacja.

W niektórych sektorach gospodarki takich np. jak usługi bankowe, usługi telekomunikacyjne i media, występują ograniczenia co do wysokości udziału inwestorów zagranicznych w kapitale założycielskim spółek prowadzących daną działalność.

Transfer zysków

W lipcu 1996 roku Kazachstan podpisał porozumienie z MFW dotyczące liberalizacji transakcji na rachunku obrotów bieżących (Artykuł 8), na mocy którego obowiązują swobodny przepływ kapitału na tym rachunkach. W związku z tym nie istnieją żadne ograniczenia w transferze zysku z tytułu inwestycji dokonywanych w tym kraju.

Klimat inwestycyjny

Kazachstan można uznać za lidera w przyciąganiu zagranicznych inwestycji bezpośrednich w regionie Azji Środkowej. Wynika to zarówno z jego naturalnych predyspozycji (bogactwa naturalne, położenie, oddalenie od zapalnych ognisk regionu), jak i relatywnie wyważonej polityki wewnętrznej i zagranicznej prezydenta Nazarbajewa. Kazachstan jest najbardziej stabilnym i perspektywicznym politycznie i gospodarczo krajem regionu.

W marcu 2004 roku magazyn Euromoney opublikował cykliczny ranking krajów pod względem stopnia ryzyka inwestycyjnego. Pozycje zajmowane przez państwa byłego ZSRR zostały przedstawione w poniższej tabeli. Pod uwagę wzięto m.in. ryzyko polityczne, sytuację ekonomiczną, zadłużenie zagraniczne, rankingi kredytowe oraz dostęp do finansowania bankowego i rynku kapitałowego. Na tle innych państw Kazachstan został oceniony jako kraj najbardziej stabilny gospodarczo i politycznie.

Ranking krajów Azji Środkowej według Euromoney w latach 2002-2004

Kraj	Miejsce w rankingu		
	marzec 2002	marzec 2003	marzec 2004
Kazachstan	70	67	61
Rosja	98	76	66
Azerbejdżan	95	92	88
Ukraina	120	113	93
Turkmenistan	121	121	124
Armenia	106	130	125
Mołdowa	139	134	130
Białoruś	144	128	134
Gruzja	141	141	136
Uzbekistan	126	117	138
Kirgistan	159	157	157
Tadżykistan	156	166	174

Źródło: na podstawie Country Risk Ratings, Euromoney, marzec 2003/2004

Kazachstan otrzymał od cytowanego wyżej „Euromoney” ogólną ocenę ryzyka na poziomie 50,64 punktów; by w 2004 osiągnąć poziom 54,69 w skali od 0 do 100, co dało mu 68 pozycję w ogólnym rankingu (z ogólnej liczby 185 sklasyfikowanych państw świata.⁴

Zgodnie z rankingiem „Euromoney” opracowanym z zastosowaniem kryterium ryzyka, Kazachstan zajmuje najwyższe miejsce wśród wszystkich krajów regionu (*vide* poniższa tablica).

Ocena krajów Azji Środkowej pod względem ryzyka według *Euromoney*

Kraj	Ogólna ocena		Ryzyko polityczne		Sytuacja ekonomiczna		Ryzyko kredytowe	
	III 2003	III 2004	III 2003	III 2004	III 2003	III 2004	III 2003	III 2004
Kazachstan	50,64	54,69	10,58	14,94	7,84	8,88	3,33	3,96
Azerbejdżan	40,16	41,36	7,67	7,28	6,64	7,62	2,50	2,50
Uzbekistan	32,82	31,93	4,09	5,57	3,81	3,69	0,00	0,00
Turkmenistan	32,15	34,78	6,75	7,41	2,79	4,47	0,63	0,63
Kirgistan	26,06	28,66	3,49	3,87	4,34	4,92	0,00	0,00

Źródło: na podstawie www.euromoney.com, marzec 2003/2004

W ten pozytywny zwyżkujący trend ocen wpisało się również podwyższenie w maju 2004 przez agencję ratingową Standard & Poor’s ratingu Kazachstanu z BB+ na BBB/A-3 (waluty zagraniczne) i z BBB-/A-3 do BBB/A-3 (waluta krajowa). W ocenie tych agencji⁵ Kazachstan określany jest jako kraj:

⁴ Suma punktów według 9 wskaźników określa miejsce państwa w rankingu. Wśród wskaźników znalazły się: (1) ryzyko polityczne (political risk) (do 25 punktów) – ryzyko: związane z możliwością nie otrzymania zapłaty za towary i usługi, wypłacalności kredytowej, zobowiązań finansowych, dywidend, a także niemożności repatriacji zainwestowanych kapitałów; (2) sytuacja ekonomiczna (economic performance) (do 25 punktów) – opiera się na wyliczeniach wg metody Atlas (GNI na osobę) i na wynikach prognoz rozwoju gospodarczego uzyskanych przez Euromoney; (3) wskaźniki zadłużenia zagranicznego (debt indicators) (do 10 punktów) – wynikają ze wskaźników rozwoju światowego prezentowanych przez Bank Światowy; (4) dług nie obsługiwany lub zrestrukturyzowany (debt in default or rescheduled) (do 10 punktów) – ocena oparta na relacji długu zrestrukturyzowanego do całkowitego zadłużenia zagranicznego – (również według danych Banku Światowego); (5) ranking kredytowy (credit ratings) (do 10 punktów) – ocena w tej kategorii bazuje na danych wiodących światowych firm rankingowych (Moody’s, S&P i Fitch). Czym wyższy jest ich średni wskaźnik, tym kraj uzyskuje większą ilość punktów; (6) dostęp do finansowania bankowego (access to bank finance) (do 5 punktów) – rozliczenie dokonywane jest na podstawie stosunku procentowego prywatnych długoterminowych niegwarantowanych pożyczek do PKB. Źródło oceny: dane Banku Światowego; (7) dostęp do krótkoterminowego finansowania (access to short-term finance) (do 5 punktów); (8) dostęp do rynków kapitałowych (access to capital markets) (do 5 punktów) – możliwość dostępu każdego kraju do międzynarodowego rynku kapitałowego oceniana przez kierownictwo konsorcjów kredytowych; (9) dostęp do finansowania przez forfaiting.

⁵ Na podstawie strony www.standardandpoor.com

- prowadzący rygorystyczną politykę podatkowo-budżetową oraz w kredytowo-pieniężną, sprzyjającą ograniczeniu poziomu deficytu budżetu państwa i zmniejszania tempa inflacji;
- mający bardzo dobre perspektywy wzrostu gospodarczego;
- cieszący się mocną zewnętrzną pozycją gospodarczą.

Ten optymistyczny, budzący zaufanie obraz traci nieco na wartości, jeśli uwzględnić dwie inne cechy wymieniane przez wspomniane wyżej agencje, a mianowicie:

- duży poziom centralizacji oraz niedostateczna jasność w procesach podejmowania decyzji, a także słaby system prawny;
- utrzymująca się słaba struktura gospodarcza.

Do zwiększenia atrakcyjności Kazachstanu w oczach zagranicznych inwestorów oraz podejmowania przez nich działalności w tym kraju przyczyniła się z pewnością nowelizacja ustawodawstwa dotyczącego inwestycji. Istotną rolę odegrała w tej mierze przyjęta w styczniu 2003 roku nowa Ustawa „O inwestycjach”, która zrównała w prawach inwestorów zagranicznych i kazachstańskich. Duże znaczenie ma również zmiana polityki inwestycyjnej stosowanej wobec zagranicznych podmiotów, stopniowo przynosząca efekty w postaci bardziej korzystnej dla Kazachstanu struktury zagranicznych inwestycji bezpośrednich, ze stopniowo rosnącym udziałem przemysłu przetwórczego.

W Kazachstanie, podobnie jak w wielu innych krajach, działa Izba Przemysłowo-Handlowa. Obecnie współpracuje ona z ponad 60 swoimi zagranicznymi odpowiednikami i jest członkiem wielu międzynarodowych organizacji handlowych.

We wszystkich 14 obwodach i 5 największych miastach istnieją regionalne izby, które mogą świadczyć usługi dla podmiotów zainteresowanych rozpoczęciem działalności w Kazachstanie. Izba posiada bazę informacyjną, w której gromadzi propozycje współpracy (adresy izb z poszczególnych obwodów są podane w Załączniku 13).

Specjalne strefy ekonomiczne

W Kazachstanie funkcjonują trzy specjalne strefy ekonomiczne – dwie w Astanie i jedna w Aktau. Pierwsza z nich została utworzona zgodnie z Ustawą z dnia 26 stycznia 1996 roku „O Specjalnych Strefach Ekonomicznych”. Strefa w Astanie (lewy brzeg rzeki Iszim) została utworzona na okres od dnia 1 stycznia 2002 roku do 2007 roku i zajmuje powierzchnię 1.052,6 ha. Ma ona na celu przyciągnięcie inwestorów zagranicznych i przyspieszenie dzięki ich udziałowi budowy nowo powstałej stolicy kraju.

Generalnie podmioty działające w specjalnych strefach ekonomicznych mogą ubiegać się o zwrot podatku VAT. Dotyczy on dostawców towarów, firm budowlanych i inwestorów zamawiających wykonawstwo obiektów. Oprócz zwrotu VAT, istnieją także ulgi z tytułu podatku dochodowego, gruntowego i od nieruchomości (m.in. przez 5 lat nie jest pobierany podatek gruntowy za teren, gdzie znajdują się obiekty budowlane lub budynki gospodarcze; przez 5 lat nie podlega też podatkowi od nieruchomości ostateczna wartość budynków wybudowanych w czasie funkcjonowania WSE).

W Aktau specjalną strefą ekonomiczną został objęty port morski (Obwód Mangistauski m. Aktau). W ciągu ostatnich sześciu lat został on zmodernizowany dzięki pożyczkom pochodzącym z EBOR oraz funduszom państwowym. Obecnie wzrasta jego rola w eksporcie ropy i zboża. Port zajmuje 45 ha, po zbudowaniu nowych magazynów i pomieszczeń jego obszar zwiększy się do 65 ha.

Inwestycje zagraniczne w Kazachstanie

Najwięcej zagranicznych inwestycji w ostatnich latach ulokowano w przemyśle wydobywczym. Według specjalistów, inwestycje w sektorach energetyczno-surowcowych utrzymają się na wysokim poziomie również w najbliższych latach. Ze względu na priorytetowe traktowanie przez rząd Kazachstanu modernizacji i rozbudowy infrastruktury (transportowej i telekomunikacyjnej) oraz przemysłu przetwórczego, można oczekiwać, iż właśnie do tych sektorów trafi znaczna część inwestycji.

Napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich według sektorów gospodarki w latach 1999-2004 (w mln USD)

Dziedzina	1999	2000	2001	2002	2003	2004*
Rolnictwo, myślistwo, gospodarka leśna, rybołówstwo	0,3	3,8	5,0	2,4	1,6	-0,5
Górnictwo (przemysł wydobywczy)	1 402,9	2 035,5	3 088,9	2 123,4	2 188,5	1 197,2
Przemysł przetwórczy	169,4	246,9	642,7	832,4	1 000,0	240,8
Produkcja i dystrybucja energii elektrycznej, gazu i wody	22,6	41,3	33,8	19,0	67,7	6,8
Budownictwo	2,6	12,3	31,0	47,0	50,6	36,7
Handel, remont samochodów i AGD	24,6	46,8	63,6	105,1	164,1	112,9
Hotele i restauracje	5,0	10,1	25,3	10,9	7,4	3,4
Transport i łączność	20,4	88,4	161,1	95,1	75,7	130,1
Finanse	39,5	29,9	44,8	11,8	52,7	6,4
Obrót nieruchomościami, wynajem, zarządzanie majątkiem	163,6	257,5	454,5	845,9	995,1	777,5
Kształcenie, ochrona zdrowia i usługi socjalne	1,3	5,6	6,0	13,4	4,2	12,0
Pozostałe kategorie		3,3				
RAZEM	1 852,1	2 781,2	4 556,6	4 106,4	4 607,6	2 523,3

* I półrocze 2004

Źródło: Ministerstwo Gospodarki RP oraz Narodowy Bank Kazachstanu

Jak wynika z powyższej tabeli w 2003 roku niemal 50 % ogólnej wartości inwestycji zagranicznych ulokowano w sektorze wydobywczym.

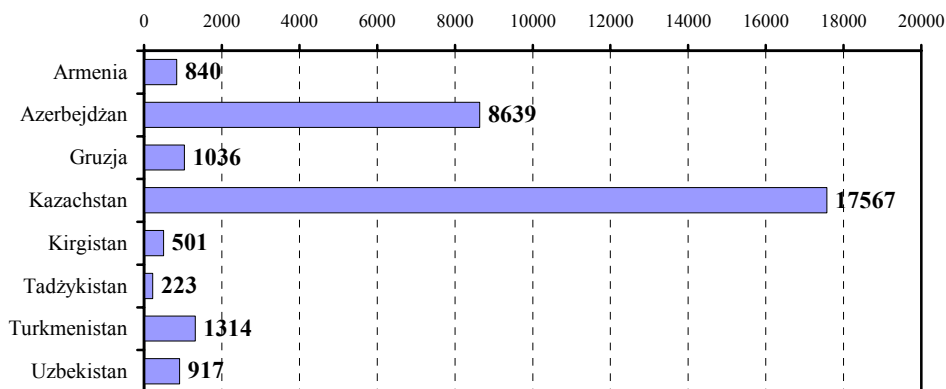
Od końca lat 90-tych rośnie udział inwestycji zagranicznych w sektorze przetwórczym, w 2003 roku wyniósł on około 22 % (są to głównie inwestycje w przemyśle metalurgicznym). Na uwagę zasługuje natomiast dynamiczny wzrost inwestycji zagranicznych w obrocie nieruchomościami, co związane jest m.in. z rozwojem mieszkalnictwa oraz infrastruktury biurowej. W pierwszym półroczu 2004 roku trend ten był kontynuowany.

Skumulowana wartość inwestycji zagranicznych na koniec 2003 roku wyniosła około 26 mld USD (wg danych UNCTAD poziom inwestycji jest niższy i wynosi około 18 mld USD).

Jeśli chodzi o geograficzną strukturę zagranicznych inwestycji bezpośrednich to dominują inwestorzy z takich krajów jak Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Szwajcaria, Włochy oraz Rosja. Pierwsze dwa z nich miały w 2003 roku ponad 42 % udział w realizowanych w Kazachstanie zagranicznych inwestycjach ogółem.

Jak wynika z poniższego wykresu, porównanie z innymi krajami regionu ubiegającymi się o inwestycje zagraniczne wypada zdecydowanie korzystnie dla Kazachstanu.

**Skumulowana wartość zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Azji Środkowej
(stan na koniec 2003 r. – w mln USD)⁶**

Źródło: na podstawie danych UNCTAD.

⁶ Dane z *World Investment Report* różnią się od danych podanych w bilansie płatniczym Kazachstanu ze względu na inną metodologię obliczeń. Raport podaje inwestycje netto, tzn. napływające minus odpływające.

Kazachstan jest niekwestionowanym liderem w przyciąganiu inwestycji bezpośrednich w regionie Azji Środkowej. Zajmuje też drugie miejsce wśród krajów WNP pod względem wielkości napływu kapitału zagranicznego (po Rosji) i jest na pierwszej pozycji pod względem wielkości zainwestowanego kapitału przypadającego na jednego mieszkańca.

W kraju tym ulokowały swoje inwestycje największe światowe koncerny energetyczne, takie m.in. jak: British Gas, Philip Morris, Chevron Texaco, Agip, Exxon Mobil, Gazprom, CNPC, AES i Łukoil.

Duże znaczenie dla wdrażania przez firmy kazachstańskie nowoczesnych metod organizacji pracy i technik marketingowych oraz ich funkcjonowania w gospodarce rynkowej na zasadzie przejmowania „dobrych praktyk” ma fakt, iż w kraju tym istnieje już ponad 2,4 tys. spółek typu joint-venture z udziałem kapitału zagranicznego, w tym ponad połowa ze 100 % udziałem kapitału obcego.

Do największych inwestorów w sektorach niezwiązanych z energetyką należą Philip Morris (produkcja papierosów), TransWorldMetals (produkcja chromu), LNM (produkcja stali), Samsung (wydobycie miedzi) oraz Vympelcom (telekomunikacja).

Gwarancje dla kredytów zagranicznych

W pierwszych latach niepodległości praktyka gwarantowania kredytów przez rząd kazachstański była szeroko stosowana. Jednak obecnie gwarancje rządowe występują bardzo rzadko.

Potrzeby inwestycyjne – sektory priorytetowe

W najbliższych latach Kazachstan ma szansę utrzymać swą rolę lidera wśród krajów WNP w przyciąganiu kapitału zagranicznego. Zapotrzebowanie kraju na inwestycje jest ogromne, a oferta dla partnerów zagranicznych bardzo bogata. Składają się na nią przede wszystkim możliwości korzystania z wielkich złóż zasobów naturalnych, zakłady przemysłowe, niskie koszty siły roboczej, na ogół odpowiednio wykształconej i posiadającej dobre kwalifikacje.

Władze Kazachstanu traktują priorytetowo:

- infrastrukturę przemysłową,
 - przemysł przetwórczy,
 - nową stolicę kraju miasto Astana i przyległe do niego obszary,
 - gospodarkę mieszkaniową, ochronę zdrowia i edukację,
 - rolnictwo.
-

X. HANDEL ZAGRANICZNY

Ramy prawne

Od 1991 roku w Kazachstanie konsekwentnie doskonalono legislacyjną infrastrukturę handlu zagranicznego. Podmioty handlu zagranicznego działają w oparciu o następujące ustawy: „O liberalizacji handlu zagranicznego”, „O inwestycjach”, „O inwestycjach zagranicznych”, „O wspieraniu przez państwo inwestycji zagranicznych”, „O polityce celnej Republiki Kazachstanu” oraz „O regulacjach walutowych”.

Wśród tego zbioru aktów normatywnych istotne miejsce zajmuje także nowy kodeks celny. Od 1992 roku rząd kazachstański zaczął wprowadzać zmiany taryfowe i pozataryfowe w handlu zagranicznym, zapewniające większą otwartość gospodarce i sprzyjające rozwojowi potencjału eksportowego. Jednocześnie działano na rzecz doskonalenia struktury eksportu i racjonalizacji importu.

W ramach liberalizacji handlu zagranicznego dokonano demonopolizacji państwowych firm handlu zagranicznego, zlikwidowano także cła eksportowe, licencje i ograniczenia ilościowe w eksporcie (z wyjątkiem wykazu towarów i zasobów o znaczeniu strategicznym) oraz zniesiono obowiązek odsprzedaży państwu 50 % wpływów w obcej walucie.

Certyfikacja

Pod koniec 2003 roku rząd kazachstański zniósł obowiązujące dotychczas pozwolenia na wywóz i wwóz większości artykułów spożywczych. Pod kontrolą pozostały jedynie leki i artykuły medyczne, pestycydy materiały nuklearne, broń, niektóre chemikalia oraz odpady przemysłowe. Zezwolenie na import wymienionych wyżej towarów wydają oddziały Narodowego Centrum Ekspertyz i Certyfikacji.

Towary i środki transportu, wobec których obowiązuje zakaz importu powinny niezwłocznie opuścić granicę celną Kazachstanu lub w przypadku zakazu eksportu – zawrócić z granicy – w przeciwnym przypadku mogą one podlegać konfiskacie na mocy kazachstańskich lub międzynarodowych przepisów prawnych.

Cła i polityka celna

Kazachstan jako pierwszy spośród krajów wchodzących w skład Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) przyjął nowy Kodeks Celny. Wszedł on w życie 1 stycznia 2004 roku, po trzech latach prac zapoczątkowanych jeszcze w 2001 roku systematyzacją obowiązujących w tym czasie aktów prawnych. W wyniku szeregu prac przygotowawczych pod obrady Parlamentu wniesiono około 2800 różnego rodzaju przepisów, z czego 1100 zostało przyjętych.

Kodeks Celny Kazachstanu składa się z trzech części: ogólnej, szczegółowej i specjalnej, zawierających łącznie 16 rozdziałów, 73 działy i 531 artykułów. Prace nad nowym Kodeksem prowadzono pod kątem ujednoczenia przepisów obowiązujących w Kazachstanie i w pozostałych krajach-członkowskich Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej.

Uważa się, iż Kodeks i towarzyszące mu akty prawne sprzyjają liberalizacji kazachstańskiego handlu zagranicznego. Ponadto odnoszą się one do ograniczeń i preferencji wynikających z podpisanych umów międzynarodowych. Włączono do niego m.in. przepis dotyczący kontroli sprowadzanych materiałów i wyrobów pod względem ich radioaktywności, przeprowadzanej na granicy państwowej Kazachstanu. Przy odprawie celnej urządzeń pomiarowych istnieje obowiązek przedstawienia na nie certyfikatu lub umowy na przeprowadzanie przy ich pomocy prac.

Nowym postanowieniem Kodeksu jest wprowadzenie instrumentu zwiększającego pewność uiszczenia płatności celnych i podatków – tj. umowy ubezpieczenia. W porównaniu z poprzednią wersją Kodeksu, w nowym dokumencie określono konkretne terminy udzielania konsultacji w sprawach celnych. Ustalona została też forma i termin składania i rozpatrywania skarg (od 15 dni do 1 miesiąca). W nowym Kodeksie wydłużono także termin składania deklaracji celnej z 15 do 30 dni. Dalsze przedłużenie terminu składania deklaracji można uzyskać tylko pod warunkiem odpowiedniego zabezpieczenia należnych opłat celnych i podatków.

Terminy czasowego wwozu i wywozu towarów zostały wydłużone w nowym Kodeksie z 2 do 3 lat. Wynika to z faktu, że przy wnoszeniu opłaty cła i podatków w ratach miesięcznych w wysokości 3% wartości celnej czasowo odprawionych towarów, w ciągu 3 lat wszystkie należne cła i podatki zostaną opłacone. Zaletą jest to, iż firma prowadząca handel zagraniczny może w dalszej perspektywie dowolnie dysponować towarem bez natychmiastowej opłaty cła i podatków.

Do nowego Kodeksu wprowadzone zostały też przepisy, na podstawie, których jednostką deklarującą odprawę celną towaru, w trybie czasowego wwozu czy tranzytu może być nie tylko firma kazachstańska lecz również zagraniczna osoba fizyczna bądź prawna korzystająca z ulg w odniesieniu do płatności celnych oraz przedstawicielstwa organizacji zagranicznych zarejestrowane na terytorium Kazachstanu.

Nowy Kodeks, zdaniem kazachstańskich służb celnych, może stworzyć korzystny klimat dla inwestycji zagranicznych, pogłębiania procesów integracyjnych i dalszego rozwoju stosunków zagranicznych Kazachstanu z innymi krajami.

Zgodnie z omawianym nowym kodeksem celnym obowiązującym, jak to wspomniano, od 1 stycznia 2004 roku, polityka celna obejmuje procedury i warunki przepływu towarów i środków transportu przez granicę celną Kazachstanu, odprawę i kontrolę celną, procedury celne, cła i inne opłaty celne, dokumentację, kwestie naruszenia rygorów celnych oraz inne instrumenty.

Polityka celna RK stanowi integralną część krajowej polityki gospodarczej i fiskalnej, jest skoordynowana z polityką zagraniczną i podlega jurysdykcji centralnych władz wykonawczych. Jej głównym celem jest wspieranie rozwoju gospodarczego kraju oraz ochrona interesów ekonomicznych Kazachstanu poprzez efektywną kontrolę celną.

Naczelnym organem wykonawczym i uczestniczącym w procesie formułowania polityki celnej jest Agencja Kontroli Celnej RK, której podlega Komitet Celny. Przy Komitecie Celnym, działającym poprzednio w ramach Ministerstwa Dochodów Państwowych RK, a obecnie bezpośrednio podporządkowanym Prezydentowi RK, funkcjonuje Rada Doradcza. Jej działalność jest ukierunkowana na wspieranie opracowań i realizację polityki celnej oraz na tworzenie optymalnych warunków jej funkcjonowania.

Podstawy prawne polityki celnej, oparte na Konstytucji RK, obejmują:

- Ustawę nr 2368 z dnia 20.07.1995 „O polityce celnej w Republice Kazachstanu”,
- Ustawę nr 337-1 z dnia 28.12.1998 „O środkach ochrony rynku wewnętrznego przy imporcie towarów”,
- Rozporządzenie nr 1479 z dnia 7.11.1995 „O stawkach płatności celnych”,
- Rozporządzenie nr 1389 z dnia 14.11.1996 „O stawkach opłat celnych za wwożone towary”,
- Rozporządzenie nr 1274 z dnia 31.08.1999 „Wykaz towarów importowanych objętych obowiązkiem umieszczenia informacji na etykietach w języku państwowym (kazachskim) i rosyjskim”,
- Rozporządzenie nr 841 z dnia 5.06.2000 „O wywozowych stawkach celnych na oddzielne grupy towarów”,
- Rozporządzenie nr 457 z dnia 6.04.2001 „O wprowadzeniu ograniczeń na wwoz oddzielnych towarów do RK”,
- Nowy kodeks celny z 5.04.2003.

Eksport i import towarów jest praktycznie zliberalizowany, z wyjątkiem zakazów lub ograniczeń dotyczących wwozu lub wywozu towarów i środków transportu mających wpływ na bezpieczeństwo, ochronę zdrowia człowieka, środowisko naturalne oraz interesy gospodarcze kraju. Rząd kazachstański ustala listę towarów, których eksport i import wymaga uzyskania licencji od odpowiednich urzędów.

Podczas przewożenia towarów przez granicę celną Kazachstanu płaci się cło oraz wnosi opłaty za wypełnienie deklaracji celnej, przechowywanie towarów i podjęcie wstępnej

decyzji. Największy udział w tych obciążeniach mają cła na wwożone towary. Cła importowe są ustalone na 97 grup towarowych, w granicach od 5 % do 20 %; około 1/3 towarów podlega wwozowi bez cła.

Stawki celne ustala się według obowiązujących zasad. W odniesieniu do urządzeń lub wyrobów, których produkcja w Kazachstanie nie jest możliwa, mają one poziom minimalny lub zerowy, natomiast na wyroby produkowane w kraju lub mogące podlegać wytwarzaniu w Kazachstanie, z uwagi na dogodnie ku temu warunki, ustala się podwyższone stawki celne. Od 1 lipca 1996 roku zostało zniesione cło na eksport towarów.

W 2003 roku średnia ważona stawka celna wynosiła około 10 %.

Kazachstan przewiduje okresy przejściowe w zakresie obniżania stawek celnych importowych (od wartości początkowej do końcowej). Maksymalne stawki „ad valorem” wynoszą 90 % w odniesieniu do produkcji rolnej i 60 % w przypadku produkcji przemysłowej. Stawki minimalne kształtują się odpowiednio na poziomie 5 % i 0 % i przewidziane są zasadniczo dla towarów nie produkowanych w Kazachstanie.

Nie stosuje się cła wobec towarów z krajów Unii Celnej (Rosja, Kazachstan, Kirgistan, Białoruś, Tadżykistan) oraz z krajów, z którymi zostały podpisane umowy o wolnym handlu (Ukraina, Mołdowa, Uzbekistan i Turkmenistan), a także na towary wwożone do specjalnych stref ekonomicznych (np. w Astanie). Ponadto z cła są zwolnione towary wchodzące w skład 37 grup asortymentowych, importowane z 47 słabo rozwiniętych krajów, które są objęte systemem preferencyjnym. Natomiast na towary wwożone ze 104 krajów rozwijających się cło jest zmniejszone o 25 %.

W celu uzyskania ulg i preferencji należy przedstawić świadectwo pochodzenia towaru, poświadczone przez kompetentny urząd kraju, z którego pochodzą wwożone towary. Brak pieczętek oraz podpisów upoważnionych osób uniemożliwia zastosowanie preferencyjnych stawek celnych na wwożony towar.

Opłata celna za wypełnienie deklaracji na granicy wynosi 0,2 % od celnej wartości towarów oraz 0,4 % w przypadku czenia towarów poza terytorium urzędu celnego, w innym czasie niż praca urzędu celnego, za przechowywanie towarów w magazynach pobiera się – 0,04 EUR za 1 kg towaru brutto za dobę, zaś w przypadku tymczasowego wwozu towarów – 5 EUR za każdą pozycję towarową.

Zasady transakcji w handlu zagranicznym określa także Rozporządzenie Rządu RK nr 984 z dnia 17 lipca 1995 roku „Zakaz operacji barterowych w imporcie i eksporcie”. W 1998 roku zostały zniesione bariery w transakcjach barterowych, jednak w praktyce nadal funkcjonuje wiele ograniczeń, które ich dotyczą.

W Kazachstanie na 31 grup towarów nałożono obowiązek posiadania certyfikatów. Sprzedaż tych towarów jest możliwa pod warunkiem spełnienia odpowiednich wymogów bezpieczeństwa technicznego. W Kazachstanie stosuje się certyfikaty ujednolicone z krajami WNP oraz certyfikaty wydane przez międzynarodowe inspektoraty akredytowane w Kazachstanie.

Od 1 kwietnia 2000 roku w Kazachstanie zabroniona jest sprzedaż 29 grup towarów żywnościowych, ubrań, sprzętu AGD oraz zabawek bez informacji na towarach w językach kazachskim i rosyjskim.

Na import produktów mięsnych, mlecznych i ich przetworów wymagane jest posiadanie zezwolenia terytorialnego urzędu Ministerstwa Rolnictwa Kazachstanu. Jest ono wydawane m.in. w oparciu o wykaz produktów i krajów, z których import jest zabroniony.

Wartość celna towaru wywożonego jest określana na podstawie rachunku-faktury, a towaru wwożonego – na ogólnych zasadach porozumienia o taryfach i handlu (GATT/WTO).

Ustawa dotycząca polityki celnej przewiduje stosowanie określonych procedur celnych w odniesieniu do:

- wydania towarów w celu wolnego obrotu,
- reimportu towarów,
- tranzytu towarów,
- magazynów celnych,
- magazynów handlu bezcłowego,
- przetwórstwa na terytorium urzędu celnego,
- przetwórstwa pod kontrolą urzędu celnego,
- tymczasowego wwozu i wywozu,
- strefy wolnocłowej,
- magazynów wolnocłowych,
- przetwórstwa poza terytorium urzędu celnego,
- eksportu,
- reeksportu,
- zniszczenia towaru,
- zrzeczenia się towaru na rzecz państwa.

Nowy Kodeks, zdaniem kazachstańskich służb celnych, może stworzyć korzystny klimat dla inwestycji zagranicznych, pogłębienia procesów integracyjnych i dalszego rozwoju międzynarodowych stosunków gospodarczych Kazachstanu⁷.

⁷ Handel zagraniczny i koniunktura gospodarcza na rynkach wschodnich; Nr 3/93; marzec 2004.

Odprawa celna towarów

Zgodnie z nowym kodeksem celnym (art. 10, rozdz. 2) odprawa celna powinna odbywać się zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa celnego.

Podczas odprawy celnej, w zależności od rodzaju deklarowanych towarów, należy przedstawić następujące dokumenty:

- deklaracja celna według ustalonego wzoru,
- dokumenty przewozowe,
- zezwolenie (licencję) państwowego urzędu kontroli, w przypadku, gdy towary podlegają ograniczeniom lub objęte są zakazem wwozu.

Jak już wspomniano w innym miejscu, zgodnie z nowym Kodeksem wydłużeniu uległ termin składania deklaracji celnej i wynosi on obecnie 30 dni zamiast uprzednio obowiązujących 15 dni. Dalsze przedłużenie terminu składania deklaracji może nastąpić tylko pod warunkiem zagwarantowania, iż zostaną uregulowane należności celne i podatki.

Tranzyt i odprawa warunkowa

Zgodnie z art. 14 (rozdz. 2) nowego kodeksu celnego towary odprawiane warunkowo oraz środki transportu powinny podlegać kontroli celnej.

Niektóre towary importowane są warunkowo zwolnione z opłaty celnej i podatku. Dotyczy to próbek, materiałów reklamowych i kontenerów transportowych. W Kazachstanie takie towary mogą być na rok zwolnione z cła. Okres ten może być przedłużony przez urząd celny. Jeśli chodzi o terminy czasowego wwozu i wywozu towarów, to jak już wcześniej stwierdzono, w nowym Kodeksie zostały one wydłużone z 2 do 3 lat.

Firma importująca towary tymczasowo powinna dostarczyć do urzędu celnego dokumenty zawierające opis i wartość towarów oraz pisemne oświadczenie stwierdzające, że towary te będą wywiezione z Kazachstanu po upływie określonego terminu.

Bilans handlowy

Handel zagraniczny jest jedną z kluczowych dziedzin gospodarki Kazachstanu. W 2003 roku wartość eksportu towarów wyniosła 13,2 mld USD a importu 9,1 mld USD. Wartości te były w cenach nominalnych odpowiednio wyższe w porównaniu z 2002 rokiem o 32 % i 18 % co świadczy o wysokiej dynamice oraz istotnej roli handlu zagranicznego w aktywizowaniu kazachstańskiej gospodarki. Podobną dynamiką wzrostu charakteryzuje się również handel usługami. W okresie 2002-2003 ich eksport wzrósł o 12 % natomiast import o 8 %. W wymianie towarowej Kazachstan od wielu lat osiąga stabilną nadwyżkę, z kolei w przypadku handlu usługami generowany jest stosunkowo wysoki deficyt.

Trend ten był kontynuowany również w pierwszych dwóch kwartałach 2004 roku, kiedy to nadwyżka w wymianie towarowej wyniosła ok. 2,9 mld USD zaś w handlu usługami wystąpił deficyt w wysokości 1,5 mld USD.

Obroty handlu zagranicznego Kazachstanu w latach 1999-2004 (towary; w mln USD)

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004*
Obroty	11 637	16 136	16 535	17 753	22 377	14 693
Eksport	5 989	9 288	8 928	10 027	13 233	8 782
Import	5 648	6 848	7 607	7 726	9 144	5 911
Saldo	340	2 440	1 320	2 301	4 088	2 870

* dane za I połowę 2004 r.

Źródło: na podstawie bilansu płatniczego Kazachstanu za 2003, 2004 r. oraz NBK

W 2003 roku Kazachstan uzyskał nadwyżkę w handlu zagranicznym w wysokości 4,1 mld USD. W stosunku do analogicznego okresu 2002 roku obroty wzrosły o 26 %. Wzrost wartości eksportu o 32 % wynikał ze zwyczajki cen kontraktowych (m.in. ropa naftowa i gaz) oraz wzrostu wolumenu obrotów. Natomiast wartość importu zwiększyła się w tym okresie o 18 %.

W latach 1999-2004 można było zaobserwować postępującą koncentrację kazachstańskiego eksportu na surowcach, na które przypadało 75 % wpływów. W dłuższej perspektywie rozwój kraju zależy od umiejętności odpowiedniego wykorzystania wpływów pochodzących z eksportu surowców energetycznych oraz wykorzystania ich dla rozwoju pozostałych gałęzi gospodarki. Aby zmniejszyć uzależnienie od koniunktury na światowych rynkach surowcowych, konieczna jest dywersyfikacja całej gospodarki oraz eksportu.

**Rachunek obrotów bieżących bilansu płatniczego Kazachstanu
w latach 1998-2004**

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004*
Saldo obrotów towarowych (mln USD)	340	2440	1320	2301	4088	2870
Saldo obrotów usługami, dochodów z inwestycji, transferów nieodpłatnych (mln USD)	-576	-1877	-2523	-3144	-4127	-2774
Saldo obrotów bieżących (mln USD)	-236	563	-1203	-843	-39	96
<i>(zmiana w procentach, w stosunku do roku poprzedniego)</i>						
Eksport towarów		55,1 %	-3,9 %	12,3 %	32,0 %	41,2 %
Import towarów		21,2 %	11,1 %	1,6 %	18,4 %	46,7 %
<i>(w procentach PKB)</i>						
Eksport towarów	35,5	50,8	40,3	40,7	44,5	52,7
Import towarów	33,5	37,4	34,3	31,4	30,7	32,9
Rachunek obrotów bieżących	-1,4	3,1	-5,4	-3,5	-0,2	4,0
Rezerwy walutowe (w mln USD)	2002,7	2095,7	2507,9	3140,8	4962,1	3227
– w miesiącach pokrycia importem towarów i usług	4,3	3,7	4,0	4,9	6,5	

* dane za I półrocze 2004 r.

Źródło: na podstawie bilansu płatniczego Kazachstanu za 2003, 2004 r. NBK, szacunki własne

Duży wpływ na poprawę wyników finansowych osiąganych w eksporcie miał w 2003 roku wzrost o 13,4 % cen sprzedawanych przez Kazachstan towarów, a zwłaszcza ropy naftowej (wzrost o 16 %).

Ceny światowe towarów eksportowanych przez Kazachstan w latach 2001-2003

Wyszczególnienie	2001	2002	2003
Ropa (USD/baryłkę)	24,5	24,9	28,9
Miedź (tona metryczna)	1578,5	1559,0	1779,0
Cynk (tona metryczna)	885,8	779,0	828,0
Ołów (tona metryczna)	476,3	453,0	515,0
Aluminium (tona metryczna)	1443,5	1353,0	1431,0
Srebro (centów/uncję troy)	438,6	462,5	491,1
Złoto (USD/uncję troy)	271,0	310,0	363,5
Indeks światowych cen eksportowych	-10,2	2,4	13,4
Wskaźnik terms of trade	-5,3	1,5	0,4

Źródło: National Bank of Kazakhstan 2003 Annual Report, Almaty 2004

Rosnący popyt wewnętrzny, spowodowany wzrostem wydatków inwestycyjnych oraz zwiększaniem się poziomu konsumpcji gospodarstw indywidualnych, wpłynął na zwiększenie się importu. Import dóbr konsumpcyjnych wzrastał w średnim tempie, natomiast import dóbr inwestycyjnych oraz surowców do produkcji uległ znacznemu zwiększeniu bo prawie 1,5 raza.

Struktura towarowa eksportu i importu

Struktura towarowa eksportu świadczy o surowcowym charakterze gospodarki Kazachstanu, który zachował się od czasów b. ZSRR. Wyroby wysoko przetworzone, dające z reguły większe korzyści w handlu, mają znikomy udział w eksporcie.

W 2002 roku udział produktów mineralnych w strukturze eksportu wynosił 61 %, co stanowiło wzrost o 2 % w stosunku do roku 2001. Udział tych produktów przekraczał 60 % ogółu eksportu zarówno do krajów WNP, jak i do pozostałych krajów.

Na uwagę zasługuje rosnąca zależność Kazachstanu od eksportu ropy naftowej. W latach 1996-2002 wartość eksportu tego surowca wzrosła o 27 %. W 2002 roku po raz pierwszy wartość eksportu ropy naftowej przewyższyła wpływy z eksportu wszystkich pozostałych towarów, w 2003 roku trend ten utrzymał się. Ekspert kazachstańskiej ropy naftowej w 2003 roku wyniósł 38,6 mln ton, co stanowiło wzrost o 4,6 mln ton w porównaniu z 2002 rokiem. Dzięki wzrostowi wydobycia, a zwłaszcza cen ropy wartość eksportu wzrosła o 1.833 mln USD do 6.524 mln USD.

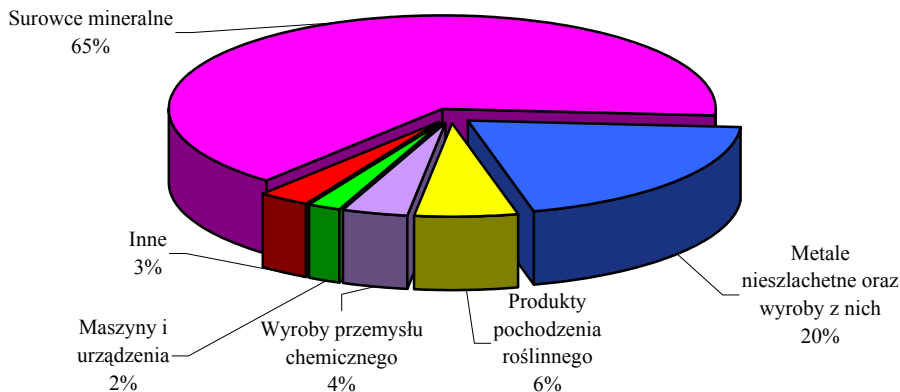
Niemniej ważnym surowcem w kazachskim eksporcie jest fosfor, wydobywany w południowej części kraju. W 2003 wystąpił spadek eksportu aluminium o 37 %, ołowiu o 18 %, cynku o 11 % w stosunku do 2002 roku. Równolegle wzrósł eksport: gazu ziemnego do 11 mld metrów sześciennych, co stanowiło 5 % wzrost w porównaniu do 2002 roku oraz rudy żelaza o 14 %.

Ekspert surowców pochodzenia mineralnego i nieprzetworzonych produktów rolnych stanowi około 2/3 eksportu towarów ogółem. Ponadto, eksport towarów przemysłowych jest zdominowany przez wyroby metalowe. Świadczy to o relatywnie niskim stopniu zaawansowania technologicznego produkcji eksportowej.

W 2003 roku dominującą pozycję w eksporcie Kazachstanu stanowiły surowce mineralne w tym głównie ropa naftowa oraz kondensat gazowy (65 % w porównaniu do 61 % w 2002), a następnie metale nieszlachetne oraz wyroby z nich wytwarzane (20 % w porównaniu z 22 % w 2002), produkty pochodzenia roślinnego (6 % w porównaniu z 5 % w 2002), wyroby przemysłu chemicznego (4 % w porównaniu z 5 % w 2002).

Ponadto do najważniejszych pozycji towarowych w eksporcie należały żelazne wyroby walcowane (7 % eksportu ogółem), miedź rafinowana (4,7 %), pszenica (4 %) oraz węgiel (1,9 %).

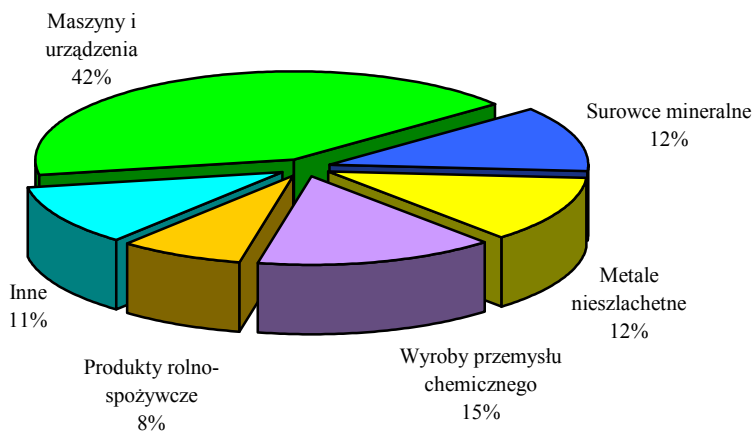
Struktura towarowa eksportu w 2003 roku

Źródło: Ministerstwo Gospodarki Pracy, Departament Międzynarodowej Współpracy Dwustronnej

W imporcie, głównymi towarami są dobra inwestycyjne, maszyny i urządzenia oraz środki transportu. Ważną pozycję zajmują również rury stalowe oraz farmaceutyki.

Struktura towarowa importu w 2003 roku

Źródło: Ministerstwo Gospodarki Pracy, Departament Międzynarodowej Współpracy Dwustronnej

Znaczne zwiększenie importu metali i wyrobów metalowych było związane z rozwojem budownictwa i działalności inwestycyjnej. Import ten o charakterze modernizacyjnym przyczynia się do zwiększania mocy produkcyjnych przemysłu, co korzystnie wpływa na gospodarkę Kazachstanu.

Struktura geograficzna eksportu i importu

W wyniku dokonujących się reform gospodarczych następuje zmiana struktury geograficznej handlu zagranicznego Kazachstanu polegająca na reorientacji w kierunku krajów tzw. dalszej zagranicy. Udział państw WNP w eksporcie Kazachstanu obniżył się z około 40 % w 1998 roku, do 17 % w 2003 roku. Analogiczna sytuacja wystąpiła w imporcie, gdzie udział krajów WNP spadł w tym samym okresie z 54 % do 47 %. W 2003 roku obroty handlowe RK z krajami WNP wynoszące 5,4 mld USD utrzymały się na podobnym poziomie co w 2002 roku (5,3 mld USD). Wartość eksportu wyniosła 2,3 mld USD (2,2 mld USD w 2002 roku), zaś importu – 3,1 mld USD (3,0 mld USD w 2002 roku). W tym samym czasie obroty handlowe z krajami spoza WNP były ponad dwukrotnie większe niż z krajami WNP i wyniosły blisko 12,0 mld USD (wzrost o 22 % w porównaniu do roku 2001). Dostawy eksportowe do krajów spoza WNP wzrosły o 25 % (8,3 mld USD), zaś importowe o 13 % (3,5 mld USD).

W okresie styczeń-czerwiec 2004 roku obroty handlu zagranicznego z krajami WNP wzrosły o 56 % i wyniosły 4,7 mld USD. Eksport wyniósł 1,9 mld USD, zaś import – 2,8 mld USD. W rezultacie udział państw WNP w obrotach handlowych Kazachstanu ogółem wyniósł 33,5 % w porównaniu z 49 % w analogicznym okresie 2003 roku.

W tym okresie obroty w handlu zagranicznym z innymi państwami świata wzrosły o 40 % i wyniosły 9,4 mld USD, przy czym eksport wzrósł o 37 % – do 6,5 mld USD, zaś import – o 48 %, do 2,8 mld USD.

Interesującą tendencją jest dość szybki wzrost udziału krajów Azji w eksporcie RK z 15 % w 2001 do 22 % w 2002 roku, przede wszystkim na skutek zwiększenia eksportu miedzi i wyrobów walcowanych do Chin. W 2003 roku udział Chin w kazachstańskim eksporcie wyniósł około 11 %.

Od 1998 roku widać zmniejszające się w eksporcie znaczenie rynku UE oraz stagnację w eksporcie do państw NAFTA. Zwiększył się natomiast udział pozostałych krajów świata, głównie za sprawą rosnących dostaw ropy naftowej.

**Najwięksi dostawcy towarów do Kazachstanu i odbiorcy
I półrocze 2003 i 2004 w (mln USD)**

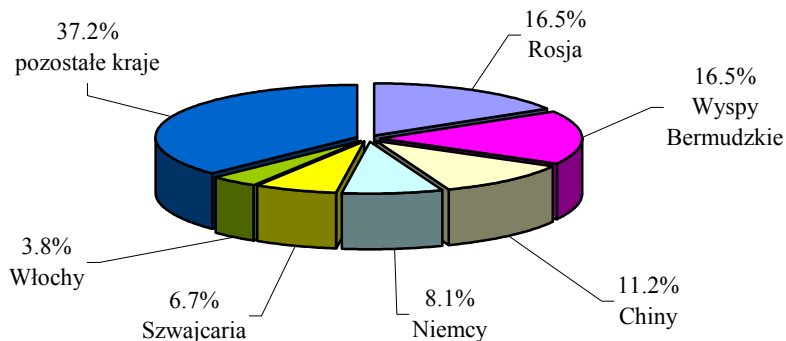
Państwa	I / VI 2004			I / VI 2003		
	eksport	import	saldo	eksport	import	saldo
Razem	8 543,1	5 669,7	2 873,4	6 086,7	3 681,7	2 405,0
WNP	1 981,3	2 786,3	-805,0	1 304,2	1 738,5	-434,3
inne	6 561,8	2 883,4	3 678,4	4 782,5	1 943,2	2 839,3
<i>w tym:</i>						
Rosja	1 352,7	2 167,5	-814,8	929,5	1 462,5	-533,0
Niemcy	74,1	485,1	-411,0	78,3	333,4	-255,1
Chiny	969,6	384,4	585,2	708,6	206,0	502,6
Ukraina	142,5	344,1	-201,6	154,9	118,2	36,7
USA	119,0	271,2	-152,2	48,7	149,1	-100,4
Japonia	3,9	174,8	-170,9			
Włochy	1 052,5	170,8	881,7	457,7	104,0	353,7
Wielka Brytania	102,3	126,6	-24,3	64,9	117,6	-52,7
Francja	563,6	98,0	465,6			
Holandia	198,5	65,2	133,3	63,4	58,3	5,1
Szwajcaria	1 401,8	53,6	1 348,2			
Wyspy Dziewicze	367,6	1,5	366,1			
Bermudy				1 351,4		1 351,4
Inni	2 195,0	1 326,9	868,1	2 229,3	1 132,6	1 096,7

Źródło: na podstawie Agencja ds. Statystyki RK

W 2002 roku głównymi odbiorcami kazachstańskiego eksportu były: Rosja (16,5 %), Wyspy Bermudzkie (21 %), Chiny (11 %) oraz Szwajcaria i Zjednoczone Emiraty Arabskie. Głównymi dostawcami towarów do Kazachstanu były trzy państwa: Federacja Rosyjska (39 %), Niemcy (9 %) i Stany Zjednoczone (7 %).

W 2003 roku głównymi odbiorcami kazachstańskiego eksportu były podobnie jak w 2002 roku Rosja (16,5 %), Wyspy Bermudzkie (16,5 %), co wynika to z rejestrowania w tym kraju firm ze względów podatkowych, Chiny (11,2 %) oraz Niemcy (8,1 %) i Szwajcaria (6,7 %). Polska należy do relatywnie dużych odbiorców wyrobów i surowców z tego kraju. Udział Polski w eksporcie Kazachstanu wynosi około 2,6 %.

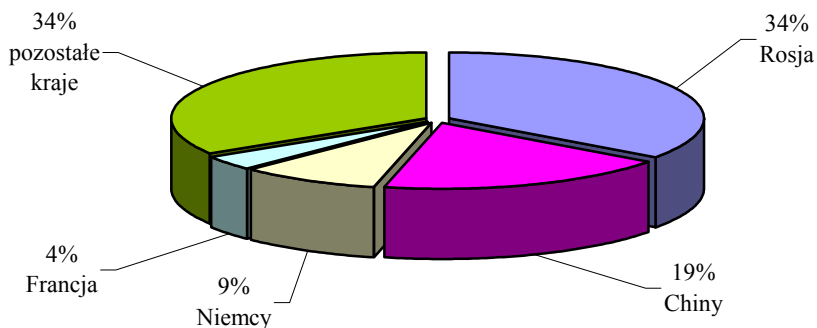
Struktura geograficzna eksportu Kazachstanu w roku 2003

Źródło: na podstawie Agencja ds. Statystyki RK

Udział Polski w imporcie Kazachstanu wynosi około 1,1 %.

Struktura geograficzna importu Kazachstanu w roku 2003

Źródło: na podstawie Agencja ds. Statystyki RK

Dla porównania w 2000 roku największy import przypadła na kraje WNP. Tradycyjnie wśród nich pierwsze miejsce przypadło Rosji (48,7 %). Kolejne miejsca zajmowały Niemcy (6,6 %), Wielka Brytania (4,3 %), Chiny (3,0 %), Ukraina i Japonia (po 1,6 %), Uzbekistan i Korea Południowa (po 1,5 %), Holandia (1,4 %), Francja (1,3 %) i Polska (1,2 %). Na wymienione państwa przypadało ogółem 83,4 % kazachstańskiego importu.

System wspierania eksportu

System wspierania kazachstańskiego eksportu realizowany jest w oparciu o „Państwowy program wspierania eksporterów”. Obejmuje on następujące instrumenty:

- pomoc finansową z budżetu państwa (wspieranie przemysłu, subsydia i pomoc dla przedsiębiorstw w ramach programu „Zasadnicze kierunki państwowej polityki przemysłowej na lata 1999-2003”);
- instrumenty polityki podatkowej;
- procedury ułatwień celno-taryfowych (warunkowa odprawa towaru, odraczanie terminów wnoszenia opłat celnych i podatków na czas niezbędny do wyprodukowania i sprzedaży produktu końcowego za granicą, nieściągnięcie opłat celnych, zaniechanie poboru odsetek za odroczenie opłat pod warunkiem, że eksport wskazanej produkcji został zrealizowany w ustalonym wcześniej terminie);
- rozwój infrastruktury (możliwości transportowych dla celów eksportowych).

Współpraca z krajami WNP

Współpracy z krajami WNP przyświecały następujące cele:

- tworzenie i rozwój wspólnej przestrzeni gospodarczej, europejskich i euroazjatyckich rynków,
- prowadzenie wspólnej polityki celnej,
- rozwój systemów transportu i łączności, współpraca w dziedzinie ochrony środowiska i w innych dziedzinach.

Uważa się, że na kraje WNP przypada ponad 25 % zbadanych światowych zasobów naturalnych i 10 % światowego potencjału przemysłowego. Posiadając takie zasoby – kraje te wytwarzają zaledwie 2 – 3 % światowego PKB. Rozpoczynając transformację systemową praktycznie z takich samych warunków wyjściowych, odziedziczonych po ZSRR, kraje WNP przechodziły do gospodarki rynkowej według różnych scenariuszy, co nie sprzyjało rozwojowi współpracy w ramach WNP. Unia celna pomiędzy tymi krajami została w dniu 10 października 2000 roku przekształcona w Euroazjatycką Wspólnotę Gospodarczą.

XI. WSPÓLPRACA GOSPODARCZA Z POLSKĄ

Podstawy prawno-traktatowe

Podstawy prawno-traktatowe współpracy gospodarczej RP i Republiki Kazachstanu obejmują następujące umowy i porozumienia:

- Do 30 kwietnia 2004 roku obowiązywała Umowa między Rządem RP a Rządem Kazachstanu o współpracy gospodarczej i handlu (podpisana 14.10.1992). Obecnie jest przygotowywana nowa umowa o współpracy gospodarczej (współpracę w zakresie handlu regulują przepisy unijne);
- Umowa między Rządem RP a Rządem Kazachstanu o popieraniu i wzajemnej ochronie inwestycji (podpisana 21.09.1994);
- Umowa między Rządem RP a Rządem Kazachstanu o unikaniu podwójnego opodatkowania i zapobieganiu uchylania się od opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i majątku (podpisana 21.09.1994);
- Umowa o międzynarodowych przewozach drogowych (podpisana 30.05.1997);
- Umowa o współpracy w transporcie lotniczym (podpisana 27.11.1997);
- Porozumienie resortów rolnictwa Rządu RP i Kazachstanu o współpracy w dziedzinie rolnictwa i gospodarki żywnościowej (podpisana 29.03.1999);
- Memorandum w sprawie porozumienia między Polskim Centrum Badań i Certyfikacji a Komitetem ds. Normalizacji, Metrologii i Certyfikacji Ministerstwa Energetyki, Przemysłu i Handlu RK (podpisane 29.11.1999);
- Porozumienie o współpracy w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej i innych rodzajów przestępstw (podpisane 24.05.2002);
- Porozumienie o współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach celnych (podpisane 24.05.2002);
- Memorandum o porozumieniu i współpracy między Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości Rzeczypospolitej Polskiej a Komitetem Wspierania Małej Przedsiębiorczości Ministerstwa Przemysłu i Handlu Republiki Kazachstanu (4.04.2003);
- Porozumienie o współpracy między Marszałkiem Województwa Wielkopolskiego a regionem południowego Kazachstanu (4.04.2003).

Wymiana handlowa

Poziom współpracy gospodarczej między Polską a Kazachstanem jest stosunkowo niski i nie odpowiada potrzebom i możliwościom obu państw. W dniu 28 listopada 1997 roku odbyło się pierwsze posiedzenie Polsko-Kazachstańskiej Komisji Mieszanej ds. Współpracy Gospodarczej i Handlowej. Strona kazachstańska zadeklarowała wówczas pełną gotowość do otwarczenia swego kraju na działalność polskich podmiotów gospodarczych we wszystkich dziedzinach przemysłu oraz w budownictwie, rolnictwie

i transporcie. Strona polska natomiast wyraziła zainteresowanie importem z Kazachstanu nośników energii, surowców mineralnych i rolnych.

W dniach 23-24 września 2002 roku odbyło się w Astanie czwarte posiedzenie wyżej wymienionej komisji. Zgodnie z wykazem „Kazachstańskie projekty inwestycyjne zaproponowane polskim inwestorom”, przekazany przez stronę kazachstańską stronie polskiej, istnieją duże szanse na udział polskich podmiotów gospodarczych w budowie górskich baz turystycznych i kompleksów turystyczno-wypoczynkowych oraz hoteli, a także zaangażowania się budowę obiektów przemysłowych i energetycznych.

Polska aktywnie wspiera Kazachstan w jego dążeniach do uzyskania członkostwa w WTO. Przystąpienie do tej organizacji przyczyni się do stabilizacji warunków handlu prowadzonego przez podmioty z tego kraju oraz do stosowania przez Kazachstan zasad i reguł przyjętych w handlu światowym.

Udział Kazachstanu w polskim handlu zagranicznym jest niewielki. W 2003 roku wynosił on w imporcie i eksporcie około 0,18 %; co plasuje ten kraj na 46 miejscu wśród partnerów handlowych Polski. Kazachstan odgrywa jednak relatywnie większą rolę w obrotach Polski z krajami b. ZSRR, zajmując wśród nich pod tym względem 7 miejsce. Jego udział w polskim eksporcie ogółem kierowanym do tych krajów wyniósł w pierwszym kwartale 2004 roku ok. 1,6 %, a w imporcie – 2,0 %.

W 2003 roku udział Polski w kazachstańskim eksporcie wynosił 1,1 %, natomiast w imporcie 2,6 %.

Handel zagraniczny Polski i Kazachstanu w latach 2000-2004 (w mln USD; dynamika w %)

	2000		2001		2002		2003		2004*	
	wartość	dyn.	wartość	dyn.	wartość	dyn.	wartość	dyn.	wartość	dyn.
Obroty	141,1	151,6	165,7	117,4	156,9	94,7	220,4	140,4	168,6	197,6
Ekспорт	62,2	122,4	62,5	100,0	61,8	99,0	97,2	157,3	43,7	141,9
Import	78,9	186,8	103,2	130,8	95,0	92,0	123,2	133,9	124,9	255,5
Saldo	-16,7	-	-40,7	-	-33,1	-	-26,0	-	-81,2	-

* styczeń-maj

Źródło: WEH Ambasady RP w Kazachstanie

Obroty handlowe między Polską a Kazachstanem w 2003 roku zwiększyły się o 40 % w porównaniu z 2002 rokiem i wyniosły 220 mln USD. Wymiana towarowa dotyczyła podobnych grup towarowych co w poprzednich latach. Saldo wymiany było ujemne i wyniosło 26 mln USD.

W 2003 roku import do Polski osiągnął poziom 123 mln USD (wzrost o 34 % w stosunku do 2002 roku). Struktura importu pozostaje w zasadzie od kilku lat bez zmian. Największy udział mają w nim dostawy ropy, gazu i produktów ropopochodnych – 65,3 % (87,8 mln USD). Duży udział w imporcie mają również dostawy fosforu żółtego – 16,14 % (16,4 mln USD), bawełny – 8,4 % (9,5 mln USD), węgla – 3,6 % (4 mln USD), ołowiu – 3,1 % (3,5 mln USD).

W I kw. 2004 roku import do Polski wyniósł 22 mln USD (ropa, gaz 83,3 %; fosfor żółty 9,4 %; blacha ocynowana 3,5 %; wyroby chemiczne 3,1 %).

W 2003 roku eksport polskich towarów do Kazachstanu zwiększył się o 57 % w porównaniu z 2002 rokiem i wyniósł 97 mln USD. W polskim eksporcie przeważają meble oraz części do nich – 12,8 % (10,8 mln USD), maszyny budowlano-drogowe, ziemne, żniwne – 12,48 % (9,8 mln USD), płyty wiórowe – 8,5 % (6,8 mln USD), papier toaletowy, chustki, ręczniki – 6,2 % (4,9 mln USD), farmaceutyki – 4,9 % (3,9 mln USD), artykuły do pakowania i transportu towarów – ok. 2,0 (1,6 mln USD).

W I kw. 2004 roku eksport z Polski wyniósł 29 mln USD (meble 14,6 %; papier, karton i wyroby 13,3 %, płyty pilśniowe i paździerzowe 11,0 %, wyroby kosmetyczne 8,9 %, wyroby walcowane 5,9 %, maszyny i urządzenia 5,0 %, wyroby polimerowe 4,5 %, sprzęt elektryczny, żarówki 2,6 %).

**Struktura towarowa obrotów między Polską i Kazachstanem
w latach 2002-2003 (tys. USD)**

	Grupy towarowe	2002		2003	
		Import	Eksport	Import	Eksport
	Ogółem	95 023	61 880	123 280	97 815
1.	żywność i zwierzęta żywe	361	954	800	4 089
2.	napoje i tytoń	25	1 590	0	1 995
3.	surowce niejadalne z wyjątkiem paliw	5 503	325	10 980	356
4.	paliwa mineralne, smary i materiały pochodne	69 234	25	84 790	48
5.	chemikalia i produkty pokrewne	12 360	7 789	18 907	12 391
6.	towary przemysłowe sklasyfikowane wg surowca	7 517	21 879	7 387	35 539
7.	maszyny i urządzenia, sprzęt transportowy	17	11 437	356	22 351
8.	różne wyroby przemysłowe	5	17 879	59	21 030

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

W 2003 roku wzrósł eksport z Polski następujących pozycji:

- odzież, pończochy, obuwie – 4,5-krotnie – 1433,7 tys. USD (2002 – 321,6 tys. USD),
- tkaniny, przędza – 3,2-krotnie – 285,2 tys. USD (2002 – 89,7 tys. USD),
- lekarstwa, urządzenia medyczne – 27 % – 9224,5 tys. USD (2002 – 7267,7 tys. USD),
- kosmetyki, perfumeria – 2,8-krotnie – 2212,9 tys. USD (2002 – 795,0 tys. USD),
- środki myjąco-czyszczące – 3,7-krotnie – 663,9 tys. USD (2002 – 452,3 tys. USD),
- akcesoria meblowe – 66 % – 1285,5 tys. USD (2002 – 482,7 tys. USD),
- płyty wiórowe, pilśniowe – 87 % – 11509,9 tys. USD (2002 – 6159,8 tys. USD),
- papier, karton, wyroby z nich – 63 % – 10970,9 tys. USD (2002 – 6724,8 tys. USD),
- żelazne wyroby walcowane – 57 % – 9438,7 tys. USD (2002 – 3640,1 tys. USD),
- farby i lakiery budowlane – 3-krotnie – 1231,5 tys. USD (2002 – 404,2 tys. USD),
- polimery – 2,6-krotnie – 3286,8 tys. USD (2002 – 1248,1 tys. USD),
- wyroby gumowe – 4,8-krotnie – 3344,5 tys. USD (2002 – 698,9 tys. USD),
- artykuły spożywcze – 2,6-krotnie – 3057 tys. USD (2002 – 1189,1 tys. USD),
- maszyny i urządzenia, obrabiarki – 35 % – 16087,1 tys. USD (2002 – 13179,8 tys. USD).

Na uwagę zasługuje fakt pojawienia się w 2003 roku w polskim eksporcie do Kazachstanu nowych pozycji:

- karmy dla zwierząt – 665,0 tys. USD,
- przewodów elektrycznych, kabli – 991,4 tys. USD,
- kontenerów i pojemników transportowych – 1336,9 tys. USD,
- konstrukcji budowlanych – 1015,2 tys. USD.

Główne grupy towarowe w wymianie handlowej Polski z Kazachstanem w 2003 roku

Eksport z Polski (tys. USD)

Maszyny i urządzenia, obrabiarki	16 087
Meble	14 107
Płyta wiórowa i pilśniowa	11 510
Papier, karton i wyroby z nich	10 971
Żelazne wyroby walcowane	9 439
Lekarstwa	8 574
Wyroby gumowe	3 345
Wyroby z polimerów	3 287
Urządzenia elektryczne lampy	2 653
Wyroby z metali kolorowych	2 529
Gips, cement, beton i wyroby z nich	2 442
Wyroby kosmetyczne i perfumeryjne	2 213
Tytoń	2 090
Produkcja chemiczna	1 961
Środki myjące	1 664

Korki, zakrętki, pokrywki	1 649
Ceramika, fajans, szkło, lustra i wyroby	1 354
Kontenery, pojemniki transportowe	1 337
Akcesoria meblowe	1 286
Farby, lakiery	1 232
Mięso	1 153
Pompy	1 122
Konstrukcje budowlane	1 015
Lodówki, zamrażarki	999
Przewody, kable	991
Produkty spożywcze	988
Butelki, słoiki	983
Odzież	953
Kotły, grzejniki, piece grzewcze	951
Materiały i wyroby drzewne	772
Karmy dla zwierząt	665
Urządzenia medyczne	650
Produkty mleczarskie	468
Warzywa, owoce	449
Kleje	414
Silniki Diesla	375
Obuwie	303
Przędza, tkaniny	285
Pończochy, rajstopy	179
Wyroby ze skóry	96
Inne	16

Import do Polski (tys. USD)

Ropa naftowa, gaz ziemny	182 426
Produkcja chemiczna	16 894
Węgiel	803
Ryby	231
Maszyny i urządzenia, w tym elektryczne	191
Pszenica	165
Żelazne wyroby walcowane	123
Kazeina, klej kazeinowy	111
Ołów nieprzetworzony	71
Obuwie	60
Inne	3

Źródło: WEH Ambasady RP w Kazachstanie

Bariery polsko-kazachtańskiej współpracy gospodarczej

Według WEH Ambasady RP w Kazachstanie do największych barier w dostępie do rynku Kazachstanu, na które skarżą się polscy przedsiębiorcy, należą:

- Trudności w otrzymywaniu wiz przez przedsiębiorców, tzn. długi okres oczekiwania na wizę, zmiana wielokrotności wiz i terminu ich ważności w porównaniu ze złożoną ankietą wizową. Problemem jest także konieczność otrzymania zaproszenia i tzw. „poparcia wizowego” dla przedsiębiorcy chcącego rozpocząć działalność na terytorium Kazachstanu od podmiotu kazachstańskiego, co znacznie przedłuża okres oczekiwania na wizę.
- Trudności w otrzymywaniu pozwoleń na pracę dla polskich specjalistów, okres oczekiwania na pozwolenie na pracę trwa bardzo długo (nawet 2-3 miesiące). Sytuacja taka komplikuje rozwój działalności inwestycyjnej oraz możliwości wykorzystania współczesnych urządzeń i technologii, których obsługa wymaga wysokiej klasy specjalistów.
- Niejednoznaczne zasady otrzymywania licencji na wykonywanie różnego rodzaju działalności licencjonowanej. Problem dotyczy głównie prac projektowo-remontowych i budownictwa, co znacznie utrudnia zaangażowanie się polskich firm budowlanych na rynku Kazachstanu. Jest to związane z koniecznością uzyskiwania przez firmy z kapitałem zagranicznym jednorazowych licencji. W związku z powyższym wydłużają się terminy realizacji zamówień co czyni z kolei zagraniczne (w tym polskie) firmy budowlane mniej konkurencyjnymi.
- System kontroli działalności firm (w tym także z kapitałem zagranicznym) u podstaw, którego leżą częste kontrole podmiotów gospodarczych, prowadzi do sytuacji w której normalne funkcjonowanie firm nie jest możliwe. W związku z wprowadzonym przez Prezydenta RK na okres od 1 stycznia 2003 roku do 1 października 2003 roku „Moratorium na kontrole podmiotów małego i średniego biznesu”, w roku 2003 działalność małych i średnich firm została nieco uproszczona.
- Mimo podpisanej 21 września 1994 roku Umowy między Rządem RP a Rządem RK o unikaniu podwójnego opodatkowania i zapobieganiu uchylania się od opodatkowania w zakresie podatków dochodowego i majątkowego, „problem podwójnego opodatkowania” istnieje nadal. Firmy polskie świadczące usługi na terenie RK przez okres ponad 1 roku są uznawane są przez prawo kazachstańskie za „zakłady stałe” i zobowiązane do opłacenia podatków. Bardzo długa jest także procedura ubiegania się o zwolnienie z opodatkowania zgodne z Umową.
- Niejednoznaczne zasady organizacji i rozpatrywania przetargów (począwszy od ogólnodostępnej informacji o nich). Istnieją przykłady, gdy polskie firmy odpowiadały formalnym i finansowym wymogom przetargu, a sam przetarg unieważniano. Wg uczestniczących w przetargu firm, ich propozycje nie były ocenione obiektywnie.
- Problemy meldunkowe przedsiębiorców prowadzących działalność w Kazachstanie: przedsiębiorcy zameldowani w Ałmaty lub Astanie nie mają obowiązku meldunku

podczas wyjazdów do innych miast, nie jest to jednak respektowane przez policję i organy uprawnione do kontroli meldunkowych.

- Niekontrolowany napływ towarów niewiadomego pochodzenia, a sprzedawanych na rynku Kazachstanu jako polskie, zmniejsza możliwości zbytu towarów polskich producentów i wpływa na niekorzystny ich wizerunek i Polski jako kraju ich pochodzenia.
- Brak bezpośredniego połączenia lotniczego.
- Nieznajomość uregulowań bazy prawno-traktatowej po 1 maja 2004 roku.

Z kolei przedsiębiorcy kazachstańscy za jeden z podstawowych problemów we współpracy z Polską zgłaszali brak przedstawicielstw i firm z udziałem polskiego kapitału w Kazachstanie.

Inną, równie często zgłaszaną przez przedsiębiorców kwestią, jest niechęć polskiego biznesu do form współpracy bardziej rozwiniętych i zaawansowanych niż eksport polskich towarów. Problemem jest także „pasywność” polskich przedsiębiorców. Biznesmeni kazachstańscy zgłaszają wielokrotnie zastrzeżenia wobec polskich przedsiębiorstw nie odpowiadających na pisma z Kazachstanu.

Kolejną sygnalizowaną sprawą jest brak przygotowania polskich biznesmenów przyjeżdżających do Kazachstanu. Zgłaszając to zastrzeżenie, przedsiębiorcy kazachstańscy mają na uwadze głównie niewystarczającą znajomość realiów gospodarczych i politycznych cechującą polskich partnerów oraz brak cenników i materiałów informacyjnych w języku rosyjskim.

Perspektywy rozwoju polskiego eksportu

Istotnym zadaniem stojącym przed Rządem RK jest aktywizacja działań zmierzających do wstąpienia tego kraju do Światowej Organizacji Handlu. Celowi temu podporządkowany jest w znacznej mierze potencjał polityczny i dyplomatyczny Kazachstanu. Należy dostrzegać i doceniać wychodzenie kapitału kazachstańskiego za granicę i lokowanie go na obcych rynkach.

Coraz bardziej widoczna skłonność kazachstańskich decydentów do popierania rozwoju produkcji lokalnej zastępującej import będzie powodować, iż eksport do Kazachstanu gotowych, finalnych wyrobów stanie się znacznie trudniejszy. Firmy lokalne nastawione są na import nowoczesnych technologii, maszyn i urządzeń, które umożliwią im produkcję wyrobów konkurencyjnych na rynkach światowych.

W 2003 roku zostały opracowane przez Rząd Kazachstanu dokumenty programowe dotyczące rozwoju narodowych systemów standaryzacji i certyfikacji do 2006 roku, oraz plan przyspieszonego przejścia kazachstańskich przedsiębiorstw na standardy ISO.

Najbardziej perspektywiczne są wg ekspertów międzynarodowych wspólne projekty z pryzdującymi bankami zagranicznymi i firmami spoza RK. Wzrostowi potencjału gospodarczego kraju będzie sprzyjać dalszy rozwój podstawowych dziedzin przemysłu, przede wszystkim metalurgii i obróbki metali.

Priorytetowym staje się rozwój przemysłu chemicznego i petrochemicznego. Jednocześnie, podejmuje się kroki zmierzające do dalszego polepszenia klimatu inwestycyjnego poprzez:

- wspieranie rodzącego się innowacyjnego biznesu; między innymi wspieraniem firm aktywnie zajmujących się badaniami naukowymi, opracowywaniem i wdrażaniem nowych technologii;
- zmienianie podejścia do udzielania preferencji podatkowych w celu pozyskiwania inwestycji; preferencje powinny stymulować napływ inwestycji długoterminowych, charakteryzujących się w miarę możliwości wysoka stopą zwrotu nakładów oraz krótkim czasem zwrotu;
- w celu znacznego polepszenia warunków modernizacji i przebudowy technicznej produkcji, zostały znacznie ułatwione możliwości leasingu, a od 2005 roku zostanie ponownie przeanalizowana i zrewidowana polityka fiskalna dotycząca odliczeń amortyzacyjnych.

Szczególina uwaga poświęcana jest modernizacji przetwórstwa rolno-spożywczeo i podwyższeniu jakości produkowanych towarów. Planowane jest kontynuowanie prac nad elektryfikacją kolei, poszerzeniem portu morskiego Aktau, rozbudową infrastruktury portów Bautino i Kuryk nad Morzem Kaspijskim oraz budową dróg. Ogółem, na modernizację i budowę dróg w 2004 roku przewidziano nakłady w wysokości 330 mln USD, a w 2005 roku – 414 mln USD. Planowane są prace nad realizacją alternatywnych tras przesyłu ropy naftowej. Począwszy od 2005 roku wdrażany będzie program kredytów hipotecznych wspierający rozwój budownictwa mieszkaniowego. Najistotniejsze jego założenia przewidują, iż okres spłaty kredytów hipotecznych wydłuży się z obecnych 10 do 20 lat zaś wkład początkowy zostanie obniżony z 20 do 10 % wartości mieszkania, przy czym stawka oprocentowania kredytu ulegnie redukcji z 13 do 10 %.

Trzeba mieć również na uwadze to, że rząd Kazachstanu zainteresowany jest przede wszystkim pozyskiwaniem inwestorów działających w formie spółek typu joint-venture lub ze 100 % udziałem kapitału zagranicznego zaangażowanego w produkcję antyimportową.

Program zastępowania importu produkcją krajową dotyczy głównie przemysłu lekkiego i spożywczego, ale rozprzestrzenia się także na inne działy gospodarki RK. W przyszłości może więc dojść do sytuacji, kiedy produkcja na obszarze Kazachstanu będzie w coraz większym stopniu wypierać dotychczasowy import. Dotyczy to głównie takich artykułów, jak: karton, papier, opakowania szklane, tworzywa sztuczne, wyroby z miedzi, leki. Stwarzałyby to również szansę do eksportu produkowanych na obszarze Kazachstanu towarów na rynki krajów Azji Środkowej.

W tym kontekście coraz bardziej istotne staje się posiadanie na tym rynku własnej bazy produkcyjnej, a nie tylko ograniczanie się do prowadzenia samej wymiany handlowej.

Polskie firmy w Kazachstanie i dziedziny współpracy

Według danych Agencji Statystyki RK w Kazachstanie na koniec września 2004 roku działały 73 przedsiębiorstwa z polskim lub z polsko-kazachstańskim kapitałem oraz 11 przedstawicielstw firm polskich.

Firmy polskie podejmują współpracę z partnerami z Kazachstanu, głównie w zakresie handlu, natomiast dużo mniejsza aktywność ma miejsce w sferze produkcji, usług i działalności inwestycyjnej.

Strona kazachstańska zainteresowana jest rozwojem współpracy w następujących dziedzinach:

- przemysł stoczniowy,
 - sektor naftowy (tranzyt ropy, możliwość wykorzystania Portu Gdańskiego do przeladunku ropy),
 - rekonstrukcja i modernizacja portów,
 - żegluga handlowa,
 - budowa w polskich stocznjach floty tankowców,
 - inwestycje na bazie wspólnych przedsiębiorstw produkujących maszyny dla przemysłu ciężkiego, lekkiego, energetycznego, elektronicznego oraz rolnictwa (ze szczególnym uwzględnieniem produkcji ciągników gąsienicowych, traktorów kołowych oraz kombajnów),
 - współpraca w zakresie produkcji silników Diesla,
 - produkcja leków, materiałów budowlanych,
 - modernizacja istniejących i budowa nowych elektrowni (małych, wykorzystujących jako źródło energii surowce energetyczne, wiatr i słońce),
 - szkolenie specjalistów w polskich szkołach morskich.
-

Stronie polskiej zależy przede wszystkim na rozszerzeniu współpracy w energetyce, przetwórstwie rolno-spożywczym, przemyśle lotniczym, kolejowym, telekomunikacyjnym, lekkim, wydobywczym i farmaceutycznym.

Na rynku Kazachstanu działa już z powodzeniem wiele polskich firm, m.in.:

- BUMAR – stałe przedstawicielstwo w Ałmaty, sprzedaż maszyn i części zamiennych,
- POLFA-CIECH – stałe przedstawicielstwo w Ałmaty, sprzedaż farmaceutyków i wyrobów chemicznych,
- CENTROSTAL-BYDGOSZCZ – firma w Ałmaty (100 % kapitału własnego) – sprzedaż materiałów budowlanych,
- MEBLO-OIL – firma w Ałmaty (100 % kapitału własnego)- sprzedaż mebli, PGNiG poprzez spółki własne, utworzono stałe przedstawicielstwa w Aktau, uzyskano zlecenia na prace poszukiwawcze i wiertnicze w regionie mangistauskim,
- DRILL-LAB – Zielona Góra, posiada stałe przedstawicielstwo w Ałmaty, podejmuje działania zmierzające do utworzenia sp. z o.o. z firmą prowadzącą prace poszukiwawcze i wiertnicze,
- KAZPOL – firma w Ałmaty – maszyny budowlano-drogowe, sprzedaż części zamiennych, remont zespołów do ładowarki E-34,
- DRAMEX – firma w Ałmaty – sprzedaż części do maszyn budowlano-drogowych,
- J&J DECOR sp. z o.o. – produkcja opakowań szklanych.
- Intensywnie działają też następujące firmy: POLIMEX-CEKOP, KAMAX, ELEKTRIM, ROLBO, Energopol z Torunia oraz „Budimex”, który wziął udział w przetargach na budowę w Astanie Opery Narodowej oraz Archiwum i ma duże szanse na ich wygranie.

Dla przedsiębiorców zastanawiających się, gdzie najlepiej lokować w Kazachstanie inwestycje, pomocne będą poniższe informacje dotyczące kierunków rozwoju poszczególnych regionów.

Warto zauważyć, że również kapitał kazachstański zaczyna napływać do Polski. Na przykład w Poznaniu została zarejestrowana pierwsza kazachstańska firma transportowa „Riposta”, której właścicielem jest firma transportowa z Ałmaty CBC, będąca przedstawicielem m.in. firm IVECO i RENAULT w Kazachstanie.

Kierunki rozwoju wybranych regionów Kazachstanu

Region	Kierunki rozwoju
Akmołyńska	Produkcja i przetwórstwo zbóż, produkcja zwierzęca, produkcja alkoholi, turystyka
Aktiubińsk	Ropa naftowa, gaz ziemny, rudy chromu, żelaza, produkcja pasz i towarów konsumpcyjnych
Almatyńska	Produkcja oraz przetwórstwo warzyw i owoców, turystyka, przemysł cukrowniczy
Atyrau	Produkcja i przetwórstwo ropy naftowej, gaz ziemny, rybołówstwo
Wschodni Kazachstan	Rudy metali żelaznych, cynku, ołowiu, złoto, produkty leśne, produkcja cementu, tekstylia, artykuły rolno-spożywcze, wyroby spirytusowe
Dżambul	Przemysł chemiczny, fosfor, tanina, przemysł cukrowniczy, przetwórstwo rolno-spożywcze
Zachodni Kazachstan	Gaz ziemny, przemysł maszynowy, przetwórstwo rolno-spożywcze
Karaganda	Przemysł metalurgiczny, miedź, węgiel, rudy manganu, kwas siarkowy, srebro, energetyka, przemysł maszynowy, artykuły konsumpcyjne, przetwórstwo rolno-spożywcze
Kżył-Orda	Ropa naftowa, uprawa ryżu, produkcja soli, uprawa melonów i arbuzów
Kustanaj	Rudy żelaza, boksyty, azbest, uprawa zbóż, mąka, tekstylia, artykuły spirytusowe, przemysł mięsny i mleczarski
Mangyszłak	Ropa naftowa, gaz ziemny, energetyka, materiały budowlane
Pawłodar	Węgiel, przetwórstwo ropy naftowej, aluminium, stopy chromu, energetyka, fabryka traktorów
Północny Kazachstan	Przemysł maszynowy, uprawa i przetwórstwo zbóż, przemysł mięsny i mleczarski
Południowy Kazachstan	Przetwórstwo ropy naftowej, uprawa bawełny, ołów, farmaceutyki, przemysł lekki, przetwórstwo warzyw i owoców, produkcja pasz
Almaty	Przemysł maszynowy, tekstylny, krawiectwo i przemysł obuwniczy, artykuły spożywcze, przemysł mięsny i mleczarski, wyroby tytoniowe, turystyka, usługi, działalność edukacyjno-naukowa, banki, centra finansowe, telekomunikacja
Astana	Budowa mieszkań, rozwój infrastruktury, produkcja artykułów żywnościowych

Źródło: Izba Przemysłowo-Handlowa Republiki Kazachstanu

Działalność Ministerstwa Gospodarki i Pracy w zakresie promocji i wspierania eksportu⁸

Ministerstwo Gospodarki i Pracy realizuje szereg działań promocyjnych, mających na celu kreowanie pozytywnego wizerunku polskiej gospodarki, rozwój współpracy gospodarczej z zagranicą i przede wszystkim wzrost polskiego eksportu.

Odbywa się to poprzez wsparcie (w formie dotacji) działań promocyjnych podejmowanych głównie przez przedsiębiorców czy organizacje samorządu gospodarczego, a także realizację własnych przedsięwzięć promocyjnych, przede wszystkim przy wykorzystaniu wydziałów ekonomiczno-handlowych ambasad i konsulatów RP za granicą (WEH).

Dofinansowanie udziału polskich przedsiębiorstw w targach i wystawach za granicą a także dofinansowanie uczestnictwa polskich firm w wyjazdowych misjach gospodarczych za granicą związanych z udziałem w targach⁹

27 października 2004 roku weszły w życie:

- rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 15 października 2004 roku w sprawie udzielania pomocy de minimis przedsiębiorcom uczestniczącym w targach i wystawach za granicą oraz
- rozporządzenie w sprawie udzielania pomocy de minimis przedsiębiorcom uczestniczącym w wyjazdowych misjach gospodarczych związanych z udziałem w targach i wystawach za granicą.

Rozporządzenia określają szczegółowe warunki i tryb udzielania pomocy publicznej w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO-WKP), lata 2004-2006, przedsiębiorcom uczestniczącym w targach i wystawach za granicą oraz w wyjazdowych misjach gospodarczych związanych z udziałem w targach i wystawach za granicą.

Istotnym *novum* w zakresie dofinansowywania kosztów udziału polskich przedsiębiorstw w targach i wystawach zagranicznych, a także kosztów udziału polskich przedsiębiorców

⁸ Na podstawie informacji opracowanej przez Departament Inwestycji Zagranicznych i Promocji Eksportu Ministerstwa Gospodarki i Pracy (listopad 2004).

⁹ Dofinansowaniem objęte są imprezy wystawiennicze wyszczególnione na listach (tzw. listy „A” „B” i „C”) publikowanych na stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki i Pracy.

Lista imprez objętych dofinansowaniem odbywających się w latach 2005-2006 na terytorium Kazachstanu (na liście „A” i „C” brak wpisów dotyczących Kazachstanu):

Na liście „B”: „FURNITURE & INTERIOR” (meble i wyposażenie wnętrz), czerwiec, Almaty

„KAZ BUILD” (branża budowlana), wrzesień, Almaty

„KAZMIN/KAZMET” (przemysł wydobywczy), wrzesień, Almaty.

w misjach gospodarczych, związanych z udziałem w imprezach targowo-wystawienniczych za granicą – w porównaniu z dotychczas obowiązującym systemem – jest objęcie tych instrumentów Sektorowym Programem Operacyjnym Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004-2006. Program zapewnia, obok środków budżetu państwa, współfinansowanie również ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – stąd też wysokość dostępnych na ten cel środków wzrosnie blisko trzykrotnie w stosunku do roku 2003. Zmianie ulega procedura ubiegania się o dofinansowanie, katalog kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą, zmienia się również – w przypadku udziału w targach i wystawach – wysokość możliwego dofinansowania.

Wsparcie udziału w targach i wystawach za granicą

Pomoc jest udzielana na wsparcie udziału w targach i wystawach za granicą, znajdujących się w wykazie imprez targowo-wystawienniczych, które mają istotne znaczenie dla polskiej gospodarki. Wykaz ten ustalany jest na dany rok kalendarzowy i ogłaszany na stronach internetowych www.konkurencyjnosc.gov.pl i www.eksporter.gov.pl oraz w dzienniku ogólnopolskim.

Poziom wsparcia

- Wysokość dofinansowania nie może przekroczyć 50% poniesionych i udokumentowanych fakturami oraz dokumentami potwierdzającymi dokonanie płatności wydatków kwalifikowanych netto uczestnictwa w targach i wystawach i wynieść jednorazowo więcej niż **20.000,- PLN**.
 - Do wydatków kwalifikowanych zalicza się koszty:
 - 1) wynajęcia powierzchni wystawienniczej i zabudowy stoiska podczas imprezy targowo-wystawienniczej;
 - 2) transportu eksponatów w związku z udziałem w imprezie targowo-wystawienniczej;
 - 3) przygotowania i druku materiałów promocyjnych w związku z udziałem w imprezie targowo-wystawienniczej;
 - 4) przejazdu i zakwaterowania przedstawicieli przedsiębiorcy uczestniczących w targach i wystawach poniesione zgodnie z przepisami *rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 roku w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikom zatrudnionym w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju* (Dz.U. Nr 236, poz. 1991).
 - Przy obliczaniu wysokości dofinansowania uwzględnia się koszty udziału maksymalnie dwóch przedstawicieli przedsiębiorcy w targach lub wystawach.
 - Przedsiębiorca może otrzymać w ciągu jednego roku dofinansowanie części wydatków kwalifikujących się do objęcia pomocą uczestnictwa w maksymalnie pięciu targach i wystawach.
-

Kryteria oceny

Wybór projektów, ubiegających się o współfinansowanie dokonywany jest w ramach procedury konkursu i odbywa się według ściśle określonych kryteriów:

KRYTERIA FORMALNE

- wniosek złożono w terminie,
- wersja papierowa wniosku o dofinansowanie jest tożsama z wersją elektroniczną,
- do wniosku dołączono komplet wskazanych dokumentów, tj.:
 - kopię zaświadczenia o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, albo kopię odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego, wystawione nie wcześniej niż 6 m-cy przed datą złożenia wniosku (dokumenty powinny zostać poświadczone za zgodność z oryginałem przez osobę do tego upoważnioną);
 - kopię zaświadczenia o nadaniu numeru identyfikacji w krajowym rejestrze podmiotów gospodarki narodowej REGON i kopię decyzji o nadaniu Numeru Identyfikacji Podatkowej (dokumenty powinny zostać poświadczone za zgodność z oryginałem przez osobę do tego upoważnioną);
 - zaświadczenie za okres ostatnich trzech miesięcy właściwego naczelnika urzędu skarbowego oraz właściwego oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o niezaleganiu z należnościami wobec Skarbu Państwa (dokumenty powinny zostać poświadczone za zgodność z oryginałem przez osobę do tego upoważnioną);
 - kopię potwierdzenia wynajęcia powierzchni wystawienniczej (dokumenty powinny zostać poświadczone za zgodność z oryginałem przez osobę do tego upoważnioną);
 - kopie umów z wykonawcami usług, jeżeli umowy takie zostały zawarte (dokumenty powinny zostać poświadczone za zgodność z oryginałem przez osobę do tego upoważnioną);
 - oświadczenie wnioskodawcy o możliwości odzyskania podatku VAT,
 - informację na temat liczby targów/wystaw, w których przedsiębiorca brał udział w danym roku (oświadczenie podpisane przez osobę uprawnioną do reprezentacji podmiotu);
 - pełnomocnictwo – w przypadku, gdy wniosek składany jest przez pełnomocnika, podpisane przez osoby udzielające takiego pełnomocnictwa;
 - kopie wszystkich zaświadczeń o pomocy *de minimis*, jaką wnioskodawca otrzymał w ciągu 3 ostatnich lat poprzedzających datę wystąpienia z wnioskiem o dofinansowanie wydanych na podstawie przepisów o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, a także dane o pomocy *de minimis* otrzymanej przed dniem 31 maja 2004 roku (dokumenty powinny zostać poświadczone za zgodność z oryginałem przez osobę do tego upoważnioną).

W trakcie rozpatrywania wniosków dokonywana jest ich ocena formalna, ekonomiczno-techniczna oraz merytoryczna. Celem oceny formalnej i techniczno-ekonomicznej jest wybranie wniosków, które zostaną poddane ocenie merytorycznej. Za kryteria formalne i techniczno-ekonomiczne punktów nie przyznaje się, ale muszą być one wszystkie spełnione. Wnioski niekompletne, niepoprawne lub złożone po terminie nie podlegają rozpatrzeniu.

KRYTERIA MERYTORYCZNE

kryterium merytoryczne – wyjazdowe misje gospodarcze	liczba punktów	sposób oceny	maksymalna liczba punktów
Trwałość projektu w czasie			
Wpływ planowanych rezultatów projektu będzie znaczący i trwały w zakresie rozwoju aplikującego przedsiębiorstwa	5 pkt	Wniosek część IV, pkt 23	5 pkt
Wielkość przedsiębiorstwa			
- MSP	20 pkt	Wniosek część III, pkt 11	20 pkt
- inne	10 pkt		
Ilość imprez w ciągu roku, w których przedsiębiorca brał już udział			
- 0 – 3	20 pkt	Wniosek część IV, pkt 16	20 pkt
- 4 – 5	15 pkt		
Powiązanie z innymi programami			
Projekt jest powiązany z innymi programami operacyjnymi i działaniami/projektami	2 pkt	Wniosek, część IV, pkt 24	2 pkt
Źródła finansowania			
Deklarowany wkład własny Beneficjenta jest wyższy od minimalnego	10 pkt	Wniosek, część IV, pkt 20	10 pkt
Zakwalifikowanie targów lub wystawy do tzw. list dotowanych*			
- targi lub wystawa znajduje się na liście A lub B	40 pkt	Wniosek, część IV, pkt. 16	40 pkt
- targi znajdują się na liście C	25 pkt	*zgodnie z rozporządzeniem RM w sprawie szczególnych warunków udzielania pomocy de minimis przedsiębiorcom uczestniczącym w targach i wystawach za granicą	

kryterium merytoryczne – wyjazdowe misje gospodarcze	liczba punktów	sposób oceny	maksymalna liczba punktów
Realizacja polityk horyzontalnych UE			
- ochrony środowiska	1 pkt	Wniosek, część I, pkt 5.1-5.3. W przypadku, gdy „Projekt bezpośrednio dotyczący ochrony środowiska” lub „Projekt, którego dodatkowym efektem będzie pozytywny wpływ na środowisko”	3 pkt
- równości szans	1 pkt	Wniosek, część I, pkt 6.1 – 6.3. W przypadku, gdy „Projekt zorientowany na kwestie równych szans kobiet i mężczyzn” lub „Projekt pozytywny pod względem równych szans kobiet i mężczyzn”	
- rozwoju społeczeństwa informacyjnego	1 pkt	Wniosek, część IV, pkt 16. W przypadku, gdy projekt ma pozytywny wpływ na zagadnienia z zakresu społeczeństwa informacyjnego.	

Celem oceny merytorycznej jest przyznanie określonej liczby punktów za spełnienie przyjętych kryteriów merytorycznych. Następnie projekty trafiają na listę rankingową. Za spełnienie kryterium merytorycznego przyznawane są punkty, za brak spełnienia kryterium merytorycznego – 0 pkt. Maksymalna liczba punktów wynosi 100, minimalna liczba punktów niezbędnych, aby projekt miał szansę uzyskać wsparcie wynosi 51.

Procedura składania wniosków

Procedura składania wniosków jest przeprowadzana w trybie ciągłym przez cały okres trwania Programu. Runda aplikacyjna rozpoczęła się 2 sierpnia 2004 r.

Wnioski należy składać nie później niż na 14 tygodni przed rozpoczęciem targów lub wystaw w Instytucji Wdrażającej, którą jest Departament Inwestycji Zagranicznych i Promocji Eksportu w Ministerstwie Gospodarki i Pracy.

W przypadku pozytywnej oceny i zaakceptowania wniosku, dofinansowanie jest udzielane przedsiębiorcy na podstawie podpisanej – co najmniej na 2 tygodnie przed rozpoczęciem targów lub wystawy, nie później jednak niż 15 listopada danego roku – „Umowy o dofinansowanie projektu” oraz po przedstawieniu przez przedsiębiorcę wniosku beneficjenta o płatność (Dz. U. Nr 216, poz. 2206) wraz z ankietą oceny targów stanowiącymi rozliczenie poniesionych wydatków uczestnictwa w targach lub wystawie. Do sprawozdania załączane są faktury oraz dokumenty potwierdzające dokonanie płatności.

Formularz wniosku a także obowiązujące przepisy dostępne są na stronach internetowych Ministerstwa: www.konkurencyjnosc.gov.pl oraz www.eksporter.gov.pl.

Szczegółowych informacji udziela

Ministerstwo Gospodarki i Pracy

Departament Inwestycji Zagranicznych i Promocji Eksportu

Plac Trzech Krzyży 3/5, 00-503 Warszawa

tel: 022/693 50 40, 022/693 50 55

e-mail: dze@mg.gov.pl

Wsparcie uczestnictwa w wyjazdowych misjach gospodarczych związanych z udziałem w targach i wystawach za granicą

Pomoc jest udzielana przedsiębiorcom uczestniczącym w wyjazdowych misjach gospodarczych związanych z udziałem w targach i wystawach za granicą i zaakceptowanych przez ministra właściwego do spraw gospodarki. Lista zaakceptowanych wyjazdowych misji gospodarczych jest ogłaszana na stronie internetowej www.eksporter.gov.pl.

Poziom Wsparcia

- Wysokość dofinansowania nie może przekroczyć 50% poniesionych i udokumentowanych fakturami oraz dokumentami potwierdzającymi dokonanie płatności wydatków kwalifikowanych netto, poniesionych przez uczestniczącego w misji przedsiębiorcę i wynieść więcej niż **7.500 PLN**.
- Do wydatków kwalifikowanych zalicza się koszty:
 - 1) przejazdu i zakwaterowania przedstawiciela przedsiębiorcy uczestniczącego w misji poniesione zgodnie z przepisami *rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 roku w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju* (Dz.U. Nr 236, poz 1991);
 - 2) biletu wstępu w celu zwiedzenia targów lub wystawy związanych z daną misją gospodarczą;

- 3) przygotowania i druku materiałów promocyjnych w związku z udziałem w misji gospodarczej; obsługi technicznej misji gospodarczej.
- Przedsiębiorca może otrzymać dofinansowanie na pokrycie kosztów uczestnictwa w misji jednego przedstawiciela.
 - Przedsiębiorca może otrzymać w ciągu jednego roku kalendarzowego dofinansowanie części kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą w ramach uczestnictwa w maksymalnie pięciu wyjazdowych misjach gospodarczych związanych z udziałem w targach i wystawach za granicą.

Kryteria oceny

Wybór projektów odbywa się według ściśle określonych kryteriów:

KRYTERIA FORMALNE

- wniosek o dofinansowanie złożono w terminie,
- wersja papierowa wniosku o dofinansowanie jest tożsama z wersją elektroniczną,
- do wniosku dołączono komplet wskazanych dokumentów, tj.:
 - kopię zaświadczenia o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, albo kopię odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego, wystawione nie wcześniej niż 6 m-cy przed datą złożenia wniosku (dokumenty powinny zostać poświadczone za zgodność z oryginałem przez osobę do tego upoważnioną);
 - kopię zaświadczenia o nadaniu numeru identyfikacji w krajowym rejestrze podmiotów gospodarki narodowej REGON i kopię decyzji o nadaniu Numeru Identyfikacji Podatkowej (dokumenty powinny zostać poświadczone za zgodność z oryginałem przez osobę do tego upoważnioną);
 - zaświadczenie za okres ostatnich trzech miesięcy właściwego naczelnika urzędu skarbowego oraz właściwego oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o nie zaleganiu z należnościami wobec Skarbu Państwa (dokumenty powinny zostać poświadczone za zgodność z oryginałem przez osobę do tego upoważnioną);
 - kopię zgłoszenia udziału w wyjazdowej misji gospodarczej (dokumenty powinny zostać poświadczone za zgodność z oryginałem przez osobę do tego upoważnioną);
 - kopię umów z wykonawcami usług, jeżeli umowy takie zostały zawarte (dokumenty powinny zostać poświadczone za zgodność z oryginałem przez osobę do tego upoważnioną);
 - oświadczenie wnioskodawcy o możliwości odzyskania podatku VAT;
 - informację na temat liczby misji, w których przedsiębiorca brał udział w danym roku (oświadczenie podpisane przez osobę uprawnioną do reprezentacji podmiotu);

- pełnomocnictwo – w przypadku, gdy wniosek składany jest przez pełnomocnika, podpisane przez osoby udzielające takiego pełnomocnictwa,
- kopię wszystkich zaświadczeń o pomocy *de minimis*, jaką wnioskodawca otrzymał w ciągu 3 ostatnich lat poprzedzających datę wystąpienia z wnioskiem o dofinansowanie wydanych na podstawie przepisów o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, a także dane o pomocy *de minimis* otrzymanej przed dniem 31 maja 2004 roku (dokumenty powinny zostać poświadczane za zgodność z oryginałem przez osobę do tego upoważnioną).

W trakcie rozpatrywania wniosków dokonywana jest ich ocena formalna, ekonomiczno-techniczna oraz merytoryczna. Celem oceny formalnej i techniczno-ekonomicznej jest wybranie wniosków, które zostaną poddane ocenie merytorycznej. Za kryteria formalne i techniczno-ekonomiczne punktów nie przyznaje się, ale muszą być one wszystkie spełnione. Wnioski niekompletne, niepoprawne lub złożone po terminie nie podlegają rozpatrzeniu.

KRYTERIA MERYTORYCZNE

kryterium merytoryczne – wyjazdowe misje gospodarcze	liczba punktów	sposób oceny	maksymalna liczba punktów
Trwałość projektu w czasie			
Wpływ planowanych rezultatów projektu będzie znaczący i trwały w zakresie rozwoju aplikującego przedsiębiorstwa	15 pkt	Wniosek część IV, pkt 23	15 pkt
Wielkość przedsiębiorstwa			
- MSP	30 pkt	Wniosek część III, pkt 11	30 pkt
- inne	15 pkt		
Powiązanie z innymi programami			
Projekt jest powiązany z innymi programami operacyjnymi i działaniami/projektami	2 pkt	Wniosek, część IV, pkt 24	2 pkt
Źródła finansowania			
Deklarowany wkład własny Beneficjenta jest wyższy od minimalnego	10 pkt	Wniosek, część IV, pkt 20	10 pkt
Kierunek geograficzny wyjazdowej misji gospodarczej			
- kraje UE, Rosja, Ukraina, Białoruś, Kazachstan, kraje CEFTA, USA, Kanada, Chiny, Japonia	40 pkt	Wniosek, część IV, pkt. 16 „Opis projektu”	40 pkt

kryterium merytoryczne – wyjazdowe misje gospodarcze	liczba punktów	sposób oceny	maksymalna liczba punktów
- pozostałe kraje	20 pkt		
Realizacja polityk horyzontalnych UE			
- ochrony środowiska	1 pkt	Wniosek, część I, pkt 5.1-5.3. W przypadku, gdy „Projekt bezpośrednio dotyczący ochrony środowiska” lub „Projekt, którego dodatkowym efektem będzie pozytywny wpływ na środowisko”	3 pkt
- równości szans	1 pkt	Wniosek, część I, pkt 6.1 – 6.3. W przypadku, gdy „Projekt zorientowany na kwestie równych szans kobiet i mężczyzn” lub „Projekt pozytywny pod względem równych szans kobiet i mężczyzn”	
- rozwoju społeczeństwa informacyjnego	1 pkt	Wniosek, część IV, pkt 16. W przypadku, gdy projekt ma pozytywny wpływ na zagadnienia z zakresu społeczeństwa informacyjnego.	

Celem oceny merytorycznej jest przyznanie określonej liczby punktów za spełnienie przyjętych kryteriów merytorycznych. Następnie projekty trafiają na listę rankingową. Za spełnienie kryterium merytorycznego przyznawane są punkty, za brak spełnienia kryterium merytorycznego – 0 pkt. Maksymalna liczba punktów wynosi 100, minimalna liczba punktów niezbędnych, aby projekt miał szansę uzyskać wsparcie wynosi 51.

Procedura składania wniosków

Procedura składania wniosków jest przeprowadzana w trybie ciągłym przez cały okres trwania Programu. Runda aplikacyjna rozpoczęła się 2 sierpnia 2004 roku.

Wnioski należy składać nie później niż na 12 tygodni przed rozpoczęciem misji związanej z udziałem w targach lub wystawie w Instytucji Wdrażającej, którą jest Departament Inwestycji Zagranicznych i Promocji Eksportu w Ministerstwie Gospodarki i Pracy.

Informacja dla organizatora misji

Najpóźniej na 4 miesiące przed terminem rozpoczęcia misji gospodarczej, jej organizator składa wnioski do ministra właściwego do spraw gospodarki o objęcie misji gospodarczej dofinansowaniem.

Organizator misji uzgadnia program misji z właściwym wydziałem ekonomiczno-handlowym ambasady Rzeczypospolitej Polskiej (WEH) oraz uzyskuje jego opinię w formie pisemnej.

Uzgodnieniu programu misji gospodarczej podlegają:

- termin i czas trwania misji gospodarczej,
- liczba uczestników,
- program misji,
- cel wyjazdu misji gospodarczej,
- propozycje planowanych spotkań z potencjalnymi partnerami handlowymi.

Wniosek organizatora misji gospodarczej może zostać pozytywnie rozpatrzony, jeżeli:

- 1) do udziału w misji zgłosi się nie mniej niż 5 uczestników;
- 2) wydana została pozytywna opinia WEH;
- 3) przedsiębiorcy, których dotyczy wniosek, nie ubiegają się jednocześnie o udzielenie im pomocy publicznej na udział w danych targach lub wystawie w charakterze wystawcy.

Lista zaakceptowanych do dofinansowania wyjazdowych misji gospodarczych jest ogłaszana na stronie internetowej www.eksporter.gov.pl.

Informacja dla przedsiębiorcy uczestniczącego w misji gospodarczej

Po pozytywnym rozpatrzeniu i zaakceptowaniu przez ministra właściwego do spraw gospodarki wniosku organizatora misji odnośnie objęcia jej dofinansowaniem, najpóźniej na 12 tygodni przed rozpoczęciem misji, przedsiębiorca uczestniczący w danej misji gospodarczej zobowiązany jest do złożenia wniosku o dofinansowanie. Wzór wniosku o dofinansowanie jest dostępny na stronach internetowych www.konkurencyjnosc.gov.pl i www.eksporter.gov.pl.

W przypadku pozytywnej oceny i zaakceptowaniu wniosku przedsiębiorcy, dofinansowanie jest udzielane na podstawie podpisanej – co najmniej na 2 tygodnie przed rozpoczęciem misji, nie później jednak niż 15 listopada danego roku – „Umowy o dofinansowanie projektu” oraz po przedstawieniu przez przedsiębiorcę wniosku beneficjenta o płatność (Dz. U. Nr 216, poz. 2206) a także ankiety oceny misji stanowiącymi rozli-

czenie poniesionych wydatków uczestnictwa w misji gospodarczej. Do sprawozdania załączane są faktury oraz dokumenty potwierdzające dokonanie płatności.

Formularze wniosków wraz z obowiązującymi przepisami dostępne są na stronach internetowych Ministerstwa: www.konkurencyjnosc.gov.pl oraz www.eksporter.gov.pl.

Szczegółowych informacji udziela:

Ministerstwo Gospodarki i Pracy
Departament Inwestycji Zagranicznych i Promocji Eksportu
Plac Trzech Krzyży 3/5, 00-507 Warszawa
tel: 022/693 50 55, 022/693 50 40
e-mail: dze@mg.gov.pl

Dofinansowanie branżowych projektów promocyjnych

Branżowe projekty promocyjne to m.in. pokazy, degustacje, wystawy, demonstracje, spotkania branżowe, szkolenia i warsztaty realizowane w kraju i za granicą, mające na celu promocję produktów i usług, bądź nawiązanie kontaktów handlowych, które zaowocują zwiększeniem eksportu.

29 października 2004 roku weszło w życie:

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 października 2004 roku w sprawie udzielania pomocy de minimis na realizację branżowych projektów promocyjnych w zakresie eksportu.

Dofinansowanie dotyczy projektów realizowanych przez grupę co najmniej **pięciu** przedsiębiorców z jednej lub kilku pokrewnych branż.

Pomoc przewidziana w ramach niniejszego rozporządzenia nie obejmuje firm działających w sektorze transportu oraz w sektorach związanych z przetwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu produktów rolnych, rybołówstwa i rybactwa.

Wniosek o dofinansowanie należy złożyć najpóźniej 45 dni przed terminem realizacji projektu. Przy jego rozpatrywaniu brane są pod uwagę m.in. takie kryteria, jak: wybór promowanej branży lub grupy towarowej, wybór kraju i miejsca realizacji projektu, jego odbiorcy oraz zaangażowanie partnerów zagranicznych.

Do objęcia pomocą zaliczane są m.in. koszty transportu eksponatów, wynajmu powierzchni wystawienniczej, obsługa techniczna, budowa scenografii, przejazd i zakwaterowanie jednego przedstawiciela przedsiębiorcy uczestniczącego w projekcie. Maksymalną kwotę dofinansowania jednego projektu określono na 50.000 zł.

Udzielana pomoc de minimis nie może przekroczyć 50 proc. kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą. Ustanowiono również górny pułap dla poszczególnych przedsiębiorców, wynosi on 7 tys. 500 zł.

Treść rozporządzenia oraz formularz wniosku – dostępne również na stronach internetowych: www.mgip.gov.pl i www.eksporter.gov.pl.

Szczegółowych informacji udziela:

Ministerstwo Gospodarki i Pracy
Departament Inwestycji Zagranicznych i Promocji Eksportu
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
tel: 022/693 47 14, fax: 022/693 40 24
e-mail: dze@mg.gov.pl

Dofinansowanie kosztów udziału w szkoleniach w ramach „Akademii Handlu Zagranicznego”

29 października 2004 roku weszło w życie:

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 października 2004 roku w sprawie udzielania pomocy de minimis na szkolenia o tematyce handlu zagranicznego.

Określona w rozporządzeniu pomoc polega na dofinansowaniu udziału przedsiębiorców w szkoleniach poświęconym technikom i organizacji handlu zagranicznego, a jej celem jest podniesienie ich wiedzy i kwalifikacji w tym zakresie, przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiego poziomu i jakości kształcenia. Pomoc jest udzielana w ramach tzw. programu „Akademia Handlu Zagranicznego”.

Szkoleniami objętymi pomocą są kursy (min. 6 godzin lekcyjnych), studium handlu zagranicznego (min. 95 godzin lekcyjnych) oraz studia podyplomowe handlu zagranicznego (min. 220 godzin lekcyjnych i maksymalnie 40 osób).

Jednostką szkoleniową może być każdy podmiot, który spełnia wymagania konieczne do prowadzenia działalności w zakresie doskonalenia zawodowego i doksztalcenia oraz nie posiada zaległości podatkowych i z tytułu składek ZUS. Natomiast w przypadku studium i studiów podyplomowych jednostkami szkoleniowymi mogą być wyłącznie państwowe i niepaństwowe szkoły wyższe oraz wyższe szkoły zawodowe, a także Polska Akademia Nauk.

Maksymalne dopuszczalne koszty, które kwalifikują się do objęcia pomocą wynoszą m.in. 1000 zł za 1 godzinę lekcyjną w przypadku wynagrodzenia osób realizujących zajęcia dydaktyczne, 250 zł za komplet materiałów szkoleniowych dla 1 uczestnika,

3000 zł za jeden dzień wynajmu lub użytkowania własnych sal szkoleniowych i sprzętu dydaktycznego.

Minister właściwy ds. gospodarki ocenia nadsyłane przez jednostki szkoleniowe zgłoszenia szkoleń, biorąc pod uwagę takie kryteria jak: co najmniej trzyletnie doświadczenie w realizacji usług w zakresie doskonalenia zawodowego i dokształcania, doświadczenie w realizacji szkoleń o tematyce handlu zagranicznego, profesjonalizm jednostki szkoleniowej, adekwatność kwalifikacji i doświadczenia kadry dydaktycznej do programu szkolenia oraz odpowiednie miejsce i zaplecze techniczne do przeprowadzenia szkolenia. W przypadku pozytywnej oceny zostaje zawarta z jednostką szkoleniową umowa na realizację wspieranych szkoleń.

Przedsiębiorcy zainteresowani skorzystaniem z pomocy publicznej zgłaszają swój udział bezpośrednio do jednostki szkoleniowej, która ustala cenę szkolenia jednego uczestnika w wysokości pomniejszonej o kwotę dofinansowania i wystawia fakturę.

Aby skorzystać z pomocy, przedsiębiorca nie może mieć zaległości podatkowych oraz tytułu składek ZUS, nie otrzymał pomocy publicznej na udział w danym szkoleniu z innych źródeł, a w okresie kolejnych 3 lat poprzedzających zgłoszenie udziału w szkoleniu nie otrzymał pomocy de minimis, której wartość brutto, łącznie z tą, o którą się ubiega, przekraczałaby 100 tys. euro. Ponadto warunkiem udzielenia pomocy jest pozytywne ukończenie szkolenia.

Przepisy rozporządzenia nie obejmują firm działających w sektorze transportu oraz w sektorach związanych z produkcją, przetwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu produktów rolnych, rybołówstwa i rybactwa.

Wielkość pomocy przypadająca na jednego uczestnika szkolenia wynosi 50 proc. kosztów netto szkolenia, jednak nie więcej niż: 1 tys. zł w przypadku kursu, 2 tys. zł w przypadku studium i 4 tys. zł w przypadku studiów podyplomowych. Natomiast roczny limit wsparcia finansowego, jakie może być udzielone jednemu przedsiębiorcy wynosi 12 tys. zł.

Pomoc w ramach programu Akademia Handlu Zagranicznego może być udzielana nie dłużej niż do 30 czerwca 2007 roku.

Treść rozporządzenia wraz ze wszystkimi załącznikami, w tym m.in. zakresem tematycznym studiów podyplomowych i studium handlu zagranicznego objętych pomocą w ramach programu Akademia Handlu Zagranicznego oraz formularzami zgłoszeniowymi – dostępne na stronach internetowych: www.mgip.gov.pl i www.eksporter.gov.pl.

Szczegółowych informacji udziela:

Ministerstwo Gospodarki i Pracy
Departament Inwestycji Zagranicznych i Promocji Eksportu
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
tel: 022/693 47 06, fax: 022/693 40 24
e-mail: dze@mg.gov.pl

Dofinansowanie kosztów uzyskania certyfikatów wyrobu wymaganych na rynkach zagranicznych

29 października 2004 roku weszło w życie:

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 października 2004 roku w sprawie udzielania pomocy de minimis na uzyskanie certyfikatu wyrobu wymaganego na rynkach zagranicznych.

Na podstawie rozporządzenia przedsiębiorcy mogą ubiegać się o dofinansowanie części kosztów poniesionych na uzyskanie certyfikatu zgodności wyrobów z wymaganiami stawianymi na rynkach zagranicznych.

Pomoc jest udzielana małym i średnim przedsiębiorcom na pokrycie części kosztów związanych z uzyskaniem certyfikatów zgodności wyrobu, świadectw lub atestów wymaganych w obrocie towarami na rynkach zagranicznych, a także kosztów przedłużenia ich ważności. Pomoc nie obejmuje certyfikatów wymaganych na jednolitym rynku Unii Europejskiej. Celem wsparcia jest ułatwienie polskim przedsiębiorcom dostępu do rynków zagranicznych, a tym samym pobudzenie eksportu. Przepisy rozporządzenia nie obejmują firm działających w sektorze transportu oraz w sektorach związanych z produkcją, przetwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu produktów rolnych, rybołówstwa i rybactwa.

Refundowanie obejmuje koszty usług doradczych, przygotowania i tłumaczenia dokumentacji technicznej, transportu i ubezpieczenia próbek wyrobu i dokumentacji technicznej wysłanych do badań certyfikacyjnych, koszty przeprowadzenia badań certyfikacyjnych, a także wystawienia certyfikatu. Wielkość dotacji nie może przekroczyć 50 proc. kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą. Natomiast roczny limit pomocy dla jednego przedsiębiorcy wynosi 50 tys. zł.

Aby móc skorzystać z pomocy, przedsiębiorca powinien złożyć wniosek przed terminem wystawienia certyfikatu, nie później niż do 31 października danego roku. Ponadto, nie może mieć zaległości podatkowych oraz z tytułu składek wobec ZUS, nie otrzymał pomocy publicznej na uzyskanie certyfikatu wyrobu objętego wnioskiem z innych źródeł, a w okresie kolejnych 3 lat poprzedzających zgłoszenie udziału w

szkoleniu nie otrzymał pomocy de minimis, której wartość brutto, łącznie z tą, o którą się ubiega, przekraczałyby 100 tys. euro.

Treść rozporządzenia oraz formularze wniosków są dostępne na stronach internetowych: www.mgip.gov.pl i www.eksporter.gov.pl.

Szczegółowych informacji udziela:

Ministerstwo Gospodarki i Pracy
Departament Inwestycji Zagranicznych i Promocji Eksportu
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
tel: 022/693 47 03, fax: 022/693 40 24
e-mail: dze@mg.gov.pl

Dofinansowanie konferencji, seminariów, szkoleń, imprez promocyjnych

29 października 2004 roku weszło w życie:

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 października 2004 roku w sprawie udzielania pomocy de minimis na realizację niektórych przedsięwzięć w zakresie promocji i wspierania eksportu.

Rozporządzenie przewiduje dofinansowanie m.in. konferencji, seminariów, warsztatów, szkoleń poświęconych problematyce gospodarczej, promocji polskiej gospodarki i eksportu. Wśród dofinansowywanych projektów przewidziane są również pokazy mody oraz promocja polskiego przemysłu obronnego.

Wsparcie udzielane jest wyłącznie przedsięwzięciom o charakterze zbiorowym. Wyjątek stanowią jedynie te, które promują eksport przemysłu obronnego – ze względu na jego specyfikę. Pomoc przewidziana w ramach niniejszego rozporządzenia nie obejmuje firm działających w sektorze transportu oraz w sektorach związanych z przetwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu produktów rolnych, rybołówstwa i rybactwa.

Przy rozpatrywaniu wniosku o pomoc brane są pod uwagę takie kryteria jak: zasięg przedsięwzięcia promocyjnego, jego rodzaj z uwzględnieniem programu, uczestników lub współorganizatorów, zamierzone efekty promocyjne, źródła finansowania, doświadczenie organizatorów.

Pomoc może zostać udzielona na pokrycie np. kosztów wynajęcia sali, obsługi techniczną, tłumaczenia i druk materiałów informacyjnych. Udzielana pomoc *de minimis* nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą. Wniosek o dofinansowanie należy złożyć najpóźniej na 60 dni przed terminem realizacji przedsięwzięcia.

Treść rozporządzenia oraz formularz wniosku – dostępne również na stronach internetowych: www.mgip.gov.pl i www.eksporter.gov.pl.

Szczegółowych informacji udziela:

Ministerstwo Gospodarki i Pracy
Departament Inwestycji Zagranicznych i Promocji Eksportu
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
tel: 022/693 47 10, fax: 022/693 40 24
e-mail: dzc@mg.gov.pl

Wydawnictwa i materiały promocyjne

29 października 2004 roku weszło w życie:

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 października 2004 roku w sprawie udzielania pomocy de minimis na realizację przedsięwzięć wydawniczych promujących eksport.

Na podstawie tego rozporządzenia dofinansowywane są koszty wydawania katalogów, informatorów (branżowych i regionalnych), folderów, obcojęzycznych wersji czasopism, publikacji książkowych oraz materiałów promocyjnych i informacyjnych na nośnikach elektronicznych. Z uwagi na możliwości finansowe ministerstwa, wspierane będą wydawnictwa o charakterze zbiorowym, a nie publikacje materiałów reklamowych indywidualnego przedsiębiorcy.

Oceniając projekt minister właściwy ds. gospodarki bierze pod uwagę takie kryteria jak: proeksportowy i zbiorowy charakter wydawnictwa, zawartość merytoryczną, przeznaczenie, sposób dystrybucji, nakład, wersje językowe, wybrane języki.

Dofinansowanie obejmuje m.in. koszty papieru, druku, składu, tłoczenia płyt oraz naswietlania i nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą.

Wniosek o dofinansowanie należy złożyć najpóźniej na 60 dni przed terminem realizacji przedsięwzięcia wydawniczego.

Pomoc przewidziana w ramach niniejszego rozporządzenia nie obejmuje firm działających w sektorze transportu oraz w sektorach związanych z przetwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu produktów rolnych, rybołówstwa i rybactwa.

Treść rozporządzenia oraz formularze wniosków są dostępne na stronach internetowych: www.mgip.gov.pl i www.eksporter.gov.pl.

Szczegółowych informacji udziela:

Ministerstwo Gospodarki i Pracy
Departament Inwestycji Zagranicznych i Promocji Eksportu
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
tel: 022/693 47 02, fax: 022/693 40 24
e-mail: dze@mg.gov.pl

Oprócz wymienionych powyżej instrumentów wspierania i promocji eksportu, polegających na udzielaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców MGiP prowadzi także własne działania promocyjne.

Portal Promocji Eksportu

30 kwietnia 2003 roku uruchomiony został Portal Promocji Eksportu. System ten integruje rozproszone zasoby informacji o tematyce gospodarczej istotnej dla eksportera i udostępnia je w portalu internetowym: www.eksporter.gov.pl. W szczególności zawiera on informacje o profilach eksportowych polskich przedsiębiorstw, zapytaniach ofertowych z zagranicy, ofertach polskich eksporterów, możliwościach oferowania polskich produktów na rynkach międzynarodowych, warunkach dostępu do rynków międzynarodowych (tak w rozumieniu geograficznym jak i branżowym), dostępnym w Polsce instrumentarium wspierania eksportu dla przedsiębiorców.

Działalność promocyjna WEH

Kolejnym ważnym obszarem działań Ministerstwa Gospodarki i Pracy podejmowanych na rzecz polskich eksporterów jest działalność promocyjna wydziałów ekonomiczno-handlowych ambasad i konsulatów RP za granicą.

Placówki koncentrują się na sferze promocji polskiego eksportu i inwestycji zagranicznych w Polsce. Zadaniem placówek jest przygotowywanie analiz rynkowych i branżowych, analizowanie regulacji prawnych, organizacja seminariów, konferencji, udział w targach i wystawach (przede wszystkim w tych, na których nie są obecni polscy wystawcy), działalność wydawnicza. Obok zadań dotyczących makroekonomicznej reprezentacji naszych interesów za granicą polskie placówki w coraz większym stopniu zajmują się wspomaganie małych i średnich firm w ich kontaktach gospodarczych z partnerami w kraju urzędowania placówki.

Ubezpieczenia oferowane przez Korporację Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych KUKESA¹⁰

Kazachstan znajduje się w obszarze zawodowego zainteresowania Korporacji Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych, która zgodnie ze swoją misją, tworzy warunki sprzyjające promocji polskiego eksportu na warunkach kredytowych oraz umacnianiu pozycji polskich eksporterów oraz ich towarów i usług na rynku międzynarodowym.

W ramach tych działań, w zależności od konkretnego zapotrzebowania, rozszerzana jest gama produktów ubezpieczeniowych i utrzymywane są stałe kontakty z wieloma agencjami ubezpieczeń kredytów działających w różnych krajach, co pozwala na bieżąco identyfikować potrzeby eksporterów.

KUKE podpisała m.in. porozumienie o współpracy z kazachstańską agencją ubezpieczeń kredytów "KECIC", mające służyć wspieraniu wzajemnego handlu oraz współpracy na rynkach trzecich.

Jednym z ważnych elementów konkurencyjności w handlu międzynarodowym jest stosowanie kredytu kupieckiego. Importerzy z kraju takiego jak Kazachstan, często mogą zapłacić za towar dopiero po jego sprzedaży na własnym rynku, a w niektórych branżach udzielenie kredytu jest warunkiem nawiązania współpracy. Zatem, by znaleźć odbiorcę na tym rynku, nie wystarczy być konkurencyjnym cenowo oraz jakościowo. Trzeba także zaproponować atrakcyjną formę płatności. Sprzedaż z odroczonego terminem płatności jest jednym z najważniejszych elementów, dzięki któremu polscy eksporterzy mogą poprawić swoją pozycję konkurencyjną na rynku i zwiększyć możliwości negocjacyjne wobec kontrahentów. Jednak ryzyko takich transakcji jest wysokie, gdyż wiąże się z niebezpieczeństwem braku zapłaty za wysłany towar lub zrealizowaną usługę.

W odpowiedzi na rosnące potrzeby polskich eksporterów w zakresie ubezpieczania ryzyka transakcji zagranicznych, Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych Spółka Akcyjna przygotowała zestaw rozwiązań ubezpieczeniowych uwzględniających indywidualne potrzeby różnych grup polskich eksporterów, zarówno tych, którzy już funkcjonują na rynku kazachstańskim jak również tych, którzy dopiero chcą tam znaleźć odbiorców.

¹⁰ Na podstawie materiału informacyjnego Korporacji Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych KUKESA.

Oferta dla eksporterów realizujących kontrakty w kredycie krótkoterminowym do 2 lat

Polisa na Wschód – gwarantowane przez Skarb Państwa ubezpieczenia kontraktów eksportowych, kredyt krótkoterminowy poniżej dwóch lat, ryzyko nierynkowe

Korporacja obejmuje ochroną ubezpieczeniową utratę należności, jeśli nastąpiła ona w wyniku zdarzeń określonych jako ryzyko nierynkowe. W ramach tej grupy ryzyka eksporter zabezpiecza się od bankructwa i zwłoki w płatnościach, jak również ryzyka politycznego, w tym ryzyka siły wyższej w 30 wybranych krajach o podwyższonym ryzyku. Przedmiotem ubezpieczenia są należności z tytułu eksportu towarów lub usług z zapłatą w kredycie poniżej dwóch lat. Ubezpieczenie to, w zależności od potrzeb i wymagań eksporterów może obejmować swoją ochroną zarówno sukcesywnie realizowane kontrakty handlowe, jak też pojedyncze wysyłki. Ważnym atutem tej formy ubezpieczenia jest elastyczna cena, tj. stawka ustalana jest w zależności od długości okresu kredytowania importera, przedstawionych zabezpieczeń oraz ryzyka kraju – siedziby dłużnika.

Program „Łatwy Eksport”

„Łatwy Eksport” jest specjalnym programem przygotowywanym przez KUKĘ S.A. wspólnie z Bankiem Gospodarstwa Krajowego, adresowanym do przedsiębiorstw realizujących sprzedaż towarów i usług z zapłatą w kredycie nie przekraczającym dwóch lat, które ubiegają się o kredyt obrotowy na sfinansowanie konkretnego kontraktu eksportowego. Program stanowi połączenie ubezpieczenia kontraktu eksportowego w KUKĘ S.A. z kredytem zaciągniętym w banku komercyjnym poręczonym przez BGK.

Eksporter, który chce zostać objęty programem zobowiązany jest posiadać promesę zawarcia kontraktu lub podpisany kontrakt. Kredyt może zostać udzielony na okres nie dłuższy niż dwa lata, natomiast kwota kredytu może pokrywać 100 % wartości kontraktu. Maksymalna wysokość poręczenia wynosi nie więcej niż równowartość 5 mln euro. Wszystkich formalności związanych z programem eksporter może dopełnić w banku komercyjnym. Program ten ma na celu ułatwienie polskim eksporterom dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania w formie kredytów bankowych, dzięki czemu wpłynie na zwiększenie ich płynności finansowej, eliminując jednocześnie ryzyko nieotrzymania zapłaty od kontrahentów.

Gwarancje celne

Korporacja udziela gwarancji na zabezpieczenie zapłaty kwoty należności długu celnego. Gwarancje te, po przedłożeniu urzędowi celnemu, umożliwiają wprowadzenie towaru na polski obszar celny bez potrzeby uprzedniego dokonywania stosownych opłat oraz

objęcie go procedurą celną (dopuszczenia do obrotu, uszlachetniania czynnego w systemie zawiesznień, tranzytu, składu celnego, odprawy czasowej). Korporacja jest gwarantem akceptowanym przez wszystkie urzędy celne.

Oferta dla eksporterów realizujących kontrakty na warunkach kredytu o okresie spłaty dwa i więcej lat

Gwarantowane przez Skarb Państwa ubezpieczenia kontraktów eksportowych finansowanych kredytem dostawcy oraz kredytem dla nabywcy

Ubezpieczenia kontraktów eksportowych finansowanych kredytem o okresie spłaty wynoszącym dwa lata i więcej, zabezpieczające eksportera lub finansujący bank przed szkodą spowodowaną wystąpieniem zdarzeń określanych jako ryzyko handlowe lub ryzyko polityczne. Ubezpieczeniem może być objęte zarówno ryzyko kredytu (okres po realizacji dostaw lub usług), jak również ryzyko produkcji obejmujące okres przed wysyłką towarów lub realizacją usług. Ubezpieczenie kontraktów średnio i długoterminowych realizowane jest w dwóch podstawowych formach: jako ubezpieczenie kredytu dostawcy i jako ubezpieczenie kredytu dla nabywcy.

Kredyt dostawcy jest najbardziej tradycyjną formą kredytowania kontrahenta zagranicznego przez eksportera, który udzielając kredytu kupieckiego świadomie godzi się na odroczenie zapłaty za dostarczony towar czy zrealizowaną usługę. Przedmiotem ubezpieczenia są należności z tytułu realizacji kontraktu eksportowego finansowanego kredytem o okresie spłaty dwóch lat i dłuższym. Należności ubezpieczane są zarówno od ryzyka istniejącego przed, jak i po wysyłce towarów lub usług.

Kredyt dla nabywcy jest to kredyt celowy, udostępniony bezpośrednio kontrahentowi zagranicznemu bądź jego bankowi, z przeznaczeniem na finansowanie konkretnego projektu eksportowego przez bank krajowy lub zagraniczny, bądź inną instytucję finansującą eksport. Kredyt dla nabywcy stanowi dogodną formę finansowania sprzedaży bez angażowania środków własnych eksportera i umożliwia natychmiastowe otrzymanie należności za dostarczony towar czy zrealizowaną usługę po przedłożeniu w banku dokumentów potwierdzających, iż całość lub część kontraktu została zrealizowana.

Gwarantowane przez Skarb Państwa gwarancje dla banków refinansujących kredyt dostawcy

Gwarancja ułatwia krajowym przedsiębiorcom dostęp do refinansowania udzielonych przez nich kredytów dostawcy o okresie spłaty dwóch lat i dłuższym. Beneficjentami gwarancji są banki, które nabywają wierzytelności eksporterów powstałe z tytułu udzielonych przez nich kredytów dostawcy. Gwarancje mogą dotyczyć skupu weksli wystawionych w związku z udzielonymi przez krajowych przedsiębiorców kredytami dostaw-

cy lub wiarygodności, na które nie zostały wystawione weksle, lecz została zawarta przez bank umowa kredytowa z dłużnikiem zagranicznym.

Gwarancje ubezpieczeniowe

Gwarancje kontraktowe

KUKE SA udziela eksporterowi gwarancji, które potwierdzają wiarygodność polskiego przedsiębiorstwa i umożliwiają zawarcie kontraktu. Ponadto pozwalają spełnić wymogi importera i podnoszą skuteczność prawną kontraktu. Do gwarancji kontraktowych udzielanych przez KUKE SA należą:

- *gwarancja przetargowa* – tj. zobowiązanie Korporacji do zapłacenia importerowi określonej w gwarancji kwoty, w przypadku gdyby zleceniodawca, który wygrał przetarg, odmówił podpisania kontraktu na warunkach oferty lub w inny sposób naruszył zobowiązania wynikające z przystąpienia do przetargu; gwarancja przetargowa jest składana jako wadium przez przystępującego do przetargu;
- *gwarancja zwrotu zaliczki* – tj. zobowiązanie Korporacji do zapłacenia importerowi określonej w gwarancji kwoty, w przypadku gdyby eksporter nie wykonał umowy i odmówił zwrotu zaliczki; zleceniodawcą gwarancji jest eksporter i na jego wniosek Korporacja wystawia stosowną gwarancję; sumą gwarancji jest kwota zaliczki przekazanej eksporterowi przez importera;
- *gwarancja wykonania kontraktu* – tj. zobowiązanie Korporacji do zapłacenia importerowi określonej w gwarancji kwoty, w przypadku gdy zleceniodawca (eksporter) nie wykona bądź nieprawidłowo wykona kontrakt i odmówi naprawienia szkody, zrekompensowania straty bądź też zapłacenia kar umownych; tym rodzajem gwarancji importer stara się zabezpieczyć przed wszystkimi negatywnymi *konsekwencjami niewłaściwego wykonania kontraktu*;
- *gwarancja dobrego wykonania kontraktu* – tj. zobowiązanie Korporacji do zapłacenia importerowi określonej w gwarancji kwoty, w przypadku gdy zleceniodawca (eksporter) odmówi naprawienia szkody bądź też zrekompensowania straty w okresie rękojmi.

Regwarancje

Korporacja udziela również regwarancji będących zabezpieczeniem gwarancji wystawionych przez bank. Regwarancja może być wykorzystana przez eksportera jako zabezpieczenie dla banku wystawiającego gwarancję kontraktową na rzecz importera.

Gwarantowane przez Skarb Państwa gwarancje dla banków potwierdzających akredytywy

Gwarancja ta wspiera polskich eksporterów realizujących kontrakty, w których formą płatności za dostarczone towary i usługi jest akredytywa nieodwołalna, potwierdzona przez bank polski. W ramach udzielanych gwarancji Korporacja jest zobowiązana do pokrycia części płatności wynikającej z akredytywy w przypadku niezrealizowania zobowiązań przez bank zagraniczny, który akredytywę otworzył. Umożliwia ona bankowi polskiemu ograniczenie ryzyka związanego z potwierdzeniem akredytywy poprzez przekazanie tego ryzyka Korporacji.

Inne ubezpieczenia dla eksporterów

Polisa na Nowe Rynki – gwarantowane przez Skarb Państwa ubezpieczenie kosztów poszukiwania zagranicznych rynków zbytu

Ubezpieczenie adresowane jest do polskich przedsiębiorstw, które planują wejście na nowe zagraniczne rynki zbytu. Przedmiotem ubezpieczenia są koszty i wydatki ponoszone w związku z rozpoczęciem sprzedaży towarów lub usług na nowych rynkach lub rozszerzeniem sprzedaży o nowe towary lub usługi, bądź nowych odbiorców.

O ubezpieczenie to mogą ubiegać się przedsiębiorcy, którzy:

- a) prowadzą działalność gospodarczą nie krócej niż trzy lata,
- b) uzyskują roczne przychody netto ze sprzedaży nie przekraczające równowartości 50 mln euro.

Korporacja ubezpiecza koszty ponoszone w związku z podejmowaniem działań zmierzających do wejścia na zagraniczne rynki zbytu od ryzyka niezawarcia kontraktów eksportowych o wartości wystarczającej do pokrycia poniesionych kosztów i wydatków. Dużą zaletą tego ubezpieczenia jest również możliwość otrzymania przez przedsiębiorców zaliczek na poczet odszkodowania, co de facto oznacza uzyskanie przez nich środków finansowych, zanim działania na zagranicznych rynkach zbytu przyniosą wymierne rezultaty w postaci przychodów ze sprzedaży.

Bezpieczne Inwestycje – gwarantowane przez Skarb Państwa ubezpieczenie inwestycji bezpośrednich za granicą

Korporacja obejmuje ochroną ubezpieczeniową długoterminowe inwestycje bezpośrednie polskich przedsiębiorstw, realizowane poza granicami Polski. Celem ubezpieczenia jest zapewnienie przedsiębiorcom bezpieczeństwa zainwestowanych przez nich środków, w przypadku gdy ich działania zmierzają do utworzenia i prowadzenia zagranicą nowego przedsiębiorstwa lub uzyskania skutecznego wpływu bądź całkowitej kontroli

nad już istniejącym przedsiębiorstwem. Ubezpieczenie udzielane jest na wypadek strat poniesionych przez polskich inwestorów w następstwie zdarzeń określonych jako ryzyko polityczne w kraju, w którym dokonali inwestycji. Ochroną ubezpieczeniową objęta jest wartość inwestycji oraz uzyskane z niej zyski.

Wszystkie szczegółowe informacje można otrzymać pod adresem:

Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych Spółka Akcyjna
ul. Sienna 39, 00-121 Warszawa
tel. (22) 313 0110, fax (22) 313 0120
e-mail: market@kuke.com.pl
<http://www.kuke.com.pl>

Centrum Informacji Rynkowej Instytutu Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego

Centrum Informacji Rynkowej Instytutu Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego wychodząc naprzeciw potrzebom polskich przedsiębiorców wydawało od początku 1991 roku do marca 2003 roku serię biuletynów informacyjnych poświęconych ważniejszym dla polskiego handlu zagranicznego rynkom, w tym miesięcznik „Rynek – Wschodni Partnerzy” poświęcony głównie Rosji, Ukrainie, Białorusi i krajom bałtyckim oraz innym byłym republikom ZSRR.

W biuletynach publikowano szczegółowe i aktualne informacje gospodarcze, branżowo-towarowe, legislacyjne, organizacyjno-techniczne, handlowe i praktyczne, niezbędne przedsiębiorcom polskim działającym na omawianych rynkach.

Obecnie Centrum Informacji Rynkowej IKC HZ, jako Redakcja Makroekonomiczna, publikuje ww. informacje na stronach, należącego do Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Portalu Promocji Eksportu: <http://www.eksporter.gov.pl>.

Informacje w portalu podzielone są na osiem kategorii, a mianowicie: podstawowe informacje o kraju, rozwój gospodarczy, handel zagraniczny, współpraca gospodarczo-handlowa z Polską, regulacje prawno-administracyjne dostępu do rynku, rynki branżowo-towarowe, targi i wystawy oraz informacje praktyczne.

Praktyczne wskazówki ¹¹

Potencjał i charakterystyka rynku

Rynek kazachstański dzieli od Polski odległość kilku tysięcy kilometrów. W połączeniu z niedostatecznie rozwiniętym poziomem infrastruktury drogowej, stanowi to istotną przeszkodę w rozwoju wzajemnych kontaktów. Duże znaczenie ma też brak odpowiednich informacji o działalności odpowiednich urzędów i ich adresów, a także częste zmiany w strukturze rządu RK i podległych mu oraz Prezydentowi RK komitetów i agencji. Dywersyfikacja pionowa i pozioma struktur rządowych utrudnia jednoznaczne ich zrozumienie. W takich sytuacjach trudniej się kontaktować, kontrolować wykonywanie wzajemnych zobowiązań czy konsultować w razie zmian warunków umów. Na ogół jednak, tam gdzie pojawiają się większe przeszkody, występuje również wyższy zysk. W przypadku produktów lekkich można korzystać z transportu lotniczego, natomiast większość towarów jest przewożona koleją i transportem samochodowym.

Otwarcie granic i odejście od gospodarki planowej zaowocowało gwałtownym wzrostem międzynarodowych kontaktów handlowych oraz szybkim wzrostem potrzeb konsumpcyjnych. Procesy, jakie obecnie zachodzą na rynku kazachstańskim, do pewnego stopnia są powtórzeniem występujących na rynku polskim 7 – 10 lat temu. A zatem takie zjawiska, jak stopniowe nasycanie rynku, odchodzenie od tandety na rzecz produktów lepszej jakości, wzrost siły nabywczej itp. – można przewidzieć. Tanie produkty zagospodarowały określony segment rynku, natomiast spora część konsumentów poszukuje czegoś więcej. Obserwowane jest nasycenie produktami chińskimi i tureckimi i powolny odwrót od nich na rzecz wyrobów wyższej jakości.

Dość wysoki poziom marż i cen świadczy o tym, że jest to rynek młody, jeszcze nie ustabilizowany, a potrzeby konsumpcyjne są zaspokojone tylko w niewielkim stopniu. Rezygnując z wysokiej marży można w dużym stopniu zniwelować wzrost cen spowodowany wysokimi kosztami transportu. Przy atrakcyjnej ofercie opłaci się to zarówno kupującemu, jak i sprzedającemu.

Inwestorami z Zachodu w Kazachstanie są głównie duże koncerny. Oferta firm małych i średnich rzadko bywa konkurencyjna wobec oferty koncernów i najczęściej ma charakter uzupełniający. Możliwość zaprezentowania oferty komplementarnej w stosunku do ofert wielkich koncernów może być atutem dla wielu polskich firm i szansą na zdobycie mocnej pozycji na rynku. Mieszkańcy Kazachstanu pamiętają nasz kraj z dawnych kontaktów między PRL a ZSRR. Taka opinia może dziś pracować jedynie na korzyść naszego kraju, tym bardziej, że ewentualna konfrontacja polskich produktów z rosyjskimi, tureckimi i chińskimi na pewno jej nie zaprzeczy.

¹¹ Rozdział jest oparty o materiały PriceWaterhouseCoopers oraz materiały opracowane przez Piotra Laskowskiego i Mariusza Salamona z firmy Salomon Consulting w Suwałkach.

Właściwe zabezpieczenie płatności i sposób ich realizacji to podstawy współpracy. Konieczne jest sprecyzowanie zabezpieczeń w umowie w sposób nie budzący żadnych wątpliwości i nie dający pola do błędnej interpretacji. Podobnie jak w innych regionach, w których następuje gwałtowny wzrost gospodarczy będący wynikiem przebudowy gospodarki, tak i w Kazachstanie niewskazane jest zawieranie transakcji z odroczonym terminem płatności. Należy przy tym pamiętać, że największe zyski osiągają z reguły ci, którzy na danym rynku pojawiają się jako pierwsi. Wysiłek włożony we właściwe przygotowanie kontraktu lub umowy o współpracy i rzetelne zabezpieczenie płatności może się opłacić.

Dla polskich przedsiębiorców poważną konkurencję stanowią sprawnie poruszający się po tym terenie Litwini, Łotysze, Estończycy, Węgrzy i Czesi, a także agresywnie wchodzący Turcy i Chińczycy oraz firmy zachodnie, przede wszystkim wielkie koncerny. Nie powinno to jednak zrażać polskich przedsiębiorców, jako że Litwini, Łotysze czy Estończycy na ogół nie sprzedają własnych produktów, tylko są pośrednikami, co wpływa na cenę oferowanych przez nich towarów. Turcy i Chińczycy natomiast mają mocną pozycję na rynku, zwłaszcza w asortymencie tanich wyrobów.

Utrzymanie się na rynku nie jest tanie i wymaga nakładów czasowych i pieniężnych. Nie jest możliwe prowadzenie interesów na odległość. Na długofalową obecność na rynku mogą sobie pozwolić duże firmy lub grupy firm mniejszych działające wspólnie (od tej zasady znane są jednak dość liczne wyjątki).

Odmienność mentalna i kulturowa

Osoby, które nigdy nie były w Azji Środkowej, zaskakuje w Kazachstanie prawie wszystko. Przede wszystkim nikt tam nie liczy się z czasem w tym stopniu co w Europie (np. kierowca taksówki, w drodze na lotnisko, może poświęcić kwadrans na rozmowę ze spotkaniem po drodze, dawno nie widzianym znajomym).

Mieszkańcy Kazachstanu są bardzo gościnni. Cieszą się nawet z przybycia gościa, który nie był uprzednio zaproszony. Kazachów cechuje także szacunek do ludzi starszych, pokojowe nastawienie i tolerancja. W Kazachstanie nie dochodziło nigdy do znaczących konfliktów narodowych czy religijnych.

Nie należy denerwować się, gdy potencjalny kontrahent proponuje nam za produkt cenę wielokrotnie niższą od oferowanej. Taka propozycja jest tylko wstępem do negocjacji i świadczy o zainteresowaniu ofertą. Odwrotnie, zgoda na proponowane warunki, może wskazywać na zamiar oszukania oferenta. Nie należy zniechęcać się po pierwszych niepowodzeniach. Warto cierpliwie tłumaczyć partnerowi, że gdy obniży 80-procentową marżę do 40-procentowej, zwiększy obroty i zarobi więcej.

Jednak w środowisku ludzi biznesu różnice kulturowe mają mniejsze znaczenie, jako że kontakty z ludźmi o odmiennych poglądach, religii i obyczajach uczą tolerancji

i wzajemnej akceptacji. Należy jednak dbać o to, by nie obrażać niczyich uczuć, a w żadnym wypadku nie pozwalać sobie na żarty czy ironię wobec zachowań i przyzwyczajęń kontrahentów.

Specyfika i psychologia rynku

Mentalność przeciętnego partnera w tym regionie diametralnie różni się od europejskiej. Wynika to z innej hierarchii wartości. W świecie środkowoazjatyckim na pierwszym miejscu stawiane są kontakty osobiste. Liczy się przede wszystkim rodzina, następnie kontakty towarzyskie, a najniżej plasują się pieniądze. Zrozumienie tego porządku jest istotne w przygotowaniu skutecznych form promocji na rynku Kazachstanu. Odwoływanie się np. do oszczędności i możliwości zysku jest mniej przekonujące niż ukazywanie wartości rodzinnych, oczywiście w ich tradycyjnym, środkowoazjatyckim wymiarze. Tylko przez pryzmat odmiennej mentalności można zrozumieć zamiłowanie do negocjacji (niekiedy w biznesie) i fakt, że z dobrym partnerem Kazach gotów jest nawet stracić.

Na tym rynku o sprzedaży w mniejszym stopniu decyduje cena, a w większym wizerunek sprzedawcy. Polacy mają w tym względzie dobre notowania. Dotyczy to zarówno kontaktów personalnych, jak i jakości polskich produktów.

Nisze rynkowe

Występują spore możliwości w zakresie sprzedaży towarów konsumpcyjnych, zwłaszcza w Ałmacie, Astanie oraz w ośrodkach, w których rozwija się przemysł wydobywczy. Polskie towary mogą również zdobyć rynek w takich branżach, jak wyroby odzieżowe i zabawki. Oferta polskich firm małej i średniej wielkości może tu być konkurencyjna. Dotyczy to przede wszystkim produktów najwyższej jakości, bo w grupie towarów tańszych polskie firmy mają konkurentów z Turcji i Chin.

Przyszłościowe są niewątpliwie inwestycje i współpraca produkcyjna w oparciu o używane linie technologiczne. Uzasadniona jest współpraca z miejscowymi firmami w zakresie sprzedaży technologii i *know-how* oraz produkcji kooperacyjnej. Lokalne montownie czy wykańczalnie są i będą przez dłuższy czas sposobem na uniknięcie ceł na gotowe towary.

Interesujące mogą być dostawy maszyn i urządzeń produkcyjnych dla rolnictwa. Rządowe programy wspierania tej gałęzi gospodarki są realizowane dość konsekwentnie, choć skala nakładów nie jest zadowalająca.

Duży i wciąż rosnący popyt występuje na narzędzia i maszyny dla przemysłu wydobywczego i ciężkiego oraz energetyki. Lukratywne kontrakty zawierają jednak najczęściej firmy powiązane z zachodnimi inwestorami.

Techniki penetracji rynku

Nieznajomość obyczajów, kultury, klimatu, a co za tym idzie – również potrzeb – może sprawić, że oferta skierowana na te rynki trafi w próżnię. Zwłaszcza, jeśli ograniczy się do standardów już sprawdzonych w innych regionach byłego ZSRR. Zalecane jest zatem, przed przystąpieniem do działania na rynku kazachstańskim, zdobycie przynajmniej minimum wiedzy, np. przeczytanie kilku publikacji, przeprowadzenie rozmów ze znajomymi przedsiębiorcami, którzy już odwiedzili Kazachstan lub odbycie szkolenia.

Podstawą sukcesów na tym rynku jest posiadanie i umiejętne podtrzymywanie możliwie najszerzych kontaktów osobistych. W ich nawiązywaniu podstawą jest odpowiednia rekomendacja. Rola władz w *akimatach* jest bardzo duża. Tam też należy szukać kontaktów z osobami zajmującymi się określonymi branżami gospodarki. Oficjalne rekomendacje polskich instytucji lub władz są również pożądane. Istotne przy tym jest umiejętne łączenie kontaktów z przedstawicielami miejscowego biznesu z kontaktami z administracją szczebla regionalnego i lokalnego. Celowa wydaje się bezpośrednia współpraca z poszczególnymi *akimatami* w celu pozyskania rynku zaopatrzeniowego i lokowania niewielkich inwestycji, zwłaszcza w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego.

Rynek najprościej poznawać poprzez misje gospodarcze połączone z prezentacją na targach, jeśli nie indywidualną, to przynajmniej grupową. Rola targów jest szczególna, mogą one być podstawową i często skuteczną formą penetracji rynku. W tym przypadku konieczne jest jednak właściwe przygotowanie i niezbędna obecność sprzedawcy wraz z towarem w ilościach pozwalających na sprzedaż na miejscu.

Biznesmeni z Kazachstanu chętniej niż Rosjanie czy Ukraińcy przyjeżdżają do Polski na zakupy, zwłaszcza jeśli zorganizuje się je we własnej firmie, zapewniając również pełny asortyment od zaprzyjaźnionych podmiotów. Pomoc i życzliwość są też ważnymi elementami pozyskania partnerów na rynku kazachstańskim.

W działaniach marketingowych konieczne jest dostosowanie technik sprzedaży i promocji do lokalnej mentalności. Nie znaczy to, że nowoczesne techniki pozyskiwania rynku nie mają tam zastosowania. Często okazują się równie skuteczne, jak gdzie indziej, pod warunkiem współpracy z miejscowym pośrednikiem. Godna polecenia jest współpraca z dużymi zakładami produkcyjnymi i wydobywczymi, które nierzadko zatrudniają po kilkanaście tysięcy osób i są także dystrybutorem dóbr konsumpcyjnych dla swoich pracowników.

XII. MIESZKAĆ W KAZACHSTANIE

Przekraczanie granicy

Obcokrajowiec, aby przekroczyć granicę Kazachstanu, musi posiadać paszport i wizę wjazdową, jeżeli nie są ustalone inne warunki wjazdu. Rosyjska wiza jest ważna jedynie w przypadku tranzytu. Wizy wydawane są przez konsulaty kazachstańskie na podstawie ważnego zaproszenia.

Istnieje sześć rodzajów wiz wjazdowych do Kazachstanu:

- wiza biznesowa,
- wiza prywatna,
- wiza służbowa,
- wiza tranzytowa,
- wiza turystyczna,
- wiza konsularna.

Wiza biznesowa

Podstawą do uzyskania takiej wizy jest poparcie wizowe tj. pozwolenie kazachstańskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych na wjazd i wyjazd z tego kraju, wystawione na podstawie pisemnej prośby strony zapraszającej (organizacji gospodarczych, przedsiębiorstw, firm, podmiotów prawnych zarejestrowanych na terytorium RK, organizatorów wystaw i konferencji) skierowanej do MSZ Republiki Kazachstanu.

W celu uzyskania wizy biznesowej należy podać dzień wcześniej przed osobistym zgłoszeniem się (przez Internet lub telefonicznie) numer poparcia wizowego, a następnie złożyć następujące dokumenty:

- kwestionariusz wizowy (wypełnia się na miejscu),
- paszport (ważny co najmniej 6 miesięcy),
- kserokopię paszportu (stronę ze zdjęciem),
- zdjęcie,
- opłatę po wystawieniu rachunku przez sekretarza-kasjera działu konsularnego Ambasady RK należy wpłacać *na wskazany rachunek*.

Jednokrotna wiza biznesowa na okres do trzech miesięcy kosztuje 55 USD, dwukrotna wiza 75 USD, trzykrotna 110 USD, natomiast wielokrotna i jej przedłużenie do 1 roku wiąże się z opłatą w wysokości 205 USD. Termin oczekiwania na wizę wynosi 1 dzień. Opłaty konsularne pobierane są przy składaniu dokumentów. Dokumenty

wymagane dla uzyskania wizy są przyjmowane tylko w komplecie. W razie odmowy udzielenia wizy, opłaty konsularne nie są zwracane.

Wiza prywatna

Podstawą do uzyskania prywatnej wizy Republiki Kazachstanu jest zaproszenie ubiegającej się osoby przez obywatela Republiki Kazachstanu (krewnego lub znajomego), poświadczone (autoryzowane) przez organ do spraw wewnętrznych Republiki Kazachstanu. Zaproszenie jest ważne 12 miesięcy od daty wystawienia.

W celu uzyskania prywatnej wizy należy złożyć następujące dokumenty:

- kwestionariusz wizowy (wypełnia się na miejscu),
- oryginał wyżej wymienionego zaproszenia,
- paszport (ważny co najmniej 6 miesięcy),
- kserokopię paszportu (stronę ze zdjęciem),
- zdjęcie,
- opłatę po wystawieniu rachunku przez sekretarza-kasjera działu konsularnego Ambasady RK należy wpłacić *na wskazany rachunek*.

Wiza prywatna na okres do trzech miesięcy kosztuje 55 USD i uprawnia do jednokrotnego przekroczenia granicy (wjazd-wyjazd). Wiza dla dziecka kosztuje 5 USD. Termin oczekiwania wynosi 1 dzień. Opłaty konsularne pobierane są przy składaniu dokumentów. Dokumenty na uzyskanie wizy są przyjmowane tylko w komplecie. W razie odmowy wizy, opłaty konsularne nie są zwracane.

Wiza służbowa

Podstawą jej uzyskania jest poparcie wizowe. MSZ Kazachstanu wystawia wizę na podstawie pisemnej prośby strony zapraszającej (państwowych organów RK, podmiotów prawnych państwowych organów RK, urzędów, społecznych organizacji oraz fundacji) skierowanej do Ministerstwa.

W celu uzyskania wizy służbowej należy podać dzień wcześniej przed osobistym zgłoszeniem się (przez Internet lub telefonicznie) numer poparcia wizowego oraz złożyć następujące dokumenty:

- kwestionariusz wizowy (wypełnia się na miejscu),
 - paszport (ważny co najmniej 6 miesięcy),
 - kserokopię paszportu (stronę ze zdjęciem),
 - zdjęcie,
 - opłatę po wystawieniu rachunku przez sekretarza-kasjera wydziału konsularnego Ambasady RK należy wpłacać *na wskazany rachunek*.
-

Jednokrotna wiza na okres do trzech miesięcy kosztuje 55 USD, dwukrotna 75 USD, trzykrotna 110 USD, zaś dla uzyskania wizy wielokrotnej i jej przedłużenia do 1 roku należy wnieść opłatę wynoszącą 205 USD. Termin oczekiwania na wizę wynosi 1 dzień. Opłaty konsularne pobierane są przy składaniu dokumentów. Dokumenty niezbędne dla uzyskania wizy są przyjmowane tylko w komplecie. W razie odmowy udzielenia wizy, opłaty konsularne nie są zwracane.

Wiza tranzytowa

Podstawą do jej uzyskania jest posiadanie ważnej wizy państwa trzeciego (do którego zmierza osoba przejeżdżająca przez terytorium Republiki Kazachstanu) oraz ważny bilet przejazdowy z potwierdzeniem w nim daty wyjazdu z punktu „przesiadki” znajdującego się na terytorium Republiki Kazachstanu.

Cudzoziemiec musi wyjechać nie później niż 72 godziny od momentu przekroczenia granicy Kazachstanu lub przybycia do portu lotniczego, znajdującego się na terytorium Republiki Kazachstanu.

W przypadku gdy istnieje potrzeba otrzymania wizy tranzytowej w obydwie strony, są wydawane wizy-podwójne. W celu uzyskania wizy tranzytowej należy złożyć następujące dokumenty:

- oryginał i kserokopię biletu,
- oryginał i kserokopię wizy państwa trzeciego,
- kwestionariusz wizowy (wypełnia się na miejscu),
- paszport (ważny co najmniej 6 miesięcy),
- kserokopię paszportu (stronę ze zdjęciem),
- zdjęcie,
- opłatę po wystawieniu rachunku przez sekretarza-kasjera działu konsularnego Ambasady RK należy wpłacać *na wskazany rachunek*.

Wiza tranzytowa RK w jedną stronę kosztuje 20 USD. Termin oczekiwania na nią wynosi 1 dzień. Opłaty konsularne pobierane są przy składaniu dokumentów. Dokumenty wymagane dla udzielenia wizy są przyjmowane tylko w komplecie. W razie odmowy wizy, opłaty konsularne nie są zwracane.

Wiza turystyczna

Podstawą do jej uzyskania jest pisemna prośba firmy turystycznej skierowana do MSZ Republiki Kazachstanu. Razem z poparciem należy dołączyć potwierdzenie o przyjęciu cudzoziemca na terytorium Kazachstanu przez kazachstańską firmę turystyczną.

W celu uzyskania wizy turystycznej należy podać dzień wcześniej (przez Internet lub telefonicznie od godz. 15:00 do 17:00) numer poparcia wizowego oraz złożyć następujące dokumenty:

- kwestionariusz wizowy (wypełnia się na miejscu),
- paszport (ważny co najmniej 6 miesięcy),
- kserokopię paszportu (stronę ze zdjęciem),
- zdjęcie,
- potwierdzenie o przyjęciu cudzoziemca na terytorium Kazachstanu przez kazachstańską firmę turystyczną,
- opłatę po wystawieniu rachunku przez sekretarza-kasjera wydziału konsularnego Ambasady RK należy wpłacać *na wskazany rachunek*.

Jednokrotna wiza na okres do miesiąca kosztuje 25 USD zaś dwukrotna 45 USD. Na podstawie dwukrotnej wizy nie można przebywać na terytorium RK dłużej niż 2 miesiące. Termin oczekiwania na taką wizę wynosi 1 dzień. Otrzymuje się ją w następnym dniu po złożeniu dokumentów bez wnoszenia dodatkowych opłat. Dokumenty na uzyskanie wizy będą przyjmowane tylko w komplecie. W razie odmowy wizy, opłaty konsularne nie są zwracane.

Potrzebny jest zazwyczaj również negatywny wynik testu na obecność wirusa HIV i 3 zdjęcia paszportowe. W momencie ubiegania się o wizę wjazdową paszport powinien być ważny dłużej niż 6 miesięcy od daty wygaśnięcia ważności wizy.

Wizy nie można zazwyczaj uzyskać na lotnisku po przylocie do Kazachstanu, za wyjątkiem wiz dyplomatycznych. W związku z powyższym, przed odlotem, pracownicy linii lotniczych sprawdzają wszystkie dokumenty, w tym wizę, i mogą odmówić wejścia na pokład samolotu bez odpowiednich dokumentów.

Po przylocie do Kazachstanu należy wypełnić 2 formularze. Jeden z nich jest zazwyczaj rozdawany w samolocie i powinien być przedstawiony przy kontroli paszportowej. Drugi formularz w dwóch kopiach jest związany z procedurą celną i zawiera opis środków pieniężnych, kosztowności oraz innych wwożonych rzeczy. Przy wyjeździe wypełnia się kolejny formularz z opisem wywożonych rzeczy. Osobom fizycznym nie wolno wywozić w gotówce kwot wyższych niż 3.000 USD ani miejscowej waluty (tenge).

Po przybyciu do kraju w ciągu 3 dni (nie włączając soboty, niedzieli oraz świąt) należy zameldować się w odpowiednim Departamencie Ministerstwa Spraw Zagranicznych (Wydział Wiz i Rejestracji). Zapraszające firmy lub hotele mogą pośredniczyć w dopełnieniu obowiązku meldunkowego, co jest wygodne bowiem zdarza się, że procedura ta trwa cały dzień.

Zgodnie z kazachstańskim ustawodawstwem obcokrajowcy podczas całego pobytu powinni mieć przy sobie paszport z wizą oraz dokument potwierdzający meldunek wydany przez OWiR lub kopie tych trzech dokumentów poświadczone przez odpowiednią ambasadę. Policja ma prawo zatrzymać w dowolnej chwili każdego obcokrajowca w celu sprawdzenia dokumentów. Brak jednego z nich grozi zatrzymaniem lub grzywną.

Od stycznia 2000 roku, oprócz ważnej wizy wjazdowej do krajów WNP, wprowadzono wizę tranzytową.

Podróżowanie

Połączenia Ałmaty oraz Astany z większymi miastami Europy i Azji obsługiwane są przez państwową linię Air Kazakhstan.

Transportem pasażerów i ładunków zajmują się też międzynarodowe linie lotnicze takie jak: KLM, Turkish Airlines, Lufthansa, British Airways, Asiana Airlines, Air Astana, Iran Air, Uzbekistan Airways, China Southern Airlines, Pakistan International Airlines, Tochikistan Air, Imair, Skat, Semeyavia, Um Air, Krasair, Transaero, Enkor, Kokshetan – Avia i inne. Osoby podróżujące zimą powinny liczyć się z opóźnieniami, gdyż lotnisko w Ałmaty jest często zamknięte z powodu mgły i opadów śnieżnych.

Bezpośrednio z Ałmaty można dostać się m.in. do Moskwy, Frankfurtu, Londynu, Amsterdamu, Leningradu, Kijowa, Moskwy, Istambułu, Hanoweru (z Astany) Wewnątrz kraju rozwinięta jest komunikacja lotnicza obsługiwana przez linie lokalne.

Stosunkowo tanim środkiem podróżowania po Kazachstanie są koleje i autobusy, które kursują według stałego rozkładu i zapewniają dotarcie do większości miast kraju oraz niektórych krajów sąsiednich.

W przypadku wyjazdów służbowych nieodzowne jest skorzystanie z usług kierowcy, gdyż rozkład dnia biznesmenów bywa długi i nieregularny. Ceny wahają się od 10-12 USD za godzinę lub ok. 35 USD za dzień. Można też wynająć samochód w wypożyczalni AVIS lub Hertz, gdzie akceptowana jest większość kart kredytowych (American Express, Visa, Dinners Club, Master Card/Eurocard, lub w niektórych hotelach (np. Hyatt Regency Almaty, Regent Hotel). Cena benzyny wynosi ok. 0,35 USD/litr, zaś oleju napędowego ok. 0,29 USD/litr. Wymagane jest międzynarodowe prawo jazdy. Polskie prawo jazdy nie jest honorowane. Bardzo poważnym zagrożeniem jest nagminne łamanie zasad ruchu drogowego zarówno przez kierowców, jak i pieszych.

W trakcie negocjacji handlowych przydatna jest pomoc tłumacza, który zna zarówno język kazachski, jak i rosyjski. Ceny tego rodzaju usług wahają się od 50 do 100 USD za dzień.

Terminy spotkań służbowych z reguły są dotrzymanywane, ale często zdarza się, że spotkanie jest przekładane z „pewnych istotnych powodów”. W związku z powyższym raczej nie należy umawiać się z wyprzedzeniem większym niż 2 dni. Spotkanie dobrze jest również potwierdzić na godzinę przed przybyciem.

Standardowe godziny urzędowania to 9:00 – 18:00. Obowiązuje 40-godzinny tydzień pracy. Sklepy otwarte są zazwyczaj nieco dłużej w dni robocze oraz w sobotę, natomiast niewiele z nich funkcjonuje w niedzielę. Większość sklepów, biur i banków ma godzinną przerwę obiadową między 13:00 a 16:00. Bazary (barahołki) czynne są od 9:00 do 17:00 oprócz poniedziałków.

W Kazachstanie dominuje obrót gotówkowy (wyłącznie w tenge) i jedynie w niektórych hotelach oraz restauracjach można dokonywać płatności kartą kredytową lub czekiem podróżnym. Jest to jednak możliwe coraz częściej, z uwagi na widoczny postęp w tej dziedzinie wynikający z rozwoju usług finansowych, o których piszemy w innym miejscu. Punkty wymiany walut obcych oczywiście istnieją (kantory), ale rekomenduje się korzystanie z tego rodzaju usług w bankach i hotelach (ze względu na bezpieczeństwo obrotu i korzystniejszy kurs wymiany). W wielu miejscach w Kazachstanie, w szczególności w Ałmaty, w celu podjęcia gotówki można skorzystać z bankomatu, który wypłaci odpowiednią kwotę w miejscowej walucie po przyzwoitym kursie.

Mieszkania

Ceny wynajmowanych mieszkań są zróżnicowane, od 200 do 300 USD za lokal jednopokojowy, do 6.000 USD za czteropokojową willę z ogródkiem.

Większość mieszkań do wynajęcia jest położona w górzystych dzielnicach Kompot, Gorny Gigant i Koktiube (15-20 minut jazdy samochodem od centrum).

Firmy zajmujące się obrotem nieruchomościami zazwyczaj pobierają prowizję w wysokości od 10 % do 20 % wysokości miesięcznej opłaty. Napięcie w sieci wynosi 220 V; okres grzewczy trwa od października do marca; liczniki energii elektrycznej są w każdym budynku, w niektórych znajdują się też wodomierze.

W poniższej tabelicy są podane ceny wynajmu mieszkań w elitarnych dzielnicach Ałmaty.

Ceny wynajmu mieszkań w elitarnych dzielnicach Almaty

Mieszkanie	Oplata za 1 miesiąc w USD
jednopokojowe	200-300
dwupokojowe	400-600
trypokojowe	800-1000
czteropokojowe	1000-3000
pięciopokojowe	2000-3500

Źródło: na podstawie www.kazinvest.kz/english/kaz

Wynajęcie pomieszczeń biurowych

Dotychczas najczęściej zagranicznych firm wynajmowało siedziby w Almaty. W mieście tym są dostępne pomieszczenia o zróżnicowanym standardzie (klasy A, B i C).

Pomieszczenia klasy A znajdują się w obecnie budowanych biurowcach klasy światowej, w których mieszczą się centra biznesu; poziom miesięcznego czynszu kształtuje się w nich od 15 do 50 USD za m² (*Capital Real Estate, Hyatt Business Tower, Samal Towers* i inne). Pomieszczenia klasy B znajdują się w budynkach po kapitalnym remoncie, powstałych za czasów ZSRR. Miesięczny czynsz wynosi od 10 do 30 USD za m². Natomiast za pomieszczenia klasy C znajdujące się w budynkach powstałych także w czasach ZSRR, lecz bez poważniejszych prac remontowych, miesięczny czynsz wynosi od 7 do 15 USD za m².

Najlepiej skorzystać z usług autoryzowanych agencji nieruchomości które poprowadzą negocjacje z właścicielami i zapewnią zawarcie bezpiecznego kontraktu.

Hotele

Ceny hoteli są bardzo zróżnicowane, od 250-300 USD (wliczając 20 % VAT) za jednoosobowy pokój (dwuosobowy 275-400 USD) w pięciogwiazdkowym *Rakhat Palace Hyatt Regency* lub *Regent Almaty-Ankara* do 100-150 USD za pokój w hotelu zbudowanym w czasach ZSRR. W Astanie polecane są hotele: *Akku, Okan Interkontinental, Sunkar* oraz *Comfort Hotel*. Dla mniej wymagających osób jest wiele tańszych hoteli o niższym standardzie np. *Tourist*, gdzie ceny za pokój wynoszą 40-70 USD. Należy podkreślić, że w Astanie ceny usług hotelowych są o około 30 % droższe niż w Almaty.

Zagraniczni goście korzystają przede wszystkim z usług hoteli „Alatau”, „Kazachstan”, „Dostyk”, „Issyk”, „Astana”, „Ankara”, „Hyatt Regency Almaty”, „Inturist” i innych. Wszystkie hotele zapewniają pełny wybór usług hotelowych.

Rekreacja i turystyka

W Kazachstanie obchodzi się następujące święta państwowe:

- 1 stycznia – Nowy Rok,
- 8 marca – Międzynarodowy Dzień Kobiet,
- 22 marca – Nawruz (Kazachstański Nowy Rok),
- 1 maja – Święto Pracy, Dzień Jedności Narodowej,
- 9 maja – Dzień Zwycięstwa,
- 30 sierpnia – Święto Konstytucji,
- 25 października – Święto Republiki,
- 16 grudnia – Dzień Niepodległości.

Kazachstan oferuje turystom wiele atrakcji, np. jazdę na nartach w górskich ośrodkach takich jak w Szymbulak, położony na wysokości od 2000 do 2500 metrów n.p.m., uważanym za jeden z najlepszych w Azji Środkowej. Sezon trwa tam od listopada do kwietnia. Nieopodal Алматы w Górach Ałatau przygotowane są ścieżki górskie dla turystów o zróżnicowanym stopniu zaawansowania. Na wschodzie obwodu Алматыńskiego w rejonie Raimbekskim buduje się międzynarodową bazę alpinizmu oraz turystyki górskiej.

Do miejsc najczęściej odwiedzanych przez turystów zalicza się jezioro Ałakol oraz kurort Borowoje. Poza tym w Kazachstanie warte zobaczenia są liczne zabytki, muzea historyczne i krajoznawcze.

Turystyka rozwija się dynamicznie i jest popierana przez państwo. W Kazachstanie działa ponad 400 organizacji turystycznych, firm i agencji o różnym statusie prawnym. Turystom proponuje się ponad 700 tras turystycznych na terytorium całego kraju.

Kazachstan leży na styku głównych szlaków transportowych pomiędzy Europą i Azją, Wschodem i Zachodem. Południe Kazachstanu, jako część średniowiecznego Jedwabnego Szlaku oferuje unikalny zbiór pomników historii, archeologii, architektury i kultury. Na terytorium dzisiejszego Kazachstanu znajduje się ponad 20 starożytnych osad. Turkiestan, Taraz i Алматы są popularnymi ośrodkami turystycznymi. Mauzoleum Hodja Ahmed Yasawi w Turkiestanie stało się świętym miejscem dla Muzułmanów z wszystkich kontynentów. Obecnie każdego dnia mauzoleum jest odwiedzane przez 100 do 250 osób, a w czasie religijnych świąt liczba ta zwiększa się do tysiąca każdego dnia. Miasto Taraz było kiedyś głównym administracyjnym ośrodkiem Jedwabnego Szlaku. Historyczne zabytki z przeszłości zachowały się tutaj w nienaruszonym stanie. Cmentarze pochodzące z wieków X-XII, znane mauzoleum Aulie-Ata i Dauytbek, zamki starożytnych monarchów, twierdze i świątynie umożliwiają zwiedzającym podróż w czasie przenosząc ich do starożytnego Kazachstanu.

Almaty znajdujące się na przedgórzu Grzbietu górskiego Zailijskij Alatau, jest bardzo pięknym miastem z niezwykle malowniczym otoczeniem. Znajduje się w nim mnóstwo hoteli, restauracji i kawiarni, które zaspokoją najwybredniejsze gusta gości.

Medeo – wysokogórskie lodowisko – jest jednym z najczęściej uczęszczanych i najbardziej atrakcyjnych miejsc docelowych dla turystów. W górskich masywach wokół Medeo znajdują się kurorty, sanatoria, kawiarnie i restauracje. Każdego roku odbywa się tam międzynarodowy festiwal piosenki „Głos Azji”.

Wśród miejsc wartych obejrzenia należy wymienić też kanion Czaryn, który jest poprzecinany głębokimi rozpadlinami, jaskiniami, grotami o przeróżnych formach i rozmiarach, przez co sprawia wrażenie ogromnego miasta-widma.

Bezpieczeństwo

W Kazachstanie, tak jak w każdym obcym kraju należy zachować ostrożność w środkach komunikacji publicznej, restauracjach i hotelach, a zwłaszcza strzec dokumentów, których odtworzenie jest bardzo trudne.

Przestępczość ma w tym kraju swoją lokalną specyfikę. Należy mieć świadomość tego, że Kazachstan leży na szlaku tranzytu narkotyków i stanowczo odmawiać osobom proszącym o przewiezienie przez granicę podejrzanych przesyłek. Powszechną plagą jest wysoki poziom korupcji i częste wymuszenia.

Cudzoziemcy nie powinni zbyt wyróżniać się swoim ubiorem. Zaleca się korzystanie z hotelowych sejfów. Należy unikać noszenia przy sobie dużych sum w gotówce oraz samotnych spacerów, szczególnie nocą. Nierozważne może być otwieranie drzwi nieznanym, nawet w hotelu.

Jadąc samochodem zaleca się trzymanie zamkniętych drzwi i wszystkich okien. Należy raczej unikać jazdy nocą, w szczególności na niezaludnionych obszarach.

XIII. ZAŁĄCZNIKI

1. Makroekonomiczne dane gospodarki Kazachstanu w latach 1999-2004	178
2. Urzędy centralne i ministerstwa	179
3. Komitety, komisje, agencje i urzędy państwowe	180
4. Instytucje certyfikacyjne	182
5. Polskie placówki w Kazachstanie	183
6. Polskie organizacje i instytucje współpracujące z Kazachstanem	184
7. Banki kazachstańskie	185
8. Banki zagraniczne	186
9. Wykaz banków posiadających gwarancje na depozyty od osób fizycznych	187
10. Średnie kursy walut wg Banku Centralnego Kazachstanu	188
11. Adresy firm ubezpieczeniowych	189
12. Międzynarodowe firmy doradcze i organizacje finansowe	190
13. Regionalne izby handlowo-przemysłowe	191
14. Kalendarz wybranych targów organizowanych w Kazachstanie w 2005 roku	193
15. Umowy bilateralne o unikaniu podwójnego opodatkowania oraz wzajemnym popieraniu i ochronie inwestycji	197
16. Umowy bilateralne o wzajemnym popieraniu i ochronie inwestycji	198
17. Instytucje wydające licencje na działalność gospodarczą	199
18. Agencje turystyczne	200
19. Firmy spedycyjne	201
20. Hotele	202
21. Restauracje i puby w centrum miasta	203
22. Wykaz ważnych numerów telefonicznych	204
23. Wykaz ważniejszych umów zawartych między Polską a Kazachstanem	207
24. Informacje na stronach internetowych o Kazachstanie	208

ZAŁĄCZNIK 1

**MAKROEKONOMICZNE DANE GOSPODARKI KAZACHSTANU
W LATACH 1999-2004**

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	styczeń- czerwiec 2004
PKB (ceny stałe), mld tenge	2016,4	2595,9	3250,6	3747	4450	2401
PKB (ceny stałe), mln USD	16854,4	18264,7	22153,4	24081	29750	17605
PKB per capita (tenge)	134880,0	174577,3	219169,7	252153,4	29866	16114
PKB per capita (USD)	1127,4	1228,3	1495,8	1620,5	1997	1182
Stopa inflacji (%)	8,3	13,2	6,4	6,6	6,8	1,5
Średnia nominalna płaca miesięczna (tenge)	11256	13761	21182	24388	28192	28111
Stopa bezrobocia na koniec okresu (%)	13,5	12,8	10,4	9,3	8,8	7,9
Liczba ludności (mln)	14,9	14,9	14,8	14,9	14,9	14,9
Zadłużenie zagraniczne na koniec okresu (mln USD)	12051	12685	15101	18042	22859	25789
Rezerwy dewizowe na koniec okresu (mln USD)	2000,7	2094	1997	1915	4962	5000*
Napływ inwestycji zagranicznych (mln USD)	1 852,1	2 781,2	4 556,6	4 106,4	4 607,6	2 523,3
Kurs tenge /USD	119,64	142,14	146,2	155,6	149,6	136,38

* szacunki

Źródło: Narodowy Bank Kazachstanu

ZAŁĄCZNIK 2

URZĘDY CENTRALNE I MINISTERSTWA

Urząd Premiera Kazachstanu

473000 Astana, ul. Beybitszilik 11

tel.: (0-07-3272) 15-25-99

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

473000 Astana, ul. Beybitszilik 10

tel.: (0-07-3172) 15-30-03, 32-14-52

www.mfa.kz

Ministerstwo Przemysłu i Handlu

473000 Astana, Pl. Pobedy 33

tel.: (0-07-3172) 717511

Ministerstwo Finansów

473000 Astana, Pl. Pobedy 33

tel.: (0-07-3172) 71-72-99

www.minfin.kz

Ministerstwo Obrony Narodowej

Astana, ul. 4 Manas

tel.: (0-07-3172) 37-20-88

www.mvd.kz

Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej

473000 Astana, ul. Manasa 2

tel.: (0-07-3172) 15-36-02

fax: (0-07-3172) 15-36-54

www.enbek.kz

Ministerstwo Oświaty i Nauki

473000 Astana, ul. 60 Republiki

tel.: (0-07-3172) 33-33-25

fax: (0-07-3172) 33-31-78

www.edu.gov.kz

e-mail: pressa@edu.gov.kz**Ministerstwo Energetyki i Zasobów Mineralnych**

47300 Astana, ul. Beybitshilik 37

tel.: (0-07-3172) 31-71-33

fax: (0-07-3172) 31-71-64

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

473000 Astana, ul. Manasa 4

tel.: (0-07-3172) 31-78-92

www.mvd.kz

Ministerstwo Gospodarki i Planowania Budżetu

47300 Astana, Pl. Pobedy 33

tel.: (0-07-3172) 71-77-70

fax: (0-07-3172) 71-77-12

Ministerstwo Sprawiedliwości

473000 Astana, Pl. Pobedy 45

tel.: (0-07-3172) 39-12-13

www.minjust.kz

Ministerstwo Kultury i Informacji

473000 Astana, ul. Beybitshlik 22

tel.: (0-07-3172) 32-24-95

Ministerstwo Rolnictwa

473000 Astana, ul. Abay 49

tel.: (0-07-3172) 32-37-63

fax: (0-07-3172) 32-45-41

www.minagri.kz

Ministerstwo Ochrony Środowiska

475000 Kokczetaw, ul. Satpayev 1

tel.: (0-07-31622) 5-42-65

fax: (0-07-31622) 5-06-20

Ministerstwo Transportu i Komunikacji

Astana 480091, ul. Abay 49

tel.: (0-07-3172) 32-62-77

fax: (0-07-3172) 32-10-58

Ministerstwo Zdrowia

Astana, ul. Moskiewska 66

tel.: (0-07-3172) 31-74-09

fax: (0-07-3172) 317327

www.minzdrav-rk.kz

e-mail: zdravminzdrav-rk.kz

ZAŁĄCZNIK 3

KOMITETY, KOMISJE, AGENCJE I URZĘDY PAŃSTWOWE

Państwowy Komitet ds. Inwestycji

473000 Astana, ul. Beybitshilik 10

tel.: (0-07-3172) 32-20-10

www.kazinvest.kz

Państwowy Komitet ds. Prywatyzacji

Astana, ul. Pl. Bobedy 33

tel.: (0-07-3172) 71-77-08

Państwowy Komitet Kontroli Finansowej

Ałmaty, Al. Abylai Khan 3/95 p. 453, 454

tel.: (0-07-3272) 62-04-32

fax: (0-07-3272) 62-29-65

Państwowy Komitet Zasobów Wodnych

Astana, ul. Mozhaiski 28

tel.: (0-07-3172) 35-67-27

Państwowy Komitet Ochrony Środowiska

Kokczetaw, ul. K. Marksa 81

tel.: (0-07-31622) 55-41-10

fax: (0-07-31622) 55-06-20

Państwowy Komitet Rybołówstwa

Astana, ul. Abay 48

tel.: (0-07-3172) 11-75-79

Państwowy Komitet Leśnictwa

480091 Ałmaty, Pl. Republiki 15

tel.: (0-07-327) 363-73-23,

Państwowy Komitet Obrony Narodowej

480091 Ałmaty, ul. Nauryzbai Batyr 108

tel.: (0-07-3272) 69-36-05,

Państwowy Komitet Podatkowy

Astana, ul. Pobeda 33

tel.: (0-07-3172) 71-71-08

fax: (0-07-3172) 75-31-09

www.taxkz.kz

www.nalog.kz

Państwowy Komitet Kultury

Ałmaty, ul. ul. Manasa 2

tel.: (0-07-3172) 37-41-35

Państwowy Komitet Praw Autorskich

Ałmaty, ul. Naurizbai Batyr 65/69

tel.: (0-07-3272) 69-59-28, 62-19-62

fax: (0-07-3272) 69-59-28

Państwowy Komitet Kontroli**Antydumpingowej**

Astana, ul. Puszkina 166

tel.: (0-07-3172) 10-24-47

Państwowy Komitet ds. Broni Jądrowej

Ałmaty, ul. Liza Chaikina 4

tel.: (0-07-3272) 63-33-56

Państwowy Komitet Kosmiczny

Ałmaty, ul. Czaikina 4

tel.: (0-07-3272) 64-67-01, 63-33-53

fax: (0-07-3272) 63-33-56

Administracja Sanitarno-Epidemiologiczna

Astana, ul. Auzowa 84

tel.: (0-07-3272) 43-26-55

fax: (0-07-3272) 43-16-66

Agencja Planowania Strategicznego

473000 Astana, ul. Beybitshilik 2

tel.: (0-07-3172) 32-63-88

fax: (0-07-3172) 32-62-32

Agencja Usług Państwowych

479000 Astana, ul. Beybitshilik 11

tel.: (0-07-3172) 15-11-00, 15-26-77

fax: (0-07-3172) 15-22-43

Agencja Zamówień Publicznych

Astana, ul. Auezowa 126

tel.: (0-07-3172) 75-10-05, 75-13-32

fax: (0-07-3172) 75-13-32

Agencja Ochrony Państwa

Astana, ul. Taszanowa 6/2
tel.: (0-07-3172) 34-31-44, 34-42- 85
fax: (0-07-3172) 34-31-44

Agencja ds. Migracji i Demografii

Astana, ul. Auezowa 103-A
tel.: (0-07-3172) 31-79-25

**Agencja ds. Regulacji Monopolu
Naturalnego, Ochrony Konkurencji
i Wsparcia Małej Przedsiębiorczości**

Astana, ul. Auezowa 36
tel.: (0-07-3172) 33-42-50

Agencja Statystyki

480008 Ałmaty, Al. Abay 125
tel.: (0-07-3172) 62-13-23
www.stat.kz
www.customs.kz

Agencja ds. Prasy i Informacji:

480013 Ałmaty, Pl. Republiki 13
tel.: (0-07-3272) 63-93-97, 63-52-84,
63-90-00, 63-93-17

Agencja ds. Sytuacji Nadzwyczajnych

Ałmaty, ul. Abylai Khan 91
tel.: (0-07-3272) 91 93 90, 91 94 01
fax: (0-07-3272) 91 24 25

Agencja Zarządzania Zasobami Ziemi

Astana, ul. Zheltoksan 41
tel.: (0-07-3172) 32 02 11
fax: (0-07-3172) 32 72 30

Agencja ds. Turystyki i Sportu

Astana, ul. Auezowa 126
tel.: (0-07-3172) 39-66-38
www.kazsport.kz

ZALĄCZNIK 4**INSTYTUCJE CERTYFIKACYJNE****Państwowy Komitet Kazachstanu ds. Standaryzacji, Metrologii i Certyfikacji
(GOSSTANDART)**

Astana, 473000 ul. Družby 76

tel.: (0-07-3172) 395084

fax: (0-07-3172) 395066

e-mail: standart@memst.kz

www.memst.kz

Państwowy Instytut Kazachstanu ds. Standaryzacji i Certyfikacji

Astana, ul. Auezowa 104/1

tel.: (0-07-3172) 327654

fax: (0-07-3172) 323275

e-mail: kazinst@memst.kz

www.menst.kz

Państwowy Instytut Kazachstanu ds. Metrologii

Astana, ul. Puszkina 166/5

tel.: (0-07-3172) 395073

e-mail: ulan kazinmetr@memst.kz

www.memst.kz

ZAŁĄCZNIK 5**POLSKIE PLACÓWKI W KAZACHSTANIE****AMBASADA RP W KAZACHSTANIE**

480099 Ałmaty

ul. Dżarkencka 9 róg Iskanderowa 11/13

P.O. Box 228 Republika Kazachstan

tel. centrala Ambasady (0-07-3272) 58-16-17, 58-15-51

fax: (0-07-3272) 58-15-50

tel.: centrala Wydziału Konsularnego (0-07-3272) 53-35- 87, 53-37-68, 53-41-79

fax: (0- 07-3272) 58-15-52

e-mail: ambpol@mail.kz, polkonsulat@mail.kz

Ambasador: Władysław Sokołowski

WYDZIAŁ EKONOMICZNO-HANDLOWY AMBASADY RP W AŁMATY

480051 Ałmaty, ul. Baturina 4,

tel./fax: (0-07-3272) 64-79-11, 53-44-37

e-mail: brhala@nursat.kz

Radca Handlowy: Zbigniew Świerczyński

AMBASADA REPUBLIKI KAZACHSTANU W POLSCĘ

02-954 Warszawa

ul. Królowej Marysieńki 14

tel: (0-22) 642-53-88

fax: (0-22) 642-34-27

e-mail: kazdipmis@hotmail.pl

Godziny otwarcia: Poniedziałek-Piątek 08.00-13.00 i 14.00-18.30

Ambasador: Tuleutay Suleimenov

Wydział konsularny:

tel/fax: (0-22) 642-37-65

e-mail: zhankaz@wp.pl

Godziny otwarcia: Poniedziałek, Wtorek, Czwartek, Piątek 09.00-12.00

ZALĄCZNIK 6**POLSKIE ORGANIZACJE I INSTYTUCJE WSPÓLPRACUJĄCE Z KAZACHSTANEM****UNIDO – Biuro Promocji Inwestycji i Technologii**

00-608 Warszawa, Al. Niepodległości 186

tel.: (0 22) 825 94 67, 825 91 86

fax: (0 22) 825 89 70

e-mail: ips-waw@unido.pl

<http://www.unido.pl>

Polsko-Litewska Izba Gospodarcza Rynków Wschodnich

16-400 Suwałki, ul. Kościuszki

tel./fax: (087) 5632600

fax: (087) 5632602

e-mail: pligrw@plig.org.pl

<http://www.plig.org.pl>

Polsko-Kazachstańska Izba Gospodarcza

00-643 Warszawa, ul. Nowowiejska 10

tel/fax: (022) 8758567

e-mail: pkig@poland.com

Salamon Consulting

16-400 Suwałki, ul. Pułaskiego 65A

tel.: (0 87) 565 00 99

fax: (0 87) 5633400

www.polexport2@go2.pl

Ośrodek Studiów Wschodnich

00-564 Warszawa, ul. Koszykowa 6a

tel.: (0 22) 5258000

fax: (0 22) 5258040

e-mail: info@osw.waw.pl

www.osw.waw.pl

Stowarzyszenie Współpracy Polska Wschód

„Dom Przyjaźni”

00-102 Warszawa, ul. Marszałkowska 115

tel.: (0 22) 620 03 01

fax: (0 22) 826 96 01

e-mail: swpwzb@supermedia.pl

www.swpw.com.pl

ZAŁĄCZNIK 7

BANKI KAZACHSTAŃSKIE

CENTRALNY BANK KAZACHSTANU

480070 Ałmaty, ul. Koktem-3 21
tel.: (0-07-3272) 61 09 20, 71 96 31

Kazkommertsbank

480091 Ałmaty, ul. Gagarina 135 ZH
tel.: (0-07-3272) 58 53 03
e-mail: mailbox@k.kb.kz

AlmTorgFinbank

480091 Ałmaty, ul. Furmanowa 100
tel.: (0-07-3272) 50 30 40, 50 50 40
fax: (0-07-3272) 50 19 95
e-mail: Info@amb.kz

Waliut-Tranzit

470061 Karaganda, Al. Buchar Żyrau 32
tel.: (0-07-83212) 41 41 04, 41 41 42
fax: (0-07-83212) 41 41 43
e-mail: bank@valut-tranzit.kz

Demir Kazakhstan

480091 Ałmaty, ul. Kurmangazy 61 A
tel.: (0-07-3272) 50 85 50, 50 85 26
fax: (0-07-3272) 50 85 25, 50 85 35
e-mail: demirbank@db.almaty.kz
www.demirbank.kz

Ewrazijskij Bank

Ałmaty, ul. Kunaewa 56
tel.: (0-07-3272) 50 86 06, 50 86 07
fax: (0-07-3272) 50 86 50, 50 86 36
e-mail: info@eurasian-bank.kz

Bank Kaspijski

480012 Ałmaty, ul. Szaripowa 90
tel.: (0-07-3272) 92 57 67, 50 18 20
fax: (0-07-3272) 50 95 96
e-mail: office@kcbank.almaty.kz

Komirbank

638710 Ekibastuz, ul. Stroitel'naja 29
tel.: (0-07-31835) 222 53, 402 53
fax: (0-07-31835) 40 341
e-mail: ugbank@pavlodar.kz,
komirbank@kaznet.kz

Narodnyj Sberiegatienyj Bank Kazachstan

480046 Ałmaty, ul. Rozybakiewa 97
tel.: (0-07-3272) 50 33 31, 50 04 29
fax: (0-07-3272) 54 02 71

Bank Turanalem

480091 Ałmaty, ul. Aiteke Bi 55
tel.: (0-07-3272) 50 02 26
fax: (0-07-3272) 50 02 24
e-mail: post@TuranAlem.almaty.kz

Bank Center Kredit

480072 Ałmaty, ul. Szewczenki 100
tel.: (0-07-3272) 58 89 55, 98 00 14
fax: (0-07-3272) 69 29 24
e-mail: mail@cbank.kz

ZALĄCZNIK 8**BANKI ZAGRANICZNE****ABN-Amro Bank Kazakhstan**

480099 Ałmaty

ul. Kazhymukan 45

tel.: (0-07-3272) 50 73 00, 58 15 05

fax: (0-07-3272) 50 73 03, 50 72 98

e-mail: abnamro@kaznet.kz

HSBC Bank Kazakhstan

480100 Ałmaty

Al. Dostyk 43

tel.: (0-07-3272) 58 13 33

fax: (0-07-3272) 50 15 01

e-mail: jbmundi_hsbk@kaznet.kz

Eximbank

480046 Ałmaty

ul. Puzhkina 118

tel.: (0-07-3272) 50 75 47, 63 62 28

fax: (0-07-3272) 50 75 47, 50 75 49

e-mail: postmail@eximbank.kz

Citibank Kazakhstan

480100 Ałmaty

ul. Kazybk Bi 41 A, 2-gie piętro

tel.: (0-07-3272) 98 04 00, 98 03 91

fax: (0-07-3272) 98 03 99

e-mail: citibank.Kazakhstan@citycorp.com

ZAŁĄCZNIK 9**WYKAZ BANKÓW POSIADAJĄCYCH GWARANCJE NA DEPOZYTY
OD OSÓB FIZYCZNYCH**

1. Bank TURANALEM O.S.A. (www.turnalem.kz)
2. Bank CENTRKREDIT O.S.A. Ałmaty
3. Bank Rolniczo-Przemysłowy
4. BIZNESBANK O.S.A Ałmaty
5. Centralno-Azjatycki Bank Współpracy i Rozwoju Z.S.A
6. Państwowy Bank Oszczędnościowy O.S.A. (www.hsbk.kz)
7. Handlowo-Finansowy Bank w Ałmaty Z.S.A.
8. ABN AMRO Bank Kazakhstan Z.S.A. Ałmaty
9. TEMIRBANK O.S.A.
10. ABIDBANK O.S.A Ałmaty
11. DEMIR KAZACHSTAN BANK O.S.A.
12. KAZKOMERCBANK O.S.A.
13. KASPIJSKI BANK O.S.A.
14. LARIBA BANK O.A.S
15. NURBANK O.S.A (www.nurbank.kz)
16. ALASZ BANK Z.S.A Ałmaty
17. CITIBANK KAZACHSTAN Z.S.A.
18. ALFA BANK Z.S.A Ałmaty
19. ALMATYŃSKI BANK KOMERCYJNY O.A.S Ałmaty
20. EURAZJATYCKI BANK Z.S.A.
21. EKSIMBANK Z.S.A
22. KASPIJSKI BANK O.S.A
23. SENIM BANK O.S.A

ZALĄCZNIK 10

**ŚREDNIE KURSY WALUT WEDŁUG BANKU CENTRALNEGO KAZACHSTANU
stan na 2003 rok oraz styczeń-wrzesień 2004**

	PLN	USD	EUR
styczeń-grudzień 2003	-	149,58	169,79
2004			
styczeń	-	141,20	178,25
luty	-	139,18	175,99
marzec	-	139,01	170,58
kwiecień	-	138,20	166,00
maj	-	137,12	164,67
czerwiec	-	136,38	165,57
lipiec	-	135,57	166,46
sierpień	-	136,12	165,88
wrzesień	38,07	135,45	165,27

Źródło: Narodowy Bank Kazachstanu

ZALĄCZNIK 11**ADRESY FIRM UBEZPIECZENIOWYCH****ALMATINSKAJA MIĘDZUNARODNAJA STRACHOWAJA GRUPA SA**

Ałmaty, ul. Kabahbaj Batyra 112
tel. (0-07-3272) 50-12-31/50-16-81
e-mail: aiig@world2.almaty.kz
www.aiig.escort.kz

ATLANTA – POLIS ZSA

Ałmaty, ul. Bajtursynowa 111
tel. (0-07-3272) 67-63-54/67-48-11
fax: (0-07-3272) 92-81-84

SK ATF POLIS ZSA

Ałmaty, ul. Kabahbaj batyra 83
tel. (0-07-3272) 63-27-10, 63-73-35, 50-72-29
fax: (0-07-3272) 63-73-35
e-mail: atfpolis@amb.kz

AIG KAZACHSTAN SA

Ałmaty, ul. Amangeldy 64
tel. (0-07-3272) 50-17-61
fax: (0-07-3272) 50-17-62
e-mail: aigkaz@nursat.kz
www.aig.com

SK WALIUT – TRANZIT – POLIS ZSA

Karaganda, Bulwar Mira 33/1
tel. (0-07-3272) 42-14-50/42-30-40
fax: (0-07-3272) 42-30-32
e-mail: bank@valut-tranzit.kz

ZAPADNO-KAZACHSTANSKA STRACHOWAJA FIRMA ZSA

Uralsk, pl. Lenina 203
tel. (0-07-3112) 50-50-57/50-62-94

KAZKOMERC-POLIS SA

Ałmaty, ul. Szagabutdinowa 170
tel. (0-07-3272) 92-07-42/92-28-30/92-37-67
fax: (0-07-3272) 92-73-97
e-mail: kkp@online.ru
www.kkp.kz

SK KBS GARANT ZSA

Ałmaty, pl. Abaja 34 lok 36
tel. 69-65-89/67-12-39
fax: 69-68-33
e-mail: garant@kbs-garant.Almaty.kz

LONDON-ALMATY ZSA

Ałmaty, ul. Džandosowa 2 of 808
tel. (0-07-3272) 47-85-65/47-29-08
fax: (0-07-3272) 47-85-77
e-mail: laic@kazanet.kz

SK TERRA ZSA

Ałmaty, ul. Rozybakiewa 145-a
tel. (0-07-3272) 48-60-96/48-65-97
fax: (0-07-3272) 49-86-81
e-mail: annatyo@kazanet.kz

SK EKOPOLIS ZSA

Ałmaty, Pl. Abaja 191
tel. (0-07-3272) 91-12-13/93-03-03
e-mail: ecopolicy@nursat.kz
www.ecopolicy.nursat.kz

ZALĄCZNIK 12**MIĘDZYNARODOWE FIRMY DORADCZE I ORGANIZACJE FINANSOWE****Deloitte & Touche**

480091 Ałmaty
ul. Ablay Khan 81, 4-e piętro
tel.: (0-07-3272) 58 13 40
fax: (0-07-3272) 58 13 41
e-mail: almaty@deloitte.ru

Ernst & Young

480100 Ałmaty
ul. Furmanowa 273
tel.: (0-07-3272) 58 59 60, 58 59 69
fax: (0-07-3272) 58 59 61

KPMG Janat

48009 Ałmaty
Pl. Ablay Khan 1105, 1-sze piętro
tel.: (0-07-3272) 50 88 55
fax: (0-07-3272) 50 88 77
e-mail: company@kmpg.com

PriceWaterhouseCoopers

480070 Ałmaty
Al. Satpajewa 29/6,
Hyatt Regency Office Tower
tel.: (0-07-3272) 98 04 48
fax: (0-07-3272) 98 02 52
e-mail: takhmina.nurgali@kz.pwcglobal.com
www.kzpwglobal.com

White and Case

4800012 Ałmaty
ul. Amangeldy 64,
tel.: (0-07-3272) 50 74 91, 58 26 50
fax: (0-07-3272) 50 74 93
e-mail: tgurbenko@whitecase.com

World Bank

473000 Astana
ul. Beybitszilik 21, 4-te piętro
tel.: (0-07-3172) 32 25 84
fax: (0-07-3172) 39 17 93
www.worldbank.org

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR)

480013 Ałmaty
ul. Kazybek bi 41, Park Palace, 4-te piętro
tel.: (0-07-3272) 58 14 23/28/29
e-mail: burton@ata.ebrd.com
www.ebrd.org

Międzynarodowy Fundusz Walutowy

480090 Ałmaty
ul. Koktem 3, Bud.21, 4-te piętro, p. 424/1
tel.: (0-07-3172) 50 46 31
fax: (0-07-3172) 50 48 92
e-mail: pross@imf.org
www.imf.org

ZALĄCZNIK 13**REGIONALNE IZBY HANDLOWO-PRZEMYSŁOWE****MEGAGAZ SA – Przedstawicielstwo
Związku Izb Handlowo-Przemysłowych
Kazachstanu w Polsce**

00-643 Warszawa
ul. Nowowiejska 10
tel.: (022) 825 60 11
fax: (022) 825 56 83
e-mail: sekretariat@megagaz.com.pl

**Izba Przemysłowo-Handlowa Republiki
Kazachstanu**

480091 Ałmaty
ul. Masanchi 26
tel.: (0-07-3272) 920052, 927823, 929075
fax: (0-07-3272) 507029
e-mail: tpprkaz@online.ru

Izba Przemysłowo-Handlowa w Astanie

473000 Astana
ul. Auezowa 66
tel./fax: (0-07-3172) 323833
e-mail: akmcici@dan.kz

**Izba Przemysłowo-Handlowa
w Aktiubińsku**

463000 Aktiubińsk
ul. Żubanowa 289-1
tel./fax: (0-07-3132) 572143
e-mail: akbtpp@nursat.kz

Izba Przemysłowo-Handlowa w Ałmaty

480091 Ałmaty
ul. Tole bi 45
tel./fax: (0-07-3272) 620301
e-mail: tpprkaz@online.ru

Izba Przemysłowo-Handlowa w Atyrau

465003 Atyrau
ul. Kulsarinskaya 33
tel./fax: (0-07-31222) 58707
e-mail: torgpal_atr@asdc.kz

**Wschodnio-Kazachstańska Izba
Przemysłowo-Handlowa**

492000 Ust-Kamienogorsk
ul. Nowatorowa 3
tel./fax: (0-07-3232) 267247
e-mail: cci@ustk.kz

Izba Przemysłowo-Handlowa w Dżambule

484039 Taraz
ul. Żanibek 2
tel./fax: (0-07-32622) 433593
e-mail: tpp-taraz@kaznet.kz

**Zachodnio – Kazachstańska Izba
Przemysłowo-Handlowa**

417007 Uralsk
ul. Kujbyszewa 67
tel./fax: (0-07-31122) 23537
e-mail: zktp@kaznet.kz

**Izba Przemysłowo-Handlowa
w Karagandzie**

470061 Karaganda
ul. Mira 31
tel./fax: (0-07-3212) 523232
e-mail: meyr@tpp.karaganda.su

Izba Przemysłowo-Handlowa w Kyzylordzie

467014 Kyzylorda
ul. Aiteke bi 24
tel./fax: (0-07-32422) 62436

**Izba Przemysłowo-Handlowa
w Kokczetawie**

475000 Kokczetaw
ul. Karola Marksa 107
tel./fax: (0-07-31622) 57668

Izba Przemysłowo-Handlowa w Kustanaju

458000 Kustanaj
ul. Tarana 165
tel./fax: (0-07-3142) 544403
e-mail: igor@cci.kst.kz

**Izba Przemysłowo-Handlowa
w Mangistau**

466200 Aktau
ul. Microdistrict 6, h. 26, app. 131
tel./fax: (0-07-3292) 511952
e-mail: akt_cci@nursat.kz

**Izba Przemysłowo-Handlowa
w Pawłodarze**

637046 Pawłodar
ul. Toraigyrowa 95/1
tel./fax: (0-07-3182) 759902
e-mail: pav-cci@kaznet.kz

**Północno-Kazachstańska Izba
Przemysłowo-Handlowa**

642015 Pietropawłowski
ul. Mira 112,
tel. /fax: (0-07-3152) 465443
e-mail: tpp@petropavl.kz

**Izba Przemysłowo-Handlowa
w Semipałatyńsku**

490050 Semipałatyński
ul. Abai 92/94,
tel./fax: (0-07-3222) 627887
e-mail: tpp@relcom.kz

**Izba Przemysłowo-Handlowa
w Taldy-Kurganie**

488000 Taldy Kurgan
ul. Lenina 101, app. 37,
tel./fax: (0-07-32822) 72040

**Południowo-Kazachstańska Izba
Przemysłowo-Handlowa**

486042 Czymkent
ul. Tauke khan 31,
tel./fax: (0-07-3252) 532179

ZAŁĄCZNIK 14

KALENDARZ WYBRANYCH TARGÓW ORGANIZOWANYCH
W KAZACHSTANIE W 2005 ROKU

Termin	Targi / Wystawa	Miasto	Branża
24.02 26.02.2005	Education and Science of XXI century – 2005 Kazakhstan International Exhibition	Astana	Edukacja i nauka
01.03 08.03.2005	Gifts & Souvenirs – 2005 Consumer Trade Exhibition-Fair	Almaty	Przemysł lekki
01.03 08.03.2005	Everything for women – 2005 Consumer Trade Exhibition-Fair	Almaty	Przemysł lekki
04.03 07.03.2005	Spring surprise – 2005 The 1st Exhibition-fair	Astana	Przemysł lekki
09.03 11.03.2005	BuildExpo Kazakhstan – 2005 The 2nd annual International exhibition building materials	Almaty	Budownictwo
15.03 17.03.2005	Jewellery & Watch Fair 2005 Central Asia – 2005 1st Central Asian International Jewellery and Watch Exhibition	Almaty	Przemysł lekki
15.03 17.03.2005	Printing arts. Advertisement. Office – 2005 The 3rd Kazakhstan international specialized exhibition	Astana	Reklama i poligrafia
16.03 18.03.2005	PromStroyIndustry – Astana 2005 International Exhibition	Astana	Budownictwo przemysłowe
29.03 01.04.2005	Crockery of the Central Asian States – 2005 International Exhibition	Almaty	Przemysł lekki
29.03 01.04.2005	Home Textile Central Asia – 2005 Annual international home textile exhibition	Almaty	Przemysł lekki
29.03 31.03.2005	Kazautodor – 2005 The 2nd Kazakhstan international specialized exhibition	Astana	Transport i samochody
05.04 08.04.2005	Auto Parts Central Asia – 2005 Annual international exhibition of auto spare parts, equipment for garages and service station	Almaty	Transport i samochody
06.04 08.04.2005	Atyrau Oil & Gas – 2005 4th North Caspian regional exhibition	Atyrau	Przemysł naftowy
06.04 09.04.2005	Printing, Advertising, Design – KazPrintMedia 2005 3rd Kazakhstan International Specialised Exhibition	Almaty	Reklama i poligrafia
06.04 09.04.2005	Tare, Packaging, Label – KazUpack 2005 3rd Kazakhstan International Specialised Exhibition	Almaty	Przemysł opakowań
07.04 09.04.2005	Amusement, leisure, recreation – 2005 International Exhibition. Entertainment industry, casino, amusement parks, gaming machines & equipment games, hotels. Everything for the holidays	Almaty	Turystyka i rozrywka
07.04 09.04.2005	Disign. Furniture. Interior – 2005 International Exhibition	Astana	Meble, wyposażenie domu i biura

Termin	Targi / Wystawa	Miasto	Branża
07.04 09.04.2005	Dumanshowtech – 2005 International Exhibition	Almaty	Turystyka i rozrywka
12.04 14.04.2005	Kazakhstan Oil & Gas – 2005 International specialized exhibition. Equipment and service industry for oil and gas complex	Astana	Przemysł naftowy
12.04 14.04.2005	Kazakhstan Oil & Gas – 2005 International specialized exhibition. Equipment and service industry for oil and gas complex	Astana	Przemysł naftowy
13.04 15.04.2005	Equipment. Tare. Packing. – 2005 The 2-nd International Kazakhstan Exhibition	Almaty	Przemysł opakowań
13.04 15.04.2005	Product market Kazakhstan 2005 The 7-th International Kazakhstan Exhibition	Almaty	Ogólnoprzemysłowa
13.04 15.04.2005	Sharap 2005 The 7-th International Kazakhstan Exhibition	Almaty	Ogólnoprzemysłowa
13.04 15.04.2005	Sweets – 2005 The 7-th International Kazakhstan Exhibition	Almaty	Ogólnoprzemysłowa
19.04 21.04.2005	Business & Educational literature – 2005 International Exhibition	Almaty	Edukacja i nauka
19.04 21.04.2005	Career – 2005 International Exhibition	Almaty	Edukacja i nauka
19.04 21.04.2005	Educational tourism – 2005 International Exhibition	Almaty	Turystyka
19.04 21.04.2005	Higher Education – 2005 International Exhibition	Almaty	Edukacja i nauka
19.04 21.04.2005	Infotech – 2005 International Exhibition	Almaty	IT
19.04 21.04.2005	School – 2005 International Exhibition	Almaty	Edukacja i nauka
21.04 23.04.2005	Astana Food 2005 The 7-th Kazakhstan International Exhibition	Astana	Rolno-spożywcza
27.04 29.04.2005	Auto World – Astana 2005 The 3rd Kazakhstan Exhibition	Astana	Transport i samochody
27.04 29.04.2005	Interinstal – 2005 International exhibition	Almaty	Budownictwo przemysłowe
27.04 29.04.2005	Water & Eco – 2005 6th Central Asia international exhibition of water technologies and water management	Almaty	Budownictwo przemysłowe
04.05 06.05.2005	Agroprodexpo – Aktobe 2005 International Exhibition	Aktobe	Rolno-spożywcza
12.05 15.05.2005	Kazinterbeauty – 2005 International Exhibition	Almaty	Przemysł lekki
18.05 20.05.2005	Astana Build – 2005 7-th International Kazakhstan Exhibition "Construction and Interior, Heating and Ventilation"	Astana	Budownictwo
18.05 20.05.2005	Consult Expo – 2005 2nd Kazakhstan international consulting and business services exhibition	Almaty	Usługi dla biznesu

Termin	Targi / Wystawa	Miasto	Branża
24.05 26.05.2005	Energy – 2005 6th International Exhibition	Almaty	Energetyka
24.05 26.05.2005	Industrial automation – 2005 6th International Exhibition	Almaty	Budownictwo przemysłowe
24.05 26.05.2005	INSTRUMENT – 2005 6th International Exhibition	Almaty	
24.05 26.05.2005	Lighting technology & Cables – 2005 6th International Exhibition	Almaty	Elektrotechnika
24.05 26.05.2005	Machine-building – 2005 6th International Exhibition	Almaty	Budownictwo
24.05 27.05.2005	AgriTek Kazakhstan – 2005 The 2nd Annual International Exhibition	Almaty	Rolno-spożywcza
24.05 27.05.2005	ConsumerExpo Kazakhstan – 2005 The 11th Annual International Consumer Goods in the Republic of Kazakhstan	Almaty	Przemysł lekki
24.05 27.05.2005	FoodExpo Kazakhstan – 2005 11-th Annual International Food and Drinks Exhibition in the Republic of Kazakhstan	Almaty	Rolno-spożywcza
24.05 27.05.2005	FoodTek Kazakhstan – 2005 The 6th Annual International Exhibition	Almaty	Rolno-spożywcza
24.05 27.05.2005	PackTek Kazakhstan – 2005 The 6th Annual International Exhibition of Packaging Machinery and Technology in the Republic of Kazakhstan	Almaty	Przemysł opakowań
06.06 08.06.2005	Kazakhstan technology forum – 2005 The specialized exhibition	Atyrau	Forum technologiczne
14.06 18.06.2005	Architecture & Design – 2005 International Exhibition	Almaty	Meble, wyposażenie domu i biura
14.06 18.06.2005	Ceramics & Stone – 2005 International Exhibition	Almaty	Meble, wyposażenie domu i biura
14.06 18.06.2005	Expolight – 2005 International Exhibition	Almaty	Meble, wyposażenie domu i biura
14.06 18.06.2005	Furniture & Interior – 2005 International Exhibition	Almaty	Meble, wyposażenie domu i biura
14.06 18.06.2005	Office-Expo – 2005 International Exhibition	Almaty	Meble, wyposażenie domu i biura
14.06 18.06.2005	Salon-Exhibition of Blinds – 2005 International Exhibition	Almaty	Meble, wyposażenie domu i biura
14.06 18.06.2005	Salon-Exhibition of Carpets – 2005 International Exhibition	Almaty	Meble, wyposażenie domu i biura
14.06 18.06.2005	Salon-exhibition of Crockery – 2005 International Exhibition	Almaty	Meble, wyposażenie domu i biura
14.06 18.06.2005	Timber & Woodworking – 2005 International Exhibition	Almaty	Przemysł drzewny i meble
19.08 22.08.2005	World childhood. School – 2005 The 3rd Exhibition-fair	Astana	Przemysł lekki

Termin	Targi / Wystawa	Miasto	Branża
06.09 08.09.2005	Bank-Expo – 2005 The 2nd Kazakhstan Exhibition	Astana	Finanse
06.09 08.09.2005	Safety, Signaling, Guarding – 2005 The 4th Kazakhstan international exhibition	Astana	Ochrona i bezpieczeństwo
07.09 10.09.2005	KazBuild 2005 The 12th Kazakhstan international exhibition	Almaty	Budownictwo
15.09 17.09.2005	Moda & Textile – 2005 The 3rd Central Asian International Exhibition	Almaty	Przemysł lekki
21.09 23.09.2005	Europe – Asia. Cooperation – 2005 Russian-Kazakhstan industrial exhibition	Aktobe	Ogólnoprzemysłowe
21.09 23.09.2005	Mining World – 2005 (KazMin/KazMet) The 11th Central Asian International Exhibition	Almaty	Przemysł wydobywczy
21.09 24.09.2005	Electricity & Lighting Central Asia – 2005 Annual international exhibition of the electric power and illumination	Almaty	Energetyka
06.10 08.10.2005	Exponedvizhimost – 2005 Kazakhstan Exhibition	Astana	Budownictwo
13.10 16.10.2005	Preventing, rescue, assistance – Eurasia 2005 International Exhibition	Almaty	Ubezpieczenia
19.10 22.10.2005	Central Asia Plast – 2005 The Annual international plastics exhibition	Almaty	Tworzywa sztuczne
19.10 23.10.2005	Autoservice – 2005 International Exhibition	Almaty	Transport i samochody
19.10 23.10.2005	Autoshow – 2005 International Exhibition	Almaty	Transport i samochody
19.10 23.10.2005	Spares – 2005 International Exhibition	Almaty	Transport i samochody
19.10 23.10.2005	Special technics – 2005 International Exhibition	Almaty	Transport i samochody
27.10 29.10.2005	AgroProdExpo – 2005 International exhibition. Agricultural techniques. Food products	Astana	Rolno-spożywcza
02.11 05.11.2005	World Food Kazakhstan – 2005 The 8th Central-Asian international exhibition "Food-processing industry"	Almaty	Rolno-spożywcza
03.11 04.11.2005	Agrica – 2005 Annual Central Asian International Conference for Agriculture and Food Industry November	Almaty	Rolno-spożywcza
09.11 11.11.2005	The best goods of Kazakhstan – 2005 Republican Exhibition-Contest	Astana	Przemysł lekki – ogólnoprzemysłowe
16.11 18.11.2005	PromStroyIndustry – Aktobe 2005 International Exhibition	Aktobe	Budownictwo przemysłowe
22.11 24.11.2005	Urbacon: Kazakhstan building – 2005 Building week in republic Kazakhstan	Atyrau	Budownictwo
16.12 19.12.2005	New Year's fair – 2005 The International fair	Astana	Przemysł lekki

ZAŁĄCZNIK 15

UMOWY BILATERALNE O UNIKANIU PODWÓJNEGO OPODATKOWANIA
ORAZ WZAJEMNYM POPIERANIU I OCHRONIE INWESTYCJI

Nr	Kraj	Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania	Umowy o wzajemnym popieraniu i ochronie inwestycji	
		Wejście w życie umowy	Data podpisania	Data ratyfikacji
1.	Azerbejdżan	7 maja 1997	16 września 1996	5 grudnia 1997
2.	Białoruś	13 grudnia 1997		
3.	Belgia-Luksemburg Unia Europejska	13 kwietnia 2000	16 kwietnia 1998	30 grudnia 1999
4.	Bułgaria	24 lipca 1998	15 września 1999	jeszcze nie ratyfikowana
5.	Chiny	9 sierpnia 2003	10 sierpnia 1992	8 czerwca 1994
6.	Republika Czeska	29 października 1999	8 października 1996	11 czerwca 1997
7.	Estonia	19 lipca 2000		
8.	Egipt		14 lutego 1993	15 września 1995
9.	Finlandia		29 września 1992	30 października 1997
10.	Francja	1 lipca 2000	3 lutego 1998	5 lipca 1998
11.	Gruzja	5 lipca 2000	17 września 1996	5 września 1997
12.	Holandia	27 kwietnia 1997		
13.	Hiszpania		23 marca 1994	22 czerwca 1995
14.	Indie	28 sierpnia 1997	9 grudnia 1996	8 maja 1998
15.	Iran	3 kwietnia 1999	16 stycznia 1996	2 lipca 1996
16.	Izrael		27 grudnia 1995	12 lipca 1996
17.	Kanada	30 marca 1998		
18.	Kirgistan	31 marca 1998	8 kwietnia 1997	28 października 1997
19.	Korea Południowa	9 kwietnia 1999	20 marca 1996	22 listopada 1996
20.	Kuwejt		31 sierpnia 1997	22 lutego 2000
21.	Litwa	11 grudnia 1997	15 września 1994	20 lutego 1995
22.	Łotwa	2 grudnia 2002		
23.	Malezja		27 maja 1996	11 czerwca 1997
24.	Moldawia	25 lutego 2002		
25.	Mongolia	2 grudnia 1999	2 grudnia 1994	29 kwietnia 1995
26.	Niemcy	21 grudnia 1998	22 września 1992	29 stycznia 1993
27.	Pakistan	29 stycznia 1997		
28.	Polka	13 maja 1995	21 września 1994	12 maja 1995
29.	Rumunia	21 kwietnia 2000	25 kwietnia 1996	22 listopada 1996
30.	Rosja	29 lipca 1997	6 lipca 1998	11 grudnia 1998
31.	Szwecja	2 października 1998		
32.	Szwajcaria	24 listopada 2000	12 maja 1994	8 maja 1998
33.	Tadżykistan	7 listopada 2000		
34.	Turcja	18 listopada 1996	1 maja 1992	29 stycznia 1993
35.	Turkmenistan	10 marca 2000		
36.	Ukraina	7 kwietnia 1997	17 września 1994	20 kwietnia 1995
37.	USA	30 grudnia 1996	19 maja 1992	18 grudnia 1992
38.	Uzbekistan	7 kwietnia 1997	2 czerwca 1997	29 sierpnia 1997
39.	Węgry	3 marca 1996	7 grudnia 1994	12 maja 1995
40.	Wielka Brytania	21 sierpnia 1996	23 listopada 1995	22 listopada 1996
41.	Włochy	26 lutego 1997	22 września 1994	22 maja 1995

ZALĄCZNIK 16

**UMOWY BILATERALNE
O WZAJEMNYM POPIERANIU I OCHRONIE INWESTYCJI**

Nr	Kraj	Data podpisania	Data ratyfikacji
1.	Azerbejdżan	16 września 1996	5 grudnia 1997
2.	Belgia-Luksemburg Unia Europejska	16 kwietnia 1998	30 grudnia 1999
3.	Bułgaria	15 września 1999	jeszcze nie ratyfikowana
4.	Chiny	10 sierpnia 1992	8 czerwca 1994
5.	Republika Czeska	8 października 1996	11 czerwca 1997
6.	Egipt	14 lutego 1993	15 września 1995
7.	Finlandia	29 września 1992	30 października 1997
8.	Francja	3 lutego 1998	5 lipca 1998
9.	Gruzja	17 września 1996	5 września 1997
10.	Hiszpania	23 marca 1994	22 czerwca 1995
11.	Indie	9 grudnia 1996	8 maja 1998
12.	Iran	16 stycznia 1996	2 lipca 1996
13.	Izrael	27 grudnia 1995	12 lipca 1996
14.	Korea Południowa	20 marca 1996	22 listopada 1996
15.	Kuwejt	31 sierpnia 1997	22 lutego 2000
16.	Kirgistan	8 kwietnia 1997	28 października 1997
17.	Litwa	15 września 1994	20 lutego 1995
18.	Malezja	27 maja 1996	11 czerwca 1997
19.	Mongolia	2 grudnia 1994	29 kwietnia 1995
20.	Niemcy	22 września 1992	29 stycznia 1993
21.	Polska	21 września 1994	12 maja 1995
22.	Rumunia	25 kwietnia 1996	22 listopada 1996
23.	Rosja	6 lipca 1998	11 grudnia 1998
24.	Szwajcaria	12 maja 1994	8 maja 1998
25.	Turcja	1 maja 1992	29 stycznia 1993
26.	Ukraina	17 września 1994	20 kwietnia 1995
27.	USA	19 maja 1992	18 grudnia 1992
28.	Uzbekistan	2 czerwca 1997	29 sierpnia 1997
29.	Węgry	7 grudnia 1994	12 maja 1995
30.	Wielka Brytania	23 listopada 1995	22 listopada 1996
31.	Włochy	22 września 1994	22 maja 1995

ZAŁĄCZNIK 17

INSTYTUCJE WYDAJĄCE LICENCJE NA DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ

Organ wydający licencje	Licencjonowane rodzaje działalności
Ministerstwo Pracy i Publicznej Ochrony Socjalnej	Licencje i zezwolenia na prace dla obcokrajowców.
Ministerstwo Sprawiedliwości	Działalność adwokacka. Ekspertyzy sądowe. Usługi adwokackie, notarialne i inne odpłatne usługi prawnicze. Wycena nieruchomości.
Ministerstwo Finansów	Działalność audytorska.
Ministerstwo Energetyki i Zasobów Mineralnych	Eksport uzbrojenia i wyposażenia wojskowego. Wytwarzanie, dystrybucja i sprzedaż energii. Usługi budowlane.
Komitet Kontroli Państwowej nad Produkcją i Dystrybucją Produktów Alkoholowych Ministerstwa Dochodów Państwa	Produkcja alkoholu etylowego i innych wyrobów alkoholowych. Magazynowanie i sprzedaż alkoholu. Magazynowanie i sprzedaż hurtowa wyrobów alkoholowych (bez piwa). Import alkoholu etylowego i wyrobów alkoholowych (bez piwa).
Ministerstwo Szkolnictwa i Nauki	Działalność edukacyjna.
Komitet Energii Atomowej Ministerstwa Szkolnictwa i Nauki	Działalność związana ze stosowaniem energii atomowej.
Komitet Kontroli Transportu Ministerstwa Transportu i Komunikacji	Transport pasażerski i towarowy. Usługi pocztowe, telekomunikacyjne, połączenia międzymiastowe i międzynarodowe. Używanie fal radiowych. Obsługa techniczna samolotów, pasażerów i ładunków w portach lotniczych.
Krajowa Komisja Papierów Wartościowych	Zawodowa działalność na rynku papierów wartościowych i działalność giełdowa. Produkcja i import blankietów papierów wartościowych.
Bank Centralny	Niektóre zakresy działalności bankowej. Clearing papierów wartościowych. Audyty działalności bankowej. Wymiana walut. Prowadzenie bankowych transakcji związanych z obrotem biżuterią, drogimi kamieniami i metalami szlachetnymi. Działalność ubezpieczeniowa.

ZALĄCZNIK 18**AGENCJE TURYSTYCZNE****SZELKOWYJ PUT' KAZACHSTANA
(Jedwabny Szlak Kazachstanu)**

480091 Ałmaty
ul. Zheltoksan 98
tel.: (0-07-3272) 33 35 12, 62 91 00
fax: (0-07-3272) 62 91 06
e-mail: ncsilkroad@hotmail.com
www.zzk.tourkz.com

Spółka turystyczna w Azji Centralnej SAT

Ałmaty
ul. Seifullina LTD537
tel.: (0-07-3272) 50 10 70
fax: (0-07-3272) 50 17 07
e-mail: catfvk@online.ru
cat-travel@alarnet.com

Spółka turystyczna KHAN TENGRY

Ałmaty
ul. Aba LTD48
tel.: (0-07-3272) 92 78 66, 92 70 24
e-mail: kazybek@Khan-Tengri.almaty.kz

HOTEL COMPLEX ORTAR

Ałmaty
ul. Gogola 73
tel.: (0-07-3272) 33 80 34
fax: (0-07-3272) 33 20 13
e-mail: s-ortar@mail.group.kz

SILK ROAD Business Service

Ałmaty 25
ul. Szaripowa LTD88
tel.: (0-07-3272) 92 40 42
fax: (0-07-3272) 92 63 19
e-mail: spadventurs@nursat.kz

Spółka YASSAWI

Ałmaty
ul. Kurmangazy 28-a
tel.: (0-07-3272) 62 71 77, 69 68 05
fax: (0-07-3272) 62 96 27
e-mail: yassawi@kaznet.kz

ZALĄCZNIK 19**FIRMY SPEDYCYJNE****ALMATRANS**

480072 Ałmaty
ul. Krylowa 14
tel.: (0-07-3272) 41-23-98, 41-16-24
fax: (0-07-3272) 41-16-24

CALENBERG

Ałmaty
ul. Kurmangazy 48a, pokój 410
tel.: (0-07-3272) 63-58-68
fax: (0-07-3272) 63-58-68

GLOBALINK

480059 Ałmaty
ul. Szaripowa 90
tel.: (0-07-3272) 58-88-80, 92-27-47
fax: (0-07-3272) 50-59-02, 58-88-85

**INTERNATIONAL CONTAINER
TRANSPORT GMBH**

Ałmaty
ul. Zheltoksan 89, pokój 403
tel.: (0-07-3272) 69-48-09, 62-50-01
fax: (0-07-3272) 62-65-32

DANZAS RAILCARGO

Ałmaty
ul. Furmanowa 103, biuro 313
tel.: (0-07-3272) 62-04-25, 62-04-23
fax: (0-07-3272) 63-76-77

KAZTRUCK-SERVICE CENTER

480000 Ałmaty
ul. Atyrau-2, budynek 111
tel.: (0-07-3272) 30-65-67, 31-25-12
fax: (0-07-3272) 31-25-12, 50-56-64
e-mail: truck_trailer@client.ratel.kz

KLS (Kazakhstan Logistic Service)

480002 Ałmaty
ul. Kunaeva 64, biuro 21
tel.: (0-07-3272) 33-38-67
fax: (0-07-3272) 33-25-79

M & M (MILITZER & MUENCH)

480061 Ałmaty
ul. Utegen Batyr 76D
tel.: (0-07-3272) 50-96-40, 25-71-23
fax: (0-07-3272) 50-92-57

**ASTANA MUNICIPAL CENTRE OF
SPECIAL COMMUNICATION**

479000 Astana
ul. Auezowa 71
tel.: (0-07-3172) 33-40-71
fax: (0-07-3172) 26-32-70

SAPARZHAI ASTANA

Astana
Pl. Gwardiejskaja Diwizija 310 TH,
tel.: (0-07-3172) 77- 09- 90, 77-05-84

USKO INTERNATIONAL

480473 Astana
ul. Puszkina 166
tel.: (0-07-3172) 75-39-53, 75-25-76
fax: (0-07-3172) 33-80-94

ZALĄCZNIK 20**HOTELE****HYATT REGENCY Almaty**

Almaty, ul. Saptajewa 29/6
tel.: (0-07-3272) 50 12 34
fax: (0-07-3272) 50 88 88

**THE REGENT Almaty – ANKARA
HOTEL**

Almaty, ul. Zheltoksan 181
tel.: (0-07-3272) 50 37 10
fax: (0-07-3272) 58 21 00

Hotel AMBASSADOR

Almaty, ul. Zheltoksan róg Winogradowa
tel.: (0-07-3272) 50 89 45, 50 89 46
fax: (0-07-3272) 69 64 41

ASTANA INTERNATIONAL HOTEL

Almaty, ul. Baitursynuly 113
tel.: (0-07-3272) 50 70 50
fax: (0-07-3272) 50 10 60, 50 12 30

Hotel DOSTYK

Almaty, ul. Kurmangazy 36
tel.: (0-07-3272) 63 65 55, 58 22 70
fax: (0-07-3272) 63 68 04

Hotel OTRAR

Almaty, ul. Gogola 73
tel.: (0-07-3272) 33 00 76, 33 00 46
fax: (0-07-3272) 33 20 56, 33 20 13

OKAN INERCONTINENTAL HOTEL

Astana, Al. Abai 113
tel.: (0-07-3172) 39 10 00
fax: (0-07-3172) 39 10 10

Hotel TOURIST

Astana, Pl. Republiki 23
tel.: (0-07-3172) 33 01 00
fax: (0-07-3172) 33 02 01

Hotel INTOURIST

Astana, ul. Beybitshilik 8
tel.: (0-07-3172) 32 01 30, 32 02 30
fax: (0-07-3172) 32 03 19

ZALĄCZNIK 21

RESTAURACJE I PUBY W CENTRUM MIASTA

Restauracja włoska VENEZIA

Al. Dostyk 87, Ałmaty

ASIA CAFE

ul. Szewczenki 115, Ałmaty

Restauracja EURASIA

ul. Kaldajakowa 21, Ałmaty

Międzynarodowy BUSINESS CLUB

ul. Gogola 86, Ałmaty

Restauracja ORIENT

ul. Kunaewa 43, Ałmaty

Restauracja NAMASTE

Al. Abylai Khan 10/8, Ałmaty

Pub 777

Al. Pobedy 53, Astana

ŻASTAR

Al. Republiki 72, Astana

Restauracja IMPERIAL-M

ul. Kenesary 92, Astana

ROYAL

ul. Munitpasowa 9, Astana

ZAŁĄCZNIK 22

WYKAZ WAŻNYCH NUMERÓW TELEFONICZNYCH

TELEFONY ALARMOWE

Straż Pożarna	01
Policja	02
Pogotowie Medyczne	03
Biuro Numerów	09

MIĘDZYMIASTOWE TELEFONICZNE BIURA INFORMACYJNE -09

AKTAU	(0-07-3292)	33 44 33
AKTIUBIŃSK	(0-07-3132)	55 55 55
ASTANA	(0-07-3172)	99 09 111
ATYRAU	(0-07-3122)	62 424, 28 315
CZYMKENT	(0-07-3252)	55 06 58
KARAGANDA	(0-07-321)	99 09 111
KOKCZETAU	(0-07-31622)	53 131
KUSTANAJ	(0-07-3142)	53 38 40
KYZYŁ-ORDA	(0-07-32422)	76 908
PAWŁODAR	(0-07-3182)	75 27 55
PIETROPAWŁOWSK	(0-07-3152)	46 14 46, 46 21 21
TAŁDY-KURGAN	(0-07-32822)	10 907
TARAZ	(0-07-3262)	43 07 07
URALSK	(0-07-31122)	21 068
UST-KAMIENOGORSK	(0-07-3232)	26 12 12

NUMERY KIERUNKOWE

ASTANA 0-07-3172

Aktau	0-07-3292	Pawłodar	0-07-3182
Aktiubińsk	0-07-3132	Pietropawłowski	0-07-3152
Almaty	0-07-3272	Taraz	0-07-3262(2)
Atyrau	0-07-31222	Uralsk	0-07-3112(2)
Czymkent	0-07-3252	Ust-Kamienogorsk	0-07-323
Karaganda	0-07-3212		
Kokczetau	0-07-31622		
Kustanaj	0-07-3142		
Kzył-Orda	0-07-32422		

ALMATY**LOTNISKA****Lotnisko BURUNDAI**

tel.: (0-07-3272) 35-78-78, 35-06-51

Lotnisko ALMATY

tel.: (0-07-3272) 54-05-55

DWORCE AUTOBUSOWE**Dworzec autobusowy SAYAHAT**

tel.: (0-07-3272) 30-08-32, 30-25-29

Centralny dworzec autobusowy SAYARAN

tel.: (0-07-3272) 26-26-44, 26-26-77

DWORCE KOLEJOWE**Dworzec kolejowy ALMATY-1**

tel.: (0-07-3272) 36-33-92

Dworzec kolejowy ALMATY-2

tel.: (0-07-3272) 60-55-44

USŁUGI INFORMACYJNE**Informacja o kursach walut**

tel.: (0-07-3272) 48-47-88, 48-49-11

Alarmowy system telefoniczny dla obcokrajowców

tel.: (0-07-3272) *911

tel.: (0-07-3272) 8-290-00611

Jak dojechać do...

tel.: (0-07-3272) 088, 92-99-93, 32-48-86

TAKSÓWKI**Alma-Aty – Taxi**

tel.: (0-07-3272) 058

Taxi

tel.: (0-07-3272) 51-10-10, 007

ASTANA**Dworzec kolejowy**

tel.: (0-07-3172) 32- 82-82

STOLICHNOJE taxi

tel.: (0-07-3172) 26-35-02

AKTIUBIŃSK**Dworzec autobusowy**

tel.: (0-07-3132) 24-26-61

Lotnisko

tel.: (0-07-3132) 24-07-50

Dworzec kolejowy

tel.: (0-07-3132) 24-17-77, 66-92-70

Taksówki

tel.: (0-07-3132) 004, 005, 007, 058

ATYRAU**Dworzec kolejowy AK ZHAIYK**

tel.: (0-07-31222) 22-863, 25-850

CZYMKENT**Dworzec kolejowy**

tel.: (0-07-3252) 75-21-20, 75-21-24

KARAGANDA**Dworzec autobusowy**

tel.: (0-07-3212) 43-18-18

Lotnisko SARY-ANKA

tel.: (0-07-3212) 44-62-45

Lotnisko

tel.: (0-07-3212) 44-63-55

Dworzec kolejowy

tel.: (0-07-3212) 43-37 37

TAXI-DILIZHANS

tel.: (0-07-3212) 41-06-06, 001

Taxi

tel.: (0-07-3212) 43-25-26, 58-28-70

KUSTANAJ**Dworzec kolejowy**

tel.: (0-07-3142) 31-36-00, 31-36-08

KYZYL-ORDA**Lotnisko**tel.: (0-07-32422) 31-291

PAWŁODAR**Dworzec autobusowy**

tel.: (0-07-3182) 74-20-87

Lotnisko

tel.: (0-07-3182) 32-58-42

Dworzec kolejowy

tel.: (0-07-3182) 71-21-44

Port rzeczny

tel.: (0-07-3182) 32-03-03

TAKSÓWKI**LUX**

tel.: (0-07-3182) 73-55-55

ALUR

tel.: (0-07-3182) 32-00-03

PIETROPAWŁOWSK**Międzynarodowy dworzec autobusowy**

tel.: (0-07-3272) 34-49-80, 34-26-83

Dworzec autobusowy

tel.: (0-07-3272) 33-32-18, 33-03-69

Dworzec kolejowy

tel.: (0-07-3272) 35-22-53, 35-22-00

RUDNY**Dworzec autobusowy**

tel.: 48-669

SEMIPAŁATYŃSK**Dworzec autobusowy**

tel.: 62-68-15, 62-69-25

Lotnisko

tel.: 44-36-77

Dworzec kolejowy

tel.: 98-32-32

Taksówki

tel.: 62-94-11, 62-21-96

TARAZ**Dworzec autobusowy**

tel.: (0-07-32622) 22-562

Dworzec kolejowy

tel.: (0-07-32622) 36-31-15

Biuro Informacji

tel.: (0-07-32622) 43-33-33

TEMIRTAU**Dworzec autobusowy SAPAR**

tel.: 92-42-39

Dworzec kolejowy

tel.: 42-794

TAKSÓWKI

tel.: 92-22-80

LUX

tel.: 003, 91-33-3

URALSK**Lotnisko**

tel.: (0-07-31122) 21-043, 24-843

UST-KAMIENOGORSK**Dworzec autobusowy**

tel.: (0-07-3232) 27-26-26

Lotnisko

tel.: (0-07-3232) 42-84-84

Dworzec kolejowy

tel.: (0-07-3232) 42-85-85

Dworzec kolejowy ZASHCHITA

tel.: (0-07-3232) 40-87-37

Port rzeczny

tel.: (0-07-3232) 25-25-25

Biuro Informacji

tel.: (0-07-3232) 055

Taksówkitel.: (0-07-3232) 052

ZAŁĄCZNIK 23**WYKAZ WAŻNIEJSZYCH UMÓW
ZAWARTYCH MIĘDZY POLSKĄ A KAZACHSTANEM**

1. Umowa między Rządem RP a Rządem Kazachstanu o współpracy gospodarczej i handlu, podpisana 14.10.1992.
 2. Umowa między Rządem RP a Rządem Kazachstanu o popieraniu i wzajemnej ochronie inwestycji, podpisana 21.09.1994.
 3. Umowa między Rządem RP a Rządem Kazachstanu o unikaniu podwójnego opodatkowania i zapobieganiu uchylania się od opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i majątku, podpisana 21.09.1994.
 4. Umowa o międzynarodowych przewozach drogowych, podpisana 31.05.1997.
 5. Umowa o współpracy w transporcie lotniczym, podpisana 27.11.1997.
 6. Porozumienie resortów rolnictwa Rządu RP i Kazachstanu o współpracy w dziedzinie rolnictwa i gospodarki żywnościowej, podpisane 29.03.1999.
 7. Memorandum w sprawie porozumienia między Polskim Centrum Badań i Certyfikacji a Komitetem ds. Normalizacji, Metrologii i Certyfikacji Ministerstwa Energetyki, Przemysłu i Handlu Republiki Kazachstanu, podpisane 29.11.1999.
 8. Porozumienie o współpracy w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej i innych rodzajów przestępstw, podpisane 25.05.2002.
 9. Porozumienie o współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach celnych, podpisane 24.05.2002.
-

ZAŁĄCZNIK 24

INFORMACJE NA STRONACH INTERNETOWYCH O KAZACHSTANIE

Adres internetowy	Firma (właściciel strony)	Zakres usług i informacji; język ¹²
ORGANY PAŃSTWOWE		
http://www.president.kz	Strona Prezydenta Republiki Kazachstanu	Informacje dotyczące inwestycji zagranicznych, prywatyzacji oraz rozwoju gospodarczego Republiki Kazachstanu
http://www.parlam.kz	Parlament Republiki Kazachstanu	Informacje na temat prac parlamentu, wiadomości historyczne, ekonomiczne o RK, teksty ustaw
http://www.mfa.kz	Ministerstwo Finansów	Informacje dotyczące budżetu, podatków, polityki fiskalnej, międzynarodowej polityki ekonomicznej
http://www.kazinvest.kz	Państwowy Komitet ds. Inwestycji	Informacje na temat inwestycji na terenie RK, podstaw prawnych i programów ich rozwój
OGÓLNE INFORMACJE O KAZACHSTANIE		
http://www.wiem.onet.pl	Portal Internetowy Onet.pl	Ogólne informacje o Kazachstanie: mapy, geografia, gospodarka, historia, polityka
http://www.welcome.to/kazakstan	Portal Informacyjny	Wiadomości ekonomiczne, kulturalne, historyczne i inne
http://www.kz	Portal Informacyjny	Ogólne informacje o Kazachstanie
www.kazakinfo.com	Portal Informacyjny	Ogólne informacje o Kazachstanie
http://www.freenet.kz	Internet Access and Training Program (IATP)	Informacje o kraju, ludziach, gospodarce, polityce i współpracy międzynarodowej
http://www.inform.kz	Narodowa Agencja Informacyjna	Bieżące informacje z dziedziny gospodarki, polityki, kultury i inne
http://www.eurasia.org	EurasiaNet- Portal Informacyjny	Informacje polityczne, ekonomiczne, społeczne i inne o krajach Azji Środkowej
http://www.azcentral.com	Serwis Informacyjny	Ogólne informacje o Kazachstanie

¹² K – kazachski, R- rosyjski, P – polski, A – angielski

http://www.atimes.com	Asia Times - wiadomości on-line	Wiadomości polityczne, gospodarcze i kulturalne	A
http://www.europa.eu.int/com/external_relations/kazakhstan/intro	European Union in the World	Informacje dotyczące polityki zagranicznej, sytuacji ekonomicznej i współpracy z organizacjami międzynarodowymi	A
http://www.llrx.com/features/kazakhstan.htm	LLRX-Guide to Kazakhstan Legal Research	Informacje na temat sytemu prawnego Uzbekistanu	A
www.lawresearch.com/v10/global/zkz.htm	Law Research	Wyszukiwarka aktów prawnych dotyczących Kazachstanu	A
http://www.kazakhembus.com	Ambasada Kazachstanu w USA	Informacje gospodarcze, biznesowe, wydarzenia, adresy firm i instytucji	A
www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/kz.html	“The World Fact Book” – publikacja CIA (Central Intelligence Agency)	Ogólne informacje o Kazachstanie	A
http://www.state.gov/p/eur/ci/kz	Amerykański Departament Stanu	Ogólne informacje o Kazachstanie	A
http://www.osw.waw.pl	Ośrodek Studiów Wschodnich	Artykuły, informacje polityczne dotyczące krajów Europy Wschodniej i Azji	P
http://www.przewodnik.onet.pl	Przewodnik Turystyczny Pascal’a	Informacje turystyczne	P
http://www.lonelyplanet.com	Przewodnik Turystyczny LonelyPlanet	Informacje turystyczne	A
www.politicalresources.net/kazakstan.htm	Newspaper Service on the Internet	Ogólne informacje o kraju, informacje o ustroju politycznym, konstytucja	A
http://www.bbc.co.uk/kazakh/index.html	BBC	Ogólne informacje o kraju	A
http://www.grida.no/envin	United Nations Environment Programme	Informacje ekologiczne, raport o stanie środowiska naturalnego	A
www.motherearthtravel.com/kazakhstan/index.htm	Serwis Mother Earth Travel	Informacje turystyczne	A
INFORMACJE GOSPODARCZE			
http://www.kazakstan.foreingtradeexchange.com	Kazakstan Industrial Marketplace	Informacje dotyczące handlu zagranicznego, wiadomości gospodarcze i finansowe	A
www.b2b-bestof.com/services/kazakhstan_yellow_peges	Biznesowy Portal Informacyjny	Informacje gospodarcze, biznesowe, wiadomości ekonomiczne	A
http://www.adb.org	Asian Development Bank	Informacje o finansach i gospodarce poszczególnych krajów Azji	A
http://www.bisnis.doc.gov/bisnis/country/kazakhstan.cfm	Business Information Service for the Newly Independent States	Informacje gospodarcze, biznesowe, wiadomości ekonomiczne dotyczące Kazachstanu (serwis przygotowany przez amerykański departament handlu)	R A

http://www.newnations.com	International Industrial Information	Informator ekonomiczny	A
http://www.export.nl	Potal Internetowy	Wiadomości dotyczące exportu towarów na świecie	A
http://www.amcham.kz	Amerykańska Izba Przemysłowo-Handlowa	Informacje ekonomiczne, dane na temat nieruchomości, systemu bankowego, podatków, prywatyzacji, informacje dla inwestorów zagranicznych	A
http://www.psm.pl	Pierwszy Serwis Międzynarodowy Transportu i Spedycji	Informacje o międzynarodowych przewozach drogowych	P
www.plig.org.pl/rynkiwschodnie_kazach.htm	Polsko-Litewska Izba Gospodarcza Rynków Wschodnich	Informacje gospodarcze i finansowe, oferty współpracy	P
http://www.newnations.com	International Industrial Information Ltd.; UK	Informator ekonomiczny	A
http://www.worldbank.org	Bank Światowy	Informacje i raporty gospodarcze o poszczególnych krajach	A
http://www.imf.org	Międzynarodowy Fundusz Walutowy	Informacje i raporty gospodarcze o poszczególnych krajach	A
www.eia.doe.gov/emeu/cabs/kazak.html	Energy Information Administration	Informacje na temat przemysłu naftowego, ogólne informacje o kraju i gospodarce	A
http://www.oecd.org	Organisation for Economic Co-operation and Development	Informacje o gospodarce i handlu światowym	A
http://www.ebrd.com	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju	Informacje o gospodarce i sytuacji ekonomicznej poszczególnych krajów świata	A
http://www.euromoney.com	Euromoney	Analizy rynku światowego i rynku pieniężnego	A
http://www.eiu.com	Economic Intelligence Unit	Informacje gospodarcze	A
http://www.usatrade.gov	US Department of Commerce (Amerykański Departament Handlu)	Informacje gospodarcze i biznesowe	A

XIV. BIBLIOGRAFIA

1. BP Statistical Review of World Energy, June 2004.
2. Pennwell Corporation, Oil and Gas Journal, Vol. 101, No.49, 22.12.2003.
3. Kazachstan Historia-Społeczeństwo-Polityka, T. Bodio, K. Wojtaszczyk, Elipsa, Warszawa 2000.
4. Informacja na temat aktualnego stanu współpracy gospodarczej między Polską a Republiką Kazachstanu, Ministerstwo Gospodarki, Departament Stosunków Gospodarczych z Zagranicą, listopad 2002.
5. Raport OSW, Warszawa maj 2001.
6. Republic of Kazakhstan: Selected Issues and Statistical Appendix, IMF Country Report No. 01/20.
7. Kazakhstan Business 2000, PriceWaterhouseCoopers 2000.
8. Investors Guide 2000, Agency of Republic of Kazakhstan.
9. Doing Business in Kazakhstan, Baker&McKenzie, January 2001.
10. Set of Investments State Support Legislation Acts, Kazakhstan Investment Promotion Center „Kazinvest”, August 2000.
11. Republic of Kazakhstan, Investment Opportunities, 2000.
12. The Economy of Republic of Kazakhstan in Figures, Kazinvest, 2000.
13. Transport and Communication, Kazakhstan Investment Promotion Center „Kazinvest”, 2000.
14. Yellow Pages, 2001.
15. World Development Indicators 2003, The World Bank, 2003.
16. Transition Report 2002, Agriculture and rural transition, EBRD 2002.
17. Economic Survey of Europe 2003, No.1, UN New York and Geneva, 2003.
18. Statistical Bulletin No. 1(98), National Bank of Kazakhstan, January 2003, Almaty.
19. National Bank of Kazakhstan 2002 Annual Report, Almaty 2003.
20. Условия бизнеса в Казахстане. Торгово Промышленная Палата Республики Казахстан, 2000.
21. Платежный Баланс Республики Казахстан за 2000 год.
22. Суверенному Казахстану 10 лет, Министерство Иностранных Дел, 19 июля 2001 г.

23. Финансовый Сектор, Народный Банк Республики Казахстан 2001 г.
 24. О таможенном деле в Республике Казахстан, Закон от 20 июля 1995 года.
 25. Informacje publikowane na stronach internetowych:
 - www.president.kz* (Strona Prezydenta Kazachstanu)
 - www.osw.wawa.pl* (Ośrodek Studiów Wschodnich)
 - www.kazakhembus.com* (Ambasada Kazachstanu w Waszyngtonie)
 - www.nationalbank.kz* (Narodowy Bank Kazachstanu)
 - www.asdc.kz* (Urząd Statystyczny)
 - www.stat.kz* (informacje statystyczne o Kazachstanie)
 - www.bisnis.doc.gov* (materiały o tematyce ekonomicznej, adresowane do przedsiębiorców amerykańskich)
 - www.transcaspian.ru* (wiadomości z regionu Morza Kaspijskiego)
 - www.caapr.kz* (przegląd artykułów prasowych)
 - www.kazinvest.kz* (Agencja ds. Inwestycji)
 - www.zakon.kz* (aktualne przepisy prawne)
 - www.plig.org.pl* (Polsko-Litewska Izba Gospodarcza Rynków Wschodnich)
 - www.kuke.com.pl* (Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych).
-

KAZACHSTAN

PRZEWODNIK DLA PRZEDSIĘBIORCÓW

SUPLEMENT

do piątego wydania przygotowany we współpracy z Wydziałem Ekonomiczno-
Handlowym Ambasady Republiki Kazachstanu w Polsce

Wyniki rozwoju społeczno-gospodarczego Kazachstanu w 2004 roku.....	214
Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Kazachstanu	216
Wymiana handlowa Kazachstanu z Polską	219
Firmy polskie w Kazachstanie	226
Polacy w Kazachstanie.....	227
Plan imprez wystawienniczych w roku 2005 w Kazachstanie	228

Warszawa, marzec 2005

WYNIKI ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO KAZACHSTANU W 2004 ROKU

Z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego rok 2004 okazał się dla Kazachstanu udany. Trzy wiodące międzynarodowe agencje „ratingowe” – Moody’s, Standard & Poor’s oraz Fitch – podwyższyły ocenę kraju w swoich inwestycyjnych rankingach.

Produkt Krajowy Brutto osiągnął w minionym roku wartość 37 mld USD, czyli 2,5 tys. dolarów na głowę (dla porównania: PKB na 1 mieszkańca w Rosji kształtował się w tym samym roku w wysokości ok. 4 tys. USD). Stopa wzrostu gospodarczego Kazachstanu wyniosła w 2004 roku 9 % w stosunku do roku poprzedniego.

Wielkość produkcji przemysłowej ogółem zwiększyła się o 10,2 %, w przemyśle przetwórczym, wskaźnik wzrostu wyniósł 8,6 %. W kilku sektorach wskaźniki dynamiki były imponujące: produkcja przemysłu chemicznego zwiększyła się o ponad 20%, maszynowego – o 32 % (w tym produkcja maszyn o 61 %) a środków transportu – o 42 %.

W 2004 roku w kraju zebrano ponad 13,9 mln ton zboża. Wzrosło поголівье bydła, trzody i drobiu. Wzrosła wielkość środków przeznaczonych na finansowanie budownictwa, inwestycje w tym sektorze zwiększyły w omawianym okresie o 11 %, zaś wartość zakończonych prac budowlanych powiększyła się o 8 %.

W okresie od stycznia do grudnia 2004 roku wartość inwestycji w kapitał podstawowy przekroczyła kwotę 11,5 mld USD, co oznacza wzrost o 10,6 % w porównaniu z tym samym okresem 2003 roku. Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych wyniosła ponad 4 mld USD.

Według danych statystycznych Komitetu Kontroli Celnej Kazachstanu, w roku 2004 obroty handlu zagranicznego tego kraju wyniosły 30 mld USD, co oznacza, że były wyższe o 35 % niż w roku 2003. Wzrost ten wynikał z wysokiej dynamiki eksportu, który zwiększył się o 36 % (18 mld dolarów) oraz importu, który wzrósł o 32 % (12 mld USD).

Zgodnie z informacjami Ministerstwa Finansów Kazachstanu wielkość wpływów do budżetu państwa wyniosła ponad 9,1 mld USD, to jest o 28,5 % więcej niż w 2003 roku. Według danych Banku Narodowego Kazachstanu, w minionym roku wartość kredytów udzielonych przez banki prywatne firmom, w różnych sektorach gospodarki Kazachstanu, wyniosła ok. 11,5 mld USD, przy czym udział kredytów w walucie narodowej (tenge) wyniósł 55,4 %.

Według oficjalnych danych Rządu Kazachstanu, realny wzrost dochodów ludności wyniósł 13 %, zaś średnich wynagrodzeń 13,9 %. W wyrażeniu nominalnym w 2004 roku średnia pensja w Kazachstanie wyniosła 250 dolarów. O 17 %

zwiększył się średni poziom emerytur. Dzięki powstaniu szeregu nowych przedsiębiorstw było możliwe utworzenie ponad 50 tys. miejsc pracy. W rezultacie stopa bezrobocia w kraju obniżyła się z 9,1 % do 8,4 %.

Wskaźnik inflacji wyniósł 6,7 %. Rezerwy walutowe kraju, w tym środki Funduszu Narodowego zwiększyły się do 14,3 mld USD. W związku ze wzrostem popytu na prace budowlane ceny w tym sektorze gospodarki wzrosły o 5,6 %. Największa podwyżka cen (8 %) dotyczyła sprzętu, maszyn i urządzeń wykorzystywanych w budownictwie. Materiały budowlane i konstrukcje stalowe podrożały średnio o 3,6 % (w 2003 roku – o 2,3 %). Największe podwyżki miały miejsce w przypadku cementu – o 23,7 %, konstrukcji stalowych – o 11,6 %, szkła, materiałów z drewna oraz betonu – w granicach 7,3 – 9,5 %.

W 2004 roku w Kazachstanie wydobyto 60 mln ton ropy naftowej i gazu ziemnego, czyli o 11,5 % więcej niż w roku poprzednim, przy czym niemal „lawninowo”, wzrosła produkcja gazu ziemnego – o ponad 40 %. W roku bieżącym planowane jest zwiększenie zdolności przepustowej systemu rurociągów należącego do „Caspian Pipeline Consortium” (CPC) oraz rozpoczęcie eksploatacji rurociągu naftowego „Baku – Tbilisi – Ceyhan” (BTC), co pozwoli na zwiększenie eksportu ropy kaspijskiej.

W ciągu 2004 roku wielkość przewozów ładunków w kraju zwiększyła się o 9,0 %, osiągając poziomu 1840,0 mln ton. W roku 2005 rozpocznie się realizacja ogromnego projektu inwestycyjnego, w wyniku którego powstanie „Transkazachstańska kolej żelazna”. Połączy ona Chiny z Europą i będzie biegła przez Kazachstan, Turkmenistan, Iran i Turcję. Istotną zaletą przyszłej magistrali jest jej zgodność ze standardami międzynarodowymi. Oznacza to m.in. uniknięcie starty czasu na zmianę rozstawu kół, czy przeładunki w związku z różnicą szerokości torów.

Duże znaczenie transportu dla rozwoju gospodarczego i finansów Kazachstanu, potwierdzają m.in. szacunki Międzynarodowego Funduszu Walutowego, zgodnie z którymi wartość rocznych obrotów handlowych pomiędzy europejskimi i azjatyckimi krajami wynosi 600 mld USD. Warto przy tym podkreślić, że w roku 2010 wartość ta powinna zwiększyć się o 1,5 razy.

Z punktu widzenia rozwoju infrastruktury transportowej Kazachstanu kolejnym wielkim projektem jest zakończenie budowy i rozpoczęcie eksploatacji międzynarodowego lotniska w Astanie. Przedsięwzięcie zostało zrealizowane przez konsorcjum trzech firm („Ararco”, „Siemens”i „Marubeni”), a finansowanie o wartości 170 mln USD zapewnił Japoński Bank Współpracy Międzynarodowej.

W roku 2005 oraz w latach następnych Rząd Kazachstanu ma również zamiar zwrócić szczególną uwagę na budowę autostrad odpowiadających standardom międzynarodowym w celu rozwoju infrastruktury transportowej kraju.

STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO KAZACHSTANU¹³ (dotychczasowe osiągnięcia i perspektywy)

W dniu 18 lutego 2005 roku Prezydent Kazachstanu Nursułtan Nazarbajew wygłosił orędzie do narodu zatytułowane „*Kazachstan na drodze przyspieszonej modernizacji gospodarczej, społecznej oraz politycznej*”, w którym zdefiniował główne strategiczne cele rozwoju kraju takie jak umocnienie gospodarki rynkowej oraz demokracji.

Orędzie zawiera podsumowanie społecznych i gospodarczych osiągnięć Kazachstanu w okresie niepodległości, określa główne kierunki rozwoju kraju i wymienia ogólnonarodowe priorytetowe przedsięwzięcia, które umożliwią szybszy rozwój kraju.

Prezydent podkreśla, że Kazachstan stworzył skutecznie działającą gospodarkę rynkową. Pod koniec 2004 roku produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca osiągnął wartość dwu tysięcy siedmuset dolarów USA, w roku bieżącym wartość PKB *per capita* wyniesie około trzech tysięcy dolarów, zaś w roku 2010 ma przekroczyć wartość pięciu tysięcy ośmuset dolarów. W przypadku realizacji tych prognoz PKB na głowę w Kazachstanie będzie porównywalny w 2010 roku z poziomem uzyskiwanym obecnie w takich państwach jak Czechy, Węgry, Polska czy Malezja, zaś w 2015 roku przekroczy pułap 9000 dolarów.

Pozytywną przesłanką sprzyjającą przyspieszonemu rozwojowi gospodarczemu jest napływ do kraju bezpośrednich inwestycji zagranicznych, których dotychczasowa skumulowana wartość wynosi ok. 30 mld dolarów. Kwota ta stanowi, zdaniem Prezydenta, potwierdzenie zaufania jakim cieszy się wśród inwestorów Kazachstan, uważany za wiarygodnego, stabilnego i niezawodnego partnera.

W celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zmniejszenia uzależnienia od niesprzyjających czynników zewnętrznych, Kazachstan jako pierwszy wśród krajów WNP utworzył Fundusz Narodowy.

Zasoby Funduszu wynoszą obecnie 5,3 mld dolarów, zaś rezerwy walutowe oraz w złocie prawie 9 mld USD. Wielkość rezerw wzrasta, m.in. za sprawą dodatniego

¹³ Źródło: Orędzie Prezydenta Nursułtana Nazarbajewa „Kazachstan na drodze przyspieszonej modernizacji gospodarczej, społecznej oraz politycznej” z 18 lutego 2005 roku.

salda dynamicznie rosnących obrotów handlowych, wynoszących w 2004 roku ok. 33 mld dolarów i ukoronowanych nadwyżką o wartości ponad 7 mld dolarów, 3 razy wyższą niż w 1994 roku.

W wyniku dywersyfikacji znacząco zmieniła się również geografia handlu zagranicznego, który w początkowych latach niezależności obejmował głównie Wspólnotę Niepodległych Państw, zaś w 2004 roku na pierwszej pozycji kraje członkowskie Unii Europejskiej, następnie Rosję, Szwajcarię oraz Chiny.

Dobre wyniki gospodarcze idą w parze z liberalizacją życia politycznego. W kraju przeprowadza się wolne wybory, honoruje zasady podziału władzy; akceptuje pluralizm polityczny oraz wielopartyjność; tworzy i rozwija instytucje demokratyczne oraz struktury społeczeństwa obywatelskiego (działa ponad 5 tysięcy organizacji pozarządowych). Jedną z gwarancji przestrzegania prawa są podstawy niezależnego systemu sądowego.

Istotne znaczenie i wartość dla władz i obywateli Kazachstanu ma wolność słowa i swobody religijne, działalność rzecznika praw obywatelskich, polityka koegzystencji wyznań i ich równość wobec prawa oraz moratorium na wyrok kary śmierci. Ważną rolę może także pełnić ustawa o walce z korupcją, którą Kazachstan przyjął jako pierwszy wśród krajów WNP.

Orędzie Prezydenta Nursułtana Nazarbajewa zawiera propozycje otwarcia radykalnie nowego etapu w rozwoju gospodarczym oraz politycznym kraju i zapowiada konsekwentną, dalszą modernizację i demokratyzację Kazachstanu.

Program przyspieszenia przekształceń gospodarczych obejmuje okres do 2010 roku. Istotnymi czynnikami wzrostu gospodarczego, sprzyjającymi realizacji ambitnych celów gospodarczych i społecznych mają być: rozwijanie innowacyjności, rozwój sektorów „niesurowcowych”, wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw, modernizacja rolnictwa, a także rozwój finansów, szeroko pojętej edukacji i szkoleń zawodowych.

Realizacji zadań gospodarczych ma towarzyszyć troska o zapewnienie godnego poziomu życia najuboższych warstw społeczeństwa, dzieci, młodzieży i emerytów, program pogłębiania reform społecznych, systemu ubezpieczeń społecznych, w tym emerytalnych i program budownictwa mieszkaniowego.

Strategia przyspieszenia gospodarczego oraz modernizacja struktur społecznych ma stanowić ważną przesłankę „instrumentalnie” sprzyjającą zachowaniu przez Kazachstan w regionie pozycji lidera i wiarygodnego partnera, atrakcyjnego i dobrze postrze-

ganego przez inwestorów zagranicznych mających do zaoferowania nowe technologie i wiedzę oraz dysponujących wykwalifikowanymi kadrami.

W sferze politycznej Prezydent zaproponował pakiet inicjatyw w postaci Ogólnonarodowego Programu Reform Politycznych, który charakteryzuje się ujednoczonym, zintegrowanym podejściem do reform państwa, instytucji politycznych oraz społecznych. Program zakłada pełne wykorzystanie potencjalnych możliwości wynikających z nadrzędnego aktu legislacyjnego jakim jest obecna Konstytucja. Przewiduje się także przeprowadzenie reformy władzy wykonawczej pod kątem jej dalszej decentralizacji, uporządkowania i podwyższenia skuteczności systemu zarządzania państwem, m.in. dzięki pogłębieniu reform administracyjnych. Po przekazaniu części pełnomocnictw lokalnym organom władzy zostanie podwyższona efektywność pracy rządu i ulegną likwidacji zbędne funkcje na szczeblu centralnym.

Prezydent dostrzega i podkreśla w swym Orędziu fakt, iż proces modernizacji politycznej wymaga przede wszystkim wzmocnienia autorytetu politycznego władzy ustawodawczej. W związku z tym przewiduje się zwiększenie roli obu izb Parlamentu w procesie tworzenia Centralnej Komisji Wyborczej, Rady Konstytucyjnej i Komitetu Obrachunkowego (odpowiednik NIK). Rozpatrzona zostanie kwestia mechanizmu tworzenia rządu na podstawie większości parlamentarnej. Planuje się również kontynuację prac nad reformą systemu sądowiczego i ochrony prawnej obywateli, udoskonalanie ustawodawstwa wyborczego, rozwój i umacnianie instytucji społeczeństwa obywatelskiego, walkę z korupcją i przestępczością.

Fundamenty i priorytety polityki zagranicznej Kazachstanu pozostają niezmienione i będą obejmowały aktywną, wszechstronną i zrównoważoną politykę zagraniczną, zdolną do stawienia czoła wyzwaniom XXI wieku i podporządkowaną trosce o realizację długookresowych interesów narodowych.

Do priorytetowych kierunków należy rozwój współpracy z Rosją, Chinami, USA i Unią Europejską. Dużą wagę przykładą się do współpracy z głównymi krajami Azji i Bliskiego Wschodu.

Strategicznym zadaniem jest jak najszybsze przystąpienie do Organizacji Handlu Światowego (WTO) na warunkach, które w całości odpowiadają interesom Kazachstanu.

Kazachstan przywiązuje szczególne znaczenie do funkcjonowania Szanghajskiej Organizacji Współpracy, reformowania WNP, istnienia Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej oraz do kontynuowania prac nad utworzeniem Jednolitej Przestrzeni Gospodarczej.

Podobnie jak i dotychczas ważne znaczenie ma dla Kazachstanu współpraca z OBWE składająca się z bogatej gamy kierunków i możliwości. Kazachstan z całą odpowiedzialnością i pełnym przekonaniem traktuje kwestię zgłoszenia swej kandydatury do objęcia przewodnictwa tej organizacji w 2009 roku.

W odniesieniu do regionu Azji Środkowej Prezydent Nursułtan Nazarbajew zaproponował jakościowo nowe podejście do spraw współpracy regionalnej i umocnienie integracji poprzez utworzenie Unii Państw Środkowo-Azjatyckich. Traktat o wiecznej przyjaźni pomiędzy Kazachstanem, Uzbekistanem i Kirgistanem posłużyć może jako mocna podstawa dla takiego zjednoczenia. Zaznaczono, że kraje Azji Środkowej mają wspólne interesy gospodarcze, kulturalno-historyczne korzenie, język, religię, problemy ekologiczne i zagrożenia zewnętrzne. Prezydent wezwał do silniejszej i pełniejszej integracji gospodarczej zmierzającej m.in. w kierunku powołania wspólnego rynku i ustanowienia wspólnej waluty.

WYMIANA HANDLOWA KAZACHSTANU z POLSKĄ

Polska jest jednym z głównych partnerów handlowych Kazachstanu wśród państw Europy Środkowej i Wschodniej. Jednak jej rola w handlu zagranicznym Kazachstanu ogółem jest jeszcze stosunkowo niewielka. Po 11 miesiącach 2004 roku udział obrotów handlowych z Polską w łącznej wymianie towarowej Kazachstanu z zagranicą wynosił 1,1%; kazachstańskiego eksportu do Polski – 0,9%; zaś kazachstańskiego importu – 1,3%.

Natomiast udział Kazachstanu w ogólnych obrotach handlowych Polski osiągnął w tym samym okresie 0,362 %, stanowiąc w polskim eksporcie 0,203 % zaś w polskim imporcie 0,495 %.

Relacje te dokumentują dane zawarte w poniższych tabelach.

Wymiana handlowa Polski z krajami Azji Centralnej za 11 m-cy 2004 r.

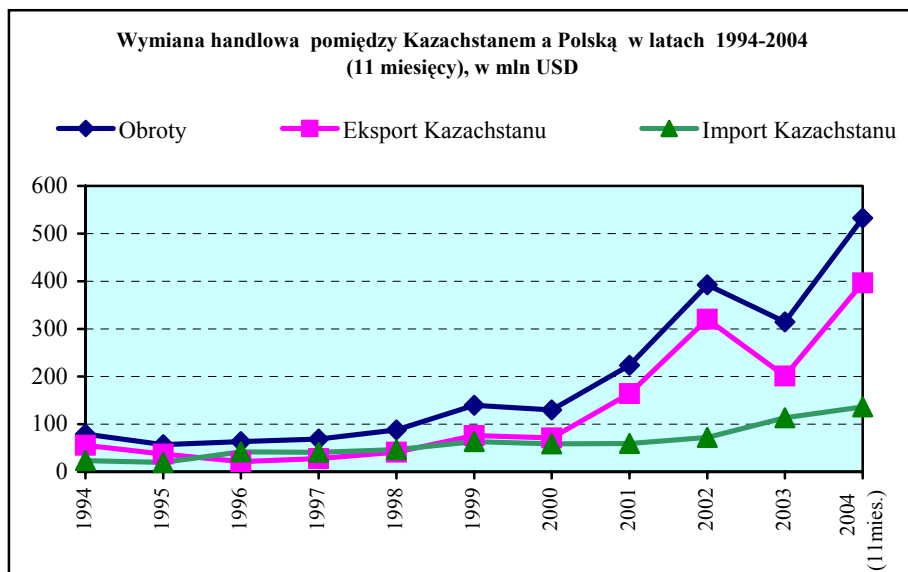
Kraj	Wzajemne obroty handlowe			Polski eksport			Polski import			Saldo
	mln USD	Dynamika	%	mln USD	Dynamika	%	mln USD	Dynamika	%	mln USD
Kirgizja	10,102	158,959	0,007	8,127	187,670	0,012	1,975	97,556	0,002	6,152
Kazachstan	532,591	265,138	0,362	136,126	152,971	0,203	396,465	354,349	0,495	-260,340
Tadżykistan	35,616	151,915	0,024	6,771	138,894	0,010	28,844	155,334	0,036	-22,073
Turkmenistan	83,598	1530,915	0,057	6,446	180,339	0,010	77,152	4090,026	0,096	-70,706
Uzbekistan	78,956	147,640	0,054	21,087	94,470	0,031	57,870	185,731	0,072	-36,783
Polska ogółem	147.225,61	133,406	100,000	67053,050	137,537	100,000	80172,561	130,138	100,000	-13119,51

Uwaga: „**dynamika**” obrotów handlowych, eksportu i importu określa zwiększenie poszczególnych wartości w procentach w stosunku do wartości występujących w analogicznym okresie roku poprzedniego. Wskaźniki procentowe („%”) – udział procentowy w polskich obrotach handlowych, eksporcie i imporcie ogółem.

Źródło: Centrum Informacji Społeczno-Gospodarczej Ministerstwa Gospodarki i Pracy, luty 2005

Wśród krajów Azji Centralnej Kazachstan jest od wielu lat zdecydowanym liderem jeśli chodzi o wymianę handlową z Polską. Natomiast w wymianie handlowej Polski z krajami Wspólnoty Niepodległych Państw kraj ten zajmuje czwarte miejsce po Rosji, Ukrainie i Białorusi.

Analiza współpracy gospodarczej wskazuje na ciągle i dynamiczny wzrost wymiany handlowej pomiędzy Kazachstanem a Polską. Potwierdza to fakt, iż w 2000 r. wartość dwustronnych obrotów handlowych wynosiła 130,0 mln USD, w 2001 – 223,5 mln USD, w 2002 – 392,6 mln USD (wzrost o 75,6%), zaś po przejściowym spadku mającym miejsce w 2003 roku (do kwoty 314,6 mln USD), po 11 miesiącach 2004 r. wartość obrotów dwustronnych wyniosła 532,6 mln USD. Oznacza to, iż przekroczyła ona o 35 % najwyższy dotychczas poziom osiągnięty w całym 2002 roku oraz o prawie 70 % poziom całego 2003 roku.

W okresie 11 miesięcy 2004 r., polski eksport do Kazachstanu osiągnął 136,1 mln USD (dynamika 153 %), import RP z RK – 396,4 mln USD (dynamika 354 %).

Warto zauważyć, że wymiana handlowa zamknęła się w ubiegłym roku, podobnie jak w poprzednich, saldem dodatnim dla Kazachstanu, które wyniosło 260,3 mln USD. Wynikało to z faktu, iż wartość kazachstańskiego eksportu do Polski była prawie trzykrotnie wyższa niż wartość polskiego eksportu do Kazachstanu.

Powodem tego stanu rzeczy była struktura towarowa wzajemnej wymiany handlowej, która nie podlegała na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat większym wahaniom pod względem obecności poszczególnych grup towarowych, ulegała natomiast zmianom w zakresie ich procentowego udziału w obrotach ogółem. We wspomnianym wyżej okresie 11 miesięcy 2004 roku znacznie wzrosła wartość eksportu do Polski kazachstańskich produktów mineralnych (ropa naftowa oraz produkty ropopochodne) – do 333,47 mln USD (udział 84,11%). Kwota ta była ponad czterokrotnie wyższa niż w analogicznym okresie 2003 roku. W kazachstańskim eksporcie do Polski wysoką dynamiką wzrostu charakteryzowały się także produkty chemiczne (wzrost o 43,4%, w stosunku do analogicznego okresu 2003 r.), metale nieszlachetne i wyroby z metali nieszlachetnych (trzykrotny wzrost wartości) oraz materiały i wyroby włókiennicze (wzrost o 47,3 %). Po 11 miesiącach 2004 roku eksport kazachstański do Polski wzrósł o 254,4 %, zaś udział poszczególnych grup towarowych przedstawiał się następująco:

- produkty mineralne (ropa naftowa i produkty ropopochodne) - 84,11 %
- produkty przemysłu chemicznego i przemysłów pokrewnych - 6,53 %
- metale nieszlachetne i wyroby z metali nieszlachetnych - 4,74 %
- materiały i wyroby włókiennicze - 3,55 %

W okresie 11 miesięcy 2004 roku głównymi grupami towarów importowanych z Polski do Kazachstanu były:

- urządzenia mechaniczne i elektryczne, - 18,68 %
- wyroby nieszlachetne i wyroby z metali nieszlachetnych - 12,63 %
- produkty przemysłu chemicznego - 11,97 %
- drewno, wyroby z drewna, korka - 10,60 %
- ścier drzewny, celuloza, papier i tektura - 8,69 %
- tworzywa sztuczne i wyroby, wyroby gumowe, - 7,70 %
- materiały budowlane - 4,80 %
- gotowe artykuły spożywcze, napoje bezalkoholowe i alkohol, tytoń - 3,47 %
- produkty mineralne - 1,36 %
- wyroby różne - 15,36 %

Za 11 miesięcy 2004 roku Polski eksport do Kazachstanu wzrósł o 52,97%, w stosunku do analogicznego okresu 2003 r. (11 miesięcy do 11 miesięcy). Wzrost wystąpił w 15 z 21 grup towarowych. Polscy eksporterzy zwiększyli zwłaszcza znacznie dostawy produktów przemysłu chemicznego (wzrost o 95,6%), wyrobów z tworzyw sztucznych i gumowych (o 68,1%), materiałów budowlanych (o 62,91 %), ścieru drzewnego, celulozy, papieru i tektury (o 56,34%), produkcji przemysłu meblarskiego (o 51,24%), konstrukcji metalowych i innych wyrobów metalowych (o 51,35%), maszyn i urządzeń, przyrządów elektrycznych (o 91,6%), oraz wyrobów różnych

(59,2%). Pełniejsze informacje na temat struktury towarowej wzajemnych obrotów handlowych oraz ich dynamiki w okresie 11 miesięcy 2004 roku w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego zawiera poniższa tabela.

Według różnych niezależnych opinii, zwiększenie polskiego eksportu do Kazachstanu miało miejsce m.in. dzięki: wysokiemu i dynamicznemu wzrostowi gospodarczemu tego kraju, coraz większej aktywności polskich podmiotów gospodarczych na tzw. rynkach wschodnich w tym również w Kazachstanie oraz rosnącemu popytowi na towary i usługi oferowane przez polskich dostawców.

Wymiana handlowa Polski z Kazachstanem wg grup towarowych za 11 m-cy 2004 r.

Sektory	11 m-cy 2004 r. (tys. USD)				11 m-cy 2003 r. (tys. USD)			
	Obroty	Polski eksport	Polski import	Saldo	Obroty	Polski eksport	Polski import	Saldo
I – zwierzęta żywe; produkty pochodzenia zwierzęcego	3278,88	851,47	2427,41	-1575,95	1241,48	995,14	246,34	748,80
II – produkty pochodzenia roślinnego	1651,27	255,81	1395,47	-1139,66	569,55	258,46	311,09	-52,64
III – tłuszcze, oleje pochodzenia zwierzęcego i roślinnego; produkty ich rozkładu	7,31	7,31	0,00	7,31	6,43	6,43	0,00	6,43
IV – gotowe art. spożywcze; napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet; tytoń	4954,35	4717,75	236,60	4481,15	4214,45	4213,31	1,14	4212,17
V – produkty mineralne	335318,32	1845,02	333473,29	-331628,27	77341,43	247,93	77093,50	-76845,57
VI – produkty przemysłu chemicznego i przemysłów pokrewnych	42169,99	16297,21	25872,78	-9575,56	26376,07	8332,16	18043,91	-9711,75
VII – tworzywa sztuczne i wyroby z nich; kauczuk i wyroby z kauczuku	10487,37	10487,37	0,00	10487,37	6238,58	6237,75	0,84	6236,91
VIII – skóry; wyrobu z nich; art. podróżne, torby, pojemniki, art. z wnętrznosci	329,77	226,04	103,73	122,31	9,24	9,24	0,00	9,24
IX – drewno i wyroby z niego; wyroby z korka, słomy, esparto; wyroby koszykarskie	14431,70	14431,70	0,00	14431,70	9542,17	9542,17	0,00	9542,17
X – scier drzewny lub z innego włóknistego materiału celulozowego; papier i tektura	11834,80	11822,86	11,94	11810,91	7563,11	7562,18	0,93	7561,25
XI – materiały i wyroby włókiennicze	14788,46	702,55	14085,91	-13383,35	10481,39	918,33	9563,05	-8644,72
XII – obuwie, nakrycia głowy, parasole, laski, pióra, sztuczne kwiaty, wyroby z	174,76	174,76	0,00	174,76	342,93	287,13	55,80	231,33
XIII – wyroby z kamieni gipsu, cementu, azbestu, miki itp; wyroby ceramiczne, szklane	6534,17	6534,17	0,00	6534,17	4010,89	4010,82	0,08	4010,74
XIV – perły; metale i kamienie szlachetne i półszlachetne; sztuczna biżuteria; m	43,82	43,82	0,00	43,82	17,35	17,35	0,00	17,35
XV – wyroby nieszlachetne i wyroby z metali nieszlachetnych	35987,29	17197,36	18789,93	-1592,56	17580,99	11362,79	6218,20	5144,59
XVI – urządzenia mechaniczne i elektryczne; do rejestracji i odbioru dźwięku i o	25489,15	25425,24	63,91	25361,33	20638,86	20288,87	349,99	19938,88
XVII – pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające i współdział. urządzenia	2848,90	2848,90	0,00	2848,90	956,03	956,03	0,00	956,03
XVIII – przyrządy, aparaty optyczne, kinematograf., pomiarowe, medyczne, zegarki, in.	1129,43	1129,13	0,30	1128,83	589,34	589,31	0,03	589,28
XIX – broń i amunicja; części i akcesoria	212,41	212,41	0,00	212,41	0,00	0,00	0,00	0,00
XX – wyroby różne	20917,07	20912,87	4,20	20908,67	13136,45	13135,90	0,55	13135,35
XXI – dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie	2,07	2,07	0,00	2,07	16,73	16,73	0,00	16,73
XXII – pozostałe	0,01	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
PCN nieznanne lub błędne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Razem	532591,29	136125,83	396465,47	-260339,64	200873,47	88988,02	111885,45	-22897,43

Sektory	Dynamika 11 m-cy 04/11 m-cy 03			Udział procentowy		
	Obroty	Polski eksport	Polski import	Obroty	Polski eksport	Polski import
I – zwierzęta żywe; produkty pochodzenia zwierzęcego	264,11	85,56	985,38	0,62	0,63	0,61
II – produkty pochodzenia roślinnego	289,93	98,98	448,57	0,31	0,19	0,35
III – tłuszcze, oleje pochodzenia zwierzęcego i roślinnego; produkty ich rozkład	113,62	113,62	-	0,00	0,01	0,00
IV – gotowe art. spożywcze; napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet; tytoń	117,56	111,97	20736,37	0,93	3,47	0,06
V – produkty mineralne	433,56	744,18	432,56	62,96	1,36	84,11
VI – produkty przemysłu chemicznego i przemysłów pokrewnych	159,88	195,59	143,39	7,92	11,97	6,53
VII – tworzywa sztuczne i wyroby z nich; kauczuk i wyroby z kauczuku	168,10	168,13	0,00	1,97	7,70	0,00
VIII – skóry; wyrobu z nich; art. podróżne, torby, pojemniki, art. z wnętrzości	3567,43	2445,26	-	0,06	0,17	0,03
IX – drewno i wyroby z niego; wyroby z korka, słomy, esparto; wyroby koszykarskie	151,24	151,24	-	2,71	10,60	0,00
X – scier drzewny lub z innego włóknistego materiału celulozowego; papier i tektura	156,48	156,34	1288,46	2,22	8,69	0,00
XI – materiały i wyroby włókiennicze	141,09	76,50	147,30	2,78	0,52	3,55
XII – obuwie, nakrycia głowy, parasole, laski, pióra, sztuczne kwiaty, wyroby z	50,96	60,87	0,00	0,03	0,13	0,00
XIII – wyroby z kamienia gipsu, cementu, azbestu, miki itp; wyroby ceramiczne, szklane	162,91	162,91	0,00	1,23	4,80	0,00
XIV – perły; metale i kamienie szlachetne i półszlachetne; sztuczna biżuteria; m	252,63	252,63	-	0,01	0,03	0,00
XV – wyroby nieszlachetne i wyroby z metali nieszlachetnych	204,69	151,35	302,18	6,76	12,63	4,74
XVI – urządzenia mechaniczne i elektryczne; do rejestracji i odbioru dźwięku i o	123,50	125,32	18,26	4,79	18,68	0,02
XVII – pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające i współdział. urządzenia	297,99	297,99	-	0,53	2,09	0,00
XVIII – przyrządy, aparaty optyczne, kinematograf., pomiarowe, medyczne, zegarki, in.	191,64	191,60	967,74	0,21	0,83	0,00
XIX – broń i amunicja; części i akcesoria	-	-	-	0,04	0,16	0,00
XX – wyroby różne	159,23	159,20	763,64	3,93	15,36	0,00
XXI – dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie	12,35	12,35	-	0,00	0,00	0,00
XXII – pozostałe	-	-	-	0,00	0,00	0,00
PCN nieznanne lub błędne	-	-	-	0,00	0,00	0,00
Razem	265,14	152,97	354,35	100,00	100,00	100,00

Źródło: Centrum Informacji Społeczno-Gospodarczej Ministerstwa Gospodarki i Pracy, luty 2005.

FIRMY POLSKIE W KAZACHSTANIE

Przedstawione wyżej dobre wyniki po stronie polskiego i kazachstańskiego eksportu nie byłyby możliwe bez rosnącej aktywności podmiotów gospodarczych w obydwóch krajach, w tym zwłaszcza firm prywatnych. Według stanu na koniec 2004 roku, w Kazachstanie funkcjonowało 75 firm mających formę przedsiębiorstw z udziałem kapitału polskiego, bądź stanowiących w 100 % własność polskich podmiotów.

Polskie firmy działające w Kazachstanie mają swoje siedziby głównie w Ałmaty. Zajmują się przeważnie robotami wiertniczymi i podwykonawstwem prac w sektorze naftowym, budownictwem indywidualnym, produkcją farmaceutyków, mebli i sprzętu telekomunikacyjnego oraz dostawami różnego rodzaju maszyn i urządzeń, linii produkcyjnych, materiałów budowlanych i opakowań szklanych. Świadczą one także usługi transportowe.

Przedsiębiorstwa polskie prowadzące różne rodzaje działalności gospodarczej w Kazachstanie realizują większość transakcji (ok. 70 %), z partnerami znajdującymi się w tym kraju.

Traktują one jednak Kazachstan także jako dobrą „platformę” dla rozwijania współpracy również z innymi krajami Azji Środkowej, na które przypada pozostałe 30 % wartości ich operacji handlowych dokonywanych w tej części świata.

Wśród polskich firm aktywnie działających na rynku kazachstańskim i dobrze tam znanych warto m.in. wymienić:

1. POSZUKIWANIA NAFTY I GAZU KRAKÓW Sp. z o.o. (roboty wiertnicze, poszukiwania ropy naftowej i gazu),
2. CENTROSTAL DOMSTAL (budownictwo, materiały budowlane),
3. CIECH (farmacja, chemia przemysłowa),
4. BUMAR (maszyny drogowe, sprzęt górniczy),
5. DRILL LAB KAZACHSTAN (poszukiwania nafty i gazu, monitoring odwiertów),
6. ROYAL EUROPA (materiały budowlane),
7. POLFROST – (usługi spedycyjne),
8. ŚNIEŻKA S.A. – (sprzedaż farb i lakierów),
9. J.V. PRIME INVEST GROUP – (projekty inwestycyjne),
10. JASAM – (handel materiałami budowlanymi i uruchomienie baumarketów),
11. SELENA – (handel materiałami budowlanymi),
12. DRAGMOR – (rekonstrukcja portów morskich na morzu Kaspijskim),
13. J & J DECOR – (dostawy butelek dla przemysłu spirytusowego Kazachstanu),

14. MLEKOMAT (sprzęt mleczarski – dostawy, instalacja, serwis, projektowanie zakładów mleczarskich),
15. DGT (dostawy i wspólna produkcja sprzętu telekomunikacyjnego),
16. CONTROL PROCES (usługi w sektorze energetycznym i naftowym),
17. POL-EAST (dostawy sprzętu i maszyn rolniczych),
18. BAUMA (sprzedaż szalunków do budownictwa).

POLACY W KAZACHSTANIE

Ważnym czynnikiem rozwoju stosunków dwustronnych jest obecność w Kazachstanie wielotysięcznej Polonii liczącej ok. 58 tysięcy osób. Obecnie ponad 600 obywateli Kazachstanu pochodzenia polskiego pobiera naukę w kraju przodków, a na Uniwersytecie Koksżetauskim kształci studentów Wydział Filologii Polskiej.

Umocnieniu przyjaźni między obydwojma narodami oraz ich zbliżeniu sprzyjają imprezy o charakterze kulturalnym. Z pozytywnym przyjęciem w polskim społeczeństwie spotkała się publikacja zbioru dokumentów „Z historii Polaków w Kazachstanie w latach 1936-1956”, wydanego przez Archiwum Prezydenta Kazachstanu w 2000 roku. Dobrym przykładem wspierania kultury, w celu zachowania historycznego dziedzictwa oraz umocnienia więzi łączących mieszkających w Kazachstanie Polaków z ich ojczyzną, jest znana i ceniona działalność Ośrodka Kultury Polskiej w Ałmaty, Stowarzyszenia „Więź” i Związku Polaków w Kazachstanie.

Na dzień dzisiejszy w Kazachstanie istnieje 11 polskich ośrodków kulturalnych o statusie krajowym. Funkcjonuje 5 polskich wspólnot, które zajmują się sprawami narodowościowego i kulturowego odrodzenia oraz rehabilitacji represjonowanych Polaków, organizują kursy języka polskiego, wyjazdy dzieci na wakacje do Polski i przedsięwzięcia mające na celu zbliżenie narodów mieszkających w Kazachstanie. Organizacje te popularyzują polskie tradycje i zwyczaje. Zgodnie z ustaleniami podjętymi przez Ministerstwa Edukacji Kazachstanu i Polski w Kazachstanie pracuje na etatach 33 polskich nauczycieli.

Po wizycie Prezydenta Republiki Kazachstanu w Polsce w maju 2002 rozpoczęto trwałe nadawanie programów „TV Polonia” w Północnym Kazachstanie, zamieszkałym przez większość Polaków przebywających w tym kraju.

W 2001 roku historyczną wizytę w Kazachstanie, w którym funkcjonuje obok innych wyznań również kościół katolicki, odbył papież Jan Paweł II.

PLAN IMPREZ WYSTAWIENNICZYCH W ROKU 2005 W KAZACHSTANIE

ORGANIZATOR: ITE / ITECA

Tel : (07-3272) 583434

Faks: 583444

e-mail contact@iteca.kz

http: //www.iteca.kz

Nr	Nazwa	Branża	Miejsce	Data
1.	IV Północno-Kaspijska Regionalna Wystawa « <i>ATYRAU TELECOM`2005</i> »	Telekomunikacja oraz technologie komputerowe	ATYRAU Kompleks sportowy	2- 4.03
2.	I Międzynarodowa Wystawa « <i>JEWELLERY & WATCH`2005</i> »	Wyroby jubilerskie oraz zegarki	AŁMATY Hotel «The Regent Almaty»	15-17.03
3.	IV Północno-Kaspijska Regionalna Wystawa « <i>ATYRAU BUILD`2005</i> »	Budownictwo oraz wyposażenie wnętrz, ogrzewanie oraz wentylacja	ATYRAU Kompleks sportowy	16 -18.03
4.	III Kazachstańska Międzynarodowa Wystawa « <i>KAZUPAK`2005</i> »	Opakowanie dla każdej branży przemysłowej	AŁMATY «Atakent-Expo»	6 - 9.04
5.	III Kazachstańska Międzynarodowa Wystawa « <i>KAZPINTMEDIA`2005</i> »	Drukowanie, reklama oraz wydawnictwo	AŁMATY «Atakent-Expo»	6 - 9.04
6.	VI Północno- Kaspijska Regionalna Wystawa « <i>NORTH CASPIAN OIL & GAS`2005</i> »	Nafta i Gaz	ATYRAU Kompleks sportowy	6-8.04
7.	VII Kazachstańska Międzynarodowa Wystawa « <i>ASTANA FOOD`2005</i> »	Artykuły spożywcze, napoje, opakowania oraz linie produkcyjne	ASTANA Holl-Kongresowy	21-23.04
8.	III Kazachstańska Międzynarodowa Wystawa « <i>ŚWIAT SAMOCHODU – ASTANA`2005</i> »	Akcesoria, technologie oraz obsługa serwisowa	ASTANA Holl-Kongresowy	27-29.04
9.	V Kazachstański Międzynarodowy Jarmark « <i>KITF`2005</i> »	Turystyka oraz podróże	AŁMATY «Atakent-Expo»	28-30.04
10.	VII Kazachstańska Międzynarodowa Wystawa « <i>ASTANA BUILD`2005</i> »	Budownictwo oraz wyposażenie wnętrz, ogrzewanie oraz wentylacja	ASTANA Kompleks sportowy «Ałatau»	18- 20.05
11.	III Kazachstańska Międzynarodowa Wystawa « <i>CHEMLA`2005</i> »	Przemysł chemiczny	AŁMATY «Atakent-Expo»	18-20.05
12.	XII Kazachstańska Międzynarodowa Wystawa « <i>KIHE`2005</i> »	Ochrona zdrowia	AŁMATY «Atakent-Expo»	18-20.05
13.	II Kazachstańska Międzynarodowa Wystawa « <i>CONSULT – EXPO`2005</i> »	Usługi konsultingowe oraz biznesowe	AŁMATY Hotel «The Regent Almaty»	25-27.05

Nr	Nazwa	Branża	Miejsce	Data
14.	XII Centralno -Azjatycka Międzynarodowa Wystawa «KITEL `2005»	Telekomunikacja oraz technologie komputerowe	AŁMATY «Atakent-Expo»	31.05 – 3.06
15.	V Kazachstańska Międzynarodowa Wystawa «SOFTWARE SHOWCASE `2005»	Zabezpieczenie programowe oraz automatyzowanie	AŁMATY «Atakent-Expo»	31.05 – 3.06
16.	II Centralno – Azjatycka Międzynarodowa Wystawa «TRBK `2005»	Media radiowe oraz mass – media	AŁMATY Hotel «The Regent Almaty»	2-3.06
17.	Kazachstańska Międzynarodowa Wystawa «TRANZYT / TRANSKAZACHSTAN `2005»	Transport i logistyka	AŁMATY / ASTANA	Wstępnie sierpień – wrzesień
18.	XII Kazachstańska Międzynarodowa Wystawa «KAZBUILD `2005»	Budownictwo oraz wyposażenie wnętrz, ogrzewanie oraz wentylacja	AŁMATY «Atakent-Expo»	7-10.09
19.	VII Kazachstańska Międzynarodowa Wystawa «ASTANA KITEL `2005»	Telekomunikacja oraz technologie komputerowe	ASTANA Kompleks sportowy «Ałatau»	7-9.09
20.	II Centralno – Azjatycka Międzynarodowa Wystawa «ECOTECH `2005»	Technologie obróbki odpadów oraz ochrona środowiska	AŁMATY «Atakent-Expo»	15-17.09
21.	III Centralno – Azjatycka Międzynarodowa Wystawa Specjalistyczna «MODA KAZACHSTAN `2005»	Odzież, obuwie, tekstylia oraz akcesoria	AŁMATY «Atakent-Expo»	15-17.09
22.	II Centralno – Azjatycka Międzynarodowa Wystawa «MODA KAZACHSTAN `2005»	Tekstylia, linie technologiczne oraz wyposażenia dla przemysłu lekkiego	AŁMATY «Atakent-Expo»	15-17.09
23.	III Centralno – Azjatycka Międzynarodowa Wystawa «BEAUTY CENTRAL ASIA `2005»	Uroda	AŁMATY «Atakent-Expo»	15-17.09
24.	XI Centralno – Azjatycka Międzynarodowa Wystawa oraz Konferencja «MiningWorld CENTRAL ASIA `2005»	Górnictwo, wydobywanie oraz urządzenie dla górnictwa	AŁMATY «Atakent-Expo»	21-23.09
25.	II Centralno – Azjatycka Międzynarodowa Wystawa «KAZCOMAK CENTRAL ASIA `2005»	Urządzenia dla kopalń odkrywkowych, w tym taśmociągów oraz urządzenia do budowy obiektów przemysłowych i dróg.	AŁMATY «Atakent-Expo»	21-23.09
26.	II Centralno – Azjatycka Międzynarodowa Wystawa «CEM CENTRAL ASIA `2005»	Sprzęt AGD oraz elektronika	AŁMATY «Atakent-Expo»	22-24.09

ORGANIZATOR: ATAKENT – EXPO Przedstawicielstwo w Astanie:

Tel : (07-3272) 582535, 751357

Tel : (07-3172) 326764, 328228

Faks: 582959, 580205

e-mail: expo@netel.kz

e-mail: expo@astanet.kz

http: //www.exhibitions.kz

Nr	Nazwa	Branża	Miejsce	Data
1.	Kazachstańska Międzynarodowa Wystawa « <i>KSZTACENIE I OŚWIATA</i> 2005»	Kształcenie i oświata	ASTANA Holl-Kongresowy	24-26.02
2.	Uniwersalna Wystawa – Jarmark « <i>WSZYSTKO DLA KOBIEŃ</i> 2005» « <i>PREZENTY I UPOMINKI</i> 2005»	Towary powszechnego użytku	AŁMATY «Atakent-Expo»	1-8.03
3.	Międzynarodowa Wystawa « <i>PROMSTROJINDUSTRIA – ASTANA</i> 2005» Patronat : Akimat m. Astana	Budownictwo oraz urządzenie dla budownictwa. Materiały budowlane.	ASTANA Kompleks sportowy «Ałatau»	16-18.03
4.	Forum Handlowy w Ałmaty: « <i>NOWOCZESNY SKLEP</i> 2005» « <i>BRAND</i> 2005» « <i>ETYKIETKA</i> 2005»	Budowa sklepów, wyposażenie oraz automatyzacja sklepów. Logo, franchising, marketing. Naklejanie oraz oznakowanie na opakowaniu.	AŁMATY «Atakent-Expo»	marzec
5.	Kazachstańskie Międzynarodowe Wystawy « <i>WYROBY TEKSTYLNE AZJI CENTRALNEJ</i> 2005» « <i>NACZYNIA PAŃSTW AZJI CENTRALNEJ</i> 2005» Współorganizator: Centralno-Azjatycka Kompania Wystawiennicza	Tekstylia, naczynia	AŁMATY «Atakent-Expo»	29.03 – 1.04
6.	Międzynarodowe Wystawy « <i>ROZRYWKA I WYPOCZYNEK</i> 2005» « <i>DUMANSHOWTECH</i> 2005»	Przemysł wypoczynkowy. Wszystko dla imprez.	AŁMATY «Atakent-Expo»	7-9.04
7.	Międzynarodowe Wystawy « <i>PROJEKTOWANIE. MEBLE. WNĘTRZE</i> 2005»	Meble, akcesoria meblowe, materiały wykończeniowe.	ASTANA Holl-Kongresowy	7-9.04
8.	« <i>SPOŻYWCZY RYNEK KAZACHSTANU</i> 2005» « <i>SŁODYCZE</i> 2005», « <i>SZARAP</i> 2005» Współorganizator: Związek Producentów Artykułów Spożywczych RK	Artykuły spożywcze	AŁMATY «Atakent-Expo»	kwiecień

Nr	Nazwa	Branża	Miejsce	Data
9.	Forum kształceniowy w Almaty. Międzynarodowe Wystawy «SZKOŁA`2005», «UCZEL- NIA`2005», «KARIERA`2005», «INFOTECH`2005», «TURYSTYKA KSZTAŁCENIOWA`2005», «LITERATURA BIZNESOWA I SZKOLNA`2005»	Uczelnie, biura pracy, dosko- nalenie zawodowe. Środki techniczne nauczania, zabawy oraz ich wyposażenie. Nauka za granicą. Literatura: naukowa, biznesowa, zapoznawcza, towary kancelaryjne.	ALMATY «Atakent-Expo»	19-21.04
10.	Międzynarodowe Wystawy «NAUKA – PRODUKCJI. INSTALACJA`2005» «WODA`2005»	Technologie, systemy : sanitarne, gazowe. Wyposażenie dla wodociągów i kanalizacji.	ALMATY «Atakent-Expo»	27-29.04
11.	Międzynarodowa Wystawa «AGROPRODEXPO – AKTOBE`2005»	Technika rolnicza. Artykuły spożywcze.	AKTOBE „Konys”	4-6.05
12.	Międzynarodowa Wystawa «KAZINTERBEAUTY`2005»	Kosmetyka, perfumeria	ALMATY «Atakent-Expo»	12-15.05
13.	Forum Przemysłowy w Almaty: Międzynarodowe Wystawy «ENERGETYKA`2005» «AUTOMATYZACJA PRZEMY- SŁOWA`2005» «BUDOWA MASZYN`2005» «NARZĘDZIE`2005» «POMPY I SPRĘŻARKI`2005» «TECHNIKA OŚWIETLENIOWA I KABLE`2005»	Energetyka przemysłowa i atomowa, systemy ogrzewania, kotłownie, kable. Wyposażenie programowe, urządzenia i wyposażenia pomiarowe. Budowa maszyn. Pompy, wyposażenie pompowe, technika dla kompresorów, wyposażenia energooszczędne, armatura łączeniowa, kable.	ALMATY «Atakent-Expo»	24-26.05
14.	Międzynarodowa Wystawa «AUTOSZOU`2005 SADK»	Samochody, akcesoria, części zapasowe, wyposażenie garaży.	ASTANA Kompleks sportowy «Alatau»	czerwiec
15.	Tydzień salonu meblowego w Almaty: «MEBLE I WNĘTRZA`2005» «ARCHITEKTURA I PROJEKTOWANIE`2005» «BIUROEXPO`2005» «LAS I OBRÓBKA DREWNA`2005 SADK» «EXPOŚWIATŁO`2005» «Wystawa – Salon naczyń`2005» «Wystawa – Salon dywanów`2005» «Wystawa – Salon zasłon`2005» «CERAMIKA I KAMIENIE`2005»	Meble, akcesoria meblowe, sprzęt AGD, akcesoria wy- kończeniowe, elementy deko- racyjne, florystyka. Wyposa- żenie dla przemysłu leśnego i obróbki drewna. Technika oświetleniowa. Naczynia, zestawy, obrusy, serwetki. Dywany. Zasłony, żaluzje. Sztuka użytkowa.	ALMATY «Atakent-Expo»	14-18.06

ORGANIZATOR: KAZEXPO

Tel / Faks: (07-3272) 507519, 610297, 729531

e-mail: kazexpo@netel.kz

http: //www.kazexpo.kz

Nr	Nazwa	Branża	Miejsce	Data
1.	III Międzynarodowa Wystawa «ARU`2005»	Wyroby jubilerskie	ALMATY Kompleks Sportowy „Bołuana Szolaka”	14-17.04
2.	III Międzynarodowa Wystawa «MinTech`2005»	Wyposażenia oraz urządzenia dla przemysłu wydobywcze- go, metalurgii i przemysłu węglowego	UST – KAMENOGORSK	1-4.06
3.	I Międzynarodowa Wystawa «ŚWIAT DZIECIŃSTWA`2005»		ALMATY Kompleks Sportowy „Bołuana Szolaka”	wstępnie wrzesień
4.	I Międzynarodowa Wystawa «OCHRONA ZDROWIA I WETERINARIA`2005»	Medycyna, środki farmaceu- tyczne	ALMATY Kompleks Sportowy „Bołuana Szolaka”	wstępnie październik
5.	I Międzynarodowa Świąteczna Wystawa Wyrobów Jubilerskich «ARU – ASTANA`2005»	Wyroby jubilerskie	ASTANA	11-13.12

ORGANIZATOR: TNT Productions, Inc.

Tel: (07-3272) 501999, Faks: 505511

e-mail: kazakhstan@tntexpo.com

www.tntexpo.com

Nr	Nazwa	Branża	Miejsce	Data
1.	Międzynarodowe Wystawy «FoodExpo`2005», «FoodTek`2005» «PackTek`2005», «AgriTek`2005» «ConsumerExpo`2005»	Artykuły spożywcze oraz napoje. Wyposażenie dla przemysłu spożywczego. Wyposażenia oraz technologie dla opakowań. Rolnictwo.	ALMATY Kompleks Sportowy „Bołuana Szolaka”	24-27.05
3.	Międzynarodowa Wystawa «BuildExpo`2005»	Materiały dla budownictwa.	ALMATY Kompleks Sportowy „Bołuana Szolaka”	9-11.03

ORGANIZATOR: «BEAUTY BIZNES GROUP»

Tel: (07 – 3272) 584824; 677457

Tel/Faks: 584824

e-mail: bbg@mail.kz

www.kazinterbeauty.kz

Nr	Nazwa	Branża	Miejsce	Data
1.	Międzynarodowa Wystawa «KazInterBeauty`2005»	Uroda	ALMATY «Atakent-Expo»	12-15.05

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) jest agencją rządową **podlegającą Ministrowi Gospodarki**. Powstała na mocy Ustawy z dnia 9 listopada 2000 roku o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. Jej zadaniem jest zarządzanie funduszami pochodzącymi z budżetu państwa i Unii Europejskiej, przeznaczonymi na wspieranie przedsiębiorczości i rozwój zasobów ludzkich, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb małych i średnich przedsiębiorstw. PARP jest także jedną z instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie działań finansowanych z Funduszy Strukturalnych. (**Sektorowe Programy Operacyjne: Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw i Rozwój Zasobów Ludzkich**). W ich ramach PARP prowadzi szereg działań na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), między innymi udziela dotacji przeznaczonych zarówno na rozwój otoczenia biznesu, jak i bezpośrednio dla firm.

Celem działania Agencji jest realizacja programów rozwoju gospodarki, zwłaszcza w zakresie wspierania:

- ❖ rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
- ❖ rozwoju eksportu,
- ❖ rozwoju regionalnego,
- ❖ wykorzystania nowych techniki i technologii,
- ❖ tworzenia nowych miejsc pracy, przeciwdziałania bezrobociu oraz rozwoju zasobów ludzkich.

W każdym województwie działa **Regionalna Instytucja Finansująca (RIF)**. RIF są partnerami Agencji we wdrażaniu programów skierowanych do małych i średnich przedsiębiorców w regionach. Ponadto każdy RIF świadczy bezpłatne usługi informacyjne dla MSP w ramach Regionalnego Punktu Konsultacyjnego. **Listy adresowe RIF i PK znajdują się na stronach internetowych PARP.**

W PARP działa telefoniczna linia informacyjna. Można tam uzyskać informacje dotyczące programów pomocowych dla przedsiębiorców realizowanych przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości. Informatorium działa od poniedziałku do piątku w godzinach: od 9.00 do 16.00 pod numerami telefonów:

dla strefy (022): 432 89 91-93,
dla pozostałych stref numeracyjnych: 0-801-33-22-02, 0 801 40 64 16
oraz
e-mail: info@parp.gov.pl

PL 00-834 Warszawa
ul. Pańska 81/83
tel. (48 22) 432 80 80, 652 80 80
fax (48 22) 432 86 20; 432 84 04 652 86 20, 652 84 04
e-mail: biuro@parp.gov.pl; www.parp.gov.pl

UNIDO - Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego z siedzibą w Wiedniu, jako wyspecjalizowana organizacja działająca w ramach systemu ONZ, wspiera procesy industrializacji i pomaga krajom rozwijającym się oraz krajom znajdującym się w okresie transformacji gospodarczej w uzyskaniu należnego miejsca w coraz bardziej zglobalizowanej gospodarce światowej.

UNIDO - współpracując z instytucjami rządowymi i środowiskami gospodarczymi 169 państw członkowskich, promuje konkurencyjną gospodarkę, tworzenie nowych miejsc pracy i zdrowe środowisko naturalne poprzez ułatwianie dostępu do nowoczesnych technologii, pomocy technicznej i wiedzy z zakresu produkcji, zarządzania i marketingu.

UNIDO - posiada sieć placówek oraz biur promujących inwestycje i technologie (w Bahrajnie, Belgii, Brazylii, Chinach, Egipcie, Francji, Grecji, Japonii, Jordanii, Korei Południowej, Maroku, Polsce, Rosji, Tunezji, Turcji, Ugandzie, Wielkiej Brytanii i Włoszech), a także dysponuje siecią kilkuset instytucji partnerskich w różnych krajach świata. Ten potencjał, połączony internetową platformą informacyjną "UNIDO Exchange", umożliwia wszystkim zainteresowanym szeroki dostęp do zasobów wiedzy, ekspertyzy, metodologii i doświadczeń Organizacji i jej partnerów.

Więcej informacji o UNIDO można uzyskać na stronie internetowej

www.unido.org

lub w warszawskim Biurze UNIDO:

UNIDO ITPO Warszawa
Biuro Promocji Inwestycji i Technologii
Aleja Niepodległości 186, 00-608 Warszawa
tel: (022) 825 94 67, 825 91 86; faks: (022) 825 89 70
e-mail: ips-waw@unido.pl <http://www.unido.pl>

Adres do korespondencji :
UNIDO ITPO Warszawa
Skrytka pocztowa 10, Warszawa 12

*Pozycja ta jest również osiągalna w formacie PDF
na stronie internetowej <http://www.unido.pl>*

Euro Info Centre (EIC) to partner dla małych i średnich przedsiębiorstw poszukujących praktycznej informacji o Unii Europejskiej.

Sieć centrów Euro Info liczy ponad 300 ośrodków w Europie. Sieć jest praktycznym narzędziem Komisji Europejskiej służącym zwiększeniu efektywności działań małych i średnich firm na jednolitym rynku UE. Podstawowe cele działania sieci EIC to: informowanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw o dostępnych źródłach finansowania MSP z funduszy polskich i europejskich, prawie europejskim, normach technicznych oraz zmianach w prawie polskim wynikających z przystosowania do przepisów UE.

Ponadto ośrodki EIC doradzają:

- jak rozpocząć, prowadzić i rozwijać działalność gospodarczą,
- oferują adresy firm z pozostałych krajów UE, zainteresowanych współpracą z firmami polskimi,
- zapraszają polskich przedsiębiorców na misje handlowe oraz targi współfinansowane z funduszy Komisji Europejskiej.

W Polsce sieć Euro Info Centre to 14 ośrodków rozmieszczonych w strategicznych z punktu widzenia gospodarczego rejonach Polski. Ośrodki Euro Info Centre są zawsze afiliowane przy instytucjach działających na rzecz biznesu – agencjach, inkubatorach przedsiębiorczości i fundacjach, czego skutkiem jest bezpośredni dostęp do aktualnych informacji o programach dla sektora MSP.

Sieć Euro Info posiada również serwis internetowy o charakterze informacyjnym, który zawiera m.in. odpowiedzi na bieżące pytania klientów dotyczące prawa i funduszy. Dodatkowo sieć wydaje Biuletyn Euro Info – miesięcznik poświęcony w całości kwestiom związanym z funkcjonowaniem sektora MSP.

Centra Euro Info zapraszają przedsiębiorców do korzystania ze swoich usług.

Pełna lista ośrodków Euro Info Centres znajduje się na stronie
www.euroinfo.org.pl

Euro Info Centre przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości
ul. Pańska 81/83
00-834 Warszawa
tel.: 0 22 432 71 02
faks: 0 22 432 86 20
